

CUPRINS

Partea Întîi

Capitolul I O STÎNCĂ MIȘCĂTOARE

Capitolul II PENTRU ȘI CONTRA

Capitolul III CUM DOREȘTE DOMNUL!

Capitolul IV NED LAND

Capitolul V LA ÎNTÎMPLARE

Capitolul VI CU TOATĂ VITEZA

Capitolul VII O BALENĂ DE SPECIE NECUNOSCUȚĂ

Capitolul VIII MOBILIS ÎN MOBILE

Capitolul IX FURIILE LUI NED LAND

Capitolul X OMUL MĂRIILOR

Capitolul XI NAUTILUS

Capitolul XII TOTUL CU AJUTORUL ELECTRICITĂȚII

Capitolul XIII CÎTEVA CIFRE

Capitolul XIV FLUVIUL NEGRU

Capitolul XV O INVITAȚIE SCRISĂ

Capitolul XVI O PLIMBARE PE CÎMP

Capitolul XVII O PĂDURE SUBMARINĂ

Capitolul XVIII PATRU MII DE LEGHE SUB PACIFIC

Capitolul XIX VANIKORO

Capitolul XX STRÎMTOAREA TORRES

Capitolul XXI CÎTEVA ZILE PE USCAT

Capitolul XXII TRĂSNETUL CĂPITANULUI NEMO

Capitolul XXIII AEGRI SOMNIA

Capitolul XXIV ÎMPĂRĂȚIA MĂRGEANULUI

Partea a Doua

Capitolul I OCEANUL INDIAN

Capitolul II O NOUĂ PROPUNERE A CĂPITANULUI NEMO

Capitolul III O PERLĂ DE ZECE MILIOANE

Capitolul IV MAREA ROȘIE

Capitolul V ARABIAN-TUNNEL

Capitolul VI ARHIPELAGUL GRECESC

Capitolul VII MEDITERANA ÎN PATRUZECI ȘI OPT DE ORE

Capitolul VIII GOLFUL VIGO

Capitolul IX UN CONTINENT DISPĂRUT

Capitolul X CĂRBUNELE SUBMARIN

Capitolul XI MAREA SARGASELOR

Capitolul XII CAȘALOȚI ȘI BALENE

Capitolul XIII BANCHIZA

Capitolul XIV POLUL SUD

Capitolul XV ACCIDENT SAU INCIDENT?

Capitolul XVI FĂRĂ AER

Capitolul XVII DE LA CAPUL HORN LA AMAZON

Capitolul XVIII CARACATITELE

Capitolul XIX GOLF-STREAM

Capitolul XX LA 47°24' LATITUDINE ȘI 17°28' LONGITUDINE

Capitolul XXI DEZASTRUL

Capitolul XXII ULTIMELE CUVINTE ALE CĂPITANULUI NEMO

Capitolul XXIII ÎNCHEIERE

Jules Verne

Douazeci de mii
de Leghe sub Mari

Capitolul I

O STÎNCĂ MIȘCĂTOARE

În anul 1866 s-a petrecut o întâmplare ciudată, un fenomen nelămurit și neînțeles, pe care fără îndoială că nimeni nu l-a uitat. Dacă lăsăm la o parte zvonurile care-i nelinișteau pe locuitorii porturilor și frământau opinia publică de pe întregul glob, trebuie să spunem că întâmplarea aceea i-a tulburat îndeosebi pe marinari. Ea a dat foarte mult de gândit negustorilor, armatorilor, comandanților de vapoare, skipperilor și masterilor din Europa și America, ofițerilor din marina militară a tuturor țărilor și, odată cu ei, guvernelor din diferitele state ale celor două continente. În adevăr, de cîtva timp, mai multe vase întîlniseră pe mare «ceva uriaș», un fel de obiect lunguiet, în formă de fus, cîteodată fosforescent, și cu mult mai mare și mai rapid decît o balenă.

Toate faptele în legătură cu această apariție, consemnate în diferite jurnale de bord, se potriveau destul de bine între ele în ceea ce privește structura lucrului ori ființei aceleia, viteza incalculabilă a mișcărilor sale, puterea uimitoare cu care înainta, vitalitatea rară cu care părea înzestrată.

Dacă ar fi fost un cetaceu, el ar fi întrecut în mărime pe toți cei cunoscuți de știință pînă atunci. Nici Cuvier, nici Lacépède, nici Dumeril, nici de Quatrefages n-ar fi admis existența unui asemenea monstru, afară de cazul cînd l-ar fi văzut ei înșiși cu propriii lor ochi de savanți.

Luînd media observațiilor făcute în diferite rînduri, înlăturînd evaluările timide, care atribuiau acestui obiect o lungime de două sute de picioare, respingînd părerile exagerate care îl descriau lat de o mie și lung de trei mii de picioare, se putea afirma că această ființă nemaipomenită, dacă ea exista totuși, întrecea cu mult toate dimensiunile admise pînă atunci de către ihtiologi.

Or, ea exista; faptul în sine nu mai putea fi tăgăduit și, ținînd seama de înclinarea care îmboldește creierul omenesc spre supranatural, se va putea înțelege emoția stîrnită în întreaga lume de această apariție de necrezut. Iar ca să o treci în rîndul basmelor era cu neputință.

Într-adevăr, la 20 iulie 1866, vaporul *Governor-Higginson*, aparținînd Companiei «Calcutta and Burnach steam navigation», întîlnise această namilă mișcătoare la cinci mile spre răsărit de coastele Australiei. La început căpitanul Baker crezu că se găsește în fața unei stînci necunoscute. El se pregătea chiar să-i determine poziția exactă, cînd două coloane de apă, zvîrlite de ciudatul obiect, se înălțară șuierînd la o sută cincizeci de picioare în aer. Deci, afară de cazul că prin stîncă ar fi putut străbate țîșnirile intermitente ale vreunui gheizer, *Governor-Higginson* avea de-a face, fără doar și poate, cu un mamifer acvatic, necunoscut pînă atunci, care arunca prin nările sale coloane de apă amestecată cu aer și aburi.

Un fapt asemănător a mai fost observat în ziua de 23 iulie a aceluiași an, în apele Pacificului, de către vasul *Cristobal-Colon* al Companiei «West India and Pacific steam navigation». Deci, acest cetaceu neobișnuit putea să se miște dintr-un loc într-altul cu o iuțeală uimitoare, dat fiind că *Governor-Higginson* și *Cristobal-Colon* îl întîlniseră într-un răstimp de trei zile în două puncte diferite ale globului, despărțite unul de altul printr-o distanță de peste șapte sute de leghe marine.

Cincisprezece zile mai târziu, la două mii de leghe de acolo, *Helvetia* al «Companiei Naționale» și *Shannon* al Companiei «Royal-Mail», mergînd în direcții opuse, prin partea Atlanticului cuprinsă între Statele Unite și Europa, își semnalară reciproc apariția monstrului la 42°15' latitudine nordică și 60°35' longitudine vestică de la meridianul Greenwich. În urma acestei observații simultane, se crezu că lungimea minimă a mamiferului poate fi evaluată la peste trei sute cincizeci de picioare englezești¹, prin faptul că *Shannon* și *Helvetia* erau mai mici decît el, deși fiecare din cele două vase avea cîte o sută de metri de la prova la pupa. Or, cele mai mari balene, acelea care trăiesc prin apele insulelor Aleutine, Kulammak și Umgullik, n-au depășit niciodată lungimea de cincizeci și șase de metri — dacă o ating și pe aceasta.

Rapoartele sosite unul după altul, noile observații făcute pe bordul transatlanticului *Pereire*, o ciocnire între *Etna*, de la linia Inman, și monstru, un proces-verbal încheiat de ofițerii fregatei franceze *Normandie*, o foarte serioasă dare de seamă obținută de statul-major din partea comandantului Fitz-James, de pe bordul vasului *Lord-Clyde*, tulburară adînc opinia publică. În țările cu locuitori veseli din fire se făcură glume pe seama fenomenului, dar țările serioase și cu spirit practic, ca Anglia, America, Germania, fură viu preocupate de această problemă.

Pretutindeni în marile orașe, monstrul ajunsese la modă. A fost cîntat în cafenele, prezentat în teatre și luat în batjocură în ziare. Știrile fanteziste au avut de asemenea un prilej minunat să se răspîndească în fel de fel de variante. În ziare apărură din nou toate ființele uriașe născocite de mintea omului, de la balena albă, îngrozitoarea Moby Dick din regiunile hiperboreene, și pînă la uriașul Kraken, ale cărui tentacule pot să înlănțuie un vas de cinci sute de tone și să-l tragă în adîncurile oceanului. Au fost reproduse chiar și mărturii din vremuri vechi, păreriile lui Aristotel și ale lui Pliniu, care admiteau existența unor asemenea monștri, apoi povestirile episcopului norvegian Pontoppidan, descrierile lui Paul Eggede și în sfîrșit rapoartele domnului Harrington, care trebuie crezut cînd afirmă că a văzut de pe bordul lui Castillan, în 1857, șarpele uriaș ce bîntuise pînă atunci numai mările vechiului «Constitutionnel»².

Atunci izbucni nesfîrșita polemică în rîndul societăților și al ziarelor științifice, între cei ce credeau în existența monstrului și cei care nu voiau să o recunoască. «Problema monstrului» înflăcăra spiritele. Ziariștii care țineau parte științei, în luptă cu cei care mînuiau subtilitățile spiritului, vărsară valuri de cerneală în timpul acestei campanii de neuitat; unii vărsară chiar și două sau trei picături de sînge, fiindcă de la șarpele de mare se ajunsese și la insulte dintre cele mai jignitoare.

Războiul acesta ținu șase luni, în care timp izbînda păru că trece cînd de o parte, cînd de alta. Articolelor de fond publicate de Institutul geografic al Braziliei, de Academia regală de științe din Berlin, de Asociația britanică sau de Institutul Smithsonian din Washington, discuțiilor din «Indian Archipelago», din «Cosmos»-ul abatelui Moigno, din «Mitteilungen» al lui Petermann sau cronicilor științifice ale marilor ziare din Franța și străinătate, tuturor acestora le răspundeau ziarele mai mărunte, cu o vervă nesecată. O mîna de ziariști inteligenți, parodiind un cuvînt al lui Linn⁶, pe care niște adversari ai monstrului îl citaseră, susțineau cu tărie că «natura nu face prostii» și își rugau stăruitor contemporanii să nu o facă de ocară dînd crezare povestirilor despre Krakeni, despre șerpi de mare, despre Moby Dick sau despre alte năluciri ale marinarilor în delir.

În sfîrșit, cel mai iubit dintre redactorii unui ziar satiric foarte temut, într-un articol de-al său, trecînd peste toți și toate, se năpusti asupra monstrului, ca Hippolyt³, îi aplică o ultimă lovitură și îl dădu gata în mijlocul unui hohot de rîs universal. Spiritul învinsese știința.

În timpul primelor luni ale anului 1867, toate acestea păreau a fi înmormîntate și nu se credea că ar mai putea renaște, cînd o serie de fapte noi fură aduse la cunoștința publicului.

Acum nu mai era vorba de a rezolva o problemă științifică, ci de a se înlătura un pericol real și serios. Problema luă o înfățișare cu totul nouă. Monstrul deveni iarăși insulă, stîncă, dar o stîncă mișcătoare, care nu putea fi nici determinată, nici atinsă.

La 5 martie 1867, vasul *Moravian* al Companiei «Montreal Ocean», găsindu-se în timpul nopții la 27°30' latitudine și 72°15' longitudine, izbi cu tribordul o stîncă a cărei existență prin meleagurile acelea nu era semnalată de nici o hartă. Datorită puterii vîntului și a celor patru sute de cai putere, vasul *Moravian* înainta cu o viteză de treisprezece noduri. Nu încapă îndoială că, fără calitatea superioară a blindajului său, *Moravian*, nepregătit pentru această izbitură, s-ar fi scufundat, împreună cu cei două sute treizeci și șapte de pasageri pe care îi aducea din Canada.

Accidentul se întîmplase în zori, către orele cinci dimineața. Ofițerii de cart se năpustiră înspre partea de dinapoi a vasului. Ei cercetară oceanul cu cea mai desăvîrșită atenție. Nu văzură însă altceva decît o vîltoare puternică la vreo șase sute de metri depărtare, unde se părea că valurile fuseseră lovite cu o forță neobișnuită. După ce stabili poziția exactă a locului, *Moravian* își continuă drumul, fără stricăciuni vădite. Se lovise oare de o stîncă submarină, sau de resturile uriașe ale unui vas naufragiat? Aceasta nu s-a putut afla. Dar mai tîrziu, pe șantierul de reparații, examinîndu-i-se carena, se văzu că o parte din chila vasului era sfărîmată.

Accidentul, deși deosebit de grav, ar fi fost poate uitat ca atîtea altele, dacă, după trei săptămîni, nu s-ar fi ivit un altul asemănător. Numai că, de data asta, datorită naționalității vasului căzut victimă cît și renumelui companiei căreia îi aparținea, evenimentul avu un răsunet deosebit.

Toată lumea cunoștea numele celebrului armator englez Cunard. Industriașul acesta inteligent a înființat, în 1840, un serviciu poștal între Liverpool și Halifax, folosind trei vase de lemn cu zbatuiri, care aveau o putere de patru sute de cai și o capacitate de o mie o sută șazeci și două de tone. După opt ani, inventarul companiei crescuse cu alte patru vase de șase sute cincizeci de cai putere și cu o mie opt sute douăzeci de tone, iar doi ani mai tîrziu, cu încă două vase, superioare ca putere și tonaj. În 1853, Compania «Cunard», al cărei privilegiu pentru transportul scrisorilor fusese tocmai reînnoit, își mări pe rînd inventarul cu navele *Arabia*, *Persia*, *China*, *Scoția*, *Iava*, *Rusia* — toate de primă categorie și totodată cele mai mari vase, care, după *Great-Eastern*, străbătuseră vreodată mările. Astfel că în 1867, compania avea douăsprezece vase, dintre care opt cu zbatuiri și patru cu elice.

Dacă dau aceste amănunte, foarte restrînse dealtfel, o fac pentru ca fiecare să cunoască importanța acestei companii de transporturi maritime, vestită în întreaga lume pentru activitatea ei iscusită. Nici o întreprindere de navigație transoceanică n-a fost condusă cu mai multă destoinicie, nici o afacere nu s-a bucurat de un succes mai deplin. Timp de douăzeci și șase de ani, vasele Companiei «Cunard» au străbătut de două mii de ori Atlanticul. Datorită muncii fără răgaz a echipajelor, nici o călătorie n-a fost întreruptă sau oprită, nu s-a întîmplat niciodată vreo întârziere, nu s-a pierdut niciodată vreo scrisoare, vreun om sau vreun vapor. După cum reiese dintr-o dare de seamă întocmită după documentele oficiale din ultimii ani, călătorii preferă și astăzi Compania «Cunard» oricărei alteia, cu toată concurența puternică pe care i-o face Franța. Acestea fiind spuse, nimeni nu se va mira de răsunetul pe care l-a stîrnit accidentul întîmplat unuia dintre cele mai frumoase vase ale sale.

La 13 aprilie 1867, pe o mare liniștită, bătută de un vînt ușor, vasul *Scoția* se găsea la 15°12' longitudine și 45°37' latitudine. El mergea cu o viteză de treisprezece noduri și patruzeci și trei de sutimi, împins de cei o mie de cai putere ai săi. Zbaturile loveau marea cu o regularitate perfectă. Corpul vasului era afundat cu șase metri și șaptezeci de centimetri,

deplasînd un volum de șase mii șase sute douăzeci și patru metri cubi.

La ora patru și șaptesprezece minute, spre seară, pe cînd călătorii se strînseseră în salonul cel mare să ia gustarea, se simți o ușoară zguduitură, urmare a unei lovituri pe care *Scoția* o primi în coastă, cam în spatele zbatului de la babord.

Scoția nu lovise ceva, ci fusese lovită de un corp ce părea mai degrabă a fi ascuțit sau sfredelitor decît strivitor. Atingerea păruse atît de neînsemnată, încît pe bord nu s-ar fi neliniștit nimeni, dacă oamenii din cala vasului n-ar fi dat buzna pe punte strigînd: «Ne scufundăm, ne scufundăm!»

La început călătorii se înspăimîntară, dar căpitanul Anderson se grăbi să-i liniștească. Într-adevăr, nimic grav nu se putea întîmpla îndată după ciocnire, deoarece *Scoția*, împărțită în șapte compartimente prin pereți care nu lăsau să pătrundă apa, era în stare să facă față fără nici o grijă unei spărturi în corpul său.

Căpitanul Anderson coborî imediat în cală. El își dădu seama că al cincilea compartiment fusese inundat, iar repeziciunea cu care creștea apa îi dovedi că spărtura era foarte mare. Din fericire, cazanele nu erau instalate în acest compartiment, altfel focul s-ar fi stins de îndată.

Căpitanul Anderson opri numaidecît vasul, și unul dintre marinari se scufundă în apă ca să vadă ce stricăciuni s-au produs. Cîteva clipe mai tîrziu se constată existența unei spărturi de doi metri în carena vaporului.

O asemenea spărtură nu putea fi astupată pe loc și *Scoția* trebui să-și urmeze drumul, cu zbaturile aproape înecate. Toate acestea se petrecuseră cam la 300 mile depărtare de Capul Clear, de aceea vasul sosi în port cu o întîrziere de trei zile, fapt care neliniști foarte mult populația din Liverpool.

Cercetînd vasul pe șantierul de reparații, inginerii abia putură să-și creadă ochilor văzînd spărtura în formă de triunghi isoscel, deschisă la doi metri și jumătate sub linia de plutire. Spărtura în placa de fier era atît de perfectă, încît nici cu un instrument special n-ar fi putut fi făcută mai bine. Se vede că unealta care străpunsese fierul era de un fel neobișnuit și că, după ce fusese aruncată cu o forță extraordinară, perforînd un blindaj de patru centimetri grosime, ea se retrăsese de la sine, printr-o mișcare de neînțeles.

Acesta a fost faptul care a pasionat din nou, pentru multă vreme, opinia publică. De atunci, toate naufragiile ale căror cauze n-au putut fi cunoscute au fost puse pe seama monstrului marin; și, din nenorocire, ele sînt în număr foarte mare: din trei mii de vase, a căror pierdere este semnalată în fiecare an Biroului «Veritas», numărul celor care dispar în mod misterios cu toată încărcătura lor nu este mai mic de două sute de vase, cu aburi sau cu pînze.

Pe drept sau pe nedrept, de dispariția acestor vase a fost acuzat «monstrul» și, datorită lui, comunicațiile între diferitele continente devenind din ce în ce mai periculoase, publicul călător ceru, în mod hotărît, ca mările să fie scăpate cu orice preț de îngrozitorul cetaceu.

[Capitolul II](#)

PENTRU ȘI CONTRA

În vremea cînd se petreceau toate acestea, eu mă întorceam dintr-o explorare științifică pe care o făcusem în ținuturile pline de primejdii din Nebraska, în Statele Unite. Fusesem trimis acolo de guvernul francez în calitate mea de profesor suplinitor la Muzeul de istorie naturală din Paris. După șase luni petrecute în Nebraska, către sfîrșitul lui martie m-am întors la New York, aducînd cu mine colecții prețioase. Plecarea spre Franța îmi era fixată pentru începutul

lunii mai. În așteptarea ei, mă ocupam cu clasarea bogățiilor mineralogice, botanice și zoologice, pentru muzeu. Atunci avu loc accidentul vasului *Scoția*.

Cunoșteam toate discuțiile în legătură cu monstrul marin; și cum s-ar fi putut să nu le cunosc? Citisem și recitisem pe rînd toate ziarele americane și europene, fără însă a mă lămuri prea mult. Taina aceasta îmi dădea de gîndit, și pentru că nu puteam să-mi formez o părere, treceam de la o extremă la alta. Fără îndoială că la mijloc era ceva neobișnuit; neîncrezătorii puteau merge să vadă spărtura misterioasă a vasului *Scoția*. Cînd am ajuns la New York, faptele erau discutate cu înflăcărare. Părerea că ar fi vorba de o insulă plutitoare sau de o stîncă invizibilă, așa cum susțineau necunoscătorii, fusese părăsită. Într-adevăr, în afară de cazul cînd stîncă aceasta ar fi avut în ea o mașină, cum s-ar fi putut deplasa cu o viteză atît de mare?

De asemenea, tot pe baza uimitoarei viteze de deplasare fusese respinsă și ideea existenței unei epave marine uriașe. Rămîneau deci numai două explicații posibile, și partizanii lor se împărțiseră în două tabere: de o parte, cei care susțineau teoria existenței unui monstru de o forță colosală, de cealaltă parte, cei care vorbeau cu convingere despre un vas «submarin», de o forță motrice extraordinară.

Or, această ultimă ipoteză, admisibilă la urma urmelor, căzu în fața cercetărilor făcute în cele două continente. Nu prea era cu putință ca un simplu particular să aibă un asemenea aparat. Unde și cînd l-ar fi putut construi și cum ar fi reușit el să păstreze secretul construcției ?

Numai un guvern putea avea o astfel de mașină distrugătoare, pentru că în vremurile acestea nenorocite, în care omul se străduiește să mărească puterea armelor de război, e de crezut ca un stat să încerce, fără știrea celorlalte, o mașină atît de groaznică. După puștile cu tragere rapidă, torpilele; după torpile, berbecii submarini; apoi — cel puțin așa sper — mijloacele de apărare împotriva lor. Dar ipoteza unei mașini de război căzu și ea în urma declarațiilor guvernelor. Pentru că era vorba de un interes public — doar sufereau comunicațiile transoceanice — sinceritatea guvernelor nu putea fi pusă la îndoială. Dealtfel, cine ar fi fost în stare să creadă că construcția unui vas submarin s-ar fi putut face în secret? A păstra secretul în asemenea împrejurări e foarte greu pentru un particular și cu siguranță că este imposibil pentru un stat, ale cărui acțiuni sînt supravegheate cu deosebită atenție de către puterile rivale.

Deci, după cercetări făcute în Anglia, Franța, Rusia, Prusia, Italia, America și chiar în Turcia, ipoteza unui vas submarin fu definitiv îndepărtată.

Monstrul marin reveni astfel la ordinea zilei, în ciuda nenumăratelor glume și atacuri ale ziarelor de mîna a doua. Porniți pe această cale, oamenii își dădură frîu liber imaginației, făurind cele mai nesăbuite și mai năstrușnice închipuiri în domeniul ihtiologiei.

La sosirea mea în New York, mai multe persoane îmi făcură onoarea de a-mi pune întrebări cu privire la monstru. Publicasem în Franța o lucrare în două volume intitulată «Misterele din adîncul mărilor». Cartea, foarte bine primită în lumea savanților, mă făcea să trec drept un specialist în acest domeniu destul de puțin cunoscut al istoriei naturale. Mi se ceru părerea. Atîta timp cît am putut să neg realitatea faptului, am tăcut cu îndîrjire. Curînd însă, «strîns cu ușa», a trebuit să dau explicații. Deci, «onorabilul Pierre Aronnax, profesor la Muzeul din Paris», a fost somat de ziarul «New York Herald» să-și spună părerea. Fiindcă nu puteam să tac, am vorbit. Am discutat chestiunea sub toate aspectele ei politice și științifice; dau mai jos un extras dintr-un articol bine documentat pe care l-am publicat în numărul din 30 aprilie:

Prin urmare, spuneam eu, după ce am cercetat una cîte una diferitele ipoteze, după ce a fost înlăturată orice altă presupunere trebuie să admitem neapărat existența unui animal de o putere neobișnuită.

Marile adîncimi ale oceanului ne sînt cu totul necunoscute. Sondele cercetătorilor n-au ajuns încă pînă la ele. Ce se petrece oare în aceste abisuri? Ce fel de ființe trăiesc și ar putea trăi la douăsprezece sau cincisprezece mii sub apă? Ce fel de organism au aceste animale? Cu greu ne putem închipui.

Totuși, soluția problemei pe care o am de rezolvat poate să ia forma unei dileme; sau cunoaștem toate varietățile de ființe care trăiesc pe planeta noastră, sau nu le cunoaștem.

Dacă nu le cunoaștem pe toate, dacă natura mai are încă pentru noi secrete în ihtiologie, nimic nu e mai ușor decît să admitem existența unor pești sau a unor cetacei de specii sau de genuri necunoscute, cu un organism parcă anume făcut ca să «perforeze», locuind în abisurile de nepătruns, și pe care o întîmplare oarecare, o fantezie sau o toană îi ridică din cînd în cînd, la mari intervale de timp către suprafața oceanelor.

Dacă, dimpotrivă, cunoaștem toate speciile existente trebuie neapărat să căutăm animalul de care e vorba printre acelea care sînt determinate, și în cazul acesta m-aș simți îndemnat să admit existența unui narval uriaș.

Narvalul obișnuit sau licornul de mare atinge adesea o lungime de șaiszeci de picioare. Înmulțiți cu cinci sau chiar cu zece această mărime, dați cetaceului nostru o putere proporțională cu mărimea sa, sporii-i armele de atac și veți obține animalul dorit. El va avea proporțiile determinate de ofițerii de pe Shannon, va avea unealta trebuincioasă pentru străpungerea vasului Scoția și puterea necesară pentru a sparge blindajul unei nave. Într-adevăr, narvalul este înarmat cu un fel de spadă de fildeș, cu o halebardă — după cum îi spun unii naturalisti — un dinte principal care are tăria oțelului. Asemenea dinți s-au găsit înfipti în corpul balenelor pe care narvalul le atacă totdeauna cu succes. Alții au fost smulși cu foarte mare greutate din carenele vaselor pe care le sfredeliseră dintr-o parte într-alta, așa cum un burghiu sfredelește un butoi. La muzeul Facultății de Medicină din Paris se găsește unul dintre acești dinți, lung de doi metri și douăzeci și cinci de centimetri și avînd la bază patruzeci și opt de centimetri!

Ei bine, închipuiți-vă această armă de zece ori mai tare și animalul de zece ori mai puternic, zvîrliti-o cu o viteză de douăzeci de mii pe oră, înmulțiți greutatea ei cu pătratul vitezei și veți obține o lovitură în stare să dea naștere catastrofei despre care vorbim. Deci, pînă la informații mai amănunțite, părerea mea este că avem de-a face cu un cetaceu de o mărime uriașă, înarmat nu cu o halebardă, ci cu un adevărat pinten ca al fregatelor cuirasate, cu care s-ar asemana atît în ceea ce privește volumul cît și puterea de mișcare.

Astfel s-ar explica acest fenomen inexplicabil — afară de cazul în care, în ciuda celor văzute, simțite și resimțite, nimic nu ar fi adevărat, ceea ce iarăși este cu puțință!

Ultimele cuvinte erau o lașitate din partea mea; dar voiam să-mi apăr pînă la un anumit punct demnitatea de profesor și să nu mă fac de rîs în fața americanilor, care știu să rîdă atunci cînd au de ce. Îmi păstram astfel o ieșire. Dar, în fond, admiteam existența monstrului.

Articolul meu fu discutat cu multă aprindere, fapt care-l făcu foarte cunoscut și îmi aduse un număr oarecare de partizani. Dealtfel, soluția propusă lăsa frîu liber imaginației. Spiritului omenesc îi place să-și plăsmuiască tot felul de fapte supranaturale, și marea este cel mai bun loc în care pot să se nască și să se dezvolte acești uriași pe lîngă care animalele de pe pămînt, ca elefanții sau rinocerii, nu sînt decît niște pitici. Întinderile de apă poartă în adîncurile lor cele mai mari specii de mamifere cunoscute și ascund poate moluște de mărimi nemaipomenite, crustacee înspăimîntătoare la vedere, cum ar fi, de pildă, homari avînd o sută de metri, sau crabi cîntărind două sute de tone! Și de ce nu? Pe vremuri, animalele de pe pămînt, viețuitoare ale erelor geologice, patrupelele, quadrumanele, reptilele și păsările erau

făcute pe măsuri uriașe, pe care timpul le-a micșorat puțin cîte puțin. De ce oare marea n-ar fi păstrat în adîncurile ei necunoscute aceste probe gigantice ale vieții unei alte epoci, ea care niciodată nu se schimbă, pe cîtă vreme sîmburele pămîntesc se schimbă întruna? De ce oare n-ar ascunde în sînul ei ultimele varietăți ale acestor specii de titani, ce trăiesc secole în locul anilor și milenii în locul secolelor?

Dar prea mă las dus de visuri care n-ar trebui să mă preocupe într-o asemenea măsură. Să pun deci capăt închipuirilor pe care timpul mi le-a schimbat ulterior în realități de necrezut. Repet: se formase atunci o părere despre natura fenomenului, și oamenii credeau pe de-a-ntregul în existența unei ființe uimitoare care nu avea nimic comun cu fabuloșii șerpi de mare. Dar dacă unii n-au văzut în aceasta decît o problemă pur științifică, alții, mai practici, mai ales din America și din Anglia, erau de părere că oceanul trebuie curățat de periculosul monstru, pentru ca astfel să se asigure comunicațiile transoceanice. Ziarele industriale și comerciale, mai ales, insistară asupra acestui lucru. «Shipping and Mercantile Gazette», «Lloyd», și «Paquebot», «Revue maritime et coloniale», toate ziarele devotate companiilor de asigurare, care amenințau să ridice taxele de asigurare, au fost în unanimitate de acord asupra acestui punct.

După ce opinia publică și-a dat astfel verdictul. Statele Unite luară, primele, o hotărîre. La New York se organizează o expediție destinată urmăririi cetaceului. O fregată de mare viteză, numită *Abraham Lincoln* fu pregătită să cerceteze în cel mai scurt timp apele. Arsenalele au fost deschise comandantului Farragut, care grăbi echiparea fregatei.

Și, după cum se întîmplă totdeauna, din clipa în care se luă hotărîrea ca monstrul să fie urmărit, el nu mai apăru. Timp de două luni nu se mai auzi nimic despre el. Nici o navă nu-l mai întîlni. Se părea că cetaceul aflate de comploturile care se urzeau împotriva lui. Se vorbise atîta despre monstru, chiar și prin cablul transatlantic! De aceea unii glumeți pretindeau că, printr-un șiretlic, monstrul oprise în drum vreo telegramă, aflînd astfel de toate uneltirile și punîndu-se la adăpost.

Deci acum nu se mai știa în ce parte să fie trimisă fregata, pregătită pentru o lungă călătorie și echipată cu unelte de pescuit din cele mai bune. Și nerăbdarea creșcu mereu, pînă cînd, la 2 iulie, se află că un vas, care naviga pe ruta San Francisco—Șanghai, văzuse animalul cu trei săptămîni mai înainte în apele nordice ale Pacificului.

Știrea aceasta dădu naștere unei emoții de nedescris. Comandantului Farragut nu i se mai îngădui nici măcar un răgaz de douăzeci și patru de ore. Provițiile erau încărcate. Cazanele de cărbuni erau pline pînă la refuz. Toți oamenii din echipaj se găseau la posturi. Căpitanului nu-i mai rămînea decît să-și aprindă cuptoarele, să le încingă și să pornească. Nu i s-ar fi iertat nici măcar o jumătate de zi întîrziere. Dealtfel, comandantul Farragut nu dorea nici el altceva decît să plece cît mai curînd.

Cu trei ore înainte ca *Abraham Lincoln* să părăsească cheiul din Brooklyn, am primit o scrisoare redactată în felul următor:

*Domnului Aronnax
Profesor la Muzeul din Paris
Hotel «Fifth-Avenue»
New York*

Domnule,

Dacă doriți să faceți parte din expediția de pe Abraham Lincoln, guvernul Statelor Unite ar fi încîntat ca Franța să fie reprezentată prin dv. în această expediție. Comandantul Farragut

*vă ține la dispoziție o cabină.
Cu cele mai bune sentimente
J.B.HOBSON,
secretarul Ministerului Marinei*

Capitolul III

CUM DOREȘTE DOMNUL!

Cu trei secunde înainte de a sosi scrisoarea lui J. B. Hobson, nu mă gîndeam la urmărirea narvalului, cum nu mă gîndeam la nici o altă călătorie fără rost. Trei secunde după ce am citit scrisoarea onorabilului secretar al Marinei, mi-am dat în sfîrșit seama că adevărata mea chemare, singurul scop al vieții mele era să vînez monstrul acela primejdios și să scap lumea de el.

Dar, pentru că abia mă întorsesem dintr-o călătorie grea și obositoare, aș fi vrut nespus de mult să mă odihnesc. Tînjeam de dorul de a-mi revedea țara, prietenii, mica mea locuință din Jardin des Plantes și dragele, prețioasele mele colecții! Nimic însă nu m-a putut opri. Am uitat de toate — de oboseală, de prieteni, de colecții — și am primit, fără să mai stau pe gînduri, oferta guvernului american.

«Oricum, mă gîndeam, toate drumurile duc spre Europa, și monstrul are să fie atît de cumsecade încît să mă ducă spre coastele Franței. Animalul acesta de treabă se va lăsa prins în mările Europei pentru plăcerea mea personală, și nu vreau să aduc Muzeului de istorie naturală din Paris mai puțin de jumătate de metru din halebarda lui de fildeș».

Dar pînă una-alta, trebuia să caut narvalul în nordul Oceanului Pacific, ceea ce însemna că trebuia să pornesc pe un drum opus aceluia care duce spre Franța.

— Conseil! am strigat cu o voce nerăbdătoare.

Conseil, servitorul meu, era un tînăr cinstit care mă întovărășea în toate călătoriile; un flamand cumsecade, pe care-l iubeam și care la rîndul său mă iubea, un om de un sînge rece puțin obișnuit, ordonat din principiu, harnic din deprindere, nemirîndu-se niciodată de nimic, foarte îndemînatic, priceput la orice, și care, în ciuda numelui său, nu dădea niciodată sfaturi⁴ — nici măcar atunci cînd nu-i erau cerute.

Avînd mereu de-a face cu savanții care trăiau cu noi în Jardin des Plantes, Conseil începuse să știe cîte ceva. Devenise un specialist în clasificările biologice, putînd să străbată cu o ușurință de acrobat toate încrengăturile, grupele, clasele, subclasele, ordinele, familiile, genurile, subgenurile, speciile și varietățile. Dar știința lui se oprea aici. Clasificarea era viața lui și altceva nu-l mai interesa. Foarte priceput în teoria clasificării, dar foarte puțin priceput în practică, el n-ar fi putut deosebi, cred, un cașalot de o balenă! Și totuși, ce băiat cumsecade și vrednic!

Timp de zece ani, Conseil mă urmase pretutindeni unde mă chemase știința. Și niciodată n-am auzit de la el vreo vorbă despre lungimea sau despre oboseala vreunei călătorii. Niciodată nu se codea cînd își închidea valiza ca să plece într-o țară oarecare, China sau Congo, oricît de îndepărtată ar fi fost acea țară. Mă urma oriunde, fără să stea pe gînduri. Se bucura de o sănătate de fier, de mușchi solizi, și era de un calm desăvîrșit.

Avea treizeci de ani și vîrsta lui față de a mea era ca cincisprezece față de douăzeci. Cer iertare dacă spun în felul acesta că aveam patruzeci de ani.

Totuși, Conseil avea un cusur: fiind de un formalism îndrăcit, nu mi se adresa niciodată decît la persoana a treia, fapt care uneori mă cam scotea din sărite.

— Conseil! am strigat din nou, începînd plin de nerăbdare să mă pregătesc de călătorie.

Firește, nu puneam la îndoială devotamentul acestui tînăr. De obicei nu-l întrebam dacă vrea sau nu să mă urmeze în călătoriile mele; de data aceasta însă era vorba de o expediție care putea să se prelungească la nesfîrșit, de o călătorie plină de primejdii, în urmărirea unui animal în stare să scufunde o fregată ca pe o coajă de nucă. Toate acestea puteau să dea de gîndit chiar omului cel mai calm din lume. Oare ce avea să spună Conseil?

— Conseil! am strigat pentru a treia oară.

— Domnul m-a chemat? întrebă el intrînd.

— Da, băiete! Fă-mi bagajele și pregătește-te de plecare. Peste două ore pornim.

— Cum dorește domnul, răspunse liniștit Conseil.

— N-avem nici o clipă de pierdut. Pune în geamantanul meu tot ce trebuie pentru călătorie: haine, cămăși, ciorapi, fără să le numeri, cît poți mai multe, și grăbește-te!

— Și colecțiile domnului? se interesă Conseil.

— O să ne ocupăm mai tîrziu de ele.

— Cum? Și arhioterium, hiracoterium, oreodon, heropotamus și toate celelalte schelete...

— Vor fi păstrate la hotel.

— Și babirusa⁵ ?

— Are să fie hrănită cît timp o să lipsim. Dealtfel, am să dau ordin ca toată menajeria noastră să fie trimisă în Franța.

— Nu ne întoarcem la Paris? întrebă Conseil.

— Ba da... desigur... am răspuns șovăind. Facem însă un ocol.

— Ocolul care îi va plăcea domnului.

— A! Nu va fi mare lucru! Un drum mai puțin direct, atîta tot. Vom călători pe *Abraham Lincoln*.

— Cum dorește domnul, răspunse liniștit Conseil.

— Știi, prietene, este vorba de monstrul acela... de faimosul cetaceu... mergem să curățim mările!... Autorul unei lucrări în două volume despre «Misterele din adîncul mărilor» nu poate să lipsească de la expediția aceasta interesantă pe care o conduce comandantul Farragut. E o misiune glorioasă... dar plină de primejdii! Nu se știe încotro mergem. Animalele astea pot fi pline de toane. Totuși vom pleca. Avem un comandant care nu se teme de nimic.

— Ce va face domnul voi face și eu, răspunse Conseil.

— Gîndește-te bine! Nu vreau să-ți ascund nimic. E vorba de una din acele călătorii din care poți să nu te mai întorci.

— Cum dorește domnul.

Peste un sfert de ceas bagajele noastre erau gata. Deși Conseil le făcuse la repezeală, eram sigur că nu lipsea nimic, căci băiatul acesta se pricepea să aranjeze cămășile și hainele tot atît de bine pe cît știa să claseze păsările și mamiferele.

Ascensorul hotelului ne lăsă în vestibulul cel mare. Am coborît cîteva trepte care duceau la parter. Aici am achitat nota de plată la biroul veșnic asaltat de o mulțime imensă și am dat ordin să fie expediate la Paris baloturile cu animale împăiate și cu plante uscate. Nu am uitat nici să las banii necesari pentru hrana babirussei și, urmat de Conseil, am sărit într-o trăsură.

Pentru douăzeci de franci cursa, trăsura coborî Broadway-ul la Union Square, merse pe Fourth-Avenue, pînă la întretăierea cu Bowery-street, o luă pe Katrin-street și se opri pe cheiul treizeci și patru. Acolo, bacul Katrin ne transportă, oameni, cai și trăsură, la Brooklyn, periferia cea mare a New York-ului, așezată pe malul stîng al râului, în partea de răsărit, și în cîteva

minute am ajuns la cheiul lîngă care *Abraham Lincoln* vărsa nori negri de fum prin cele două coșuri ale sale.

Bagajele ne-au fost duse îndată pe puntea fregatei. Am alergat pe bord și am întrebat de comandantul Farragut. Unul din marinari mă conduse pe dunetă. Acolo am dat de un ofițer cu înfățișare plăcută, care mi-a întins mîna.

— Domnul Pierre Aronnax? mă întrebă el.

— Chiar el, am răspuns. Comandantul Farragut ?

— În persoană. Fiți binevenit, domnule profesor! Cabina dumneavoastră este pregătită.

Am salutat și, lăsîndu-l pe comandant la treburile lui, m-am îndreptat spre cabina ce-mi fusese destinată.

Abraham Lincoln fusese bine ales și pregătit pentru noua sa misiune. Era o fregată de mare viteză, prevăzută cu aparate de supraîncălzire care puteau ridica puterea aburilor pînă la șapte atmosfere. La presiunea aceasta, *Abraham Lincoln* atingea o viteză mijlocie de optsprezece mile și trei zecimi pe oră, viteză foarte mare, ce e drept, dar nu de ajuns pentru a lupta cu giganticul cetaceu.

Interiorul vasului corespundea însușirilor sale nautice. Cabina mea, aflată la prova și dînd spre careul ofițerilor, mi-a plăcut.

— Ne vom simți foarte bine aici, i-am spus lui Conseil.

— Tot așa de bine, nu vă fie cu supărare, răspunse Conseil, pe cît se simte un crustaceu în scoica unei moluște.

L-am lăsat pe Conseil să orînduiască bagajele și m-am urcat pe punte, ca să urmăresc pregătirile de plecare. În clipa aceea, comandantul Farragut dăduse ordin să fie desfăcute ultimele odgoane care-l mai legau pe *Abraham Lincoln* de cheiul Brooklyn. Prin urmare, dacă aș fi întîrziat cu un sfert de oră sau chiar cu mai puțin, fregata ar fi plecat fără mine și n-aș fi putut lua parte la această expediție neobișnuită, supranaturală și de necrezut, care, deși povestită așa cum s-a întîmplat, va găsi totuși cîțiva neîncrezători.

Dar comandantul Farragut nu voia să piardă nici un minut măcar, nerăbdător să ajungă în mările în care fusese semnalat animalul.

El îl chemă pe inginer.

— Avem presiune?

— Da, domnule, răspunse acesta.

— Go ahead! strigă comandantul Farragut.

Cînd auziră ordinul, transmis în sala mașinilor cu ajutorul unui aparat cu aer comprimat, mecanicii puseră în mișcare roata de pornire. Se auzi un șuietat, datorită aburilor care intrară cu iuțeală în sertărașele întredeschise. Pistoanele orizontale și lungi gemeau și împingeau bielele. Aripile elicei băteau din ce în ce mai repede valurile și *Abraham Lincoln* înainta măreț printre cel puțin o sută de ferryboat-uri și pilotine pline de spectatori, care alcătuiau alaiul.

Cheiurile Brooklyn-ului și cartierele orașului New York, care se întind pe malul de răsărit al rîului, erau înțesate de curioși. De trei ori la rînd izbucniră strigăte de «ura!», din peste cinci mii de piepturi. Mii de batiste fluturau deasupra mulțimii și continuară să-l salute pe *Abraham Lincoln* pînă ce vasul pătrunse în apele Hudsonului, pe la vîrfurile peninsulei lunguiețe pe care e așezat New York-ul.

Atunci fregata, plutind spre New Jersey pe lîngă malul drept al fluviului, acoperit de vile, trecu printre forturi, care o salutară cu salve de tun. *Abraham Lincoln* răspunse înălțînd și coborînd de trei ori pavilionul american, pe care străluceau cele treizeci și nouă de stele; apoi, schimbîndu-și direcția ca să intre în canalul ce se curbează spre golful format de istmul Sandy Hook, trecu de-a lungul țărmlui nisipos de pe care miile de spectatori îl aclamă încă o dată.

Alaiul de bacuri și de pilotine continua să urmeze fregata și n-o părăsi decât în dreptul vasului-far, care arăta cu cele două ochiuri de lumină ale sale căile de acces ale New York-ului.

Era ora trei. Pilotul coborî în barcă și se îndreptă îndată spre goeleta care îl aștepta. Cuptoarele fură întinse; elicea bătu mai repede valurile; fregata trecu pe lîngă Long Island, de-a lungul coastei joase și gălbui, și, la ora opt seara, după ce luminile din Fire Island se pierdură înspre nord-vest, se îndreptă cu toată viteza către apele întunecate ale Atlanticului.

Capitolul IV

NED LAND

Comandantul Farragut era un marinar priceput, demn de fregata pe care o comanda. El era sufletul vasului și împreună cu echipajul său forma un tot de nedespărțit. Comandantul nu se îndoia de existența cetaceului și nici nu îngăduia ca vreunul dintre oamenii de pe bord să pună la îndoială acest fapt. Credea în el, așa cum unele femei bătrîne cred în Leviathan⁶ — cu inima, nu cu judecata. Monstrul exista cu siguranță, și comandantul își jurase că are să scape mările de ticăloșiile lui, pornind să-l înfrunte ca legendarul cavaler de Rhodes sau ca neînfricatul Dieudonne de Gozon, care se luptase cu șarpele ce-i pustia insula. Farragut era hotărît să lupte pe viață și pe moarte. Altă cale nu exista.

Ofițerii de pe bord împărtășeau părerea comandantului lor. Trebuia să-i auzi vorbind, discutînd, certîndu-se, cîntărind posibilitățile întîlnirii și cercetînd întinderea nesfîrșită a oceanului. Mulți stăteau de pază cocoțați pe catarge fără ca nimeni să le-o ceară, făcînd astfel o corvoadă pe care în orice altă împrejurare ar fi blestemat-o. Atîta timp cit soarele era pe cer, catargele erau pline de mateloți care nu puteau răbda să stea liniștiți pe punte. Și cu toate acestea, *Abraham Lincoln* nu apucase încă să despice apele suspecte ale Pacificului.

Cît despre echipaj, n-avea altă dorință decât să întîlnească monstrul, să-l prindă cu cangea, să-l tragă pe bord și să-l taie în bucăți. Oamenii supravegheau marea cu o atenție încordată. Dealtfel, comandantul Farragut pomenise de o sumă de două mii de dolari, destinată oricărui marinar sau ofițer care va semna primul apariția animalului. Înțelegeți, deci, cu cît zel scrutau marea cei de pe *Abraham Lincoln*.

Nici eu nu mă lăsam mai prejos decât ceilalți, făcîndu-mi, la rîndul meu, partea de observații zilnice. Pentru că toți cei de pe vas erau «numai ochi», cred că fregata ar fi putut mai curînd să se numească Argus. Singur Conseil, prin nepăsarea lui, nu se potrivea deloc cu entuziasmul care domnea pe bord.

Spuneam că Farragut își înzestrase vasul cu aparate potrivite pentru pescuitul uriașului cetaceu. În privința aceasta nu l-ar fi întrecut nici chiar un vas de vînat balene. Avea toate uneltele cunoscute, de la cangea care se aruncă cu mîna, pînă la săgețile dințate și gloanțele explozive. Pe bord se afla chiar și un tun perfecționat care se încărca pe la chiulasă și care avea pereții groși și gura îngustă; cred că modelul lui trebuie să se găsească la Expoziția universală din 1867. Instrumentul acesta prețios, venit din America, zvîrlea la o distanță de vreo 16 km un proiectil conic care cîntărea 4 kg. Deci vasului nu-i lipsea nici un mijloc de distrugere. Dar asta nu era totul; pe vas se afla și Ned Land, regele vîntătorilor cu cangea.

Ned Land era un canadian uimitor de îndemînatic; nimeni nu-l întrecea în primejdioasa lui meserie. Pe lîngă îndemînare, avea sînge rece, îndrăzneală și viclenie, așa că trebuia ca o balenă să fie tare isteață sau un cașalot din cale afară de șiret, ca să scape de lovitura cangei

sale.

Ned Land avea vreo patruzeci de ani. Era un bărbat înalt, puternic, cu o înfățișare serioasă, tăcut și câteodată violent, mai cu seamă atunci când îl nemulțumea cineva. El atrăgea privirile tuturor, iar ochii săi pătrunzători îi dădeau o înfățișare și mai gravă.

Comandantul Farragut dăduse dovadă de multă înțelepciune atunci când îl angajase pe omul acesta care, datorită ochilor și brațelor sale, făcea cât tot echipajul la un loc. N-aș putea să-l asemăn mai bine decât cu un telescop puternic, care ar fi totodată și un tun gata oricând de tragere.

Cine zice «canadian», zice «francez» și, oricât de puțin vorbăreț era Ned Land, trebuie să mărturisesc că prinsese pentru mine o oarecare simpatie. Pesemne că îl atrăgea naționalitatea mea. Era pentru el un prilej de a vorbi, iar mie îmi dădea putința să aud limba veche a lui Rabelais, care e folosită încă în unele provincii canadiene. Familia lui trăia în Quebec și era atât de numeroasă încât forma un întreg trib de pescari îndrăzneți, încă de pe vremea când orașul acesta ținea de Franța. Încetul cu încetul, Ned prinse gust de vorbă; mie îmi plăcea să-l ascult istorisindu-și întâmplările petrecute în mările polare. Era nespus de multă poezie în povestirile sale despre pescuitul de balene și despre lupta cu uriașele mamifere. Punea în ele atîta viață, încât mi se părea că ascult vreun Homer canadian care îmi cîntă o nouă Iliadă, petrecută în regiunile Nordului. Îl descriu pe tovarășul acesta îndrăzneț așa cum îl cunosc eu astăzi, când am devenit prieteni buni, legați cu acea dragoste nezduncinată care se naște și se întărește în împrejurările cele mai înfricoșătoare. Ah, viteazule Ned! Aș vrea să mai trăiesc încă o sută de ani, numai ca să-mi amintesc cât mai mult timp de tine!

Și acum, care era părerea lui Ned Land despre monstrul marin? Trebuie să mărturisesc că, dintre toți oamenii de pe bord, el singur era acela care nu credea deloc în existența monstrului. Ba chiar se ferea să vorbească despre aceasta; dar într-o zi am căutat să aflu ce gîndea.

La 30 iulie, deci cam la trei săptămîni după plecarea noastră, fregata se găsea în dreptul Capului Blanc, la treizeci de mile sub vîntul care bătea dinspre coastele Patagoniei. Era o seară minunată. Trecuserăm de Tropicul Capricornului. Pînă la Strîmtoarea lui Magellan, în sud, nu mai aveam de străbătut nici șapte sute de mile. În mai puțin de opt zile, nava *Abraham Lincoln* trebuia să brăzdeze valurile Pacificului.

Stăteam pe punte unul lingă altul, Ned Land și cu mine, vorbind vrute și nevrute și privind apele acestei mări misterioase, ale cărei adîncuri nu fuseseră străpunse pînă atunci de privirile oamenilor. Am adus în mod firesc vorba despre cetaceul uriaș, cîntărind sorții de izbîndă sau de nereușită ai expediției noastre; văzînd însă că Ned mă lasă să vorbesc fără ca el să spună mare lucru, l-am întrebat de-a dreptul:

— Cum se poate, Ned, să nu crezi în existența cetaceului pe care-l căutăm? Ai oare motive deosebite ca să fii atît de neîncrezător?

Vînătorul cu cangea mă privi cîteva clipe fără să-mi răspundă, își lovi fruntea largă cu palma, așa cum îi era obiceiul, închise ochii ca și cum ar fi vrut să se gîndească și, în sfîrșit, îmi spuse:

— Tot ce se poate, domnule Aronnax.

— Cu toate acestea, Ned, un vînător de balene ca dumneata, un om obișnuit cu mamiferele din apele oceanelor, ar trebui să creadă fără să stea prea mult pe gînduri că există cetacei uriași; dumneata s-ar cuveni să fii ultimul dintre oamenii de pe bord care să te îndoiești de asta, în împrejurările de față!

— Vă înșelați, domnule profesor! răspunse Ned. Se prea poate ca unii oameni nepricepuți să creadă în comete extraordinare care străbat cerul sau în monștri antediluvieni care sălășluiesc în inima pămîntului; dar nici astronomul și nici geologul nu va admite asemenea

născociri. Așa e și cu vînătorul de balene. Am urmărit mulți cetacei, am vînat cu cangea și am ucis destui. Dar oricît ar fi fost ei de puternici și de bine înarmați, n-ar fi putut numai cu cozile și cu colții lor să găurească plăcile de fier ale unui vapor.

— Și totuși, Ned, știm că sînt vapoare care au fost străpunse de colțul narvalului.

— Corăbii de lemn s-ar putea să fie, îmi răspunse canadianul, cu toate că eu nu le-am văzut niciodată. Așa că pînă una, alta, nu cred că balenele, cașaloții sau narvahi ar putea săvîrși asemenea isprăvi.

— Ascultă-mă, Ned...

— Nu, domnule profesor, asta n-o cred nici în ruptul capului. Poate să fie altceva... vreo meduză uriașă...

— Ba nu, Ned, meduza nu e decît o moluscă și însuși numele ei arată cît de moale îi este carnea; chiar dacă ar avea lungimea de cinci sute de picioare și tot ar fi nevătămătoare pentru nave ca *Scotia* sau *Abraham Lincoln*, așa că isprăvile monștrilor de teapa Krakeni-lor nu sînt decît povești.

— Atunci, domnule naturalist, îmi spuse Ned Land cu un ton cam ironic, dumneata continui să crezi că există un cetaceu uriaș?

— Da, Ned, ți-o repet, și credința mea se sprijină pe logica faptelor. Cred în existența unui mamifer puternic din încrengătura vertebratelor, ca balenele, cașaloții sau delfinii, înzestrat cu un colț în formă de corn, a cărui putere de pătrundere este extraordinară.

— Hm! făcu vînătorul de balene, scuturînd din cap ca un om care nu vrea să se lase convins.

— Gîndește-te, bravul meu canadian, că dacă un asemenea animal există și trăiește în fundul oceanului la o adîncime de cîteva mile, apoi trebuie să aibă un organism cu o putere de rezistență fără seamăn.

— Pentru ce? întrebă Ned.

— Pentru că este necesară o forță nemaipomenită ca să te menții în straturile de apă de mare adîncime și să rezisti la presiunea lor.

— Adevărat? făcu Ned, clipind din ochi.

— Sigur. Și cifrele ți-o vor dovedi îndată.

— Ei, cifre! o întoarse Ned. Cu cifrele poți să faci ce vrei!

— Asta cînd e vorba de afaceri, Ned, dar nu cînd e vorba de matematică. Ascultă-mă: să zicem că presiunea unei atmosfere este cît a unei coloane de apă înaltă de treizeci și două de picioare. De fapt, înălțimea coloanei de apă ar trebui să fie mai mică, pentru că e vorba de apa de mare, care are o densitate mai mare decît a apei dulci. Prin urmare, Ned, cînd te scufunzi, la fiecare treizeci și două de picioare de apă pe care le ai deasupra suporti o presiune egală cu cîte o atmosferă, adică tot atîtea kilograme pe fiecare centimetru pătrat al suprafeței corpului. De aici urmează că la trei sute douăzeci de picioare presiunea este de zece atmosfere, la trei mii două sute de picioare este de o sută de atmosfere și că ea ajunge de o mie de atmosfere la treizeci și două de mii de picioare, adică la aproape două leghe și jumătate. Așa că, dacă ai putea ajunge la această adîncime în ocean, fiecare centimetru pătrat de pe suprafața corpului dumitale ar suferi o apăsare de o mie de kilograme. Și știi dumneata, dragă Ned, ce suprafață ai în centimetri pătrați?

— Habar n-am, domnule Aronnax!

— Cam vreo șaptesprezece mii.

— Atît de mult?

— Și cum în realitate presiunea atmosferică este mai mare decît apăsarea unui kilogram pe centimetru pătrat, cei șaptesprezece mii de centimetri pătrați ai dumitale suportă în această

clipă o presiune de șaptesprezece mii cinci sute șazeci și opt de kilograme.

— Fără să bag de seamă?

— Fără să bagi de seamă. Și dacă nu ești turtit de o asemenea apăsare, aceasta e din pricină că aerul care-ți pătrunde în interiorul corpului are o presiune egală. Există un echilibru desăvârșit între apăsarea exterioară și cea interioară, care se neutralizează și care îți îngăduie să le suporti fără greutate pe amîndouă. Dar în apă lucrurile stau altfel.

— Da, înțeleg, răspunse Ned, care începuse să fie ceva mai atent, apa mă înconjoară, dar nu mă pătrunde.

— Întocmai, Ned. De aceea, la treizeci și două de picioare sub apă ai suferi o apăsare de șaptesprezece mii cinci sute șazeci și opt de kilograme; la trei sute douăzeci, o presiune de zece ori mai mare, deci o sută șaptezeci și cinci de mii șase sute optzeci de kilograme; la trei mii două sute de picioare, de o sută de ori această presiune, adică un milion șapte sute cincizeci și șase de mii opt sute de kilograme; la treizeci și două de mii de picioare, în sfîrșit, de o mie de ori această presiune, deci șaptesprezece milioane cinci sute șazeci și opt de mii de kilograme, adică ai fi turtit, ca și cum ai fi scos dintr-o presă hidraulică.

— Drace! se miră Ned.

— Ei bine, dragul meu vînător, dacă niște vertebre lungi de cîteva sute de metri și proporțional de groase pot să stea la asemenea adîncimi, ele a căror suprafață reprezintă milioane de centimetri pătrați, înseamnă că apăsarea pe care o suportă ajunge și ea la miliarde de kilograme. Socotește și dumneata acum ce rezistență trebuie să aibă scheletul lor și cît de puternic trebuie să le fie organismul, ca să reziste la o asemenea presiune.

— Ar trebui să fie făcute din plăci de fier groase de opt degete, ca fregatele cuirasate, răspunse Ned Land.

— Așa e, Ned, și gîndește-te numai ce stricăciuni poate produce o asemenea namilă, care vine asupra unei nave cu iuțeala unui expres.

— Da... e adevărat... se poate, răspunse canadianul, a cărui neîncredere era zdruncinată de aceste cifre, dar care tot nu voia să se dea bătut.

— Ei bine, te-am convins ?

— Nu m-ați convins decît de un lucru, domnule naturalist, anume că, dacă în fundul mărilor există asemenea animale, ele trebuie să fie atît de puternice cît spuneți dumneavoastră.

— Dar dacă n-ar exista, încăpățînatule, cum îți explici accidentul întîmplat *Scoției*?

— Știu eu?... Poate că... zise Ned, șovăind.

— Hai, spune!

— Poate că... nu este adevărat, răspunse canadianul, repetînd fără voie un răspuns celebru al lui Arago.

Dar răspunsul acesta nu dovedea decît încăpățînarea vînătorului de balene și nimic altceva. În ziua aceea l-am lăsat în pace. Accidentul vasului Scoția nu putea fi negat. Spărtura a existat și a trebuit să fie astupată; cred că existența ei nu putea fi demonstrată mai lămurit. Spărtura aceasta nu se făcuse singură; și cum nu fusese pricinuită de stînci sau de mașini submarine, fără îndoială că se datora armei perforatoare a vreunui animal.

După mine, pentru toate motivele arătate mai sus, animalul acesta aparținea încrengăturii vertebratelor, clasei mamiferelor, grupului pisciformelor, în sfîrșit, ordinului cetaceelor. Cît despre familia din care făcea parte, balenă, cașalot sau delfin, sau genul și specia în care se cuvenea să fie așezat, aceasta era o chestiune pe care trebuia s-o lămuresc mai tîrziu. Pentru a o lămuri, trebuia mai întîi să disec monstrul necunoscut; pentru a-l diseca, trebuia să-l prindem; pentru a-l prinde, trebuia să-l vînăm cu cangea, și asta era treaba lui Ned Land; pentru ca Ned să-l vîneze, trebuia să-l vedem, și asta era treaba echipajului; iar pentru a-l

vedea, trebuia să-l întâlnim — și asta nu depindea decât de întâmplare.

Capitolul V

LA ÎNTÂMLARE

Cîtva timp, *Abraham Lincoln* călători liniștit, pînă într-o zi cînd o împrejurare neașteptată scoase la iveală dibăcia neîntrecută a lui Ned Land și ne dovedi cîtă încredere trebuia să avem în el. În apropierea insulelor Maluine, la 30 iunie, fregata întîlni cîteva baleniere americane, care, după cum am aflat, nu aveau nici o știre despre narval. Căpitanul vasului *Monroe*, știind că Ned Land se afla pe bordul lui *Abraham Lincoln*, îl rugă să-i ajute la prinderea unei balene ce se găsea prin apropiere. Comandantul Farragut, dornic să-l vadă pe Ned la lucru, îi dădu voie să treacă pe *Monroe*. Norocul îl ajută atît de bine pe canadianul nostru, încît, printr-o dublă lovitură, în loc de o balenă, el lovi două; pe una o atinse drept în inimă, iar pe cealaltă o prinse după cîteva minute de urmărire!

Hotărît lucru, dacă monstrul nostru va avea vreodată de-a face cu cangea lui Ned Land, n-am să pun rămășag că victoria va fi de partea cetaceului.

Fregata dădu ocol cu o viteză uimitoare coastei de sud-est a Americii. La 3 iulie ne găseam la intrarea Strîmtorii Magellan, aproape de Capul Fecioarelor. Dar comandantul Farragut nu voia să ia acest drum întortocheat și manevră astfel încît ocoli Capul Horn. Întregul echipaj se declară de acord cu hotărîrea lui. S-ar fi putut oare să întîlnim cetaceul într-un loc atît de îngust? Mulți dintre mateloți erau de părere că monstrul n-ar fi putut trece pe acolo, pentru că «era prea mare pentru strîmtoarea asta!»

La 6 iulie, pe la ora trei după-amiază, *Abraham Lincoln*, găsindu-se la cincisprezece mile mai spre sud, dădu ocol singuraticiei insule, acelei stînci pierdute la marginea continentului american, căreia niște marinari olandezi i-au dat numele orașului lor natal, Capul Horn. Pornirăm spre nord-vest și a doua zi elicea fregatei bătea în sfîrșit apele Pacificului.

«Fiți cu ochii în patru! Fiți cu ochii în patru!» spuneau întruna marinarii de pe *Abraham Lincoln*.

Și toți îi deschideau peste măsură de mari. În fața nădejzii de a cîștiga două mii de dolari, ochii și lunetele nu mai aveau o clipă de răgaz. Zi și noapte se cerceta suprafața oceanului, iar nictalopii, care puteau să vadă și în întuneric, aveau o dată mai mult, față de ceilalți, puțința de a cîștiga premiul.

Cu toate că pe mine nu mă atrăgeau banii, cercetam totuși cu cea mai mare atenție întinderea oceanului. Eram în stare să nu părăsesc nici o clipă puntea vasului; mîncam repede, dormeam puțin și nu-mi păsa nici de soare, nici de ploaie. Stăteam aplecat peste parapet cînd în partea din față a vasului, cînd în partea de dinapoi, cercetînd cu lăcomie dîra pufoasă care albea marea spre orizont. Și de cîte ori n-am simțit aceeași strîngere de inimă laolaltă cu ofițerii și cu echipajul, cînd vreo balenă plină de toane își arăta spinarea neagră deasupra valurilor! Atunci, puntea fregatei se umplea într-o clipă cu mateloți și cu ofițeri care, cu răsuflarea întretăiată, cu ochii tulburi, urmăreau fiecare mișcare a cetaceului. Priveam și eu pînă-mi obosea vederea, în timp ce Conseil, tot atît de netulburat ca de obicei, îmi spunea liniștit:

— Dacă domnul ar avea bunăvoința să nu-și holbeze ochii atît de tare, ar vedea mai bine!

Emoții zadarnice! *Abraham Lincoln* își schimba direcția, urmărea animalul semnalat, o simplă balenă sau vreun cașalot obișnuit, care dispărea curînd în mijlocul unui cor de blesteme.

Călătoria se desfășura în cele mai bune condiții. Timpul se menținea frumos. Cu toate că

eram în cel mai rău anotimp din Emisfera Australă, unde luna iulie corespunde lunii ianuarie din Europa, marea rămînea liniștită și putea fi cercetată cu ușurință, pînă la mari depărtări.

Ned Land arăta încă cea mai dîrză neîncredere; se prefăcea chiar că nu se uită în larg decît atunci cînd era de serviciu sau cînd se zărea vreo balenă. Și de cît ajutor ne-ar fi putut fi privirea lui atît de pătrunzătoare! Dar canadianul acela încăpățînat citea sau dormea în cabina lui timp de opt ore din douăsprezece. De o sută de ori l-am dojenit pentru nepăsarea pe care o arăta.

— Ei și! răspundea el. Nu-i nimic, domnule Aronnax; chiar dacă ar fi vreun animal, cum am putea noi să-l descoperim? Nu mergem oare la împlinire? Animalul acesta invizibil a fost văzut, după spusele unora, în apele de nord ale Pacificului. Să zicem că-i așa; dar au trecut de atunci două luni și, dacă ținem seama de obiceiurile cetaceului dumneavoastră, trebuie să nu uităm că lui nu-i place să mucezească mult timp prin aceleași meleaguri! Se mișcă dintr-un loc într-altul cu o ușurință nemaipomenită. Și dumneavoastră știți mai bine decît mine, domnule profesor, că natura nu face nimic pe dos și că n-ar fi dat ea unui animal greoi de felul lui putința de a se mișca atît de repede, dacă el n-ar avea nevoie de asta. Deci, dacă animalul există, acum e departe!

La asemenea argumente nu aveam ce să mai răspund, într-adevăr, mergeam la împlinire. Dar cum am fi putut face altfel? Așa că sortii noștri de izbîndă erau foarte puțini. Totuși, încă nu se îndoia nimeni de succesul expediției și nici un marinar de pe bord n-ar fi pus rămășag împotriva existenței narvalului sau împotriva apropiatei lui apariții. În ziua de 20 iulie am tăiat Tropicul Capricornului pe la 105° longitudine, iar la 27 ale aceleiași luni am trecut Ecuatorul pe la meridianul 110. Fregata se îndreptă spre apus și intră în apele centrale ale Pacificului. Comandantul Farragut gîndea, pe bună dreptate, că e mai bine să intrăm în apele cele mai adînci și să ne îndepărtăm de continente sau de insule, de care monstrul părea că se ferește întotdeauna — «fără îndoială pentru că nu era destulă apă pentru dînsul!» după cum spunea șeful echipajului. Trecurăm deci pe lîngă insulele Pomotu, Marchize și Sandwich, tăiarăm Tropicul Cancerului la longitudinea 132° și ne îndreptarăm către mările Chinei.

Eram în sfîrșit în locurile unde monstrul își săvîrșise ultimele isprăvi! Și pot spune că pe bord nu se mai ducea o viață normală. Inimile băteau să spargă piepturile, pregătindu-se parcă pentru viitoare boli fără leac. Întregul echipaj se găsea într-o stare de nervi pe care cu greu aș putea s-o descriu. Nimeni nu mai mîncă, nimeni nu mai dormea. De douăzeci de ori pe zi, o alarmă falsă sau o închipuire a vreunui matelot care scruta valurile ne producea emoții atît de puternice, încît, repetîndu-se întruna, ele ne țineau într-o încordare prea mare ca să nu aibă urmări.

Și într-adevăr, urmările se văzură curînd. Vreme de trei luni în care fiecare zi ni se păru un secol, în care timp *Abraham Lincoln* străbătu toate apele de nord ale Pacificului, alergînd după toate balenele semnalate, schimbîndu-și fără veste direcția, oprindu-se pe neașteptate, mărindu-și sau micșorîndu-și viteza, cu primejdia de a strica mașinile vasului, nici un petic de apă, începînd de la malurile Japoniei pînă la coastele Americii, nu rămase necercetat. Și nu zărirăm nimic, nimic altceva decît imensitatea valurilor pustii! Nimic asemănător unui narval gigantic, nici unei insule submarine, nici unei epave naufragiate, nici unei insule mișcătoare, nimic care să pară supranatural!

Consecințele nu întîrziară să se arate. Mai întîi descurajarea puse stăpînire pe gîndurile oamenilor, apoi ea făcu loc neîncrederii. Un simțămînt nou, amestec de rușine și mînie se ivi pe bord. Oamenii se simțeau rușinați că s-au lăsat «duși» de o închipuire, dar mai cu seamă erau furioși! Dovezile adunate una cîte una, timp de un an, se prăbușiră dintr-o dată și fiecare nu se mai gîndi decît să recîștige, odihnindu-se și dormind, timpul pe care îl sacrificase prostește.

Și cu nestatornicia firească sufletului omenesc, oamenii căzură dintr-o extremă în cealaltă. Cei ce fuseseră partizani înflăcărați ai expediției deveniră acum aprigii ei bîrfitori. Împotrivirea porni din pîntecele corăbiei, ajunse pînă la careul ofițerilor și, desigur că, fără încăpățînarea neobișnuită a comandantului Farragut, fregata s-ar fi îndreptat definitiv către sud.

Totuși, cercetarea aceasta nefolositoare nu mai putea fi mult timp prelungită. Fregatei nu i se putea aduce nici o vină; făcuse tot ce fusese cu putință ca să izbutească. Niciînd echipajul vreunui vas al marinei americane nu dovedise mai multă răbdare și mai multă trageră de inimă. Nereușita expediției nu putea fi pusă pe seama oamenilor. Nu ne mai rămînea altceva de făcut decît să ne întoarcem.

Lucrul acesta a fost adus la cunoștința comandantului, dar el se împotrivi. Mateloții nu-și ascundeau nemulțumirea și asta se vedea după munca lor care începuse să nu mai meargă așa cum trebuie. Nu vreau să spun prin asta că s-ar fi ivit vreo revoltă pe bord. După o scurtă perioadă de încăpățînare, comandantul Farragut ceru trei zile de răgaz, așa cum altădată ceruse Columb. Dacă-n aceste trei zile monstrul nu s-ar fi ivit, cîrmaciul trebuia să învîrtă de trei ori roata și *Abraham Lincoln* avea să pornească spre mările europene.

Ca primă urmare a acestei făgăduieli, făcută la 2 noiembrie, poate fi socotit faptul că ea a reînsuflețit echipajul. Lăsînd la o parte nepăsarea, oamenii cercetară din nou cu atenție oceanul. Fiecare voia să-i mai arunce o ultimă privire. Lunetele intrară din nou în funcțiune. Era sfidarea cea de pe urmă adusă narvalului uriaș, care, după toate socotelile, nu se putea să nu răspundă acestei somații.

Mai trecură două zile. *Abraham Lincoln* înainta cu viteză redusă. Oamenii foloseau tot felul de mijloace ca să trezească atenția monstrului sau să-l scoată din amorțeală, în cazul cînd el s-ar fi găsit prin aceste meleaguri. Pentru asta au fost atîrnate în partea de dinapoi a vasului niște bucăți mari de slănină, care, trebuie să spun, au făcut nespusă plăcere rechinilor. *Abraham Lincoln* se opri de cîteva ori și bărcile străbătură apele în toate direcțiile împrejurul său, astfel încît nici un colț de mare n-a rămas necercetat. Dar veni și seara de 4 noiembrie, fără ca taina abisurilor marine să fie descoperită.

A doua zi, 5 noiembrie, la amiază, urma să ia sfîrșit termenul fixat. După aceea, comandantul Farragut, potrivit făgăduielii sale, trebuia să îndrepte fregata spre sud-est și să părăsească cu totul regiunile nordice ale Pacificului.

Fregata se afla atunci la 31°15' latitudine nordică și 136°42' longitudine estică. Țărmurile Japoniei erau la mai puțin de două sute de mile de noi. Se apropia noaptea. Trecuse de ora opt. Nori groși acoperiseră luna, care se găsea în primul ei pătrar. Fregata despica cu ușurință valurile liniștite.

În clipa aceea stăteam în partea din față a vasului, sprijinit de parapetul tribordului. Conseil se afla lîngă mine, privind și el valurile. Echipajul, cocoțat pe catarguri, cerceta zarea care se îngusta și se întuneca încetul cu încetul. Din cînd în cînd oceanul sclipea sub razele lunii, strecurate printre spărturile norilor. Apoi, orice urmă luminoasă se pierdea în întunecime.

Uitîndu-mă la Conseil, mi se păru că și pe el îl cuprinsese, cît de cît, starea de spirit a celorlalți. Cel puțin așa am crezut! Poate că pentru prima dată era stăpînit de oarecare curiozitate.

— Ce zici, Conseil ? îl întrebai. Mi se pare că asta este ultima ocazie de a pune mîna pe cei două mii de dolari.

— Ba, dacă domnul îmi permite, răspunse Conseil, eu n-am pus niciodată temei pe premiul acesta și, după mine, guvernul Statelor Unite ar fi putut făgădui o sută de mii de dolari, că tot n-ar fi pierdut nimic.

— Ai dreptate, Conseil. La urma urmei e o prostie treaba asta în care ne-am vîrît cu atîta

ușurință. Cît timp pierdut, cîte emoții zadarnice! Încă de acum șase luni puteam fi în Franța...

— În căsuța dumneavoastră, adăugă Conseil, în muzeul dumneavoastră! Pînă acum aș fi terminat de clasificat și fosilele. Iar babirusa ar fi fost instalată în cușca ei din Jardin des Plantes și ar fi atras pe toți curioșii din capitală.

— Ai dreptate, Conseil, și unde mai pui că acum toată lumea o să rîdă de noi!

— Așa este, răspunse liniștit Conseil, lumea o să cam rîdă de domnul. Și dacă mi-e îngăduit să spun...

— Spune, Conseil.

— Ei bine, domnul nu va primi decît ceea ce merită!

— Adevărat!

— Cînd are cineva norocul să fie un savant ca domnul, nu-i este îngăduit...

Conseil n-a mai avut cînd să isprăvească complimentul, pentru că în mijlocul tăcerii generale se auzi o voce. Era vocea lui Ned Land:

— Hei! Obiectul cu pricina în direcția vîntului, în fața noastră!

Capitolul VI

CU TOATĂ VITEZA

La strigătul acesta, întregul echipaj alergă spre Ned Land: comandantul, ofițerii, maiștrii, mateloții, mecanicii, care lăsară mașinile, și chiar fochiștii, care părăsiră cazanele. Se dădu ordin de oprire și fregata nu mai înainta decît datorită vitezei avute pînă atunci.

Era un întuneric atît de adînc, încît, oricît de buni ar fi fost ochii canadianului, mă întrebam cum a văzut și ce a putut el să vadă. Inima îmi bătea să se spargă.

Dar Ned Land nu se înșelase și curînd zărirăm cu toții obiectul pe care ni-l arăta cu mîna. La vreo patru sute de metri de *Abraham Lincoln*, în coasta tribordului, marea părea a fi luminată pe dedesubt. Fără îndoială că nu putea fi vorba de un simplu fenomen fosforescent. Monstrul scufundat la cîțiva metri de la suprafața apei arunca această lumină puternică și ciudată, de care pomeniseră în rapoartele lor mai mulți căpitani. O strălucire atît de minunată nu putea fi produsă decît cu o mare putere de luminare. Partea luminoasă apărea din mare ca un oval uriaș foarte alungit, avînd în mijloc focarul, a cărui strălucire orbitoare slăbea treptat.

Unul dintre ofițeri strigă:

— Nu-i decît o îngrămădire de molecule fosforescente!

— Nu, domnule, i-am spus eu convins; nici foladele, nici salpele nu dau o lumină atît de puternică. Strălucirea aceasta este fără doar și poate de natură electrică... Dar ia uitați-vă! Se mișcă! Se apropie! Dă înapoi! Se aruncă asupra noastră!

Din toate colțurile fregatei izbucniră strigăte.

— Tăcere! spuse comandantul Farragut. Bara la vînt, iute! înapoi! Mateloții alergară spre bară, mecanicii la mașini. Se dădu drumul aburilor și *Abraham Lincoln*, virînd spre babord, se întoarse în semicerc.

— Bara dreaptă, mașina înainte! strigă din nou comandantul Farragut.

Ordinele fură executate și fregata se depărta cu viteză de focarul luminos.

Ba, mă înșel! Voi să se îndepărteze, dar monstrul se apropia cu o viteză de două ori mai mare decît a vasului.

Toți gîfîiam, stînd muți și nemișcați, mai mult de uimire decît de teamă. Animalul se apropia de noi, parcă în joacă. Dădu ocol fregatei, care alerga cu paisprezece noduri pe oră, și o

învăluie în lumina sa, ca într-un nor de praf strălucitor. Apoi se depărta cu vreo două sau trei mile, lăsînd în urma lui o dîră fosforescentă, asemenea aburului pe care-l lasă în urmă locomotiva unui expres. Deodată, din marginea orizontului, monstrul se năpusti cu o iuţeală înspăimîntătoare asupra lui *Abraham Lincoln*, se opri brusc la douăzeci de picioare de el, se stinse, nu scufundîndu-se în apă, pentru că atunci strălucirea i-ar fi scăzut treptat, ci dintr-o dată, de parcă i-ar fi secat într-o clipă izvorul de lumină! Apoi reapăru de cealaltă parte a fregatei, ca şi cum ar fi înconjurat-o sau ar fi trecut pe sub ea. Oricînd ne puteam ciocni, şi aceasta ar fi însemnat pentru noi sfîrşitul.

Dar ce mă uimea mai mult erau manevrele fregatei. Ea fugea şi nu ataca. Era urmărită tocmai ea, care avea misiunea să urmărească. I-am spus aceasta comandantului Farragut. Chipul său, de obicei atît de nepăsător, arăta o mirare fără margini.

— Domnule Aronnax, îmi spuse el, nu ştiu cît este de îngrozitoare fiinţa cu care am de-a face şi nu vreau să-mi pun în primejdie fregata pe bezna asta. Şi, dealtfel, cum poţi lupta cu ceva necunoscut şi cum poţi să te aperi ? Să se facă ziuă şi atunci rolurile au să se schimbe.

— Domnule comandant, nu mai aveţi acum nici o îndoială în privinţa animalului, nu-i aşa?

— Nu, domnule, cu siguranţă este un narval gigantic şi totodată un narval electric.

— Tare mi-e teamă că nu-i chip să te apropii de el, aşa cum nu-i chip să te apropii de un tipar sau de o torpilă!

— Aşa este, răspunse comandantul; iar dacă are şi puterea de a trăsni, atunci fără îndoială că este cel mai grozav animal care a existat vreodată. Din pricina asta sînt prevăzător, domnule.

Toată noaptea echipajul rămase de pază. Nimănui nu-i dădu prin minte să doarmă. *Abraham Lincoln*, neputînd să-şi întreacă în viteză adversarul, îşi încetinise mersul. La rîndul său, narvalul, imitînd fregata, se lăsa legănat de valuri şi părea hotărît să nu-şi părăsească poziţia.

Totuşi, către miezul nopţii, el dispăru, sau, ca să întrebuiţez un cuvînt mai potrivit, se «stinse», ca un uriaş vierme luminos. Fugise? Ne temeam că da. Dar la ora unu fără şapte minute se auzi o şuierătură asurzitoare, asemănătoare cu aceea produsă de un şuvoi de apă împins cu o putere grozavă. Comandantul Farragut, Ned Land şi cu mine ne aflam în clipa aceea pe punte, străpungînd cu privirea întunericul de nepătruns.

— Ned Land. Întrebă comandantul, dumneata desigur că ai auzit de multe ori balenele mugind?

— De multe ori, domnule, dar niciodată n-am auzit balene care să mă facă să cîştig două mii de dolari de la prima vedere.

— Aşa este, ai dreptul la premiu. Dar ia spune-mi, Ned, zgomotul care se aude nu seamănă cu acela pe care-l fac cetaceele cînd aruncă apa afară?

— E la fel, domnule, doar că ăsta este de o mie de ori mai puternic, aşa că nu ne putem înşela; avem în faţa noastră un cetaceu, şi, cu voia dumneavoastră, adăugă vînătorul, mîine, în zori, am să-i spun o vorbă la ureche.

— Numai să aibă poftă să te asculte, meştere Land! am adăugat eu cu oarecare îndoială în glas.

— Să mă apropii numai cît trebuie de dînsul, îmi tăie vorba canadianul, şi o să trebuiască să mă asculte.

— Şi pentru asta, întrebă comandantul, vrei să-ţi pun la dispoziţie o balenieră?

— Fără îndoială, domnule.

— Şi viaţa oamenilor mei de pe balenieră va fi în pericol ?

— Tot atît cît şi a mea! răspunse simplu vînătorul de balene.

Către ora două dimineața, focarul luminos reapăru la fel de puternic și la cinci mile depărtare de *Abraham Lincoln*. Cu toată distanța, cu tot zgomotul vîntului și al mării, se auzeau limpede grozavele bătăi de coadă ale animalului și chiar respirația sa gîfuitoare.

În clipa în care monstrul ieșea la suprafața oceanului ca să respire, părea că aerul năvălește în plămîinii săi, așa cum aburii năvălesc în cilindrii uriași ai unei mașini de două mii de cai putere.

«Hm! mă gîndeam eu, strașnică balenă mai trebuie să fie aceea care are puterea unui regiment de cavalerie!»

Am rămas de veghe pînă-n zori și ne-am făcut pregătirile de luptă. Uneltele de pescuit au fost așezate în lungul bastingajului. Secundul puse să se încarce tunulețele, care aruncă o cange pînă la distanța de o milă, și puștile lungi, ale căror gloanțe explozive pot ucide cele mai mari animale. Ned Land se mulțumi să-și ascută numai cangea care, ce e drept, în mîna sa era o armă grozavă.

La ora șase se luminează de ziuă și, odată cu primele luciri ale zorilor, dispăru și strălucirea electrică a harvalului. La șapte se făcu ziuă de-a binelea, dar o ceață deosebit de deasă, pe care cele mai bune ocheane nu puteau s-o străbată, împiedica vederea, stîrnind dezamăgire și furie.

M-am urcat pe catargul dinapoi. Cîțiva ofițeri se cățăraseră pînă-n vîrfurile catargelor mari.

La opt, ceața se rostogoli greoi deasupra valurilor și coloanele ei răsucite se ridicară și se împrăștiară încetul cu încetul. Zarea se curăți, limpezindu-se în același timp. Deodată se auzi vocea lui Ned Land:

— Obiectul cu pricina la babord, înapoi! Toate privirile se îndreptară într-acolo.

La o milă și jumătate de fregată, un corp lung și negricios ieșea pînă la un metru deasupra valurilor. Coada lui, care se zbătea cu putere, stîrnea un adevărat vîrtej. Niciodată o coadă de animal marin nu lovise apa cu o asemenea forță. O dîră imensă de spumă, de o albeață strălucitoare, arăta drumul străbătut de animal și descria o curbă alungită.

Fregata se apropie de cetaceu. L-am cercetat cu cea mai mare atenție. Rapoartele date de *Shannon* și de *Helvetia* îi cam exageraseră dimensiunile; lungimea, după socoteala mea, nu-i trecea de două sute cincizeci de picioare. Cît despre grosime, n-am putut decît cu greu să o măsoar; în general, însă, corpul animalului mi s-a părut minunat de bine proporționat.

Pe cînd cercetam această ființă neobișnuită, ea zvîrli două coloane de aburi și de apă, care se ridicară pînă la o înălțime de patruzeci de metri, ceea ce m-a lămurit asupra modului său de respirație. Am tras concluzia definitivă că făcea parte din încrengătura vertebratelor, clasa mamiferelor, subclasa monodelfilor, grupul pisciformelor, ordinul cetaceelor, familia... În privința aceasta nu mă puteam pronunța încă. Ordinul cetaceelor, cuprinde trei familii: balenele, cașaloții și delfinii, iar narvalii se găsesc tocmai printre aceștia din urmă. Fiecare dintre cele trei familii se împarte în mai multe genuri, fiecare gen — în specii, fiecare specie — în varietăți, îmi mai lipseau, așadar, varietatea, specia, genul și familia. Dar nu mă îndoiam că îmi voi completa clasificarea cu ajutorul Cerului și al comandantului Farragut.

Echipajul aștepta cu nerăbdare ordinul comandantului. Acesta, după ce observă animalul cu atenție, îl chemă pe mecanicul șef, care veni în grabă.

— Domnule, îl întrebă comandantul, aveți presiune suficientă?

— Da, răspunse mecanicul.

— Bine, întrețiți focul și dați-i drumul cu toată viteza!

Trei urale întovărășiră ordinul comandantului. Ceasul luptei sosise. Peste cîteva clipe, ambele coșuri ale fregatei aruncau valuri de fum negru și puntea se cutremură de vîjîitul cuptoarelor.

Abraham Lincoln, împins înainte de elicea sa puternică, se îndrepta în direcția animalului. Acesta, nepăsător, îl lăsa să se apropie pînă la vreo sută de metri, apoi, fără să caute să se scufunde, se prefăcu că o ia la fugă și se mulțumi să-și mențină distanța. Urmărirea ținu vreo trei sferturi de ceas, fără ca fregata să se apropie cît de cît de cetaceu. Era limpede că, mergînd astfel, nu-l va putea ajunge niciodată.

Comandantul Farragut își răsucea nervos firele de păr din barba-i stufoasă.

— Ned Land, strigă el. Canadianul apăru.

— Spune, meștere Land, mă mai sfătuiești să dau drumul bărcilor?

— Nu, domnule, răspunse Ned Land, căci lighioana nu o să se lase prinsă decît atunci cînd va avea ea poftă.

— Atunci ce-i de făcut?

— Dacă puteți, măriți viteza, domnule. Eu, cu voia dumneavoastră, se-nțelege, mă voi așeza lîngă bompres și, odată ajuns aproape de fiară, am să arunc cangea.

— Du-te, Ned, răspunse comandantul. Mecanici, strigă el, măriți presiunea!

Ned Land se duse la postul său. Focurile fură întețite și mai mult; elicea se învîrți de patruzeci și trei de ori pe minut, aburi ieșiră prin supapă. Indicatorul de viteză fu pus în funcțiune și văzurăm că *Abraham Lincoln* alerga cu optsprezece mile și cinci zecimi pe oră.

Timp de o oră fregata înainta astfel, fără a cîștiga cît de puțin din distanța ce-o despărțea de animal! Lucrul acesta era umilitor pentru unul dintre cele mai rapide vase ale marinei americane. Echipajul se înfuriase de-a binelea. Mateloții înjurau monstrul, care, dealtfel, nu binevoia să le răspundă. Comandantul Farragut nu se mai mulțumea să-și răsucească barba, ci și-o mușca.

Mecanicul șef fu chemat din nou.

— Ați atins maximum de presiune? îl întrebă comandantul.

— Da, domnule, răspunse acesta.

— Supapele sînt încărcate ?

— La șase atmosfere și jumătate.

— Încarcă-le la zece atmosfere!

Iată un ordin cît se poate de americanesc. Nici pe Mississippi nu s-ar fi putut organiza o cursă mai grozavă pentru a lăsa în urmă un «concurrent».

— Conseil, îi spusei vrednicului meu ajutor, care se găsea în apropiere, știi că s-ar putea să sărim în aer?

— Cum dorește domnul!... răspunse Conseil.

Ei bine, mărturisesc că doream să fac o asemenea încercare.

Supapele au fost încărcate, cărbunii umplură cuptoarele. Ventilatoarele trimiseră curenți de aer asupra cărbunilor aprinși. Viteza lui *Abraham Lincoln* crescuse. Catargele se cutremurau de sus pînă jos, iar coloanele de fum abia puteau să iasă prin coșurile prea strimte.

Indicatorul de viteză fu aruncat încă o dată.

— Ei, cum stăm, cîrmaciule?... întrebă căpitanul Farragut.

— Nouăsprezece mile și trei zecimi, domnule comandant.

— Întețiți focurile!

Mecanicii se supuseră ordinului. Manometrul arăta zece atmosfere. Dar cetaceul se «încălzi» și el, fără doar și poate, fiindcă porni, la rîndul său, fără să-i pese, tot cu nouăsprezece mile și trei zecimi.

Ce urmărire! Nu, nu pot să descriu emoția care făcea să-mi tremure toate fibrele ființei mele. Ned Land stătea la postul său, cu cangea în mînă. De mai multe ori mi se păru că ne apropiem de animal.

— Îl ajungem, îl ajungem! striga canadianul.

Dar în clipa în care se pregătea să-l lovească, cetaceul o lua la goană cu o iuțeală ce putea fi socotită la treizeci de mile pe oră. Și chiar când fregata gonea cu cea mai mare viteză, își rîse de noi, dîndu-ne tîrcoale. Pe drept cuvînt, oamenii erau furioși.

La amiază ne găseam în aceeași situație ca la ora opt dimineața. Comandantul Farragut se hotărî să întrebuițeze mijloace mai tari.

— Ei, spuse el, animalul acesta aleargă mai repede decît *Abraham Lincoln*! Bine! Vom vedea dacă o să întreacă și ghiulelele noastre. Oamenii să treacă la tunul din față!

Tunul fu îndată încărcat, gata de tragere. Lovitura porni, dar ghiuleaua trecu la cîteva picioare deasupra cetaceului, care era la o distanță de o jumătate de milă.

— Altul mai îndemînatic! strigă comandantul. Pun la bătaie cinci sute de dolari pentru acela care va nimeri lighioana asta drăcească!

Un tunar bătrîn, cu barba albă — parcă îl văd și acum — cu privirea liniștită și cu o înfățișare hotărîtă veni lîngă tun, îl potrive bine și ochi îndelung. Izbucni o detunătură, căreia i se adăugară uralele echipajului.

Ghiuleaua își atinse ținta, dar lovi pieziș și, alunecînd pe suprafața rotundă a animalului, se pierdu la două mile mai departe în mare.

— Al naibii! scrîșni plin de furie bătrînul tunar. Dobitocul ăsta e acoperit cu plăci de metal de șase degete grosime!

— Fir-ar blestemat! strigă comandantul Farragut. Urmărirea reîncepu și, aplecîndu-se spre mine, comandantul îmi spuse: Mă voi ține după el, să știu de bine că sar în aer cu fregată cu tot!

— Da, i-am răspuns, aveți dreptate.

Speram că animalul va obosi cîndva, deoarece era o ființă și nu o mașină cu aburi. Dar nu s-a întîmplat așa. Orele se scurgeau fără ca el să dea vreun semn de oboseală.

Totuși, trebuie să spun, spre lauda lui *Abraham Lincoln*, că vasul a luptat cu o dîrzenie neistovită. Cred că în timpul acelei nenorocite zile de 6 noiembrie el a străbătut o distanță de cel puțin cinci sute de kilometri! Dar noaptea se lăsă curînd, învăluind cu umbrele sale întinderea furtunoasă a oceanului.

Atunci am crezut că expediția noastră s-a încheiat și că nu vom mai întîlni niciodată animalul acela nemaipomenit. Mă înșelam însă.

Cam pe la orele zece și cincizeci de minute seara, lumina electrică apăru din nou, la distanță de trei mile în fața fregatei, tot atît de puternică, tot atît de limpede ca și noaptea trecută.

Narvalul părea nemișcat; poate era ostenit de goana din timpul zilei și acum dormea, legănat de valuri. Lucrul acesta însemna pentru noi un noroc peste care puteam să nu mai dăm a doua oară, de aceea comandantul Farragut se hotărî să-l folosească.

Se făcură toate pregătirile. *Abraham Lincoln* fu ținut sub presiune mică și înainta cu cea mai mare băgare de seamă, ca nu cumva să trezească dușmanul. În largul oceanului se pot întîlni adesea balene adormite, care pot fi atacate cu succes; și Ned Land răpusese multe dintre acestea. Canadianul își luă postul în primire, agățat de partea de jos a bompresului.

Fregata se apropie fără zgomot și, oprindu-și motorul la patru sute de metri de animal, înainta apoi împinsă numai de viteza rămasă. Pe bord nu se mai mișca nimeni. O liniște adîncă domnea peste tot. Ne găseam cam la o sută de picioare depărtare de focarul arzător, a cărui strălucire creștea mereu, luîndu-ne vederea. În clipa aceea, aplecat peste balustrada punții, îl vedeam pe Ned Land sub mine, ținîndu-se cu o mîină de martingală, iar cu cealaltă învîrtind grozava lui cange. Numai douăzeci de picioare îl mai despărțeau de animalul nemișcat.

Deodată, Ned Land întinse brațul și zvîrli cu putere cangea. Am auzit arma izbindu-se cu zgomot, ca și cum ar fi nimerit într-un corp tare.

Lumina electrică se stinse brusc și două enorme coloane de apă se abătură peste puntea fregatei, curgînd ca un șuvoi de la un capăt la altul, răsturnînd oameni și distrugînd tot ce întîlneau în cale.

Se produse o ciocnire înfiorătoare și, aruncat peste balustradă, fără să mai am vreme să mă agăț de ceva, căzui în mare.

Capitolul VII

O BALENĂ DE SPECIE NECUNOSCUȚĂ

Cu toate că m-a buimăcit căderea aceea neașteptată, tot ce am simțit atunci mi-a rămas foarte limpede întipărit în minte.

Mai întîi m-am scufundat la o adîncime de vreo douăzeci de picioare. Sînt un bun înotător, deși nu mă pot măsura cu Byron sau cu Edgar Poe, care au fost ași în arta natației — astfel că nu mi-am pierdut cumpătul. Din cîteva lovituri puternice de picioare m-am ridicat la suprafața apei.

Prima mea grijă a fost să văd ce s-a întîmplat cu fregata. Îmi observase cineva dispariția ? Își schimbase oare *Abraham Lincoln* direcția ?

Trimisese comandantul Farragut o barcă după mine? Puteam să nădăjduiesc că voi fi salvat?

Prin întunericul de nepătruns, se întrezărea o umbră neagră dispărînd spre răsărit. Luminile ei se pierdură în depărtare. Era fregata. Mă socoteam pierdut.

— Ajutor! Ajutor! strigai, înotînd cu disperare spre *Abraham Lincoln*.

Hainele mă stinghereau. Apa mi se lipea de corp, zădărniciindu-mi orice mișcare. Mă cufundam, mă sufocam.

— Ajutor!

A fost ultimul meu strigăt. Gura mi se umplu de apă. Mă zbăteam tîrît spre adîncuri.

Deodată cineva mă apucă de haină, mă trase la suprafața apei și am auzit, da, am auzit cuvintele acestea:

— Dacă domnul ar avea bunăvoința să se sprijine de umărul meu, ar putea să înoate mult mai ușor.

M-am agățat de brațul credinciosului Conseil:

— Tu ești, Conseil, tu?

— Chiar eu, îmi răspunse Conseil. Sînt la ordinele dumneavoastră.

— Ciocnirea te-a aruncat în apă odată cu mine?

— Deloc. Dar fiind în serviciul domnului, l-am urmat. Conseil găsea că toate acestea sînt foarte firești!

— Și fregata? Îl întrebai eu.

— Fregata, răspunse Conseil întorcîndu-se pe spate, sînt de părere că domnul nu trebuie să se mai bizuie pe ea.

— Ce spui?

— În clipa în care mă aruncam în mare, am auzit oamenii de la cîrmă strigînd: «Elicea și cîrma sînt sfărîmate».

— Sfărîmate?

— Da, sfârșimate de dinții monstrului. Cred că e singura stricăciune pe care a suferit-o *Abraham Lincoln*. Dar, din nenorocire pentru noi, fregata nu mai poate fi cîrmită.

— Atunci sîntem pierduți!

— Poate, răspunse liniștit Conseil. Totuși mai avem cîteva ore înaintea noastră și în acest timp se pot întîmpla încă multe lucruri.

Calmul de neclintit al lui Conseil mă îmbărbăta. Am înotat cu mai multă vigoare; însă din cauza hainelor care mă strîngeau ca într-un clește, abia mă puteam ține la suprafață. Conseil băgă de seamă lucrul acesta.

— Să-mi dea voie domnul să-i fac o tăietură la haină, îmi spuse el. Și strecurînd un cuțit sub hainele mele, le despică de sus pînă jos.

Apoi mi le scoase cu dibăcie. În timp ce eu înotam pentru amîndoi.

I-am făcut, la rîndul meu, aceeași operație lui Conseil, continuînd să «navigam» unul lîngă altul.

Totuși, situația nu era mai puțin gravă. Poate că dispariția noastră nici nu fusese observată, și chiar dacă ar fi fost, fregata nu putea să se întoarcă spre noi din cauza cîrmei rupte. Nu puteam nădăjdui decît în trimiterea unei bărci.

Conseil se gîndi cu sînge rece la această presupunere și își făcu un plan. Ciudată ființă! Băiatul acesta era atît de liniștit, de parcă s-ar fi aflat la el acasă!

Am hotărît, dat fiind că singura noastră scăpare nu putea fi decît o barcă de pe *Abraham Lincoln*, să ne pregătim s-o așteptăm cît mai mult timp. Și pentru ca în așteptarea bărcii să nu ne sleim puterile, ne-am gîndit la următoarea soluție: în timp ce unul dintre noi va pluti pe spate, nemișcat, cu brațele încrucișate, cu picioarele întinse, celălalt va înota împingîndu-l înainte. Rolul acesta de remorcher nu trebuia să dureze mai mult de zece minute și în felul acesta aveam putința să înotăm încă vreo cîteva ore, poate chiar pînă la răsăritul soarelui.

Slabă nădejde! Dar speranța este atît de adînc înrădăcinată în sufletul omului! Și apoi, eram doi. În sfîrșit, deși pare de necrezut, trebuie să spun că dacă aș fi vrut chiar să-mi nimicesc orice nădejde și să mă las cuprins de desperare, tot n-aș fi putut!

Ciocnirea dintre fregată și cetaceu avusese loc cam pe la unsprezece noaptea. După socoteala mea, trebuia deci să rezistăm încă opt ore pînă la răsăritul soarelui — lucru care ar fi fost cu putință dacă puneam în practică planul nostru. Marea, destul de liniștită, nu ne obosea prea tare. Din cînd în cînd încercam să străbat cu privirea întunericul adînc, pe care-l întrerupea doar fosforescența provocată de mișcările noastre. Priveam valurile luminoase care se spărgeau sub mîna mea și a căror fișie sclipitoare era acoperită de umbre plumburii. Am fi putut crede că sîntem cufundați într-o baie de mercur.

Pe la unu noaptea mă simții foarte obosit. Brațele și picioarele îmi înțepeniseră din pricina unor cîrcei puternici. Conseil mă sprijini, și salvarea noastră nu mai atîrna acum decît de el. Curînd îl auzii gîfîind: respirația îi era scurtă și repede. Am înțeles că nu va mai putea să reziste multă vreme.

— Lasă-mă! Lasă-mă! îi spusei.

— Să părăsesc pe domnul? Niciodată! strigă el. Sper să mă înec eu mai întîi.

Chiar atunci, printre norii groși, pe care vîntul îi mîna spre răsărit, se ivi luna. Sub razele ei, marea străluci. Lumina aceea binefăcătoare ne îmborsăta puterile. Ridicai capul și privii în toate părțile. Fregata abia se mai zărea, ca o masă întunecată, cam la vreo cinci mile de noi. De bărci însă nici urmă!

Am vrut să strig, dar la ce bun, cînd ne găseam la o asemenea depărtare! Buzele mele umflate nu mai erau în stare să scoată nici un sunet. Conseil bîgui cîteva cuvinte și mi se păru că-l aud repetînd de mai multe ori:

— Ajutor! Ajutor!

Oprindu-ne o clipă, am ascultat. Mi se părea că mai aud ceva. Și nu puteam să fiu sigur dacă era sîngele care-mi vîjîia în urechi sau dacă era un strigăt care răspundea chemării lui Conseil.

— Ai auzit? șoptii eu.

— Da! Da!

Și Conseil strigă din nou, cu disperare.

De data aceasta nu mă puteam înșela! O voce omenească ne răspunse. Era oare vocea unui nenorocit părăsit în mijlocul oceanului, a unei alte victime de pe vasul nostru, sau mai degrabă ne chema din întuneric o barcă trimisă de fregată ?

Conseil făcu o ultimă efortare și, sprijinindu-se de umărul meu, în timp ce eu rezistam cu cele din urmă puteri, ieși pe jumătate din apă, după care căzu iar, istovit.

— Ce-ai văzut?

— Am văzut... șopti el, am văzut... dar să nu mai vorbim... să ne păstrăm puterile!...

Ce văzuse oare ? În clipa aceea, nu știu de ce, amintirea monstrului îmi reveni pentru prima oară în minte... Dar vocea?... S-au dus de mult vremurile cînd de-alde Ionas își găseau adăpost în pîntecele balenelor! În acest timp, Conseil mă trăgea mereu după el, ridicînd din cînd în cînd capul, privind înainte și scoțînd cîte un strigăt, căruia îi răspundea o voce din ce în ce mai apropiată. Abia îl mai auzeam. Puterile mă părăsiseră; degetele mi se răsfireau; mîinile nu-mi mai erau de nici un ajutor, gura mereu deschisă mi se umplea de apa sărată a mării; mă cuprinsese frigul. Ridicai capul pentru ultima oară, apoi mă scufundai... În clipa aceea m-am lovit de ceva tare, de care m-am agățat. Am simțit că sînt tras la suprafața apei, că pieptul mi se dezumflă și am leșinat. Îmi revenii curînd, datorită frecțiunii strașnice care mi se făcea. Am întredeschis ochii...

— Conseil! am șoptit.

— Domnul m-a sunat? răspunse Conseil.

Atunci, la lumina ultimelor raze ale lunii care apunea, am zărit o figură care nu era a lui Conseil, dar pe care am recunoscut-o îndată.

Ne găseam pe spatele unui vas submarin..

— Ned! am strigat.

— Da, domnule, Ned, în persoană, alergînd încă după premiu! Îmi răspunse canadianul.

— Ai fost aruncat în mare cînd s-a ciocnit fregata?

— Da, domnule profesor, dar fiindcă sînt mai norocos decît dumneavoastră, am nimerit îndată pe o insulă plutitoare.

— O insulă?

— Da, sau, și mai exact, am nimerit pe cetaceul dumneavoastră uriaș.

— Vorbește mai limpede, Ned.

— Numai acum am înțeles de ce cangea mea nu 1-a putut pătrunde și s-a tocit de pielea lui.

— De ce, Ned, de ce?

— Pentru că monstrul ăsta, domnule profesor, e făcut din plăci de oțel!

Aici trebuie să mă opresc puțin, să-mi reîmprospătez amintirile și să-mi controlez spusele.

Ultimele cuvinte ale canadianului pricinuiră o schimbare bruscă în mintea mea. M-am cățărat repede deasupra ființei sau obiectului pe jumătate ieșit din apă, care ne servea de adăpost; l-am încercat cu piciorul. Aveam de-a face, fără îndoială, cu un corp tare, de nepătruns, și nu cu acea substanță moale din care sînt făcute marile mamifere marine.

Dar acest corp tare putea să fie o carapace osoasă, asemeni aceleia pe care o aveau

animalele antediluviene, și așa fi putut foarte bine să clasez monstrul printre reptilele-amfibii, cum sînt broaștele țestoase sau aligatorii.

Dar nu! Spatele negricios pe care stăteam era neted, lucios, fără solzi. Cînd îl loveai, scotea un sunet metalic și — mă credeți sau nu — părea că este, dar ce spun eu, nu părea, ci chiar era făcut din plăci nituite.

Nu mai încăpea nici urmă de îndoială! Animalul, monstrul, fenomenul care dăduse de gîndit întregii lumi savante, care tulburase și înșelase închipuirea marinarilor de pe cele două continente, trebuia s-o recunosc, era un fenomen mai uimitor încă, un fenomen ieșit din mîna omului.

Descoperirea existenței unei ființe mitologice, de necrezut, nu m-ar fi uimit atît de mult. Dar să te pomenești dintr-o dată în fața ochilor cu un lucru atît de uluitor, făurit de mîna omului într-un mod misterios, era ceva care te putea face să-ți pierzi mințile!

Cu toate acestea, nu mai încăpea nici o îndoială! Ne găseam pe spatele unui fel de vas submarin, care avea, după cum am putut să-mi dau seama, forma unui imens pește de oțel. Ned Land avusese dreptate. Conseil și cu mine ne-am văzut siliți să ne alăturăm părerii lui.

— Bine, spusei eu, dar atunci aparatul acesta trebuie să aibă într-însul mașini și un echipaj care să le manevreze...

— Nici vorbă că da, îmi răspunse Ned, și totuși, de trei ore, de cînd stau pe insula asta plutitoare, n-a dat nimeni nici un semn de viață.

— Va să zică, vasul nu s-a mișcat din loc.

— Nu, domnule Aronnax, se lasă legănat în voia valurilor, dar nu pornește mai departe.

— Totuși știm că e înzestrat cu o mare iuțeală. Și, pentru că e nevoie de o mașină care să producă viteza aceasta și de un mecanic care să conducă mașina, e sigur că sîntem salvați.

— Hm! făcu Ned cu îndoială. În clipa aceea, vrînd parcă să întărească cuvintele mele, se auzi o bolboroseală în partea dinapoi a acestui aparat ciudat, al cărui propulsor era cu siguranță o elice. Vasul porni. Abia am avut timp să ne agățăm de partea sa care se ridica cu optzeci de centimetri deasupra apei. Din fericire, însă, viteza nu era prea mare.

— Atît timp cît merge la suprafață, bodogăni Ned Land, n-am nimic de zis. Dar dacă îi dă prin minte să se scufunde, atunci pielea mea nu mai face nici doi bani!

«Ba încă și mai puțin!» ar fi putut spune canadianul. Trebuia deci să intrăm numaidecît în legătură cu cei ce se aflau înăuntrul aparatului. Am cercetat partea de deasupra, căutînd o deschizătură, un capac, un «loc de trecere», ca să zic așa; însă plăcile erau atît de bine prinse una de alta, încît totul părea neted și uniform.

Dealtfel dispăruse și luna și se făcuse întuneric beznă. Acum trebuia să așteptăm să se lumineze de ziuă, ca să găsim un mijloc de a pătrunde în interiorul vasului submarin.

Așadar, scăparea noastră era în mîna misterioșilor cîrmaci care conduceau aparatul, și dacă ei ar fi dorit să-l scufunde, eram pierduți! Dar dacă aceasta nu avea să se întîmple, atunci era sigur că vom face cunoștință cu dînșii. Fără îndoială că dacă nu găsiseră un sistem de a-și produce singuri aerul, trebuiau să se ridice din cînd în cînd la suprafața apei, ca să-l ia. Deci trebuia să existe o deschizătură care să pună în legătură interiorul vasului cu aerul.

Cît despre nădejdea de a fi salvați de către comandantul Farragut, trebuia să renunțăm cu totul la ea. Ne îndreptam spre apus. După socotelile noastre, viteza cu care înaintam era destul de potrivită, cam de douăsprezece mile pe oră. Elicea bătea valurile cu o regularitate desăvîrșită, ieșind din cînd în cînd la suprafață și făcînd să țîșnească apa fosforescentă la o mare înălțime.

Pe la patru dimineața, aparatul își mări viteza. Rezistam cu greu la iuțeala sa amețitoare, mai ales cînd valurile ne șfichiuiau fața. Din fericire, Ned descoperi sub mîna sa un inel de prins

navoane, fixat în partea de sus a învelișului, și izbutirăm să ne agățăm de el.

Astfel se scurse întreaga noapte. Amintirile mele nelămurite mă împiedică să descriu pe rînd tot ce s-a întîmplat. Îmi amintesc bine de un singur amănunt: în timpul cînd marea și vîntul se potoliseră, mi s-a părut de mai multe ori că aud niște sunete nelămurite, un fel de armonie nedeslușită, formată din acorduri îndepărtate. Care era misterul acestui vas submarin, căruia întreaga lume îi căuta în zadar o explicație? Ce fel de ființe locuiau pe vasul acesta misterios? Care era mecanismul ce-i dădea putința să se miște cu o viteză atît de uimitoare? În sfîrșit se iviră zorile. Ceața dimineții ne învălui, apoi se risipi curînd. Eram gata să încep o cercetare amănunțită a învelișului care alcătuia, în partea de sus, un fel de punte, cînd am simțit că ea se scufundă încetul cu încetul.

— Ei, la naiba! strigă Ned Land, lovind cu piciorul în plăcile sonore, deschideți odată, navigatori neospitalieri!

Dar din pricina zgomotului asurzitor al elicei, era greu să-l audă cineva. Din fericire, însă, mișcarea de scufundare încetă.

Deodată, dinăuntrul vasului se auzi un zăngănit puternic de fiare. O placă fu ridicată și un om își făcu apariția. La vederea noastră el scoase un strigăt ciudat și dispăru.

După cîteva clipe, opt voinici cu fața acoperită apărură pe tăcute și ne traseră în mașina lor fantastică.

Capitolul VIII

MOBILIS ÎN MOBILE

Răpirea noastră atît de neașteptată se săvîrșise cu iuțeala fulgerului, fără ca vreunul dintre noi să-și poată da seama de ceea ce se întîmplă. Nu știu ce vor fi gîndit tovarășii mei, văzîndu-se tîrîți în această închisoare plutitoare, dar eu am simțit cum mă trec fiorii. Cu cine aveam de-a face? Fără îndoială că era vorba de niște pirați de o specie nouă, care foloseau metode proprii pentru a jefui pe mare.

De abia se închise capacul îngust de deasupra noastră, cînd m-am pomenit într-o întunecime de nepătruns. La început, ochii mei, obișnuiți cu lumina de afară, n-au putut desluși nimic în jur. Simții sub tălpile goale treptele unei scări de fier. Ned Land și Conseil, împinși cu putere din spate, veneau în urma mea. O ușă se deschise la capătul scării și se închise apoi repede, cu zgomot, după noi. Eram singuri. Unde? N-aș fi putut spune și nici nu-mi puteam închipui, întunericul era atît de adînc, încît nici după cîteva minute ochii nu mi se obișnuiseră cu el. Nu se zărea nici o licărire, cît de slabă, cum se zărește de obicei chiar în nopțile cele mai întunecoase.

Ned Land, înfuriat de felul cum se purtau cu noi, își dădu frîu liber mîniei:

— Lua-i-ar naiba! strigă el. Grozave gazde am mai nimerit! Parcă ar fi caledonieni! N-ar mai lipsi decît să fie și mîncători de oameni! N-ar fi de mirare, dar, în ce mă privește pe mine, vă spun că n-am să mă las mîncat cu una, cu două...

— Liniștește-te, Ned, liniștește-te! vorbi Conseil care, ca de obicei, își păstra sîngele rece. Nu-ți pierde cumpătul de pe acum. Nu ne-au pus încă la frigare.

— La frigare nu, dar la cuptor ne-au pus, răspunse canadianul. E groaznic de întuneric. Noroc că am «bowie-knife-ul»⁷ la mine și, cu toată bezna asta, am să știu să-l mînuiesc. Primul

dintre bandiți care va încerca să pună mîna pe mine...

— Nu te enerva degeaba, Ned, i-am spus eu. Și nu ne face de rîs cu ieșirile astea de prisos. Poate că cineva ascultă tot ce vorbim. Mai bine am încerca să vedem unde sîntem.

Am pășit bîjbîind. După cinci pași am dat cu mîna de un perete făcut din plăci de fier nituite. Apoi, întorcîndu-mă, m-am izbit de o masă de lemn și de niște scaune. Podeaua închisorii noastre era acoperită cu o rogojină de formium, care înăbușea zgomotul pașilor. Pe pereți n-am găsit nici urmă de ușă sau de fereastră. Conseil, care își începuse cercetarea pornind în partea cealaltă, se ciocni de mine, și astfel ne-am întors amîndoi în mijlocul cabinei, care părea să aibă douăzeci de picioare lungime și zece lățime. Cît despre înălțimea ei, nici chiar Ned Land, cît era de înalt, n-o putea măsura.

Trecuse vreo jumătate de oră fără ca să se schimbe ceva, cînd deodată ochii noștri trecură de la întunericul de nepătruns la o lumină atît de puternică, încît în prima clipă aproape că ne orbi. Am recunoscut, după limpezimea și după strălucirea ei, acea lumină electrică a cărei minunată fosforescență o văzusem în jurul vasului submarin. După ce ochii mi s-au închis fără voie, i-am redeschis și am văzut că lumina pornea dintr-o jumătate de glob mat așezat în tavanul cabinei.

— În sfîrșit putem vedea! strigă Ned Land, care stătea cu cuțitul în mînă, gata de apărare.

— Da, răspunsei eu, dar cu asta n-am făcut nimic, fiindcă situația noastră e tot atît de sumbră ca și pînă acum.

— Ar fi bine ca domnul să aibă puțină răbdare, mă sfătui netulburatul Conseil.

Lumina apărută pe neașteptate îmi îngădui să cercetez încăperea pînă în cele mai mici amănunte. N-am văzut altceva decît o masă și cinci scaune fără spătar. Ușa invizibilă prin care intrasem era închisă ermetic. Nu se auzea nici un zgomot; totul părea mort. Vasul stătea oare pe loc, era încă la suprafață sau coborîse în adîncuri? Nu puteam să-mi dau seama. Totuși, globul luminos nu se aprinsese degeaba. Eram sigur că oamenii vasului aveau să apară în curînd. Doar cînd e vorba să fii dat uitării, nu mai este nevoie să ți se lumineze temnița.

Nu mă înșelasem. Se auzi un zgomot de zăvoare trase, ușa se deschise și doi oameni își făcură apariția.

Unul din ei era scund, cu mușchi puternici, lat în spate, cu mîinile și picioarele mari, cap zdravăn, păr negru și des, mustața stufoasă, privirea vie și pătrunzătoare, iar din întreaga sa făptură se desprindea acea agerime proprie populațiilor provensale din sudul Franței; omul acesta mărunț era dovada vie a înțeleptelor cuvinte spuse de Diderot, după care mișcările îl arată pe om așa cum este. Fără îndoială că vorbirea îi era plină de prosopopei, metonimii și hiperbole, lucru de care cu greu mi-aș fi putut da seama, căci față de mine el întrebuinta numai o limbă ciudată, cu totul de neînțeles.

Celălalt necunoscut merită o descriere mai amănunțită. Un discipol al lui Gratiolet sau al lui Engel ar fi putut citi în înfățișarea lui ca într-o carte deschisă. Eu însumi mi-am dat seama numaidecît de însușirile-i de căpetenie: portul semeț al capului și privirea rece și sigură a ochilor negri dovedeau încrederea în sine; pielea sa, mai mult palidă decît colorată, arăta o fire potolită, care știe să se stăpînească; mișcarea repede a sprîncenelor sale ce se încruntau des era semn de energie și, în sfîrșit, respirația puternică, pe care de obicei o au oamenii plini de viață, arăta, fără greș, curajul său.

Adaug că omul acesta era mîndru, că privirea-i hotărîită și senină oglindea gîndiri înalte și că potrivirea desăvîrșită dintre gesturi și expresie — cum spun fizionomiștii — vădea o sinceritate de netăgăduit.

Privindu-l, mă simții «fără să vreau» liniștit și sigur că întîlnirea noastră se va sfîrși cu bine. În privința vîrstei sale, n-aș fi putut spune sigur dacă avea treizeci și cinci sau cincizeci de ani.

Statura îi era înaltă, fruntea largă, nasul drept, gura frumos desenată, dinții minunați, mâinile fine, cu degete lungi, mâini cât se poate de «psihice», cum ar spune cei ce se ocupă cu ghicitul în palmă, potrivite unei inimi pasionate. Hotărît lucru, niciodată nu mai întâlnisem un om atît de minunat. O trăsătură deosebită a feței o formau ochii săi, oarecum depărtați unul de altul, și care puteau cuprinde dintr-o dată în raza lor vizuală mai mult de un sfert din orizont. Pe lîngă însușirea aceasta — pe care am verificat-o mai tîrziu — omul avea și o vedere extraordinară, mai ageră decît a lui Ned Land. Cînd își aținea privirea asupra unui lucru, linia sprîncenelor se frîngea, pleoapele-i grele se apropiau, înconjurînd pupilele ochilor și strîmtînd astfel cîmpul vizual. Ce privire! Cum mărea orice lucru micșorat de depărtare și cum te pătrundea pînă în adîncul sufletului! Cu cîtă ușurință străpungea pînzele de apă, de nepătruns pentru ochii noștri, și cum vedea pînă în adîncul mărilor!

Cei doi necunoscuți purtau pe cap berete făcute din blană de lutru, aveau picioarele încălțate în cizme din piele de focă și erau îmbrăcați în haine făcute dintr-o țesătură specială, care nu le împiedica cu nimic mișcările. Cel mai înalt dintre ei — desigur comandantul — ne privi foarte atent, fără să spună o vorbă. Apoi, întorcîndu-se spre tovarășul său, i se adresă într-o limbă necunoscută, folosind un dialect sonor și plăcut, în care vocalele erau rostite cît se poate de felurit.

Celălalt îi răspunse printr-o mișcare a capului și adăugă două-trei cuvinte de neînțeles pentru mine, după care mă privi, ca și cum m-ar fi întrebat ceva.

I-am răspuns, în franțuzește, că nu pricep nimic din ce spune; dar omul păru că nu mă înțelege și din pricina aceasta situația deveni destul de încurcată.

— Domnul ar face bine să povestească totuși pățania noastră, spuse Conseil. Poate că domnii vor înțelege ceva.

Am povestit toată aventura noastră, foarte răspicat și fără să las nimic la o parte. Am spus cum mă cheamă și care îmi este profesiunea, l-am prezentat pe Conseil și pe vînătorul de balene Ned Land.

Omul cu privirea calmă mă ascultă liniștit, politicos, chiar și cu o deosebită atenție. Nimic pe fața sa însă nu arăta că mi-a înțeles istorisirea. Cînd am sfîrșit, n-a spus o vorbă măcar.

Mă gîndii să-i vorbesc englezește. Poate că în limba aceasta, care este aproape universală, voi reuși să comunic cu el. O cunoșteam pe cît cunoșteam și limba germană, de ajuns ca să pot citi, dar nu ca s-o vorbesc fără greșeli. Or, acum trebuia să mă fac cît mai bine înțeles.

— Meștere Land, îi spusei vînătorului, e rîndul dumitale. Vorbești în cea mai curată englezească pe care a vorbit-o vreodată un anglo-saxon. Poate că vei fi mai norocos decît mine.

Ned nu se lăsă rugat și începu de la capăt povestirea, pe care în parte am înțeles-o și eu. Erau aceleași fapte, dar înfățișate altfel. Din pricina firii sale iuți, canadianul povesti cu multă însuflețire. Mai întîi protestă cu tărie împotriva faptului că a fost închis fără nici un drept, întrebînd în virtutea cărei legi era ținut sub zăvor, aminti de *habeas corpus*⁸, amenință cu urmărirea pe acei care îl închiseseră pe nedrept, se zbatu, gesticula, strigă, se înfurie și în cele din urmă dădu să se înțeleagă, printr-un gest grăitor, că muream de foame.

Lucrul acesta era cu totul adevărat, deși noi aproape că îl uitasem.

Spre marea noastră uimire, ni se păru că nici Ned Land n-a fost înțeles. Vizitatorii noștri nici nu clipiră măcar; era vădit că nu înțelegeau nici limba lui Arago, nici pe aceea a lui Faraday.

Mă simțeam cît se poate de încurcat după ce desfășurasem zadarnic toate cunoștințele noastre filologice și nu mai știam ce să fac, cînd Conseil îmi spuse:

— Dacă domnul îmi îngăduie, aș povesti și eu împlinirea, în limba germană.

- Cunoști germana?
- Ca orice flamand, dacă nu vă supărați.
- Dimpotrivă, dă-i drumul, băiete!

Cu vocea sa liniștită, Conseil povesti pentru a treia oară peripețiile expediției noastre. Dar, cu toate întorsăturile elegante ale frazelor, cu toate intonațiile frumoase ale povestitorului, nici germana nu avu mai mult succes. În sfârșit, am încercat să-mi reamintesc de latineasca pe care o învățasem în liceu și am început să povestesc în această limbă. Cred că dacă m-ar fi auzit Cicero, și-ar fi astupat urechile și m-ar fi trimis la bucătărie. Totuși am scos-o la capăt. Inșă cu același rezultat.

După ce și această ultimă încercare dădu greș, cei doi necunoscuți schimbă cîteva cuvinte în limba lor neînțeleasă și se retraseră, fără să ne dea măcar un semn de încurajare. Ușa se închise.

— Asta-i mișelie! strigă Ned Land, înfuriindu-se pentru a douăzecea oară. Ce înseamnă asta? Li se vorbește ticăloșilor ăstora franțuzește, englezește, nemțește, latinește, și ei n-au nici măcar buna-cuviință să răspundă!

— Liniștește-te, Ned, îi spusei eu, furia ta nu ne ajută cu nimic.

— Dar nu vă dați seama, domnule profesor, strigă Ned, mînios, că putem muri de foame în cușca asta de fier?

— Ei, făcu Conseil, cu puțină filozofie o putem duce încă multă vreme!

— Prieteni, le spusei eu, nu trebuie să ne pierdem nădejdea. Ne-am mai găsit noi altă dată în situații și mai grele. V-aș ruga să mai aveți puțină răbdare, înainte de a vă face o părere despre comandant și despre echipajul său.

— Eu mi-am și făcut-o, răspunse Ned. Sînt niște ticăloși...

— Bine! Dar din ce țară?

— Din țara ticăloșilor!

— Dragul meu Ned, nu prea știu pe unde vine țara despre care vorbești, și-ți mărturisesc că mi-e foarte greu să-mi dau seama de ce naționalitate sînt acești doi necunoscuți. Nu sînt nici englezi, nici francezi, nici germani — iată tot ce știm despre ei. Eu aș crede însă că atît comandantul cît și secundul sînt născuți în țări sudice. Au ceva meridional în ei. Dar n-aș putea fi sigur, numai după înfățișarea lor, dacă sînt spanioli, turci, arabi sau indieni, iar limba pe care o vorbesc îmi este cu totul necunoscută.

— Iată neajunsul de a nu cunoaște toate limbile, spuse Conseil, sau, mai degrabă, iată ce rău este că nu se vorbește peste tot o singură limbă!

— Asta nu ne-ar sluji la nimic! răspunse Ned Land. Nu vedeți că ăștia vorbesc o limbă a lor, inventată de ei, ca să ducă la desperare niște bieți oameni care mor de foame? Doar în toate țările de pe glob se înțelege ce vrei să spui cînd căști gura, clămpăni din fălci și din dinți și plescăi din buze. De la Quebec pînă la Pomotu, de la Paris pînă în partea cealaltă a Pămîntului, semnele acestea nu spun oare: «Mi-e foame, dă-mi să mănînc!?»

— Ei, făcu Conseil, unii oameni sînt mai grei de cap!

Nici nu-și isprăvise bine vorba cînd ușa se deschise și intră un steward. Ne aducea îmbrăcăminte și pantaloni din aceeași stofă curioasă despre care am mai vorbit. Mă grăbii să le îmbrac; tovarășii mei făcură la fel. În timpul acesta, stewardul — care părea și mut și surd — pregăti o masă cu trei tacîmuri.

— Iată în sfârșit un lucru mai serios, spuse Conseil; mi se pare că începe să fie bine!

— Pe dracu! răspunse plin de ciudă Ned. Ce crezi că o să putem mîncă aici? Ficat de broască țestoasă, mușchi de rechin sau friptură de focă!

— Vom vedea îndată, spuse Conseil.

Farfuriile acoperite cu capace de argint fură orînduite frumos și ne așezarăm la masă. Fără doar și poate că aveam de-a face cu oameni civilizați și, dacă n-ar fi fost lumina electrică, m-aș fi crezut la «Hotel Adelphi» din Liverpool, sau la «Grand-Hotel» din Paris. Trebuie să spun totuși că pe masă nu se găsea nici pîine și nici vin. Apa era limpede și proaspătă, dar era apă, lucru care lui Ned Land nu-i făcu deloc plăcere. Printre felurile de mîncare care ne-au fost aduse, am recunoscut unele specii de pești, gătite minunat; dar celelalte mîncări, deși aveau un gust foarte bun, nu mi-am dat seama ce sînt și n-aș fi putut măcar să spun dacă sînt din carne sau din legume. Tacîmurile și tot ce se găsea pe masă erau de o eleganță și de un gust desăvîrșit.

Fiecare obiect — lingură, furculiță, cuțit, farfurie — era însemnat cu o literă înconjurată de următoarea inscripție:

N

«Mișcător în elementul mișcător!» Deviza se potrivea întru totul acestui aparat submarin, cu condiția să traduci *în* prin *în* nu prin *pe*. Litera **N** era, fără îndoială, inițiala numelui misteriosului personaj care domnea în fundul mărilor!

Nici Ned și nici Conseil nu-și băteau capul cu asemenea probleme. Ei înfulecau de zor și curînd făcui și eu la fel. Mă liniștisem în privința soartei noastre, fiindcă îmi dădusem seama că gazdele n-aveau intenția să ne lase să murim de foame.

Dar toate au un sfîrșit, toate trec, chiar și foamea unor oameni care n-au mîncat de cincisprezece ore. După ce ne-am saturat bine, ne-a cuprins un somn de neînvins. Lucrul acesta era, dealtfel, firesc după o noapte întreagă în care ne luptasem cu moartea.

— Ah! Ce-aș mai dormi! spuse Conseil.

— Eu chiar dorm! îi răspunse Ned.

Amîndoi se lungiră pe covorul din cabină și în cîteva clipe adormiră adînc.

Cît despre mine, am adormit mai greu; prea multe gînduri mă năpădeau, prea multe probleme mă frămîntau, prea multe imagini îmi treceau prin fața ochilor și nu mă lăsau să dorm! Unde ne aflam? Ce putere necunoscută ne conducea? Simțeam — sau mai curînd credeam că simt — cum aparatul se scufundă tot mai mult în adîncuri. Începui să am vise groaznice. Mi se părea că văd tot felul de animale ciudate înconjurînd vasul, cu care semănau atît de bine! Deodată m-am liniștit. M-a cuprins o toropeală plăcută și curînd m-am cufundat într-un somn adînc.

[Capitolul IX](#)

FURIILE LUI NED LAND

Nu știu cît am dormit; pesemne că multă vreme, fiindcă somnul ne-a alungat toată oboseala. M-am trezit cel dintîi. Tovarășii mei dormeau buștean în colțurile în care se culcaseră.

De îndată ce m-am ridicat de pe așternutul acela destul de tare, mi-am simțit creierul odihnit, mintea limpede și am început să cercetez cu atenție încăperea. Nimic nu se schimbase. Închisoarea rămăsese închisoare, iar prizonierii, prizonieri. Atîta doar că în timpul somnului nostru stewardul strînsese masa. Nimic nu lăsa să se întrezărească o schimbare apropiată a

situației noastre, de aceea am început să mă întreb, plin de îngrijorare, dacă nu cumva eram sortiți de acum înainte să trăim în cușca aceasta.

Un asemenea gând mă îngrozea, mai ales pentru că, deși creierul mi se eliberase de toate închipuirile chinuitoare din ajun, simțeam în schimb cum ceva îmi apăsa tot mai mult pieptul. Aerul devenise înăbușitor pentru plămînii noștri. Cu toate că încăperea era mare, mi-am dat seama că în timpul somnului consumaserăm o bună parte din oxigenul ei. Știam destul de bine că orice om respiră într-o oră oxigenul cuprins într-o sută de litri de aer, și că aerul, încărcându-se cu o cantitate aproape egală de acid carbonic, devine atunci de nerespirat.

Se cerea deci fără întârziere primenirea aerului atît din închisoarea noastră, cît și din întregul submarin.

Mă întrebam ce face comandantul în asemenea cazuri? Obține aerul prin procedee chimice, eliberînd cu ajutorul căldurii oxigenul din clorat de potasiu și absorbînd acidul carbonic prin potasă caustică? În acest caz, trebuia să mai aibă oarecari legături cu continentele, ca să-și poată procura materialul necesar. Se mărginea să înmagazineze aerul la presiuni înalte în rezervoare și să-i dea drumul apoi după cum simțea echipajul nevoia? Și asta era posibil. Sau, folosind un mijloc mai ușor și mai economic, și prin urmare mai cu puțință, se mulțumea să se ridice ca să respire la suprafața apei, ca un cetaceu, și își reînnoia provizia de aer pentru douăzeci și patru de ore? Orice mijloc ar fi fost ales, mi se părea că trebuie pus fără întârziere în aplicare.

Și pe cînd mă sileam să trag cît mai des aerul în piept, ca să pot folosi cît mai bine puținul oxigen ce mai rămăsese, simții deodată un val rece, îmbibat de mireasma sărată a apei. Era chiar adierea mării, încărcată de iod, care te readucea la viață. Am deschis gura cît am putut mai mult și mi-am umplut plămînii cu aer curat. Atunci am simțit o ușoară clătinare, un rului slab, dar care se simțea totuși. Pesemne că vasul, monstrul de fier, se ridicase la suprafața oceanului ca să respire, asemeni balenelor. Ghicisem deci foarte bine în ce fel se făcea aerisirea.

După ce absorbii cu nesaț aerul, am căutat tubul de aerisire și l-am descoperit curînd. Deasupra ușii se deschidea o gaură prin care pătrundea aerul proaspăt, primenind atmosfera încărcată din celulă.

Ajunsesem aici cu observațiile mele, cînd Ned și Conseil, simțind adierea beneficătoare a mării, se treziră aproape în același timp. Se frecară la ochi, se întinseră și se ridicară în grabă.

— Domnul a dormit bine? mă întrebă Conseil cu politețea lui obișnuită.

— Foarte bine, i-am răspuns. Dar dumneata, meștere Land?

— Am dormit adînc, domnule profesor. Dar ce-i asta? Simt aer de mare.

Un marinar nu se putea înșela în privința asta, și i-am povestit canadianului ce se întîmplase în timp ce dormise.

— Asta, spuse el, explică foarte bine mugetele pe care le auzeam cînd așa-zisul narval se găsea aproape de *Abraham Lincoln*.

— Sigur, Ned, era respirația lui!

— Numai că, domnule Aronnax, habar n-am cît este ceasul. Nu cumva știți, o fi timpul să luăm masa de seară?

— Masa de seară ? Mai degrabă prînzul, dragul meu Ned, pentru că de ieri și pînă acum a trecut cu siguranță o zi.

— Va să zică am dormit douăzeci și patru de ore? se miră Conseil.

— Cred și eu...

— N-am nimic împotriva, vorbi Ned. Prînz sau cină, ce o fi, aștept cu plăcere pe steward, cu oricare dintre ele.

— N-ar fi rău să le aducă pe amîndouă, îşi dădu părerea Conseil.

— Adevărat, întări canadianul, avem dreptul la două mese şi sînt gata să le mănînc pe amîndouă.

— Să aşteptăm, spusei eu. Cu siguranţă că necunoscuţii aceştia nu au de gînd să ne lase să murim de foame, pentru că altfel masa de ieri nu ar fi avut nici un rost.

— Numai dacă nu cumva vor să ne pună la îngrăşat, făcu Ned.

— Nici gînd, îi răspunsei. Doar nu sîntem în mîinile canibalilor!

— Cine poate şti? spuse cu seriozitate canadianul. S-ar putea ca oamenii aceştia să jinduiască de multă vreme după o bucăţică de carne proaspătă şi atunci trei bărbaţi sănătoşi şi voinici ca domnul profesor. Conseil şi cu mine...

— Sfîrşeşte cu prostiile, meştere Land, şi mai ales nu fi pornit împotriva lor, căci s-ar putea să ne înrăutăţim situaţia!

— La urma urmei, spuse vînătorul, eu plesnesc de foame şi uite că prînzul sau cina asta nu mai vine odată!

— Meştere Land, îi răspunsei eu, trebuie să ţinem seama de regulile vasului şi mi se pare că stomacul nostru a luat-o înaintea ceasului de la bucătărie.

— Bine, să-l potrivim atunci după bucătărie, spuse liniştit Conseil.

— Ştiam că n-o să vorbeşti altfel, prietene Conseil, se supără nerăbdătorul canadian. Nu vrei să-ţi strici nici nervii, nici ficatul. Totdeauna eşti liniştit! Ai fi în stare să mulţumeşti înaintea de a mînca şi să mori mai bine de foame decît să te plîngi!

— La ce mi-ar ajuta dacă m-aş plînge?

— Ei, vezi bine că ţi-ar ajuta! Măcar ai face ceva, n-ai sta cu mîinile în sîn. Dacă piraţii ăştia — şi spun piraţi din respect şi ca să nu mă pun contra domnului profesor, care nu-mi dă voie să-i numesc canibali — dacă piraţii ăştia îşi închipuie că mă vor putea ţine închis într-o cuşcă în care mă sufoc, fără să audă blestemele cu care îmi însoţesc mînia, se înşală!... Credeţi că o să ne ţină multă vreme în cutia asta de fier?

— Ca să fiu cinstit, nu ştiu mai mult decît dumneata, Ned.

— Dar ce credeţi dumneavoastră despre toate astea?

— Cred că întîmplarea a făcut să aflăm un secret cumplit. Or, dacă echipajul submarinului are interesul să-l păstreze şi dacă acest interes este mai important decît viaţa a trei oameni, cred că existenţa noastră este în pericol. Dacă lucrurile nu stau așa, atunci, cu primul prilej, monstrul care ne-a înghiţit ne va reda lumii locuite de semenii noştri.

— Numai dacă între timp nu ne vor înrola în echipaj, spuse Conseil, şi nu ne vor ţine astfel aici...

— Pînă în clipa în care, grăi Ned Land, vreo altă fregată mai rapidă sau mai îndemînică decît *Abraham Lincoln* va pune mîna pe acest cuib de bandiţi şi ne va înălţa şi pe noi, odată cu echipajul, în vîrfurile catargului cel mare, ca să ne dăm suflarea din urmă.

— Ai dreptate, meştere Land! răspunsei eu. Dar, după cîte ştiu eu, nu ne-a cerut nimeni pînă acum să facem parte din echipaj, şi mi se pare că este de prisos să discutăm dinainte asupra hotărîrii pe care am lua-o dacă ar fi vorba vreodată despre așa ceva. Vă repet, trebuie să aşteptăm deocamdată şi să nu facem nimic, pentru că nu este nimic de făcut.

— Dimpotrivă, domnule profesor, spuse Ned, care nu voia să se dea bătut; trebuie să facem ceva!

— Şi ce anume, meştere Land?

— Să ne salvăm.

— De multe ori e greu să evadezi dintr-o închisoare «pămîntească», dar să scapi dintr-o închisoare submarină asta mi se pare cu neputinţă.

— Ei, prietene Land, întrebă Conseil, ce mai ai de spus acum? N-aș crede ca un american să se dea bătut așa, cu una, cu două...

Vînătorul de balene tăcea, vădit încurcat. De o evadare, în împrejurările în care ne aruncase soarta, nici nu putea fi vorba. Dar un canadian este pe jumătate francez, și meșterul Land ne dovedi aceasta prin răspunsul său.

— Deci, domnule Aronnax, începu el după cîteva clipe de gîndire, nu vă trece prin minte cam ce trebuie să facă niște oameni care nu pot cu nici un chip să scape din închisoare?

— Nu, prietene.

— Foarte simplu; trebuie să facă pe dracu-n patru și să rămînă în ea.

— Strașnic! zise Conseil. Tot mai bine e să fii înăuntrul vasului, decît deasupra sau dedesubtul lui.

— Da, dar numai după ce-ai aruncat afară temnicierii, paznicii și gardienii, adăugă Ned Land.

— Ce tot spui, Ned? Te gîndești cu tot dinadinsul să pui stăpînire pe vas?

— Desigur, răspunse canadianul.

— Cu neputință!

— De ce, domnule profesor? S-ar putea să ni se ivească vreo împrejurare prielnică și nu văd ce ne-ar împiedica să ne folosim de ea. Dacă pe vas nu sînt decît vreo douăzeci de oameni, n-o să stea în calea a doi francezi și a unui canadian!

Mi s-a părut că e mai bine să-l las pe Ned să se scalde în apele lui decît să-l contrazic. Așa că m-am mulțumit să-i spun:

— Să așteptăm împrejurarea aceea, meștere Land, și vom vedea noi ce-i de făcut. Pîna atunci, însă, te rog, mai stăpînește-ți nerăbdarea, în situația noastră nu putem folosi decît șiretenia, fiindcă furia nu ne va duce la nimic bun. Făgăduiește-mi deci că ai să lași mînia la o parte.

— Vă făgăduiesc, domnule profesor, îmi răspunse Ned Land, dar felul în care rosti cuvintele acestea nu mă liniști deloc. De acum n-o să-mi mai iasă din gură nici o vorbă de mînie, n-o să mai fac nimic care să mă trădeze, chiar dacă mesele nu ne vor fi aduse la timp.

— Ți-ai dat cuvîntul, Ned! îi aminti încă o dată canadianului.

Cu asta, discuția noastră luă sfîrșit și toți trei căzurăm pe gînduri. În ceea ce mă privește, mărturisesc că, cu toate asigurările lui Ned, nu prea vedeam cum am putea scăpa. Nu credeam în acele împrejurări prielnice despre care vorbise Ned Land. Ca să poată fi atît de bine condus, vasul trebuia să aibă un echipaj numeros, și asta însemna că în cazul unei lupte am fi avut prea mulți oameni împotriva noastră. Apoi, mai înainte de toate, ar fi trebuit să fim liberi, și noi nu eram. Nu vedeam nici cea mai mică putință de a fugi din cușca aceea, atît de bine închisă. Și dacă mă gîndeam că ciudatul comandant al acestui vas avea un secret de păstrat — ceea ce părea neîndoielnic — puteam să-mi dau seama că nu ne va lăsa să ne mișcăm liberi pe bord. Va căuta să se scape de noi prin cine știe ce mijloace violente, sau ne va azvîrli într-o bună zi pe vreun colț uitat al pămîntului? Asta nu știam. Toate presupunerile mi se păreau însă posibile și trebuia să fii vînător de balene ca să poți spera să-ți recucerești libertatea.

Privindu-l pe Ned Land, băgai de seamă că pe măsură ce se gîndea devenea tot mai nervos. Auzeam cum tot mai mult i se umplea gîtlejul de înjurături și vedeam cum mișcările îi devin tot mai amenințătoare. Se ridica și se învîrtea ca o fiară în cușcă, lovind pereții cu picioarele și cu pumnii. Iar timpul trecea, foamea ne rodea de-a binelea, stewardul nu dădea nici un semn de viață și ni se părea că dacă într-adevăr avea cineva vreo intenție bună în privința noastră, apoi acela uitase de noi.

Ned Land, chinuit de foame, se înfuria și înjura tot mai mult, și, cu toate că-mi dăduse

cuvîntul, mă temeam că va izbucni în clipa în care se va găsi față în față cu vreunul din oamenii echipajului.

Mai trecură două ore, în care timp furia canadianului crescuse. Chema și striga zadarnic. Pereții de metal erau surzi. N-auzeam nici un sunet înăuntrul aceluia vas, care părea mort. Dacă s-ar fi mișcat, măcar aș fi simțit bătaile elicei. Dar pesemne că vasul se scufundase în adîncul apelor, de aceea liniștea era atît de mare, încît devenise înspăimîntătoare!

Și cum îmi dădeam din ce în ce mai mult seama că sîntem părăsiți, uitați în fundul celulei noastre, nici nu mai îndrăzneam să mă gîndesc cît timp va ține starea aceasta. Nădejile, pe care întîlnirea cu comandantul vasului mi le trezise, se năruiră una cîte una. Privirea calmă a omului aceluia, înfățișarea lui mărinimoasă, noblețea purtării sale, toate mi se șterseră din minte. Începusem să văd cu alți ochi personajul acela ciudat, să mi-l închipui așa cum poate era: neîndurător, crud. Simțeam că nu are în el nimic omenesc, că nu cunoaște mila, că este un dușman înverșunat al semenilor săi, cărora le jurase o ură veșnică.

Dar avea oare să ne lase să pierim închiși în cușca asta strîmtă, pradă nălucirilor îngrozitoare spre care te împinge foamea înverșunată? Gîndul acesta groaznic se întări atît de mult, încît simții cum mă cuprinde o spaimă de neînchipuit. Conseil rămînea liniștit; Ned Land era în culmea furiei.

Deodată se auzi un zgomot. Pe podeaua de metal răsunară pași, zăvoarele fură trase, ușa se deschise și apărură stewardul. Înainte de-a putea face vreo mișcare ca să-l opresc, canadianul se și aruncase asupra lui; îl trîntise și-l strîngea cu putere de gît. Stewardul se înăbușea sub mîna-i puternică.

Tocmai cînd Conseil se căznea să îndepărteze mîinile vîntorului de pe gîtul victimei, aproape sufocată, și cînd eu mă pregăteam să fac același lucru, am rămas încremenit auzind aceste cuvinte pronunțate în limba franceză:

— Liniștește-te, meștere Land, iar dumneavoastră, domnule profesor, aveți bunătatea de a mă asculta.

Capitolul X

OMUL MĂRILOR

Cel care vorbise era comandantul vasului.

Auzindu-l, Ned Land se ridică. De îndată ce stăpînul său îi făcu un semn să plece, stewardul ieși, aproape sugrumat și abia ținîndu-se pe picioare. Atît de mare era autoritatea comandantului asupra oamenilor săi, încît stewardul nu făcu nici un gest prin care să lase să se vadă ura ce o simțea împotriva canadianului. Conseil, de data asta curios, fără să-și dea seama, iar eu, uimit, așteptam tăcuți deznodămîntul acestei scene.

Sprijinit de colțul mesei, cu brațele încrucișate, comandantul ne privi cu cea mai mare atenție. Stătea oare în cumpănă dacă să ne vorbească sau nu? Îi părea rău de cuvintele rostite în franțuzește? S-ar fi putut crede că da.

După cîteva clipe de liniște, pe care nimeni dintre noi nu se gîndea să o tulbure, comandantul ne spuse cu o voce calmă și pătrunzătoare:

— Domnilor, cunosc la fel de bine franceza, engleza, germana și latina. Aș fi putut deci să vă răspund chiar de la prima noastră întîlnire, dar am vrut mai întîi să vă cunosc și apoi să chibzuiesc. Povestea dumneavoastră, pe care am ascultat-o de patru ori, și care de fiecare dată a avut un conținut cu totul asemănător, mi-a arătat cine sînteți. Știu acum că întîmplarea

m-a pus în fața domnului Pierre Aronnax, profesor de istorie naturală la Muzeul din Paris, trimis într-o misiune științifică în străinătate, a lui Conseil, omul său de serviciu, și a lui Ned Land, canadian prin naștere, vânător de balene pe fregata *Abraham Lincoln*, din flota Statelor Unite ale Americii.

Mă înclinai, în semn de aprobare; întrucât comandantul nu-mi pusese nici o întrebare, n-aveam ce-i răspunde. Omul acesta vorbea franceza curent, fără accent străin. Frazele sale erau limpezi, cuvintele exacte, ușurința de a se exprima remarcabilă. Dar cu toate astea «am simțit» că nu aveam în fața mea un compatriot. El urmă:

— Socotiți, fără îndoială, domnilor, că a trecut cam multă vreme de la prima vizită pe care v-am făcut-o. Însă, după ce am aflat cine sînteți, am dorit să chibzuiesc asupra hotărîrii pe care o voi lua în privința dumneavoastră. Am stat mult la îndoială. Împrejurări nenorocite v-au adus în fața unui om care a rupt orice legătură cu omenirea. Ați venit să-mi tulburați liniștea...

— Fără voia noastră, spusei eu.

— Fără voie? Întrebă necunoscutul, ridicînd puțin vocea. Cum, *Abraham Lincoln* mă urmărește fără voie în toate mările? Fără voie v-ați imbarcat dumneavoastră pe fregată? Fără voie mi-ați bombardat vasul și tot fără voie Ned Land și-a aruncat cangea asupra lui?

Am înțeles că sub vorbele lui se ascunde o mînie abia stăpînită. Desigur însă că aveam de dat un răspuns la toate aceste învinuiri, ceea ce și făcui:

— Domnule, i-am spus, fără îndoială că nu cunoașteți discuțiile care au avut loc în America și Europa în privința dumneavoastră. Nu știați că numeroasele accidente, datorită ciocnirilor cu aparatul dumneavoastră submarin, au alarmat opinia publică de pe cele două continente. Nu vă mai înșir presupunerile fără număr prin care se încerca lămurirea acestui fenomen ciudat, căruia numai dumneavoastră îi cunoașteți taina. Dar să știți că, urmărindu-vă pînă la marginile Pacificului, *Abraham Lincoln* credea că vînează un monstru marin puternic, de care oceanul trebuia curățat cu orice preț.

Un zîmbet ușor apăru pe chipul comandantului; apoi el spuse pe un ton liniștit:

— Domnule Aronnax, ați putea afirma că fregata dumneavoastră n-ar fi urmărit și bombardat chiar și un vas submarin, nu numai un monstru? Întrebarea aceasta mă puse în încurcătură, fiindcă comandantul Farragut n-ar fi șovăit, ci ar fi socotit că este de datoria lui să nimicească un asemenea aparat, cum ar fi nimicit, dealtfel, și un narval gigantic.

— Acum înțelegeți, domnule, reluă necunoscutul, de ce am dreptul să vă privesc ca pe niște dușmani.

N-am mai spus nimic. Ce rost mai are o discuție, cînd forța poate să distrugă cele mai bune dovezi?

— Am șovăit multă vreme, reluă comandantul. Nimic nu mă obligă să vă dau ospitalitate. Dacă ar fi trebuit să mă despart de dumneavoastră, nu mai aveam de ce să vă revăd. Puteam să vă urc pe puntea vasului care v-a servit de adăpost, să mă scufund în apă și să uit că ați existat cîndva. N-ar fi fost dreptul meu?

— Ar fi fost poate dreptul unui sălbatic, îi răspunsei, nu al unui om civilizat.

— Domnule profesor, replică cu vioiciune comandantul, eu nu sînt ceea ce dumneavoastră numiți un om civilizat. M-am rupt de întreaga lume pentru motive pe care numai eu am dreptul să le judec; nu mai ascult deci de regulile lumii și vă poftesc să nu mi le mai amintiți niciodată.

Cuvintele acestea mi-au fost spuse răspicat. Ochii necunoscutului scăpărară fulgere de mînie și dispreț și mi-am dat seama că omul acesta trebuie să fi avut un trecut înfricoșător. Nu numai că trăia în afara legilor omenești, dar se afla în afara oricărei putințe de a fi tras la răspundere. Cine ar fi îndrăznit să-l urmărească în fundul mărilor cînd, chiar la suprafața lor, el putea să zădărnicească orice s-ar fi încercat împotriva lui? Ce navă ar fi fost în stare să țină

piept atacurilor submarinului? Ce cuirasă, oricît ar fi fost ea de solidă, ar fi rezistat loviturilor monstrului de metal? Nici un om nu putea să-i ceară socoteală pentru faptele sale. Toate acestea îmi trecură fulgerător prin minte, pe cînd ciudatul comandant tăcea, cufundat în gîndurile sale. Mă uitam la el cu un amestec de spaimă și de curiozitate, așa cum, fără îndoială, Edip se uitase la Sfinx. După o tăcere destul de îndelungată, comandantul începu din nou să vorbească:

— După cum vă spuneam, întîi am șovăit; dar m-am gîndit că propriul meu interes ar putea să se împace cu acea milă firească, la care orice făptură omenească are dreptul. Fiindcă soarta v-a aruncat pe vasul meu, veți rămîne aici. Veți fi liberi, dar în schimbul acestei libertăți, care dealtfel nu va fi deplină, vă cer o singură condiție, îmi este de ajuns cuvîntul dumneavoastră de onoare că vă veți supune ei.

— Spuneți-ne despre ce este vorba, domnule; îmi închipui că este o condiție pe care orice om cinstit o poate primi.

— Da, domnule. Iat-o: s-ar putea ca unele întîmplări neprevăzute să mă silească să vă țin închiși cîteva ceasuri sau cîteva zile în cabinele dumneavoastră! Deoarece doresc să nu folosesc niciodată forța, aștept de la dumneavoastră, într-un asemenea caz, mai mult decît în toate celelalte, o ascultare absolută. Făcînd așa, vă scutesc de orice răspundere, fiindcă eu sînt acela care trebuie să vă împiedice să vedeți ceea ce nu trebuie să fie văzut. Primiți condiția mea?

Pe bord se petreceau deci lucruri destul de ciudate, care nu trebuiau să fie văzute de cei ce nu se aflau în afara legilor societății! Aceasta nu avea să fie cea mai mică dintre surprizele pe care mi le pregătea viitorul!

— Primim, răspunsei eu. Dar v-aș cere îngăduința să vă pun o întrebare; una singură.

— Vorbiți, domnule.

— Mi-ați spus că vom fi liberi pe bord.

— Cu desăvîrșire.

— Aș dori să vă întreb: ce înțelegeți prin această libertate?

— Libertatea de a străbate vasul în lung și în lat, de a privi, de a observa chiar tot ceea ce se petrece aici, în afara unor rare împrejurări, în sfîrșit, libertatea de care ne bucurăm noi înșine, tovarășii mei și cu mine.

Vedeam bine că nu ne înțelegem deloc.

— Dați-mi voie, reluai eu, dar această libertate nu e alta decît aceea pe care o are orice prizonier de a-și străbate închisoarea! Ea nu ne ajunge.

— Va trebui totuși să vă mulțumiți cu ea.

— Cum, să nu ne mai vedem niciodată țara, prietenii, rudele?

— Da, domnule.

— Ei, asta-i! strigă Ned Land. Dacă e vorba așa, atunci pentru nimic în lume nu-mi dau cuvîntul că nu voi încerca să scap de aici.

— Nici nu ți-l cer, meștere Land! răspunse cu răceală comandantul.

— Domnule, spusei eu, neputîndu-mi stăpîni mînia, dumneavoastră abuzați de situația în care ne aflăm! Asta-i cruzime!

— Nu, domnule, asta este bunătate! Nu sînteți decît prizonierii mei, în urma unei lupte! Deși aș putea, cu un singur cuvînt, să vă scufund în adîncurile oceanului, vă țin lîngă mine. Dumneavoastră sînteți cei care m-ați atacat! Dumneavoastră sînteți cei care ați venit să smulgeți taina vieții mele, pe care nici un om pe lume nu trebuie să o pătrundă! Și credeți că am să vă trimit iarăși pe pămînt, unde nimeni nu trebuie să mă cunoască? Niciodată! Dacă vă țin așa, nu o fac din plăcere, ci din nevoia de a mă apăra pe mine însumi.

Cuvintele acestea vădeau din partea comandantului o încăpăținare împotriva căreia nu era nimic de făcut.

— Prin urmare, domnule, îl întrebai eu, ne siliți pur și simplu să alegem între viață și moarte?

— Întocmai!

— Dragi prieteni, le spusei tovarășilor mei, în situația aceasta, nu mai avem ce răspunde. Dar nici un cuvânt nu ne leagă de stăpînul acestui vas.

— Într-adevăr, nici unul, domnule! spuse necunoscutul. Apoi, cu o voce mai blîndă, adăugă: Și acum, dați-mi voie să isprăvesc ceea ce voiam să vă spun. Pe dumneavoastră, domnule Aronnax, vă cunosc. Cel puțin dumneavoastră, dacă nu și tovarășii dumneavoastră, nu veți avea poate să vă plîngeți prea mult de întîmplarea care v-a legat de soarta mea. Printre cărțile care mă ajută în studiile ce mă atrag îndeosebi, veți găsi și lucrarea pe care ați publicat-o despre adîncurile mărilor. Am citit-o de multe ori. Ați dus cercetările pînă unde v-a îngăduit știința pămîntească. Dar nu știți totul, n-ați văzut totul. Dați-mi voie să vă spun că nu veți regreta timpul pe care îl veți petrece pe bordul vasului meu. Veți călători prin țara minunilor. Veți fi de-acum înainte uluit. Vă veți plictisi cu greu de priveliștea pe care o veți avea neîncetat în fața ochilor. Am de gînd să fac din nou înconjurul lumii submarine, pentru a revedea — cine știe, poate pentru ultima dată — tot ce am putut să studiez în fundul mărilor pe care le-am străbătut de atîtea ori, și dumneavoastră veți fi tovarășul meu de studii. De astăzi înainte veți intra într-o lume nouă, veți vedea ce n-a văzut încă nici un om — fără a mă pune la socoteală pe mine și pe tovarășii mei — și datorită mie planeta noastră vă va dezvălui ultimele ei taine.

Nu pot tăgădui că vorbele comandantului mă mișcă adînc. Îmi ghicise slăbiciunea, așa că uitai pentru o clipă că vederea acelor lucruri minunate nu putea să prețuiască nici pe departe cît libertatea pierdută. Dealtfel, mă bizuiam pe viitor care putea să descurce lucrurile. De aceea mă mulțumii să-i răspund:

— Domnule, deși ați rupt-o cu omenirea, nădăjduiesc că nu sînteți lipsit de orice simțire omenească. Noi nu sîntem decît niște naufragiați, primiți de milă pe bordul vasului dumneavoastră; lucrul acesta nu-l vom uita. Cît despre mine, îmi dau seama că dacă interesul pentru știință ar putea nimici pînă și nevoia de libertate, atunci întîlnirea noastră ar putea să-mi aducă o mare răsplată.

Credeam că acum comandantul îmi va întinde mîna pentru a pecetlui înțelegerea noastră. Dar n-a făcut-o. Îmi păru rău pentru el. În clipa cînd omul acesta ciudat voia să plece, i-am spus:

— Îngăduiți-mi încă o întrebare. Cum vă numiți ?

— Pentru dumneavoastră, domnule, nu sînt decît căpitanul Nemo. Iar dumneavoastră și tovarășii dumneavoastră nu sînteți pentru mine decît niște călători de pe *Nautilus*.

Căpitanul Nemo chemă un steward și îi dădu diferite ordine, în limba aceea ciudată pe care n-o cunoșteam. Apoi, întorcîndu-se către canadian și Conseil, le spuse:

— Vă rog să-l urmați pe omul acesta, care vă va conduce în cabina dumneavoastră unde vă așteaptă masa.

— Bucuroși! răspunse vînătorul de balene.

Apoi, împreună cu Conseil, părăsi încăperea în care fusesem închiși mai mult de treizeci de ore.

— Și acum, domnule Aronnax, dejunul nostru este gata. Dați-mi voie să merg înainte, ca să vă arăt drumul.

— La ordinele dumneavoastră, domnule căpitan. Îl urmai pe căpitanul Nemo și, de cum am trecut pragul, am pătruns într-un coridor luminat electric, asemănător celor de pe vapoare.

După vreo zece metri, o a doua ușă se deschise în fața mea.

Am intrat atunci într-o sufragerie mobilată și împodobită cu gust, dar și cu sobrietate. În cele două capete ale sălii străluceau bufete înalte de stejar cu încrustații și ornamente de abanos; pe rafturile lor străluceau faianțe, porțelanuri și sticlării neprețuite. Vesela licărea sub razele pornite dintr-un plafon luminos, ale cărui picturi minunate cerneau și îndulceau totodată lumina prea orbitoare. În mijlocul sălii se afla o masă încărcată cu bunătăți. Căpitanul Nemo îmi arată scaunul.

— Luați loc, vă rog, îmi spuse el, și mâncați; trebuie să vă fie tare foame.

Dejunul era alcătuit din câteva feluri de mâncare, făcute numai din alimente care se puteau găsi în mare, și din alte câteva feluri a căror natură și proveniență n-am putut-o ghici. Trebuie să mărturisesc că erau bune, deși aveau un gust deosebit cu care, dealtfel, m-am deprins destul de repede. Mîncărurile acestea mi s-au părut bogate în fosfor, de aceea mă gândii că sînt tot de origine marină.

Căpitanul Nemo mă privea. Nu l-am întrebat nimic, dar pesemne că mi-a ghicit gândurile, pentru că mi-a răspuns singur la întrebările pe care aș fi dorit neapărat să i le pun:

— Cu toate că o mare parte din mîncăruri vă este necunoscută, îmi zise el, puteți să luați fără nici o teamă: sînt cît se poate de sănătoase și de hrănitoare. Eu am renunțat de mult la hrana de pe pămînt și, iată, mă simt foarte bine. Echipajul se hrănește la fel ca mine și se simte minunat.

— Va să zică, toate aceste alimente sînt roadele mării ?

— Da, domnule profesor, marea îmi dă tot ce am nevoie. Uneori întind plasele în urma vasului și le scot atît de pline, încît sînt gata să se rupă. Alteori vînez în locuri care par de neatins pentru om și gonesc vînatul prin păduri submarine. Turmele mele, ca și acelea ale legendarului Neptun, pasc fără teamă pe cîmpiile nesfîrșite ale oceanului.

Privindu-l pe căpitanul Nemo cu oarecare uimire, îi răspunsei:

— Înțeleg foarte bine, domnule, că prindeți cu plasele pești minunați; înțeleg ceva mai puțin cum puteți să vînați în pădurile submarine; dar nu pricep deloc cum puteți să n-aveți la masă o cît de mică bucățică de carne.

— Și totuși, domnule, îmi răspunse căpitanul Nemo, nu mănînc niciodată carnea animalelor terestre.

— Dar asta ce este? îl întrebai, arătîndu-i farfuria pe care mai erau câteva felii de mușchi.

— Nu-i altceva decît mușchi de broască țestoasă de mare. Iar ceea ce ați crezut că este o tocană făcută din carne de porc nu e în realitate decît ficat de delfin. Am un bucătar neîntrecut, mai cu seamă cînd e vorba de conservat produsele oceanului. Vă rog să gustați din toate. Iată aici niște conserve de holoturii, despre care un malaez ar spune că n-au egal în lume; iată o smîntînă făcută din lapte de cetaceu și zahăr scos din fucusul uriaș care crește în Marea Nordului; în sfîrșit, încercați dulceața asta de anemone care nu e cu nimic mai prejos decît aceea făcută din cele mai plăcute fructe.

Gustam pe rînd, mai mult din curiozitate decît de poftă, în timp ce căpitanul Nemo mă încînta cu nemaipomenitele-i povestiri.

— Marea, domnule Aronnax, urmă el, marea aceasta nespus de darnică și nesecătuită, pe care aș asemăna-o cu o doică bună, nu numai că mă hrănește, dar mă și îmbracă. Stofele noastre sînt țesute din byssusul unor anumite scoici; culoarea le-o dă purpura, pe care o cunoșteau cei din vremurile de demult, și violetul scos din aplysiile Mediteranei. Parfumurile pe care le veți găsi pe masa de toaletă din cabina dumneavoastră sînt obținute din distilarea unor plante marine. Patul vă este făcut din cea mai moale iarbă de mare. Condeiul cu care veți scrie este un fanon de balenă, iar cerneala nu-i altceva decît lichidul pe care îl produce sepia sau

encornetul. Marea ne dă acum de toate, și într-o bună zi va primi înapoi toate darurile ei!

— Se vede că vă place mult marea, domnule căpitan!

— Da, o iubesc! Pentru mine marea este totul! Ea acoperă șapte zecimi din globul pământesc. Adierea ei este curată și sănătoasă.

E un deșert nemărginit, în care omul nu este niciodată singur, căci viața freamătă în jurul lui. Marea este purtătoarea unei vieți nemaivăzute și minunate; e mișcare și dragoste; este infinitul viu, cum a spus unul dintre poeții dumneavoastră. Și într-adevăr, domnule profesor, în ea natura se arată în cele trei regnuri — mineral, vegetal și animal. Ultimul este bogat reprezentat prin patru grupe de zoofite, prin trei clase de artropode, cinci clase de moluște, prin trei clase de vertebrate, mamiferele, reptilele și nenumăratele legiuni de pești, ordin nesfârșit de animale care numără mai mult de treisprezece mii de specii, dintre care abia o zecime trăiește în apele dulci. Marea este rezervorul uriaș al naturii. În mare găsești liniștea desăvârșită. Nici un despot nu o stăpânește. La suprafața ei, tiranii mai pot să-și folosească drepturile nelegiuite, mai pot să se bată, să se mănînce unul pe altul, să aducă toate grozăviile de pe pământ. Dar la treizeci de picioare sub nivelul mării, puterea lor încetează și influența lor piere. Ah, domnule, trăiți, trăiți aici, în sînul mărilor! Aici nu am nici un stăpîn, aici mă simt cu adevărat liber!

Căpitanul Nemo tăcu dintr-o dată, copleșit de înflăcărea care-l cuprinsese. Trecuse oare dincolo de cumpătarea sa obișnuită? Spusese prea multe? Timp de cîteva minute el se plimbă foarte agitat. Apoi, nervii i se liniștiră, iar chipul său își recapătă răceala obișnuită. Și întorcîndu-se spre mine, căpitanul Nemo îmi spuse:

— Acum, domnule profesor, dacă doriți să vizitați vasul *Nautilus*, vă stau la dispoziție.

[Capitolul XI](#)

NAUTILUS

Căpitanul Nemo se ridică. Îl urma. O ușă dublă se deschise în cealaltă parte a sălii și intrarăm într-o cameră la fel de mare ca aceea pe care o părăsisem.

Era biblioteca. Dulapurile înalte de palisandru negru, cu încrustații de aramă, cu rafturi foarte mari, erau pline de cărți, toate legate în același fel. Rafturile se întindeau de-a lungul pereților, terminîndu-se în partea de jos cu divane largi, nespuse de odihnitoare, îmbrăcate în piele cafenie. Pe lîngă divane erau așezate pupitre ușoare, care se mișcau după cum voiai, apropiindu-le sau depărtîndu-le ca să poți pune cărțile pe ele în timpul cititului. În mijlocul camerei se înălța o masă enormă, plină cu broșuri, printre care se vedeau și cîteva ziare cam vechi. Patru globuri mate, aproape pierdute printre ornamentele plafonului, scăldau în lumina lor electrică unitatea atît de armonioasă și cu atîta măiestrie orînduită a încăperii. Priveam toate mut de admirație și nu-mi venea să-mi cred ochilor.

— Căpitane Nemo, îi spusei gazdei mele, care se întinsese pe un divan, biblioteca dumneavoastră ar putea face cinste oricărui palat de pe glob, și mă gîndesc cu uimire cum de ați putut-o aduce pînă în adîncul mărilor.

— Unde aș putea găsi mai multă singurătate, mai multă liniște, domnule profesor? răspunse căpitanul Nemo. În cabinetul dumneavoastră de lucru de la Muzeu găsiți o liniște atît de deplină?

— Nu, domnule, și trebuie să vă spun că este cu mult mai sărac decît al dumneavoastră. Aveți aici șase sau șapte mii de volume...

— Douăsprezece mii, domnule Aronnax. Sînt singurele mele legături cu pământul. Dar

lumea a încetat să mai existe pentru mine în clipa în care *Nautilus* s-a afundat pentru prima oară în adâncul apelor. În ziua aceea mi-am cumpărat ultimele volume, ultimele broșuri, ultimele ziare, și de atunci îmi spun că omenirea n-a mai gândit și n-a mai scris nimic. Aceste cărți, domnule profesor, vă stau la dispoziție și le puteți folosi oricând doriți. Îi mulțumii căpitanului și mă apropiiai de rafturile bibliotecii. Erau acolo, din belșug, cărți științifice, de morală și de literatură, scrise în toate limbile, dar n-am văzut nici un tratat de economie politică; se părea că acestea sînt interzise cu strășnicie pe vas. Un amănunt m-a mirat: cărțile se găseau clasate fără a se ține seama de limba în care erau scrise, și amestecul lor dovedea că Nemo obișnuia să citească orice volum îi cădea în mînă.

Printre ele am văzut capodoperele maeștrilor vechi și moderni, adică tot ceea ce omenirea a produs mai frumos în istorie, poezie, roman și știință de la Homer pînă la Victor Hugo, de la Xenofon pînă la Michelet, de la Rabelais pînă la George Sand. Dar lucrările științifice erau cu mult mai numeroase decît toate celelalte; cărțile de mecanică, de balistică, hidrografie, meteorologie, geografie, geologie etc. ocupau un loc la fel de însemnat ca și cele de științe naturale, și mi-am dat seama că ele formau principala preocupare a căpitanului. Am găsit acolo întreaga operă a lui Humboldt și a lui Arago, lucrările lui Foucault, Henry Sainte-Claire Deville, Chasles, Milne-Edwards, Quatrefages, Tyndall, Faraday, Berthelot, abatele Secchi, Petermann, ale comandantului Maury, ale lui Agassis etc, memoriile Academiei de Științe, buletinele societăților de geografie etc, și la loc de cinste cele două volume ale mele cărora le datoram, poate, această primire destul de omenească din partea comandantului Nemo. Printre operele lui Joseph Bertrand am găsit cartea intitulată «Fondatorii astronomiei»; și cum știam că ea apăruse în cursul anului 1865, am putut deduce că *Nautilus* nu putuse fi construit înaintea acelei epoci.

Deci căpitanul Nemo își începuse viața submarină de cel mult trei ani. Mă gîndeam, dealtfel, că lucrări mai recente îmi vor îngădui să fixez data exactă. Dar aveam tot timpul să le cercetez și nu voiam să întîrzii plimbarea, printre minunățiile de țe *Nautilus*.

— Domnule, îi spusei căpitanului, vă mulțumesc foarte mult că mi-ați pus la dispoziție biblioteca. În ea se află comori de știință de care mă voi folosi.

— Aici nu este numai biblioteca, ci și camera de fumat.

— Camera de fumat?! mă mirai eu. Așadar, se poate fuma pe vas?

— Fără îndoială.

— Atunci, domnule, trebuie să cred că mai păstrați încă legături cu Havana.

— Deloc! răspunse căpitanul. Luați țigara asta, domnule Aronnax, și, cu toate că nu vine din Havana, are să vă placă foarte mult, dacă sînteți cunoscători.

Am luat țigara oferită, a cărei formă amintea de țigările englezești, cu singura deosebire că părea fabricată din foi de aur. Am aprins-o la jeraticul aflat pe un frumos suport de bronz și am tras primele fumuri cu nesațul unui pățimaș care n-a fumat de două zile.

— E minunat, am spus, dar nu-i tutun.

— Nu, acest tutun nu e adus nici din Havana și nici din Orient. E un soi de algă, bogată în nicotină, pe care ne-o dă marea, cu destulă zgîrcenie. Vă mai pare rău după tutunul englezesc?

— Domnule căpitan, începînd de astăzi, îl disprețuiesc.

— Fumați cîte țigări vreți, fără să vă mai gîndiți la originea tutunului. Nu le-a controlat nici o regie, dar cred că nu sînt rele.

— Dimpotrivă.

În clipa aceea căpitanul Nemo deschise ușa ce se găsea în fața celei prin care intrasem în bibliotecă și am pășit într-un salon imens, iluminat cum nu se poate mai frumos.

Era o vastă încăpere, lungă de zece metri, lată de șase și înaltă de cinci. Din plafonul ei

împodobit cu arabescuri fine, se răspîndea o lumină limpede și blîndă deasupra tuturor minunățiilor care se aflau în acest muzeu. Căci ne găseam cu adevărat într-un muzeu, în care o mîină pricepută și darnică adunase toate comorile naturii și artei, amestecîndu-le între ele cu acel gust artistic, care este propriu atelierelor de pictură.

Vreo treizeci de tablouri ale marilor maeștri, în rame asemănătoare, despărțite unul de altul prin panoplii strălucitoare, împodobeau pereții acoperiți de tapiserii cu un desen sobru. Am văzut acolo pînze de cea mai mare valoare, dintre care pe unele le admirasem în colecțiile particulare din Europa și la expozițiile de pictură. Din diferitele școli ale vechilor maeștri, am văzut o madonă de Rafael, o fecioară de Leonardo da Vinci, o nimfă de Correggio, o femeie de Tizian, o adorație de Veronese, o înălțare de Murillo, un portret de Holbein, un călugăr de Velasquez, un martir de Ribeira, o serbare cîmpenească de Rubens, două peisaje flamande de Teniers, trei tablouri mici în genul lui Gerard Dow, Mestu și Paul Potter, două pînze de Gericault și Prudhon, cîteva peisaje marine de Backuysen și Vernet. Printre operele pictorilor moderni, se vedeau tablouri semnate de Delacroix, Ingres, Decamp, Troyon, Meissonier, Daubigny etc. Cîteva miniaturi admirabile de statui în marmură și bronz, după cele mai frumoase modele ale antichității, se înălțau pe pedestale în colțurile acestui minunat muzeu. Uimirea pe care mi-o prezisese comandantul lui *Nautilus* începuse să mă cuprindă.

— Domnule profesor, îmi spuse el, iertați-mă că vă primesc așa, în neorînduiala care domnește aici.

— Domnule căpitan, deși nu încerc să știu cine sînteți, îmi dați voie să recunosc în dumneavoastră un artist?

— Un amator, cel mult, domnule. Pe vremuri îmi plăcea să colecționez aceste frumoase opere create de mîna omului. Eram un cercetător nesățios, un scormonitor neostenit și astfel am izbutit să adun cîteva lucruri de mare valoare. Sînt ultimele mele amintiri dintr-o lume care pentru mine e moartă. În ochii mei, artiștii dumneavoastră moderni au devenit tot atît de vechi ca și cei care au cîte două sau trei mii de ani de viață și am început să-i confund. Marii maeștri nu au vîrstă.

Dar muzicienii aceștia? I-am întrebat, arătîndu-i partituri de Weber, Rossini, Mozart, Beethoven, Haydn, Meyerbeer, Herold, Wagner, Gounod și mulți alții, împrăștiate pe un mare pian-orgă, ce se găsea într-un colț al salonului.

— Acești muzicieni, îmi răspunse căpitanul Nemo, sînt contemporani cu Orfeu, căci pentru morți nu există timp, iar eu sînt mort ca și ei, domnule profesor, tot atît de mort cît și acei dintre prietenii dumneavoastră care se odihnesc acum la șase picioare sub pămînt.

Căpitanul tăcu, pierzîndu-se într-o visare adîncă. Îl priveam tulburat, cercetîndu-i, fără să scot un cuvînt, înfățișarea ciudată.

Sprijinit de colțul unei minunate măsuțe de mozaic, cu privirea pierdută, el nu mă mai vedea, părăind că mă uitase.

Respectîndu-i starea de reculegere, am început să privesc curiozitățile care îmbogățeau salonul.

Pe lîngă operele de artă, raritățile naturii ocupau un loc foarte însemnat. Se găseau acolo îndeosebi plante, scoici și alte roade ale oceanului, descoperite fără îndoială de însuși căpitanul Nemo. În mijlocul salonului, o fîntînă arteziană, iluminată electric, își trimitea apa într-o scoică imensă. Scoica aceasta, care adăpostise cea mai mare moluscă acefală, măsura aproape șase metri jur împrejurul marginilor ei rotunjite cu finețe. Întrecea deci în mărime frumoasele tridacne, pe care Francisc I le primise în dar din partea republicii venețiene și din care biserica Saint-Supplique din Paris și-a făcut două agheazmatare uriașe. În preajma bazinului, în vitrine elegante, ținute cu armături de arama, erau clasificate și etichetate cele mai prețioase

produse ale mării pe care le-a putut vedea vreodată un naturalist. Vă închipuiți cât am fost de fericit în calitatea mea de profesor.

Se găseau acolo specimene foarte curioase de polipi și echinoderme, cele două grupe ale încrengăturii zoofitelor.

Un conchiliolog⁹ mai pasionat s-ar fi extaziat, desigur, și în fața altor vitrine, și mai numeroase, în care erau clasate specimenele din încrengătura moluștelor. Am văzut acolo o colecție neprețuită, pe care însă timpul nu-mi îngăduie s-o descriu. În afara acestora, în despărțituri speciale, se desfășurau șiraguri de perle nespuse de frumoase, care străluceau sub lumina electrică, perle trandafirii, smulse din «pinele» Mării Roșii, perle verzi din haleotidul «iris», galbene, albastre, negre, produse curioase ale diverselor moluște din toate oceanele și ale unor scoici de apă dulce din nord; în sfârșit, câteva piese a căror valoare nu poate fi socotită și care au fost produse de pintadinele cele mai rare. Unele dintre perle erau mai mari decât oul de porumbel; ele prețuiau cu mult mai mult decât aceea pe care călătorul Tavernier o vînduse cu trei milioane șahului Persiei și întreceau perla imamului din Mascat, pe care o credeam fără seamăn în lumea întreagă.

Mi-am dat seama că valoarea acestei colecții este cu neputință de calculat. Căpitanul Nemo trebuie să fi cheltuit milioane ca să strîngă asemenea obiecte de preț, și tocmai mă întrebam de unde avea atîția bani ca să-și poată mulțumi dorințele sale de colecționar, cînd el îmi întrerupse gîndurile:

— Îmi cercetați scoicile, domnule profesor? într-adevăr, ele pot să intereseze pe un naturalist; dar pentru mine au un farmec în plus, căci le-am cules pe toate cu mîna mea și pot să vă spun că nici o mare de pe glob nu a rămas necercetată.

— Îmi dau seama, căpitane, îmi dau seama cîtă plăcere simțiți plimbîndu-vă printre asemenea comori, mai ales că vi le-ați adunat singur. Nici un muzeu din Europa nu se poate mîndri cu o asemenea colecție de produse ale oceanului. Dar dacă am atîta admirație pentru ele, nu am mai puțină nici pentru nava care le poartă. Departe de mine gîndul de a pătrunde în tainele dumneavoastră, însă mărturisesc că acest *Nautilus*, forța motrice pe care o are în el, aparatele cu ajutorul cărora este manevrat și care îi dau viață, toate acestea îmi stîrnesc o curiozitate fără margini. Văd atîrnînd pe pereții acestui salon niște instrumente a căror întrebuițare îmi este necunoscută. Aș putea ști?...

— Domnule Aronnax, îmi răspunse căpitanul Nemo, v-am făgăduit că veți fi liber pe bord și, prin urmare, întregul *Nautilus* vă stă la dispoziție. Puteți deci să-l vizitați cu de-amănuntul și, dacă doriți, voi fi cu cea mai mare plăcere ghidul dumneavoastră.

— Nu știu cum să vă mulțumesc, domnule, dar nu vreau să abuzez de bunăvoința dumneavoastră. Aș dori numai să vă întreb la ce pot fi întrebuițate aceste instrumente de fizică.

— Domnule profesor, instrumente asemănătoare se găsesc și în camera mea, și acolo voi avea onoarea să vă explic întrebuițarea lor. Dar mai întîi să mergem să vedeți cabina care vă este pregătită. Trebuie să știți cum veți locui pe bordul lui *Nautilus*.

L-am urmat pe căpitanul Nemo, și prin una din ușile ce se aflau în fiecare perete al salonului am reintrat în coridoarele vasului. Căpitanul mă conduse într-o cabină, care era, de fapt, mai mult o cameră elegantă, cu pat, toaletă și alte mobile felurite.

Am mulțumit gazdei mele.

— Camera dumneavoastră este alături de a mea, îmi spuse el deschizînd o ușă, iar a mea dă în salonul din care am ieșit.

Am intrat în camera căpitanului. Avea o înfățișare severă, aproape monahală: un pat de fier, o masă de lucru și câteva mobile pentru toaletă. Totul era luminat slab. Nimic confortabil;

numai strictul necesar.

Căpitanul Nemo îmi arată un scaun și mă îndemnă:

— Luați loc, vă rog.

M-am așezat, iar el începu să-mi vorbească.

Capitolul XII

TOTUL CU AJUTORUL ELECTRICITĂȚII

— Domnule, spuse căpitanul Nemo, arătându-mi instrumentele atârinate pe pereții camerei sale, iată aparatele necesare pentru navigația lui *Nautilus*. Aici, ca și în salon, le am toată vremea sub ochi și ele îmi arată poziția și direcția exactă a vasului, în mijlocul oceanului. Unele din ele vă sînt cunoscute, cum este de pildă termometrul, care arată temperatura vasului; barometrul, care măsoară presiunea aerului și prezice schimbarea vremii; higrometrul, care indică gradul de uscăciune al atmosferei; stormglasul, care anunță furtunile; busola, care îmi arată direcția; sextantul, cu care, după înălțimea soarelui, îmi dau seama de latitudinea la care ne aflăm; cronometrul, cu ajutorul căruia pot să calculez longitudinea și, în sfîrșit, lunetele de zi și noapte, prin care scrutez orizontul cînd *Nautilus* se ridică la suprafață.

— Acestea sînt instrumente obișnuite, îi răspunsei eu, și le cunosc întrebuițarea. Dar mai văd altele care folosesc fără îndoială nevoilor speciale ale vasului. Cadranul acesta cu un ac mobil nu e un manometru?

— Da, e un manometru. Pus în contact cu apa, el arată presiunea ei și îmi dă totodată adîncimea la care ne aflăm.

— Dar sondele acestea de tip nou?

— Sînt sonde termometrice, care îmi măsoară temperatura diferitelor straturi de apă.

— Dar instrumentele acestea, a căror întrebuițare n-o cunosc?

— Aici, domnule profesor, trebuie să vă dau cîteva lămuriri, spuse căpitanul Nemo. Fiți bun și mă ascultați. El tăcu cîteva clipe, apoi începu: Există un element puternic, ascultător, rapida ușor de mînuit, bun la toate și care domnește pe vas ca un stăpîn. Totul se face cu ajutorul lui. El mă luminează, mă încălzește și e sufletul marinarilor de pe *Nautilus*. Acest element este electricitatea.

— Electricitatea? întrebai eu, nedumerit.

— Da, domnule.

— Totuși aveți o foarte mare viteză de mișcare, care nu se potrivește deloc cu puterea electricității. Pînă acum, puterea ei dinamică e încă destul de redusă și n-a putut să dea decît puțină energie!

— Domnule profesor, electricitatea mea nu se aseamănă cu aceea a oamenilor. Mai mult nu vă pot spune.

— Nici nu insist, domnule; mă uimește însă faptul că ați putut obține un asemenea rezultat. Aș vrea să vă mai pun doar o întrebare, la care puteți să nu-mi răspundeți dacă socotiți că nu trebuie. Elementele pe care le folosiți pentru a produce electricitatea cred că se uzează repede. Zincul, de pildă, cum îl înlocuiți, dacă nu mai aveți nici o legătură cu pămîntul?

— Am să vă răspund. Mai întîi însă vreau să vă spun că în fundul mărilor există mine de zinc, de fier, de argint și de aur, care sînt sigur că ar putea fi exploatate. Dar eu nu folosesc metalele pămîntului și cer mării însăși mijloacele de a produce electricitatea.

— Mării ?

— Da, domnule profesor, și mijloacele nu mi-au lipsit. Aș fi putut, stabilind un circuit între mai multe fire cufundate la adâncimi diferite, să obțin electricitate prin variațiile de temperatură la care erau supuse firele; am preferat însă să folosesc un sistem mai practic.

— Care anume ?

— Cunoașteți compoziția apei de mare. Într-o mie de grame se află nouăzeci și șase și jumătate de sutimi apă și aproape două sutimi și două treimi clorură de sodiu; apoi, o cantitate mică de clorură de magneziu și potasiu, bromură de magneziu, sulfat de magneziu și carbonat de calciu. După cum vedeți, se găsește destul de multă clorură de sodiu. Tocmai din acest sodiu, pe care îl extrag din apa mării, îmi compun elementele de care am nevoie.

— Sodiu?

— Da, domnule. Amestecat cu mercur, dă un amalgam care ține locul zincului în elementele Bunsen. Mercurul nu se uzează niciodată. Numai sodiul se isprăvește, dar marea îmi dă altul. Trebuie să vă mai spun că pilele de sodiu sînt socotite ca fiind cele mai puternice și că forța lor electrometrică este de două ori mai mare decît a pilelor de zinc.

— Înțeleg foarte bine, căpitane, calitățile sodiului pentru condițiile lui *Nautilus*. Se găsește în mare. Bun. Dar trebuie produs, trebuie extras. Cum faceți? Pilele dumneavoastră vă pot servi la această extracție; dar, dacă nu mă înșel, consumul de sodiu necesar aparatelor electrice ar întrece cu mult cantitatea extrasă și atunci ar însemna să consumați mai mult decît puteți produce.

— Întocmai, domnule profesor, numai că eu nu-l extrag prin pile, ci întrebuintez pur și simplu căldura cărbunilor de pămînt.

— De pămînt? întrebai eu, apăsînd asupra ultimului cuvînt.

— Să le spunem cărbuni de mare, dacă doriți, răspunse căpitanul Nemo.

— Și puteți exploata minele submarine de huiă?

— Domnule Aronnax, mă veți vedea la lucru. Nu vă cer decît puțină răbdare, fiindcă timp aveți de ajuns de acum înainte. Amintiți-vă numai atît: eu datorez tot oceanului; el îmi produce electricitatea, și electricitatea dă vasului căldură, lumină, mișcare, într-un cuvînt — viață.

— Sper că nu și aerul pe care îl respirați ?

— O, aș putea să-mi fabric aerul necesar pentru respirație! Deocamdată însă este de prisos, pentru că mă urc la suprafața apei ori de cîte ori e nevoie. Totuși, dacă electricitatea nu-mi procură aerul pentru respirat, ea pune cel puțin în mișcare pompe puternice, care îl înmagazinează în rezervoare speciale, și asta face ca la nevoie să-mi prelungesc șederea în adîncurile apelor atît cît doresc.

— Domnule căpitan, răspunsei eu, nu pot decît să vă admir. Ați descoperit ceea ce oamenii vor descoperi și ei, fără doar și poate, cîndva, adevărata putere dinamică a electricității.

— Nu știu dacă o vor descoperi vreodată, îmi răspunse cu răceală căpitanul Nemo. Oricum ar fi, dumneavoastră cunoașteți de pe acum prima întrebuintare pe care am dat-o acestei prețioase forțe. Ea ne luminează cu o egalitate și o continuitate pe care lumina soarelui nu o are. Și acum uitați-vă la ceasul acesta: este electric și merge cu o regularitate ce întrece pe aceea a celor mai bune cronometre. I-am împărțit cadranul în douăzeci și patru de ore, ca la ceasurile italienești, căci pentru mine nu există nici zi, nici noapte, nici soare, nici lună, ci numai lumina artificială pe care o duc cu mine în fundul mărilor. Priviți, în clipa asta este ora zece dimineața.

— Într-adevăr.

— Să vă arăt o altă aplicare a electricității. Cadranul acesta, agățat în fața noastră, arată viteza lui *Nautilus*. Un fir electric îl pune în legătură cu elicea, și acul său îmi indică viteza reală

a vasului. Iată, în clipa aceasta mergem cu o viteză mijlocie de cincisprezece mile pe oră.

— Minunat! răspunsei. Acum înțeleg, domnule căpitan, de ce întrebuințați această energie, care poate înlocui vîntul, apa și aburii.

— N-am isprăvit încă, domnule Aronnax, spuse căpitanul, ridicîndu-se. Dacă binevoiți să mă urmați, vom vizita partea de dinapoi a lui *Nautilus*. Într-adevăr, cunoșteam numai partea din față a submarinului, a cărei împărțire exactă, mergînd dinspre centru spre vîrfurile care semăna cu un pinten, era următoarea: sufrageria de cinci metri, despărțită de bibliotecă printr-un perete etanș, adică un perete prin care nu putea pătrunde apa, biblioteca de cinci metri, salonul cel mare de zece metri, despărțit de camera căpitanului printr-un al doilea perete etanș, camera căpitanului de cinci metri, a mea de doi și jumătate și, în sfîrșit, un rezervor de aer de șapte metri și jumătate, care se întindea pînă la prova. În total, o lungime de treizeci și cinci de metri. Pereții etanși aveau uși care se închideau ermetic cu ajutorul unor dopuri de cauciuc, în așa fel încît dădeau vasului siguranță deplină în cazul cînd s-ar fi produs o inundație. Îl urmai pe căpitanul Nemo prin mai multe coridoare, pînă în centrul lui *Nautilus*. Acolo se afla un fel de fîntînă așezată între doi pereți etanși. O scară de fier fixată în perete urca spre partea de sus a vasului. Am întrebat pe căpitan la ce servea scara aceea.

— Duce la luntre, îmi răspunse el.

— Cum, aveți o luntre? mă mirai eu.

— Fără îndoială. O luntre cît se poate de bună, ușoară și făcută în așa fel, încît să nu se poată scufunda. Ea ne servește la plimbare și pescuit.

— Desigur că atunci cînd vreți să o folosiți trebuie să reveniți neapărat la suprafața apei?

— Deloc. Luntrea este lipită de partea superioară a învelișului lui *Nautilus*, fixată cu buloane solide, și ocupă o cavitate făcută anume ca s-o adăpostească. Ea este acoperită în întregime: apa nu poate pătrunde deloc într-însa. Scara duce la o deschizătură prin care poate trece un om, făcută în peretele vasului, și care corespunde cu o deschizătură asemănătoare, făcută în coasta luntrii. Prin această dublă deschizătură se poate intra în luntre. Cînd deschizătura de pe *Nautilus* se închide, o închid și pe cea a luntrii cu ajutorul unor aparate de presiune; dau drumul buloanelor și luntrea se ridică cu o iuțeală uimitoare la suprafața mării; atunci deschid panourile, care pînă atunci au fost închise cu grijă, îmi instalez catargul, ridic pînzele sau iau vîslele și pornesc la plimbare.

— Dar cum vă întoarceți la bord?

— Nu mă întorc, domnule Aronnax. *Nautilus* vine să mă ia.

— Cînd vreți dumneavoastră?

— Da, cînd vreau eu. Sînt legat de el printr-un fir electric. Trimit o telegramă și gata.

— Într-adevăr, spusei eu, amețit de atîtea minuni, e foarte simplu! După ce am trecut pe lîngă scara ce ducea pe punte, am văzut o cabină lungă de doi metri, în care Conseil și Ned Land erau foarte ocupați să înfulece mîncărurile care tocmai li se serviseră. Am ajuns apoi la ușa unei bucătării lungi de trei metri, situată între încăpătoarele săli de mese ale vasului.

Electricitatea, mai puternică și mai ascultătoare chiar decît aburul, făcea aici toate operațiile necesare. Firele întinse pînă sub cuptoare încălzeau niște plăci de platină, ce dădeau o căldură constantă.

Ele încălzeau de asemenea aparatele de distilat, care, prin vaporizare dădeau o apă de băut minunată. Lîngă bucătărie se afla o sală de baie confortabilă, din ale cărei robinete curgea apă rece sau caldă, după dorință.

După bucătărie venea sala echipajului, lungă de cinci metri. Ușa însă era închisă; dacă aș fi putut privi înăuntru, mi-aș fi putut da seama, după modul în care fusese amenajată, de cîți oameni era nevoie pentru manevrarea vasului. În fund se ridica un al patrulea perete etanș,

despărțind sala echipajului de sala mașinilor. Am deschis o ușă și m-am pomenit în compartimentul în care căpitanul Nemo — inginer neîntrecut — instalase cu dibăcie aparatele de locomotie.

Sala mașinilor, viu luminată, avea o lungime de cel puțin douăzeci de metri. Ea era, firește, împărțită în două; prima parte cuprindea elementele producătoare de electricitate, iar cea de a doua, mecanismul care pune în mișcare elicea.

La început am fost surprins de mirosul deosebit care umplea încăperea. Căpitanul Nemo băgă de seamă lucrul acesta:

— Miroase gazul, produs din pricină că întrebuințăm sodiu; este un neajuns fără însemnătate. Dealtfel, în fiecare dimineață ridicăm vasul la suprafață pentru a-l aerisi.

Vă închipuiți cu cât interes am cercetat mașinile lui *Nautilus*,

— După cum vedeți, îmi spuse căpitanul Nemo, folosesc elementele Bunsen și nu Ruhmkorff, care sînt prea slabe. Elementele Bunsen nu sînt numeroase, dar sînt mari și puternice, ceea ce e mult mai bine, după cum m-a convins experiența proprie. Electricitatea produsă este îndrumată către partea de dinapoi a vasului, unde, prin niște electromagneți mari, acționează un anumit sistem de pîrghii și de angrenaje care pun în mișcare arborele elicei. Elicea are un diametru de șase metri și calcă șapte metri și jumătate, putînd să facă pînă la o sută douăzeci de turații pe secundă.

— Și ce viteză obțineți?

— Cincizeci de mile pe oră.

Vedeam bine că mă aflu în fața unei taine, dar n-am stăruit s-o aflu. Cum putea electricitatea să acționeze cu atîta putere? De unde se naștea forța aceasta aproape nemărginită? Nu cumva dintr-o tensiune excesivă obținută cu ajutorul unor bobine de tip nou? Sau poate că taina era cuprinsă în modul de transmitere a forței, care putea fi sporită la infinit printr-un sistem de pîrghii încă necunoscut?¹⁰ Nu puteam înțelege.

— Căpitane Nemo, spusei eu, constat rezultatele, dar nu încerc să mi le explic. Am văzut cum manevra *Nautilus* în fața lui *Abraham Lincoln*. În ce privește viteza lui, sînt cu totul lămurit. Dar nu-i de ajuns să înaintezi cu viteză, trebuie să știi și încotro pornești! Trebuie să te poți îndrepta la dreapta, la stînga, în sus, în jos! Și mă întreb: cum puteți oare atinge marile adîncimi, unde întâlnești o rezistență crescîndă, care ajunge la sute de atmosfere? Cum puteți apoi să vă urcați din nou la suprafața oceanului? Și, în sfîrșit, cum vă puteți menține la adîncimea care vă convine? Sînt poate prea curios întrebîndu-vă toate acestea?

— Deloc, domnule profesor, îmi răspunse căpitanul, după o ușoară șovăire, căci tot nu veți mai părăsi niciodată vasul acesta. Pofțiți în salon — el este adevăratul nostru cabinet de lucru — și acolo, veți afla tot ce trebuie să știți despre *Nautilus*!

[Capitolul XIII](#)

CÎTEVA CIFRE

O clipă mai tîrziu eram așezați pe un divan în salon și fumam. Căpitanul îmi arată un desen, care înfățișa schema vasului în secțiune transversală și longitudinală, și-și începu astfel expunerea:

— Iată, domnule Aronnax, diferitele dimensiuni ale acestui vas. După cum vedeți, el este ca un cilindru foarte alungit, ale cărui capete sînt conice. Are forma unei țigări de foi, formă

folosită, dealtfel, la Londra pentru mai multe construcții de același gen. Lungimea cilindrului de la un capăt la celălalt este de șaptezeci de metri, iar diametrul său în partea cea mai umflată este de opt metri. Nu este deci construit întru totul ca vasele de cursă lungă, dar liniile sînt destul de alungite și curbele destul de îndulcite pentru a putea străbate apa cu cea mai mare ușurință.

Cunoscînd aceste dimensiuni, puteți afla printr-un calcul foarte simplu suprafața și volumul lui *Nautilus*. Suprafața are o mie și unsprezece metri pătrați și patruzeci și cinci de sutimi; volumul, o mie cinci sute de metri cubi și două zecimi — ceea ce înseamnă că, atunci cînd este scufundat în întregime, el deplasează sau cîntărește o mie cinci sute de metri cubi sau tone.

Cînd am făcut planurile acestui vas destinat navigației submarine, am vrut să se scufunde în apă în proporție de nouă zecimi, rămînînd afară numai cu o zecime. Prin urmare, el nu trebuia să dislocuiască în aceste condiții decît nouă zecimi din volumul său, adică, să zicem, o mie trei sute cincizeci și șase metri cubi și patruzeci și opt de sutimi, ceea ce înseamnă tot atîtea tone. A trebuit deci să-l construiesc după dimensiunile arătate mai sus, în așa fel încît să nu depășească această greutate.

Nautilus are două învelișuri, unul interior și celălalt exterior, legate între ele prin traverse de fier în formă de T, care îi dau o tărie extraordinară. Datorită acestui fapt vasul rezistă ca un bloc, ca și cum ar fi plin; marginea lui nu se poate rupe; ea e unită prin însăși felul în care e făcută și nu prin strîngerea unor nituri; omogenitatea construcției vasului, datorită îmbinării perfecte a materialelor, îi dă putința să înfrunte mările cele mai furtunoase.

Atît învelișul dinafară cît și cel dinăuntru sînt fabricate din plăci de oțel, a căror densitate în raport cu apa este de șapte pînă la opt zecimi. Primul are cinci centimetri grosime și cîntărește trei sute nouăzeci și patru de tone și optzeci și șase sutimi. Al doilea înveliș, împreună cu chila, înaltă de cincizeci de centimetri și lată de douăzeci și cinci, și care cîntărește ea singură șaiszeci și două de tone, la care se adaugă mașinile, lestul, diferitele accesorii și amenajamente, ca și panourile interioare, cîntărește laolaltă nouă sute șaiszeci și una de tone și șaiszeci și două de sutimi, care, adunate cu cele trei sute nouăzeci și patru de tone și optzeci și șase de sutimi, dau totalul cerut de o mie trei sute cincizeci și șase de tone și patruzeci și opt de sutimi. E limpede?

— Da, răspunsei eu.

— Deci, reluă căpitanul, cînd *Nautilus* plutește, el iese la suprafață cu o zecime. Așa că, dacă am prevăzut rezervoare cu o capacitate egală cu această zecime, deci care să conțină o sută cincizeci de tone și șaptezeci și două de sutimi, și dacă le umplu cu apă, vasul, care dislocuiește sau cîntărește atunci o mie cinci sute șapte tone, se scufundă. Așa se și întîmplă, domnule profesor. Aceste rezervoare se află în partea de jos a vasului. Deschid robinetele, rezervoarele se umplu și vasul se scufundă, plutind la o adîncime mică sub nivelul apei.

— Bine, domnule căpitan, dar abia acum ajungem la adevărata problemă. Că vă puteți coborî la o mică adîncime sub nivelul apei, înțeleg. Dar cînd vreți să vă scufundați la o adîncime mai mare, nu întîmpină vasul o presiune crescîndă și deci nu suferă o apăsare de jos în sus, care poate fi evaluată la o atmosferă pentru fiecare treizeci de picioare de apă, deci un kilogram pe centimetru pătrat?

— Într-adevăr, domnule, așa e.

— Deci numai dacă ar avea o greutate egală cu presiunea apei, vasul ar putea să se coboare în adînc.

— Domnule profesor, nu trebuie să confundați statica cu dinamica, fiindcă puteți face greșeli mari. Nu este greu deloc să atingeți adîncurile oceanului, dat fiind că corpurile au tendința de a coborî. Vărog să fiți atent la explicațiile mele.

— Sînt cît se poate de atent, domnule căpitan.

— Cînd am calculat greutatea pe care trebuia să o dau vasului pentru a-l scufunda, m-am gîndit mai ales la reducerea de volum pe care o suferă apa mării pe măsură ce paturile devin mai adînci.

— Foarte adevărat! răspunsei eu.

— După cum știți, apa se comprimă foarte puțin. După calculele cele mai recente, comprimarea ei atinge abia patru sute treizeci și șase zecimi de milionimi la o atmosferă, adică la fiecare treizeci de picioare adîncime. Dacă este vorba să cobor la o mie de metri, socotesc reducerea volumului la o presiune echivalentă cu aceea a unei coloane de apă de o mie de metri, adică o presiune de o sută de atmosfere. Această reducere va fi atunci de patru sute treizeci și șase de sutimi de miimi. Trebuie deci să măresc greutatea în așa fel, încît vasul să cîntărească o mie cinci sute treisprezece tone și șaptezeci și șapte de sutimi, în loc de o mie cinci sute șapte tone și două zecimi. Adăugirea nu va fi decît de șase tone și cincizeci și șapte de sutimi.

— Numai atît?

— Numai atît, domnule Aronnax. Calculul este foarte ușor de verificat. Am rezervoare suplimentare, care pot să cuprindă o sută de tone. Nimic nu mă împiedică deci ca, fără nici o grijă, să cobor la mari adîncimi. Cînd vreau să mă urc la suprafața apei, e de ajuns să scot această cantitate de apă, golind complet toate rezervoarele și astfel *Nautilus* menține la suprafață numai o zecime din capacitatea sa totală.

La toate aceste raționamente bazate pe cifre, nu mai aveam ce răspunde.

— Calculele dumneavoastră sînt juste, domnule căpitan, îmi spusei eu, și ar însemna să fiu de rea-credință ca să le tăgăduiesc, fiindcă practica de zi cu zi le întărește. Dar abia acum întrevăd adevărata dificultate.

— Care, domnule?

— Cînd sînteți la o mie de metri adîncime, pereții vasului suportă o presiune de o sută de atmosfere. Or, dacă atunci vreți să goliți rezervoarele suplimentare, ca să ușurați vasul și să-i dați putința să se urce la suprafață, pompele trebuie să învingă presiunea aceasta de o sută de atmosfere, care este de o sută de kilograme pe fiecare centimetru pătrat... Ar trebui deci o forță...

— O forță pe care numai electricitatea putea să mi-o dea! se grăbi să răspundă căpitanul Nemo. Vă repet, domnule, că puterea dinamică a mașinilor mele este aproape nemărginită. Pompele lui *Nautilus* au o forță extraordinară, pe care ați avut ocazia să o verificați cînd am azvîrlit acele enorme trombe de apă asupra lui *Abraham Lincoln*. Dealtfel, nu mă servesc de rezervoarele suplimentare decît pentru adîncimi de la o mie cinci sute la două mii de metri, ca să-mi cruș aparatele. Cînd vreau să cobor la adîncimi mari, la două sau trei leghe sub apă, folosesc mijloace mai complicate, însă tot atît de bune.

— Care, domnule căpitan ?

— Ca să înțelegeți, trebuie să vă explic mai întîi cum este manevrat *Nautilus*.

— Sînt foarte nerăbdător s-o aflu.

— Pentru a îndrepta vasul către tribord sau spre babord, cu alte cuvinte pentru a-l mișca pe un plan orizontal, mă servesc de o cîrmă obișnuită, cu safranul¹¹ larg, fixată îndărătul etamboului¹² și care este pusă în mișcare de o roată și de palancuri¹³. Dar *Nautilus* poate fi mișcat și de jos în sus și de sus în jos, în linie verticală, cu ajutorul a două planuri înclinate, fixate pe laturile lui la centrul de plutire, planuri mobile care pot lua toate pozițiile și care se manevrează din interior cu ajutorul unor pîrghii puternice. Dacă planurile sînt menținute paralel cu vasul, acesta se mișcă orizontal. Dacă sînt înclinate, atunci vasul, după înclinare și sub

impulsul elicei, sau se scufundă urmînd o diagonală pe care o pot alungi după voie, sau se urcă după aceeași diagonală. Cînd vreau să revin mai repede la suprafață, opresc elicea, și presiunea apei face ca *Nautilus* să se ridice vertical, ca un balon umplut cu hidrogen care se înalță cu iuțeală în aer.

— Minunat, domnule căpitan! exclamai eu. Dar cum poate cîrmaciul să urmeze, în mijlocul apelor, calea pe care o doriți?

— Cîrmaciul este așezat într-o cabină de sticlă, în partea superioară a vasului; cabina aceasta este prevăzută cu sticle lenticulare.

— Dar cum poate rezista sticla la asemenea presiuni?

— Foarte bine! Cristalul, care se sparge ușor cînd este lovit, are totuși o rezistență considerabilă. Cu ocazia unor încercări de a pescui la lumină electrică, făcute în 1864 în mările Nordului, s-a văzut că unele plăci din cristal, care n-aveau decît șapte milimetri grosime, au rezistat la presiuni de șaisprezece atmosfere, lăsînd totodată să treacă prin ele raze calorice puternice, a căror căldură era repartizată inegal. Or, sticlele de care mă servesc eu au douăzeci și unu de centimetri la centru, deci sînt de treizeci de ori mai groase.

— Înțeleg, căpitane Nemo, dar ca să poți vedea, trebuie ca lumina să alunge întunericul și mă întreb cum se poate ca în întunecimea apelor...

— În spatele cabinei cîrmaciului se află un reflector electric foarte puternic, ale cărui raze luminează marea pe o distanță de o jumătate de milă.

— Strașnic! Acum îmi explic fosforescența așa-zisului cetaceu, care a dat atîta bătaie de cap savanților! Aș mai vrea să vă întreb dacă ciocnirea lui *Nautilus* cu *Scoția*, care a făcut atîta vîlvă, s-a datorat unei întîmplări...

— Numai întîmplării, domnule Aronnax. Mă aflam la doi metri adîncime cînd a avut loc ciocnirea. Dealtfel, am văzut că nu s-a produs nici o nenorocire.

— Este adevărat. Dar întîlnirea cu *Abraham Lincoln*?...

— Domnule profesor, îmi pare rău de nava aceasta, care era una din cele mai bune nave ale marinei americane, dar am fost atacat și a trebuit să mă apăr! Totuși m-am mulțumit doar să o scot din luptă și trag speranța că își va putea repara stricăciunile destul de ușor, în portul cel mai apropiat.

— Ah, domnule căpitan, strigai eu entuziasmat, într-adevăr *Nautilus* este un vas extraordinar!

— Da, domnule profesor, răspunse cu emoție căpitanul Nemo, și pot spune că-l iubesc ca și cum ar fi copilul meu! Dacă pe vasele dumneavoastră, supuse toanelor oceanului, primejdia te amenință în orice clipă, dacă navigînd pe ele apele te fac din capul locului să simți sub tine abisul, după cum a spus-o așa de bine olandezul Jansen, în schimb pe *Nautilus* nu te mai temi de nimic. Nu te mai temi că nava poate fi turtită, pentru că învelișurile ei au tăria fierului; nu-ți mai pasă că s-ar putea șubrezi catargele, nici că pînzele ar putea fi luate de vînt; nu mai tremuri de grija cazanelor care ar putea plesni din pricina presiunii aburului; nici de teama vreunui incendiu, fiindcă *Nautilus* e făcut din metal și nu din lemn; lipsa cărbunelui nu mai e o problemă, fiindcă *Nautilus* e condus cu electricitate; nu mai poate fi vorba de ciocniri cu alte vase, fiindcă el singur poate naviga la asemenea adîncimi; nu te mai temi să înfrunți furtunile, pentru că la cîțiva metri sub apă poți găsi o liniște desăvîrșită. Iată, domnule, ce însemnează un vas adevărat. Se spune că inginerul are mai multă încredere într-o navă decît constructorul ei, iar acesta are mai multă încredere în ea decît căpitanul; vă dați seama cîta încredere am în *Nautilus* eu, care îi sînt în același timp și căpitan, și constructor, și inginer!

Căpitanul Nemo vorbea cu o însuflețire convingătoare. Strălucirea ochilor, căldura gesturilor sale îl făcuseră de nerecunoscut; cu adevărat își iubea submarinul, așa cum un tată își iubește

copilul!

— Fără voie îmi trecu prin minte o întrebare, care poate nu trebuia pusă; dar nu m-am putut stăpîni:

— Atunci sînteți inginer ?

— Da, domnule profesor, am studiat la Londra, la Paris și New York, pe vremea cînd eram locuitor al pămîntului.

— Și cum l-ați putut construi pe minunatul *Nautilus*, fără ca nimeni să afle?

— Domnule Aronnax, fiecare bucată a vasului mi-a sosit din altă parte a globului și pe adrese false. Scheletul a fost turnat de «Creusot», în Franța; arborele elicei la «Pen et Co», din Londra; plăcile de metal ale învelișurilor la «Leard», din Liverpool; elicea la «Scott», din Glasgow. Rezervoarele au fost fabricate de «Cail et Cie», din Paris, mașina la «Krupp», din Prusia, pintenul în atelierele «Motala», în Suedia, instrumentele de navigație la «Frații Hart», din New York etc, și fiecare furnizor a primit planurile mele sub nume diferite.

— Dar piesele fabricate au trebuit să fie montate și ajustate, spusei eu.

— Mi-am instalat atelierele într-o insuliță pustie, în mijlocul oceanului. Acolo, lucrătorii mei, sau mai bine-zis tovarășii mei de lucru, pe care i-am învățat și i-am format, au desăvîrșit vasul împreună cu mine. Apoi, cînd totul a fost gata, focul a mistuit orice urmă a șederii noastre în insula pe care, dacă aș fi putut, aș fi aruncat-o în aer.

— Atunci îmi închipui că vasul v-a costat nemaipomenit de mult.

— Un vas de fier, domnule Aronnax, costă o mie o sută douăzeci și cinci de franci tona; or *Nautilus* are o mie cinci sute de tone. Montatul mă mai costă o mie șase sute optzeci și șapte de mii de franci — să spunem, deci, două milioane, și, dacă adăugăm operele de artă și colecțiile, ajungem la patru sau cinci milioane.

— V-aș mai pune o întrebare, domnule căpitan.

— Vă rog.

— Sînteți atît de bogat?

— Neînchipuit de bogat, domnule profesor; aș putea să achit, fără să simt, cele douăsprezece miliarde care formează datoriile Franței.

Mă uitam încremenit la omul acesta ciudat, care îmi vorbea astfel. Oare își bătea joc de mine? Viitorul avea să mă lămurească.

Capitolul XIV

FLUVIUL NEGRU

Partea globului pămîntesc acoperită de ape măsoară trei milioane opt sute treizeci și două de mii cinci sute cincizeci și opt de miria-metri pătrați. Această masă lichidă cuprinde două miliarde două sute cincizeci de milioane de metri cubi și ar putea să formeze o sferă cu un diametru de șaizeci de leghe, a cărei greutate ar fi de trei quintilioane de tone. Pentru a înțelege o asemenea cifră, să ne gîndim că un quintilion este față de un miliard ceea ce miliardul este față de unitate, va să zică într-un quintilion se află tot atîtea miliarde cîte unități se află într-un miliard. Ca să se adune o cantitate de apă atît de mare, ar trebui ca toate fluviile pămîntului să curgă timp de patruzeci de mii de ani. În decursul erelor geologice, după perioada focului a urmat perioada apei. La început a fost apă pretutindeni. Apoi, rînd pe rînd, în timpurile

siluriene, au apărut crestele munților, s-au ivit insule, care au dispărut apoi înecate de potopuri parțiale și au apărut din nou, s-au lipit strâns unele de altele, au format continente și în sfârșit pământurile s-au fixat din punct de vedere geografic așa cum le vedem astăzi. Pământul ieșit deasupra apelor măsoara treizeci și șapte de milioane șase sute cincizeci și șapte de mii de mile pătrate, sau douăsprezece mii nouă sute șaisprezece milioane de hectare.

Configurația continentelor îngăduie împărțirea apelor în cinci părți: Oceanul înghețat de Nord, Oceanul înghețat de Sud, Oceanul Indian, Oceanul Atlantic și Oceanul Pacific.

Pacificul se întinde de la nord la sud între cele două cercuri polare și de la vest la est între Asia și America, pe o întindere de 115° în longitudine. Este cel mai liniștit dintre oceane; curenții săi sînt largi și liniștiți; marea — nu prea puternică și ploile bogate. Acesta este oceanul pe care soarta m-a făcut să-l străbat mai întâi, în împrejurările cele mai ciudate.

— Dacă n-aveți nimic împotrivă, domnule profesor, îmi spuse căpitanul Nemo, vom stabili punctul în care ne aflăm, ca să fixăm astfel începutul călătoriei noastre. Este ora douăsprezece fără un sfert. Să urcăm la suprafața apei.

Căpitanul apăsă de trei ori o sonerie electrică. Pompele începură să scoată apa din rezervoare; acul manometrului arătă, prin presiunile sale diferite, mișcarea de ridicare a lui *Nautilus*, apoi se opri.

— Am ajuns, spuse căpitanul.

Mă îndreptai spre scara centrală, care ducea pe punte. Am urcat treptele de metal și, prin capacele deschise, am ajuns pe partea de deasupra a lui *Nautilus*. Puntea ieșise din apă cu numai optzeci de centimetri. Am privit vasul care, datorită formei sale de fus, semăna într-adevăr cu o țigară de foi. Am băgat de seamă că plăcile de metal semănau cu solzii care acoperă corpul celor mai mari reptile terestre și am înțeles atunci de ce, privindu-l chiar cu cele mai bune ochelari, oamenii îl luau totdeauna pe *Nautilus* drept un animal marin.

Către mijlocul punții, luntrea, pe jumătate intrată în învelișul vasului, forma o ușoară bulbucătură. Înaintea și înapoia ei se aflau două cabine nu prea înalte, cu pereții înclinați, acoperiți în parte cu lentile groase; una pentru cărmaci, alta pentru puternicul far electric care îi lumina calea.

Marea era minunată și cerul senin. Nava se legăna ușor pe valurile oceanului. O briză, venind dinspre răsărit, încrețea suprafața apei. Zarea, limpezită de cețuri, putea fi cercetată cum nu se poate mai bine. În calea noastră nu se vedea nimic; nici un colț de stîncă, nici o insuliță. Nici urmă de *Abraham Lincoln*, nimic altceva decît o nemărginită întindere pustie.

Cu ajutorul sextantului, căpitanul Nemo luă înălțimea soarelui, ca să determine latitudinea. Așteptă cîteva minute ca astrul să ajungă la marginea orizontului. În timp ce observa, nu-i tresări nici măcar un mușchi și cred că sextantul n-ar fi putut să stea mai neclintit nici într-o mîna de marmură.

— Amiază, spuse el. Dacă doriți, domnule profesor... Aruncați o ultimă privire asupra acestei mări gălbui din preajma țărmurilor japoneze și coborîți în salonul cel mare.

Acolo, căpitanul calculă cronometric longitudinea, pe care o controla cu ajutorul observațiilor unghiurilor orare făcute mai înainte. Apoi îmi spuse:

— Domnule Aronnax, ne aflăm la 137° și $15'$ longitudine vestică.

— A cărui meridian ? am întrebat repede, sperînd că răspunsul căpitanului îmi va dezvălui poate naționalitatea sa.

— Domnule, răspunse el, am mai multe cronometre, reglate după meridianele Parisului, Greenwichului și Washingtonului. Dar în cinstea dumneavoastră mă voi servi de cel parizian.

Răspunsul acesta nu-mi spunea nimic. M-am înclinat și comandantul reluă:

— Ne găsim la $137^{\circ}15'$ longitudine la apus de meridianul Parisului și la $30^{\circ}7'$ latitudine

nordică, adică la vreo trei sute de mile de coastele Japoniei. Astăzi, 8 noiembrie, la amiază, începem călătoria noastră de explorare a fundului apelor.

— Domnul să ne aibă în paza sa, răspunsei eu.

Căpitanul Nemo luă înălțimea soarelui.

— Și acum, domnule profesor, vă las să studiați. Am hotărît ca ruta noastră să fie est-nord-est, la cincizeci de metri adâncime. Iată hărțile pe care veți putea urmări drumul. Salonul vă stă la dispoziție; cît despre mine, vă cer îngăduința de a vă părăsi.

Căpitanul Nemo mă salută și astfel rămăsei singur, cufundat în gînduri. Iar aceste gînduri se îndreptau toate spre comandantul lui *Nautilus*. Oare voi ști vreodată cărei naționalități aparține omul acesta straniu, care se laudă că nu aparține nici uneia ? Ura sa împotriva întregii omeniri, ură care îl poate împinge la răzbunări grave, cine o dezlănțuie? Era căpitanul Nemo vreunul din acei savanți necunoscuți, un geniu, «cu care s-au purtat rău», cum ar fi spus Conseil, vreun Galileu al timpurilor noastre, sau poate unul din acei oameni de știință ca, de pildă, americanul Maury, a cărui carieră a fost zdrobită prin manevre politice ? Încă nu puteam să-mi dau seama. Mă gîndeam că, deși întîmplarea mă aruncase pe bordul vasului său, deși viața îmi era în mîinile lui, căpitanul Nemo m-a primit cu răceală, dar cu ospitalitate. Totuși el nu-mi strînsese niciodată mîna pe care i-o dădusem și niciodată nu mi-o întinsese pe a sa.

Am stat o oră întreagă cufundat în gînduri, căutînd să pătrund misterul care mă înconjura. Apoi, privirile mi se opriră pe harta întinsă și am pus degetul pe punctul unde se întîlneau longitudinea și latitudinea la care ne găseam. Marea, ca și continentele, își are și ea fluviile ei. Aceștia sînt curenții care pot fi recunoscuți după temperatura și culoarea lor, și dintre care cel mai important este cel cunoscut sub numele de Golf-Stream. Știința a stabilit pe glob direcțiile a cinci curenți principali: unul în nordul Atlanticului, al doilea în sudul Atlanticului, al treilea în nordul Pacificului, al patrulea în sudul Pacificului și al cincilea în sudul Oceanului Indian. Se pare că a existat și un al șaselea curent în nordul Oceanului Indian, pe vremea cînd Marea Caspică și Marea de Aral, unite cu marile lacuri din Asia, nu formau decît o singură întindere de apă. În punctul arătat pe hartă se desfășura unul dintre acești curenți, și anume Curo-Sivo al japonezilor sau Fluviul Negru, care, ieșind din Golful Bengal, unde îl încălzesc razele fierbinți ale soarelui tropical, străbate Strîmtoarea Malacca, merge de-a lungul coastei asiatice, se întinde în nordul Pacificului pînă în insulele Aleutine, tîrînd cu el trunchiuri de camfor și alte produse din părțile acelea și deosebindu-se de valurile oceanului prin apele sale calde, prin culoarea sa liliachie. Curentul acesta avea să-l parcurgă *Nautilus*. L-am urmat cu privirea; îl vedeam pierzîndu-se în imensitatea Pacificului și mă simțeam dus odată cu el, cînd Ned Land și Conseil se iviră în ușa salonului.

Cei doi tovarăși ai mei rămaseră împietriți la vederea minunățiilor îngrămădite în fața lor.

— Unde sîntem? Unde sîntem? strigă canadianul. La muzeul din Quebec?

— Dacă nu-i cu supărare, își dădu cu părerea Conseil, cred că ne aflăm mai degrabă la Hotelul «Sommerard»!

— Prieteni, le răspunsei eu făcîndu-le semn să intre, nu sînteți nici în Canada, nici în Franța, ci pe bordul lui *Nautilus*, la cincizeci de metri sub nivelul mării.

— Trebuie să credem, dacă domnul o spune, admise Conseil; dar vă spun drept că un asemenea salon poate uimi chiar și pe un flamand ca mine.

— Privește și miră-te, prietene, căci pentru un clasificator de talia ta e mult de lucru aici!

N-aș fi avut nevoie să-l încurajez pe Conseil, fiindcă se și aplecase peste vitrinele în care descoperise cîteva specii interesante și murmura expresii din limbajul naturaliștilor: clasa gasteropodelor, familia buccinidelor, genul «porcelan», specia «cyprea-madagas-cariensis» etc. În timpul acesta, Ned Land, pe care studiul scoicilor nu-l interesa, mă întrebă ce vorbisem

cu căpitanul Nemo. Am putut cumva să descopăr cine era, de unde venea, unde mergea, spre ce adâncuri ne mîină? În sfîrșit, îmi puse o mie de întrebări fără să-mi lase măcar timp să-i răspund. Îi spusei tot ce știam, sau mai bine-zis tot ce nu știam, întrebîndu-l, la rîndul meu, ce văzuse sau auzise.

— N-am văzut și n-am auzit nimic, îmi răspunse canadianul. N-am zărit nici măcar echipajul acestui vas. Nu cumva o fi și el electric?

— Cum electric?

— Pe legea mea dacă nu-mi vine să cred una ca asta! Dar dumneavoastră, domnule Aronnax, n-ați putea să-mi spuneți cîți oameni sînt pe vas: zece, douăzeci, cincizeci, o sută?

— N-aș putea să-ți spun, meștere Land. Dealtfel, crede-mă, trebuie să lași la o parte pentru un timp gîndul de-a pune mîna pe *Nautilus* sau de-a fugi. Vasul acesta e una din capodoperele industriei moderne și mi-ar fi părut rău dacă nu l-aș fi văzut! Mulți oameni ar primi să fie în locul nostru, numai ca să se poată plimba printre minunățiile de aici. Așa că uită-te liniștit și caută să nu scapi nimic din ce se petrece în jurul nostru.

— Să mă uit! strigă Ned Land. Dar nu se poate vedea nimic și nici nu vom vedea nimic în afară de închisoarea de fier! Mergem, plutim, ca niște orbi...

Tocmai cînd Ned Land rostea cuvintele acestea, se făcu deodată întuneric desăvîrșit. Luminile se stinseră, însă atît de repede, încît am simțit cum mă dor ochii, ca atunci cînd treci de la o lumină puternică la un întuneric deplin.

Stăteam tăcuți și nemișcați, neștiind ce surpriză plăcută sau neplăcută ne mai așteaptă. Apoi se auzi un zgomot, ca și cum învelișurile lui *Nautilus* s-ar fi deschis de o parte și de alta.

— E sfîrșitul sfîrșitului! șopti Ned Land.

— Ordinul hidromeduzelor! murmură Conseil.

Dintr-o dată, salonul se luminează din ambele părți. Prin două deschizături alungite se vedeau acum valurile, luminate puternic de electricitate. Două plăci de cristal ne despărțeau de apă. M-am cutremurat mai întîi la gîndul că acești pereți fragili ar putea să se spargă; dar cristalurile erau prinse în armături puternice de aramă, care le dădeau o rezistență de neînfrînt.

Marea se vedea pe o distanță de o milă împrejurul vasului. Ce priveliște! Cine ar putea să o descrie? Ce mîină meșteră ar fi putut să prindă pe o pînză frumusețea luminii care străbătea prin apele limpezi și bogăția culorilor care se pierdeau spre adâncuri sau spre suprafața apei?

Se știe cît de străvezii sînt apele mărilor. Ele întrec în limezime apele de munte. Și chiar substanțele minerale și organice care se găsesc în ele le măresc transparența. În unele părți ale oceanului, de pildă în Antile, nisipul de pe fund se vede la o adîncime de o sută patruzeci și cinci de metri, iar razele soarelui se pare că pătrund pînă la o adîncime de peste trei sute de metri. Dar în mediul fluid pe care îl străbătea *Nautilus*, strălucirea electrică se producea chiar în sînul valurilor. Acolo nu mai era o apă luminată, ci o lumină lichidă.

Dacă admitem presupunerea lui Ehrenberg, care crede într-o luminație fosforescentă a fundului mărilor, atunci apare neîndoios că natura a destinat locuitorilor mării una din cele mai minunate priveliști. De lucrul acesta mi-am putut da seama privind miile de jocuri ale luminii. Aveam, de o parte și de alta, cîte o fereastră deschisă spre adîncurile neexplorate. Întunecimea salonului făcea ca lumina de afară să fie și mai puternică, iar noi priveam ca și cum cristalurile limpezi din fața noastră ar fi fost geamurile unui acvariu imens.

Nautilus părea că nu se mișcă. Și asta, din pricină că ne lipseau punctele de reper. Uneori, totuși, valurile despicate de pîntenul vasului fugeau pe dinaintea ochilor noștri cu o viteză extraordinară.

Priveam fermecați, strînși unul lîngă altul în fața geamurilor, muți de uimire, cînd Conseil spuse:

— Ai vrut să vezi, prietene Ned; ei, iată, acum a vezi!

— Grozav! Grozav! șoptea întruna canadianul, care, uitîndu-și pentru o clipă mînia și planurile de evadare, privea încremenit. Face să vii din cele mai depărtate colțuri ale lumii pentru o asemenea priveliște!

— Da, spusei, eu, înțeleg acum viața căpitanului Nemo! Și-a făcut o lume a lui, în care găsește cele mai uimitoare minuni!

— Dar peștii? întrebă canadianul. Nu văd peștii!

— La ce bun, prietene Ned, răspunse Conseil, tot nu-i cunoști.

— Cum! Nu-i cunosc eu, care sînt pescar?! strigă Ned Land. Și între cei doi începuse o discuție pe tema aceasta, dat fiind că amîndoi cunoșteau peștii, dar fiecare în felul lui. Toată lumea știe că peștii formează clasa a patra și ultima din încrengătura vertebratelor. Ei au fost definiți astfel: «vertebrate cu circulația dublă și cu sîngele rece, care respiră prin branhiile și sînt adaptate la viața din apă». Ei formează două categorii deosebite: categoria peștilor osoși, adică a acelor pești care au coloana vertebrală formată din vertebre osoase, și a doua categorie, a peștilor cartilaginoși, adică a acelor a căror coloană vertebrală este formată din vertebre cartilaginoase.

Canadianul cunoștea poate aceste deosebiri, dar Conseil știa mult mai multe decît el și acum, fiind prieteni, ar fi dorit din toată inima ca Ned să nu fie mai puțin instruit. De aceea îi spuse:

— Tu ești un ucigător de pești, prietene Ned, un pescar cît se poate de dibaci și pesemne că ai prins foarte multe dintre aceste animale interesante. Dar aș pune rămașag că nu știi să-i clasifici.

— Ba știu, răspunse cu seriozitate vîntătorul de balene. Peștii sînt de două feluri: unii care se mănîncă și alții care nu se mănîncă.

— Asta e o clasificare de mîncăcios, zise Conseil. Dar ia spune-mi: știi care e deosebirea dintre peștii osoși și peștii cartilaginoși?

— Poate că da, Conseil.

— Și cum se subîmpart aceste două mari clase ?

— Bănuiesc, răspunse canadianul.

— Atunci, prietene Ned, ascultă și bagă bine la cap! Peștii osoși se subîmpart în șase ordine: întîi acantopterigienii, care au falca de sus întreagă și mobilă, iar branhiile în formă de pieptene. Acest ordin cuprinde cincisprezece familii, adică trei sferturi dintre toți peștii cunoscuți. Ca exemplu: bibanul.

— Destul de bun la gust, spuse Ned.

— În al doilea rînd, urmă Conseil, vin abdominalii care au înotătoarele ventrale sub pîntec, fără a fi prinse de oasele umerilor, ordin împărțit în cinci familii și cuprinzînd cea mai mare parte a peștilor de apă dulce. Ca exemplu: crapul și știuca.

— Mda! mormăi canadianul cu dispreț. Pești de apă dulce.

— În al treilea rînd, spuse Conseil, avem subbranchienii, ale căror aripioare ventrale sînt prinse sub aripioarele pectorale și agățate de oasele umerilor. Acest ordin cuprinde patru familii, din care fac parte: cambula, limanda, calcanul, limba de mare etc...

— Foarte buni, foarte buni! strigă canadianul, care nu putea să privească peștii decît ca pe ceva care poate sau nu poate fi mîncat.

— În al patrulea rînd, urmă Conseil, fără a-și pierde cumpătul, avem apodele cu corpul alungit, fără aripioare ventrale, acoperite cu o piele groasă și de multe ori cleioasă, ordin care nu cuprinde decît o familie. Ca exemplu: tiparul de mare și gimnotus.

— Nu tocmai bun, făcu Ned.

— În al cincilea rînd vin lofobranhii, care au fălcile întregi și libere, dar ale căror branhii sînt formate din mici tufe așezate perechi de-a lungul arcurilor branhiale. Acest ordin cuprinde o familie. Ca exemplu: calul de mare și pegasul-dragon.

— Rău! Foarte rău! răspunse Ned.

— În sfîrșit, în al șaselea rînd avem plectognații. Ei au osul maxilar fixat pe latura intermaxilarului care formează falca, cu arcada palatină lipită de craniu, ceea ce o face imobilă — ordin care nu are aripioare ventrale adevărate și care se compune din două familii. Ca exemplu: tetrodonul și peștele-lună.

— Buni ca să faci de rîs cratița în care îi pui! strigă canadianul.

— Ai înțeles, prietene Ned? Întrebă atotștiutorul Conseil.

— N-am înțeles nimic, prietene Conseil, dar dă-i înainte, fiindcă-mi plac!

— Cît despre peștii cartilaginoși, urmă Conseil fără să se tulbure, ei cuprind numai trei ordine.

— Cu atît mai bine! făcu Ned.

— Primul ordin este al ciclostomilor, ale căror fălci sînt unite de un inel mobil și ale căror branhii se deschid prin numeroase găuri. Acest ordin cuprinde o singură familie; din ea face parte chișcarul.

— Poate să-ți placă, spuse Ned.

— Vine apoi ordinul selacienilor, cu branhiile asemănătoare ciclostomilor, dar a căror falcă inferioară este mobilă. Acest ordin, cel mai însemnat din întreaga clasă, cuprinde două familii. Ca exemplu: pisica de mare și rechinul.

— Ce, strigă Ned, pisicile de mare și rechinii la un loc!? Prietene Conseil, te sfătuiesc, în interesul pisicilor de mare, să nu-i pui în aceeași oală.

— Al treilea ordin este al sturionilor, ale căror branhii sînt deschise în mod obișnuit printr-o singură tăietură, avînd un opercul — ordin care cuprinde patru genuri. Ca exemplu: nisetrul.

— Aha, l-ai păstrat pentru la urmă pe cel mai bun, așa îmi închipui, cel puțin! Asta-i tot?

— Da, și bagă de seamă că, știind toate astea, tot nu știi mare lucru, fiindcă familiile se împart în genuri, în subgenuri, în specii, în varietăți...

— Ia te uită, Conseil, spuse canadianul, aplecîndu-se spre geam, tocmai trec niște «varietăți»!

— Da, pești! strigă Conseil. Parcă am fi în fața unui acvariu!

— Nu-i același lucru, îi răspunsei eu. Acvariul nu e decît o cușcă, pe cîtă vreme peștii pe care îi privim acum sînt liberi ca pasărea în aer.

— Hai. Conseil, zi-le pe nume, zi-le pe nume! făcu Ned Land.

— Asta e prea greu pentru mine, răspunse Conseil. Însă domnul ar putea.

Și într-adevăr, dacă Conseil era un clasificator neîntrecut, în schimb nu era naturalist, și nu știu dacă ar fi putut să distingă un thon de o bonită. Într-un cuvînt, se deosebea cu totul de canadian, care putea să spună pe nume, fără urmă de șovăială, tuturor acestor pești.

— Un balist! spusei eu.

— Și încă unul chinezesc, adăugă Ned Land.

— Genul baliștilor, familia sclerodermelor, ordinul plectognatelor, șopti Conseil.

— Fără doar și poate că împreună — Ned și Conseil — ar fi întruchipat un naturalist de seamă.

Canadianul nu se înșelase. Un grup de baliști, cu corpul turtit, cu pielea zgrunțuroasă, cu cîte un ghimpe ascuțit pe aripioara dorsală, se juca în preajma lui *Nautilus*, mișcîndu-și cele patru rînduri de țepi din jurul cozii. Nimic nu putea fi mai frumos decît să le vezi pielea, cenușie deasupra, albă dedesubt, ale cărei pete aurii sclipeau în viitoarea întunecată a valurilor. Printre

ei fîlfiiau vulpile de mare, asemenea unor pînzeluate de vînt, și între acestea am zărit, spre marea mea bucurie, o vulpe de mare chinezească avînd spinarea galbenă, pîntecele roz și trei țepușe dinapoia ochilor; o specie foarte rară și de a cărei existență se îndoiau mulți pe vremea lui Lacépède, care nu o văzuse decît într-o culegere de desene japoneze.

Timp de două ore o întreagă armată de pești îl însoți pe *Nautilus*. Îi priveam cuprinși de o încîntare fără margini. Strigătele noastre de uimire nu mai conteneau. Ned numea peștii, Conseil îi clasifica, iar eu le admiram vioiciunea mișcărilor și frumusețea formelor. Niciodată nu mi fusese dat să văd aceste animale mișcîndu-se vii și libere în elementul lor.

N-am să numesc aici toate varietățile care au trecut prin fața ochilor noștri, toată colecția mărilor Japoniei și Chinei. Peștii se strîngeau în jurul vasului, mai numeroși decît păsările cerului, atrași fără îndoială de strălucitorul focar al luminii electrice.

Deodată în salon se făcu lumină. Obloanele metalice se închiseră și priveliștea minunată dispăru. Am stat așa, gîndindu-mă la cîte văzusem, pînă cînd privirea mi s-a oprit pe instrumentele atîrnate de pereți. Busola arăta tot direcția est-nord-est, manometrul indica o presiune de cinci atmosfere, deci o adîncime de cincizeci de metri, iar indicatorul mă făcu să văd că înaintam cu o viteză de cincisprezece mile pe oră.

L-am așteptat pe căpitanul Nemo. Dar el n-a venit. Orologiul bătu ora cinci.

Ned Land și Conseil se întoarseră în cabina lor. Am pornit și eu spre camera mea. Acolo am găsit gata pregătită masa, care se compunea dintr-o supă de broască țestoasă, apoi dintr-un fel de barbun cu carnea albă, puțin înfoiată, al cărui ficat, gătit separat, mi s-a părut foarte gustos, și din mușchi de holocantă imperială, al cărei gust mi se păru mai bun decît al somonului.

Mi-am petrecut seara citind, scriind, gîndind. Apoi, cuprins de somn, m-am întins pe patul meu de iarbă de mare și-am adormit adînc, în timp ce *Nautilus* aluneca prin repedele curent al Fluviului Negru.

Capitolul XV

O INVITAȚIE SCRISA

M-am trezit a doua zi, 9 noiembrie, după un somn de douăsprezece ore. Conseil veni ca de obicei să întrebe «cum a dormit domnul» și dacă am nevoie de ceva. Îl lăsase pe canadian să doarmă, ca pe unul care toată viața lui n-ar fi avut altceva de făcut. Îl ascultam pe Conseil cum îndruga vrute și nevrute, și abia dacă îi răspundeam cu cîte o vorbă. Mă gîndeam la căpitanul Nemo; nu venise să ne vadă în ajun și nădăjduiam să-l întîlnesc astăzi. În cîteva clipe mi-am îmbrăcat hainele de byssus; materialul din care erau făcute îi dădu lui Conseil destulă bătaie de cap. I-am spus că e o țesătură din fibrele lucioase și mătăsoase pe care le lipește pe stînci un soi de moluște ce trăiesc în mare număr pe țărmurile Mediteranei. Din fibrele acestea, care sînt foarte moi și călduroase, se țeseau pe vremuri stofe, ciorapi, mănuși. Echipajul de pe *Nautilus* putea deci să se îmbrace după plac, fără ajutorul bumbacului, al oilor sau al viermilor de mătase de pe pămînt.

După ce m-am îmbrăcat, m-am dus în salon. Acolo nu era nimeni.

M-am afundat în studiul comorilor de scoici aflate din belșug în vitrine. Am frunzărit de asemenea ierbarele pline de cele mai rare plante marine, care, cu toate că erau uscate, își păstrasera minunatele lor culori. Îmi petrecui astfel întreaga zi, fără să-l întîlnesc pe căpitanul

Nemo. Obloanele salonului nu s-au deschis nici ele, poate pentru ca să nu ne plictisim prea repede de frumusețile pe care le-am putea vedea.

Nautilus înainta mereu spre est-nord-est, cu o viteză de douăsprezece mile, la o adâncime între cincizeci și șase și șaiszeci de metri.

A doua zi, 10 noiembrie, am stat din nou singuri. N-am zărit nici un om din echipaj. Ned și Conseil își petrecură întreaga zi cu mine. Lipsa de neînțeles a căpitanului îi mira și pe ei. Se îmbolnăvisese, oare, omul acela neobișnuit? Sau voia să-și schimbe planurile în privința noastră?

După părerea lui Conseil, ne bucuram de o libertate deplină și aveam o hrană aleasă. Gazda noastră nu-și călca cuvântul. Nu aveam de ce ne plînge, și, dealtfel, chiar ciudățenia sortii noastre ne despăgubea cu peripeții atît de strașnice, încît nu aveam încă nici un drept să-l învinuim pe căpitan. În ziua aceea am început să scriu jurnalul întâmplărilor prin care treceam, ceea ce mi-a dat posibilitatea să povestesc totul cu cea mai mare exactitate și, amănunt curios, îl scriam pe o hîrtie fabricată din zosteră marină. În zorii zilei de 11 noiembrie, aerul proaspăt care se răspîndise în vas mă făcu să înțeleg că ne-am ridicat din nou la suprafața apei pentru reîmprospătarea proviziilor de oxigen. Mă îndreptai către scara principală de unde urcai pe punte.

Era ora șase. Cerul se acoperise de pîclă, apele cenușii, dar liniștite, abia dacă se clătinau ici, colo. Îl voi întîlni oare pe căpitanul Nemo? Nu l-am zărit decît pe cîrmaci, închis în cabina sa de sticlă. Așezat pe bulbucătura făcută de învelișul luntrii, am respirat cu nesaț aerul proaspăt și sărat. Încetul cu încetul, pîcla se topi sub razele soarelui, care se revărsau dinspre răsărit. În lumina lor, marea păru că se aprinde, ca o dîră de pulbere. Norii, împrăștiați pe cer, prinseră să se coloreze în tonuri minunate. Privind «limbile de pisică», nurașii aceia albi și încrețiți, mi-am dat seama că va bate vîntul pînă seara.

Dar ce putea să însemne vîntul pentru *Nautilus*, căruia nu-i păsa nici de furtuni!

Admiram deci răsăritul soarelui, atît de vesel și de înviorător, cînd auzii pașii cuiva care se urca pe punte.

Mă pregăteam să-l salut pe căpitanul Nemo, dar nu era el, ci secundul său, pe care-l mai văzusem cu prilejul primei vizite a căpitanului. Acesta înainta fără să pară cît de cît că mă vede, după care, potrivindu-și la ochi o lunetă puternică, scrută cu cea mai mare atenție orizontul. Cînd își termină cercetarea, se apropie de panou și rosti o frază pe care o redau întocmai. O țin minte, fiindcă am mai auzit-o apoi de nenumărate ori, rostită în aceleași împrejurări. Iat-o:

Nautron respoc lorni virch.

N-am priceput niciodată ce voiau să spună cuvintele acestea.

Secundul coborî. Pentru că îmi închipuiam că *Nautilus* își va reîncepe călătoria pe sub ape, am coborît și eu, mergînd apoi de-a lungul coridoarelor spre camera mea.

Așa se scurseră cinci zile. Mă urcam în fiecare dimineață pe punte unde auzeam aceeași frază, rostită de același om. Pe căpitanul Nemo nu-l întîlnii însă.

Credeam că n-am să-l mai revăd, cînd, în dimineața de 16 noiembrie, intrînd împreună cu Ned și Conseil în camera mea, am găsit pe masă o scrisoare.

Am deschis-o nerăbdător. Literele puțin ascuțite și amintind oarecum scrierea gotică arătau firea cinstită a celui care le scrisese.

Am citit următoarele:

Domnului profesor Aronnax,

de pe bordul lui Nautilus

16 noiembrie 1867.

Căpitanul Nemo invită pe domnul profesor Aronnax la o vînătoare, care va avea loc mîine

dimineață în pădurile sale din insula Crespo. Sperăm că nimic nu-l va împiedica pe domnul Aronnax să ia parte, împreună cu tovarășii săi, la această vânătoare la care este așteptat cu multă plăcere.

Comandantul vasului Nautilus

Căpitanul NEMO

— O vânătoare! se miră Ned.

— Și încă în pădurile sale din insula Crespo! adăugă Conseil.

— Deci individul binevoiește să pună piciorul și pe pământ? reluă Ned Land.

— Așa se pare, spusei eu, recitind scrisoarea.

— Bine, trebuie să primim, mormăi canadianul. După ce punem piciorul pe pământ, vom vedea noi ce e de făcut. Dealtfel, mi-ar prinde bine să mănânc niște vînat proaspăt.

Fără să caut a înțelege cum se putea împăca ura arătată de căpitanul Nemo pentru continente și insule cu invitația sa la o vânătoare în pădure, mă mulțumii să spun:

— Să vedem mai întîi ce-i cu insula Crespo.

Căutînd pe hartă, am găsit insula între 32°40' latitudine nordică și 167° longitudine vestică. Fîșia aceasta de pământ, care pe vechile hărți spaniole purta numele de Roca de la Plata, adică «Insula de argint», a fost cercetată în anul 1801 de căpitanul Crespo. Ne depărtasem, așadar, cu o mie opt sute de mile de punctul nostru de plecare, iar direcția puțin schimbată a lui *Nautilus* ne ducea spre sud-est.

Am arătat tovarășilor mei pe hartă insulița aceea, pierdută în mijlocul Pacificului de Nord.

— Dacă uneori căpitanul Nemo merge pe pământ, le-am spus, cel puțin are grijă să-și aleagă insulele cele mai pustii.

Ned Land clătină din cap fără să răspundă, apoi plecă împreună cu Conseil. După ce stewardul, liniștit și mut, îmi servi masa, m-am culcat cu gîndul la ce avea să mai urmeze.

Cînd m-am trezit a doua zi, 17 noiembrie, am simțit că *Nautilus* stă nemișcat. M-am îmbrăcat în grabă și am intrat în salonul cel mare.

Căpitanul Nemo mă aștepta acolo. Cînd m-a văzut, m-a întîmpinat salutîndu-mă, după care m-a întrebat dacă vrem să-l însoțim.

Pentru că n-a pomenit nici un cuvînt despre cele opt zile în care lipsise, nu i-am spus nici eu nimic, răspunzîndu-i doar că eram gata să-l urmez împreună cu tovarășii mei.

— Aș dori însă, adăugai, să vă pun o întrebare.

— Vă ascult, domnule Aronnax, și, dacă pot, am să vă răspund.

— Cum se face că dumneavoastră, care ați rupt orice relații cu pămîntul, aveți păduri în insula Crespo?

— Pădurile mele, domnule profesor, nu cer soarelui nici lumină, nici căldură. Nici leii, nici tigrii, nici panterele și nici alt fel de patrupeze nu le străbat. Numai eu le cunosc existența. Ele nu cresc decît pentru mine. Nu sînt păduri pămîntești, ci păduri submarine.

— Păduri submarine?! îl întrebai eu, mirat.

— Da, domnule profesor.

— Și acolo vreți să mă duceți ?

— Întocmai.

— Pe jos?

— Da, și chiar fără să ne udăm măcar picioarele.

— Și vom vîna ?

— Desigur.

— Cu arma în mînă?

— Da, cu arma în mână.

L-am privit pe căpitanul Nemo cu un aer nu prea măgulitor pentru el.

«Pesemne că e cam nebun, îmi spuneam eu. A avut o criză care a ținut opt zile și care mai ține încă. Păcat! Îmi plăcea mai mult atunci când era ciudat decât acum când e nebun.»

Gîndul acesta mi se citea limpede pe față, dar căpitanul Nemo păru că nu-l observă și mă pofti să-l urmez. Am pornit după el, cu aerul unui om care se așteaptă la orice. Intrarăm amîndoi în sufragerie, unde ni se aduse masa.

— Domnule Aronnax, îmi spuse căpitanul, vă rog să luați masa cu mine. În timp ce mîncăm, o să putem sta de vorbă. Știți, dacă v-am făgăduit o plimbare prin pădure, asta nu însemnează că o să găsim și un restaurant acolo. Mîncăți bine acum, pentru că pînă la masa viitoare cine știe cît timp va mai trece.

Am mîncat cu poftă. Ni s-au adus diferite mîncăruri de pește, felii de holoturia, zoofite foarte bine gătitе cu alge, care le dădeau un gust deosebit, ca de pildă: porfirie laciniată și laurentia prima-fetida. Ca băutură am avut apă curată în care, urmînd exemplul căpitanului, am turnat cîteva picături dintr-un lichior fermentat, extras, după metode folosite în Kamciatka, dintr-o algă cunoscută sub numele de «rodomenia palmata».

La început, căpitanul Nemo mîncă în tăcere. Apoi îmi spuse:

— Domnule Aronnax, cînd v-am invitat să veniți ca să vînați în pădurile mele din Crespo, v-ați spus că mă contrazic, iar cînd v-am explicat că e vorba de păduri submarine, m-ați socotit nebun. Vedeți, domnule profesor, nu trebuie niciodată să judecați oamenii cu ușurință.

— Dar, credeți-mă...

— Vă rog mai întîi să mă ascultați și veți vedea apoi dacă trebuie să mă învinuiți de nebunie sau de inconsecvență.

— Vă ascult.

— Știți tot atît de bine ca și mine că omul poate trăi sub apă, dacă își ia cu el o provizie de aer respirabil. În lucrările submarine, muncitorul se îmbracă într-un costum impermeabil și își acoperă capul cu o cască de metal. Aerul îl primește de afară cu ajutorul pompelor și al reguletoarelor de scurgere.

— Mi-ați descris costumele scafandrilor, spusei eu.

— Întocmai, dar țin să adaug că în condițiile astea omul nu mai este liber. E legat de pompa care-i trimite aer printr-un tub de cauciuc, un adevărat lanț care-l leagă de pămînt. Dacă și noi am fi la fel de legați de *Nautilus*, n-am putea merge prea departe.

— Și ca să fim liberi?... Îl întrebai.

— Vom folosi aparatul Rouquayrol-Denayrouze, inventat de doi compatrioți de-ai dumneavoastră, dar pe care eu l-am perfecționat. Cu el vă veți mișca destul de bine sub apă, fără ca organismul dumneavoastră să aibă ceva de suferit. Aparatul e format dintr-un rezervor de metal gros, în care înmagazinez aer sub o presiune de cincizeci de atmosfere. Rezervorul se prinde pe spate, cu niște bretele, ca o raniță. Partea sa de deasupra formează un fel de cutie, în care aerul este menținut printr-un mecanism de foale și nu poate să iasă decât la presiunea obișnuită. Aparatul Rouquayrol are două tuburi de cauciuc care, pornind de la cutie, se termină cu un fel de trompă ce acoperă nasul și gura. Un tub servește pentru introducerea aerului pe care îl inspiri, celălalt — pentru ieșirea aerului expirat, și limba le închide cînd pe unul, cînd pe celălalt, după nevoie. Eu, însă, care înfrunt în adîncul mărilor presiuni din cele mai mari, a trebuit să-mi bag capul, ca și scafandrii, într-o cască de aramă, de care sînt legate cele două tuburi.

— Înțeleg, domnule căpitan. Dar aerul pe care îl luați cu dumneavoastră nu ține mult și, de îndată ce nu mai are cincisprezece la sută oxigen, devine irespirabil.

— Fără îndoială; dar, după cum v-am spus, pompele de pe *Nautilus* îmi dau putința să înmagazinez aerul la o presiune extrem de mare, așa că rezervorul aparatului poate să-mi dea aer respirabil timp de nouă sau zece ore.

— Acum înțeleg totul, îi răspunsei. Aș dori să mai știu doar cum vă luminați drumul în fundul oceanului.

— Cu aparatul Ruhmkorff, domnule Aronnax. Dacă aparatul pentru respirat se duce în spate, cel pentru luminat se poartă prins la centură și e compus dintr-o pilă Bunsen, pe care o pun în funcțiune nu cu bicromat de potasiu, ci cu sodiu, de care marea e plină. O bobină de inducție primește electricitatea produsă și o îndreaptă spre o lanternă de o formă deosebită. În lanternă se găsește o serpentină de sticlă, care conține doar un reziduu de gaz carbonic. Când pun aparatul în funcțiune, gazul acesta dă o lumină albicioasă și neîntreruptă. Iată cum pot să respir și să văd în adâncul apelor.

— Căpitane Nemo, mi-ați dat niște răspunsuri atât de zdrobitoare, încît nu mă mai îndoiesc de nimic. Totuși, dacă sînt silit să admit totul despre aparatele Rouquayrol și Ruhmkorff, nu prea știu ce să cred despre pușca cu care vreți să mă înarmați.

— Dar nu-i o pușcă cu pulbere, îmi răspunse căpitanul.

— Atunci e o pușcă cu aer comprimat?

— Fără îndoială. Cum credeți că aș putea fabrica praf de pușcă pe vas, fără salpetru, fără sulf și fără cărbune?

— Dealtfel, ca să ochești sub apă, care e de opt sute cincizeci și cinci de ori mai densă decît aerul, ar trebui să învingi o rezistență extraordinară.

— Åsta n-ar fi un motiv. Există arme perfecționate mai întîi de Fulton, apoi de englezii Philippe Coles și Burley, de francezul Furcy și de italianul Landi, prevăzute cu un sistem de închidere, care pot fi folosite și sub apă. Eu, însă, pentru că nu am praf de pușcă, l-am înlocuit cu aer comprimat la presiune înaltă, pe care pompele lui *Nautilus* mi-l pot da din belșug.

— Dar aerul acesta nu ține cine știe cît.

— Ei și? Nu am rezervorul meu Rouquayrol, care poate să mi-l înlocuiască la nevoie? Îmi e de ajuns pentru asta un sistem de robinete. Dealtfel, domnule Aronnax, vă veți convinge singur că în timpul vînațorii submarine nu se face prea mare risipă nici de aer, nici de gloanțe.

— Totuși, cred că în lumina aceea slabă și în mijlocul lichidului, care e cu mult mai dens decît aerul, gloanțele nu pot merge prea departe și nu pot fi mortale.

— Dimpotrivă, domnule profesor, cu arma asta toate loviturile sînt mortale, iar vînatul, oricît de ușor ar fi atins, cade ca lovit de trăsnet.

— Cum se poate ?

— Trebuie să vă spun că arma nu trage cu gloanțe obișnuite, ci cu niște capsule mici de sticlă, inventate de chimistul austriac Leniebrock, și din care am pe bord o cantitate uriașă. Capsulele acestea de sticlă, acoperite cu un înveliș de oțel și îngreuiate cu puțin plumb, sînt niște adevărate butelii de Leyda încărcate cu electricitate la foarte mare tensiune. Ele se descarcă la cea mai mică atingere și animalul, oricît ar fi de puternic, cade mort. Trebuie să adaug că aceste capsule nu trec de calibrul patru și că ar putea să încapă zece dintr-o dată în încărcătura unei puști obișnuite.

— M-ați convins pe deplin, spusei eu, ridicîndu-mă de la masă. Nu-mi rămîne decît să-mi iau pușca și să vă urmez oriunde ați merge.

Căpitanul mă conduse către partea de dinapoi a vasului și, trecînd prin dreptul cabinei în care se găseau Ned și Conseil, i-am chemat și pe ei.

Ne-am oprit într-o cameră aflată aproape de sala mașinilor. Acolo urma să ne îmbarcăm pentru plimbare.

Capitolul XVI

O PLIMBARE PE CÎMP

Camera aceea era de fapt arsenalul și totodată vestiarul lui *Nautilus*. De-a lungul pereților ei erau atîrnate vreo douăsprezece costume de scafandru.

Cînd Ned Land dădu cu ochii de ele, se văzu cît de colo că îi este silă să le îmbrace.

— Dragul meu Ned, îi spusei eu, pădurile din insula Crespo sînt păduri submarine.

— Așa? făcu dezamăgit canadianul, care își vedea spulberat visul de a gusta carne proaspătă. Și dumneavoastră, domnule Aronnax, aveți de gînd să vă vîrîți în hainele astea?

— N-am încotro, meștere Ned.

— Dacă vă place, n-aveți decît! răspunse vînătorul de balene ridicînd din umeri. Cît despre mine, nici prin gînd nu-mi trece să mă vîr în ele, afară doar dacă m-ar sili cineva.

— Nu te silește nimeni, meștere Ned, îi spuse căpitanul Nemo.

— Tu ai curaj, Conseil? întrebă Ned.

— Eu îl urmez pe domnul oriunde s-ar duce, răspunse Conseil. La chemarea căpitanului, doi oameni din echipaj veniră ca să ne ajute să îmbrăcăm costumele acelea greoaie și impermeabile, făcute din cauciuc, fără cusături, bune ca să țină la presiuni cît mai mari. Costumele semănau cu niște armuri mlădioase și rezistente și se compuneau din pantaloni și bluză. Pantalonii se sfîrșeau la capătul de jos printr-un fel de bocanci solizi, cu tălpi de plumb. Țesătura bluzei era prinsă de niște obezi de aramă, care înconjurau pieptul și îl apărau împotriva presiunii apei, lăsînd plămîinii să respire liber; mînecele aveau la capete mînuși elastice, care nu împiedicau deloc mișcările mîinilor.

Eram cu totul departe, după cum ne puteam da seama, de așa-zisele aparate perfecționate pentru scufundare, cu îmbrăcămintea lor fără nici o formă, cu platoșele lor de plută, vestele lor fără mîneci, hainele de mare, ancorele plutitoare și toate celelalte lucruri născocite și atît de lăudate în secolul al XVIII-lea.

Căpitanul Nemo, împreună cu unul din tovarășii săi — un fel de Hercule, nemaipomenit de voinic — Conseil și cu mine ne-am pus îndată îmbrăcămintea de scafandru. Ne mai rămînea doar să ne punem căștile metalice pe cap. Atunci am cerut voie căpitanului Nemo să examinez puștile cu care trebuia să ne înarmăm.

Unul dintre oamenii vasului îmi înmîină o pușcă simplă, cu un pat destul de mare, făcut din oțel. În golul patului se păstra aerul comprimat, pe care o supapă manevrată de un trăgaci îl lăsa să pătrundă în țeava. Un încărcător scobit în grosimea patului închidea în el vreo douăzeci de gloanțe electrice, care, cu ajutorul unui arc, intrau automat în țeava puștii. Cum se trăgea un glonț, altul îi și lua locul.

— Căpitane Nemo, spusei eu, arma este cît se poate de bună și lesne de mînuit. Abia aștept s-o încerc. Dar cum vom ajunge în fundul mării?

— În clipa de față, domnule profesor. *Nautilus* s-a lăsat pe fundul apei, la zece metri adîncime, așa că putem pleca.

— Și cum vom ieși din submarin?

— Veți vedea îndată.

Căpitanul Nemo își vîrî capul în casca de metal. Conseil și cu mine îi urmarăm exemplul, în timp ce canadianul ne spuse cu ironie «vînătoare bună»! Partea de sus a îmbrăcămintei se sfîrșea printr-un guler de aramă cu ghiventuri în care se prindea casca de metal. Trei

deschizături, apărate de sticle groase, ne îngăduiau să privim încotro doream, și pentru asta era de ajuns doar să întoarcem capul pe sub învelișul căștii. De cum ne-am pus pe umeri aparatele Rouquayrol, ele și începură să funcționeze, iar eu am simțit că pot respira în voie.

Cu lanterna Ruhmkorff prinsă de centură, cu pușca în mână, eram gata de drum, deși, la drept vorbind, închis în haine atît de grele și ținut de podea din pricina tălpilor de plumb, nu mă simțeam în stare să fac nici o mișcare.

Dar lucrul acesta se vede că era cunoscut și altora, pentru că cineva mă împinse într-o cămăruță lipită de vestiar. Tovarășii mei, împinși și ei, mă urmau. Am auzit cum se închide ermetic o ușă în urma noastră, apoi ne învălui un întuneric de nepătruns.

Peste cîteva clipe răsună un șuielat puternic. Pentru că un curent rece, abia simțit, începuse să mă cuprindă de la picioare în sus, înțelesei că, printr-un robinet, se dăduse drumul apelor oceanului. Curînd, întreaga cameră se umplu de apă. Atunci se deschise o a doua ușă, de data aceasta în învelișul dinafară al lui *Nautilus*. Se ivi o lumină slabă și, o clipă mai târziu, picioarele noastre atinseră fundul mării.

Cum să descriu cele văzute în timpul călătoriei noastre sub apă? Cuvintele îmi par neputincioase ca să redea asemenea minuni. Și, cînd nici pensula nu este în stare să le zugrăvească frumusețea, cum ar putea biata peniță să le înfățișeze? În frunte mergea căpitanul Nemo, iar la cîteva pași în urma noastră venea tovarășul său. Conseil și cu mine rămăseserăm unul lîngă altul, ca și cum am fi putut vorbi prin carapacele noastre metalice.

Nu mai simțeam nici greutatea hainelor, nici pe cea a ghetelor sau a rezervorului de aer și nici apăsarea căștii metalice în care mi se bălăbănea capul ca un sîmbure în coaja lui. Toate aceste lucruri, scufundate în apă, își pierduseră din greutatea lor o parte egală cu greutatea lichidului dislocuit, după cum ne învață legea descoperită de Arhimede, pe care o simțeam destul de bine. Nu mai eram o bucată neînsuflețită, ci mă mișcăm cu destulă ușurință.

Puterea luminii care ajungea pînă în fundul mării, la o adîncime de treizeci de picioare, m-a uimit. Razele soarelui străbăteau cu ușurință grosimea apei, împrăștiind pretutindeni culori. Pînă la o sută de metri puteam să deslușesc limpede orice obiect. Mai încolo, adîncurile se colorau treptat în tonuri azurii de o gingășie fără seamăn, apoi se albăstreau departe și se pierdeau într-un întuneric nedeslușit. Mi se părea că apa care mă înconjura ar fi un fel de aer mai dens decît atmosfera pămîntească, dar aproape tot atît de străveziu. Deasupra zăream întinderea liniștită a mării.

Mergeam pe un nisip mărunț și neted, altfel decît nisipul încrețit al plajelor, care păstrează urme de valuri. Covorul acela orbitor respingea razele soarelui cu o tărie neobișnuită, părădind un adevărat reflector. Răsfrîngerea puternică a luminii pătrundea apa pînă în cele mai mici părțile ale ei. Voi fi oare crezut dacă am să vă spun că la o adîncime de treizeci de picioare vedeam ca în miezul zilei?

Timp de un sfert de oră am călcat peste nisipul acela arzător, în care pulberea scoicilor era presărată în straturi neînchipuit de fine. În urma noastră *Nautilus*, care părea o stîncă lungă, se pierdu încetul cu încetul în depărtare; dar farul lui trebuia să ne înlesnească întoarcerea pe bord, trimițîndu-ne razele-i puternice, atunci cînd întunericul avea să cuprindă apele. Pentru cine n-a străbătut mările e greu să-și închipuie cum arată acolo fișiile alburii de lumină. Pe uscat, praful din aer le face să semene cu o ceață luminoasă; dar pe mare, ca și în mare, dealtfel, luminile se văd cu o limpezime neobișnuită.

Mergeam mereu și uriașa întindere de nisip ni se părea fără de margini. Înlăturam cu mîinile straturi lichide care se închideau după mine, iar urma pașilor mi se ștergea cît ai clipi, sub presiunea apei.

Curînd îmi apărură în fața ochilor cîteva forme pe care depărtarea le învăluia ca într-o

negură. Am deslușit fațade mărețe de stînci, acoperite cu cele mai frumoase zoofite din lume. Dar cel mai mult m-a tulburat o priveliște pe care numai acolo aș fi putut-o vedea.

Era ora zece dimineața. Razele soarelui cădeau pieziș pe suprafața apei și din pricina luminii descompuse de refracție ca de o prismă, florile, stîncile, scoicile, polipii purtau pe margini toate culorile curcubeului. Îmbinarea culorilor era o adevărată minune, o încîntare a ochilor, un adevărat caleidoscop verde, galben, portocaliu, violet, indigo, albastru, într-un cuvînt o întreagă paletă de pictor. Aș fi vrut din toată inima să-i pot împărtăși lui Conseil simțămintele de care eram stăpînit, să ne întrecem amîndoi în strigăte de admirație. Aș fi dorit să ne putem înțelege măcar prin semne, așa cum se înțelegea căpitanul Nemo cu tovarășul său. Dar, fiindcă n-aveam cum face, vorbeam singur și strigam în cutia de aramă care-mi acoperea capul, risipind în cuvinte zadarnice mai mult aer decît ar fi trebuit. În fața acestei priveliști minunate, Conseil se opri ca și mine. Dar dînd peste zoofite și moluște, vrednicul flăcău începu să le clasifice. La tot pasul se aflau polipi și echinoderme din belșug.

Toate acestea le-am zărit pe o întindere de un sfert de milă, abia oprindu-mă din cînd în cînd, pentru că trebuia să merg după căpitanul Nemo, care mă chema prin semne. Curînd, natura fundului mării se schimbă. După cîmpia de nisip urmă un strat de nămol vîscos, numit de americani «oaze», format numai din scoici silicoase sau calcaroase. Am trecut apoi printr-o cîmpie de alge, plante pelagice pe care apele nu le smulseseră încă și care se înmulțesc cu repeziciune. Cîmpia aceasta, ca o țesătură deasă foarte moale, s-ar fi putut lua la întrecere cu cele mai minunate covoare țesute de mîna omului. Verdeța se întindea nu numai sub picioare, ci și deasupra noastră; nenumărate plante marine din familia algelor, din care se cunosc mai mult de două mii de specii, se încîlceau la suprafața apei.

Algele acestea sînt adevărate minuni ale creației, o mîndrie a florei universale. În familia lor se găsesc și cele mai mici și cele mai mari plante din lume, căci după cum s-au putut număra într-un spațiu de cinci milimetri pătrați patruzeci de mii din plantele acestea care abia se văd, tot așa s-au descoperit fucuși a căror lungime trecea de cinci sute de metri.

Se scursesese vreo oră și jumătate de cînd plecasem de pe *Nautilus*. Razele soarelui cădeau perpendicular pe apă și nu se mai refractau. Privindu-le, mi-am dat seama că amiaza este aproape. Magia culorilor dispăru puțin cîte puțin și nuanțele de smarald și safir se șterseră din fața ochilor noștri. Mergeam cu pas regulat, care răsuna uimitor de tare. Cel mai mic zgomot se transmitea cu o iuțea neobișnuită pe pămînt. Într-adevăr, în apă, care este un conducător mai bun decît aerul, sunetul se propagă de patru ori mai repede.

Ajunsesem tocmai la un povîrniș. Lumina avea acum o singură culoare. Eram la o adîncime de o sută de metri și suportam o presiune de zece atmosfere. Dar îmbrăcămintea mea de scafandru era făcută atît de bine, încît apăsarea nu mă stînjenea. Simțeam doar o ușoară amorțea la încheieturile degetelor, dar și aceasta dispăru curînd. Cît despre oboseala pe care ar fi trebuit să mi-o cauzeze o plimbare de două ore, cu un echipament cu care nu eram deprins, aproape că nici nu merită să vorbim. Datorită apei mă mișcăm cu o ușurință surprinzătoare.

Ajuns la o adîncime de trei sute de picioare, mai puteam zări încă razele soarelui, deși foarte slab. După strălucirea puternică de la început, urmasse un amurg roșiatic, ceva care nu semăna nici a noapte și nici a zi. Cu toate astea vedeam destul de bine drumul și n-aveam încă nevoie să folosim lanternele Ruhmkorff.

Deodată, căpitanul Nemo se opri. Mă așteptă să-l ajung din urmă și îmi arătă o îngrămădire întunecoasă ce se iveau din umbră, la o mică depărtare de acolo.

«E pădurea din insula Crespo», gîndii; și nu mă înșelasem.

O PĂDURE SUBMARINĂ

Ajunserăm în sfârșit la marginea pădurii, care era, fără îndoială, unul dintre cele mai frumoase colțuri ale nemărginitului domeniu al căpitanului Nemo. El o socotea proprietatea sa. Dealtfel, cine s-ar fi putut gândi să-și însușească aceste domenii din fundul mărilor? Ce alt pionier mai îndrăzneț ar fi venit, cu toporul în mână, să taie drum prin tufișurile întunecate de acolo?

Pădurea era formată din plante mari, arborescente. Când am pătruns pe sub bolțile ei înalte, privirile mi-au fost atrase de ciudata așezare a crengilor — așezare cum nu mai văzusem încă pînă atunci.

Nici una dintre plantele care creșteau pe solul acestei păduri, nici una dintre ramurile arbuștilor nu se tîra, nu se îndoia și nici nu se întindea orizontal. Toate se înălțau spre suprafața oceanului. Nu era fir, nu era panglică, oricît de subțire ar fi fost ea, care să nu stea dreaptă ca o sîrmă. Fucușii și lianele se întindeau urmînd o linie țeapănă, perpendiculară, așa cum le obliga densitatea elementului care le crease; dacă le îndepărtam cu mîna, ele reveneau la poziția de la început, de cum le dădeam drumul. Aici era domnia verticalității. În scurtă vreme mă deprinsei cu așezarea aceasta neobișnuită, ca și cu întunericul care ne învăluia. Solul pădurii era presărat cu stînci ascuțite de care cu greu ne puteam feri. Flora submarină mi s-a părut destul de bogată, mai bogată chiar decît a zonelor arctice sau tropicale. Dar la început am amestecat fără să vreau regnurile între ele, luînd hidrofitele drept zoofite, animalele drept plante. Dar cine nu s-ar fi înșelat? Fauna și flora sînt atît de apropiate în lumea submarină!

Am observat că toate exemplarele acestea ale regnului vegetal erau prinse foarte ușor de fund. Lipsite de rădăcini, nepăsătoare față de nisipul, scoicile, pietrișul sau alte corpuri solide pe care stau — ele nu cer hrană, ci doar un punct de sprijin. Plantele acestea se întrețin singure, și principiul existenței lor se găsește în apa care le susține și care le hrănește. Cea mai mare parte dintre ele aveau, în loc de frunze, un fel de plăcuțe de forme ciudate, de un colorit mărginit doar la cîteva culori: roz, carmin, verde, măsliniu, roșcat și brun. Am revăzut acolo — e drept că mai puțin uscate decît exemplarele de pe *Nautilus* — padine-păuni desfășurate ca niște evantaie care parcă așteptau suflarea vîntului, ceramii stacojii, laminarii întin-zîndu-și vrejii buni de mîncat, nereociste filiforme care ajungeau la o înălțime de cincisprezece metri, pilcuri de acetabule, ale căror tulpini cresc mai mari spre vîrf, și o mulțime de plante pelagice, toate fără flori. «Curioasă abatere de la legile naturii și uimitor mediu mai e acesta, în care regnul animal înflorește iar regnul vegetal, nu!» a spus un naturalist inteligent.

Printre arbuștii mari cît copacii din zonele temperate, la umbra lor udă, se îngrămădeau adevărate tufișuri de flori vii, pajiști întregi de zoofite, pe care se răsfățau meandrine tărcate cu dungii sucite, caryofile galbene cu tentacule străvezii, tufe ierboase de zoantere și, ca să întregească priveliștea, peștii-muscă zburau din creangă în creangă ca niște colibri, în timp ce lepissacante de culoare galbenă, cu fâlcile țepoase, cu solzii ascuțiți, dactiloptere și monocentre fugeau din calea noastră asemenea unui stol de sitari.

Pe la ora unu, căpitanul Nemo dădu semnalul de oprire. Eu, unul, n-am putut decît să mă bucur cînd ne-am culcat cu toții sub un leagăn de alarice, ale căror crengi ascuțite semănau cu săgețile.

Popasul acesta scurt a fost o adevărată desfătare. Nu ne lipsea decît plăcerea unei

convorbi. Dar nu era cu putință nici să vorbești, nici să răspunzi. Totuși mi-am apropiat casca mea mare, de aramă, de capul lui Conseil. Am văzut cum ochii îi străluceau de mulțumire și, ca să-și arate bucuria, bietul băiat se zbuciuma în carapacea lui într-un fel nespus de caraghios.

Mă miram că după patru ore de drum nu eram lihnit de foame. Care să fi fost pricina acestei neobișnuite stări a stomacului, n-aș putea spune. În schimb simțeam o nevoie grozavă să dorm, așa cum li se întâmplă tuturor scafandrilor. Ochii mi se închiseră curînd îndărătul sticlei groase și căzui într-o amorțire de neînvins, pe care numai mișcarea făcută în timpul mersului îmi dăduse pînă atunci putința să o înfrunt. Căpitanul Nemo și vînjosul său tovarăș, întinși în cristalul limpede al apei, se culcară și ei.

N-aș putea spune cît timp am dormit, dar cînd m-am trezit mi s-a părut că soarele coboară spre orizont. Căpitanul Nemo se și sculase. Tocmai mă gîndeam să-mi dezmoțesc puțin corpul, cînd o apariție neașteptată mă făcu să sar în picioare.

La cîteva pași, un păianjen de mare monstruos, înalt de un metru, mă privea cu ochii săi tulburi, gata să se repeadă spre mine. Cu toate că haina de scafandru era destul de groasă ca să mă apere de mușcăturile fiarei, nu mi-am putut stăpîni o mișcare de groază. Conseil și marinarul de pe *Nautilus* se treziră în aceeași clipă. Căpitanul Nemo făcu un semn însoțitorului său și acesta doborî păianjenul dintr-o lovitură dată cu patul puștii. Groaznicele brațe ale monstrului se zgîrciră în spasme înfiorătoare. Întîlnirea cu păianjenul mă tăcu să-mi amintesc că și alte animale, mai de temut încă, trebuiau să bîntuie prin fundurile acelea întunecoase. Împotriva lor, haina mea de scafandru nu mă putea apăra. Pînă acum nu-mi trecuse prin minte că aș putea să am asemenea întîlniri, așa că m-am hotărît să fiu cît mai atent. Dealtfel, credeam că popasul însemna și sfîrșitul drumului nostru, dar mă înșelam, fiindcă, în loc să ne reîntoarcem pe *Nautilus*, căpitanul Nemo își urmă îndrăzneată expediție.

Coboram mereu de-a lungul povîrnișului care se apleca tot mai mult, ducîndu-ne spre adîncimi din ce în ce mai mari. Cred că era ora trei cînd am intrat într-o trecătoare, tăiată între două stînci înalte și ascuțite, cam la o sută cincizeci metri adîncime. Datorită perfecțiunii aparatelor noastre, trecuserăm cu nouăzeci de metri hotarul pe care natura părea că-l impusese pînă atunci omului în încercările sale de a pătrunde în adîncuri.

Spun o sută cincizeci de metri, cu toate că nu aveam la mine nici un instrument de măsurat adîncimea. Totuși știam că pînă și în mările cele mai limpezi razele soarelui nu pot pătrunde mai jos de această adîncime. În jurul nostru era întuneric deplin. Nu mai vedeam nimic la zece pași înainte. Mergeam bîjbîind, cînd deodată străluci o lumină albă, puternică. Căpitanul Nemo își pusese aparatul electric în funcțiune; tovarășul său făcu același lucru, iar Conseil și cu mine le urmarăm exemplul. Întorcînd un șurub, am făcut legătura între bobină și serpentina de sticlă, și marea, străpunsă de lumina celor patru lanterne, se învăpăie pe o rază de douăzeci și cinci de metri.

Căpitanul Nemo continuă să se afunde tot mai adînc în întunecimea pădurii ai cărei copaci se răreau din ce în ce. Urmîndu-l, am observat că vegetalele dispăreau mai repede decît animalele. În timp ce plantele pelagice se împutinau pe fundul care devenise sterp, animalele-zoofite — moluște și pești — se găseau din belșug.

Mergînd, mă gîndeam că lumina aparatelor noastre va trebui neapărat să-i atragă pe locuitorii acestor adîncuri întunecate. Dar chiar dacă vreunul dintre ei s-a apropiat, a avut grijă să se țină la o distanță destul de mare de noi. L-am văzut de mai multe ori pe căpitanul Nemo oprindu-se și ducînd pușca la ochi, pentru ca după cîteva clipe de așteptare să o coboare și să pornească mai departe. În sfîrșit, pe la ora patru, minunata călătorie luă sfîrșit. În fața noastră se înălța un zid de stînci mărețe, o îngrămădire de blocuri uriașe, un mal de granit peste măsură de mare, scobit de numeroase peșteri, dar fără nici o potecă prin care să se poată

trece.

Acolo începeau povârnișurile insulei Crespo, începea pământul.

Căpitanul Nemo se opri deodată, și la un semn al său n-am mai înaintat mei noi, deși eu aș fi dorit să trec peste zidul acela de piatră. Aici se sfârșeau domeniile căpitanului Nemo și el nu voia să mergem mai departe. Dincolo începea pământul, pe care se jurase să nu mai pună piciorul. Începu întoarcerea. Căpitanul Nemo își reluă locul în fruntea coloanei, înaintînd fără șovăire. Mi-am dat seama că nu ne întoarcem pe același drum pe care venisem. Locul pe care îl străbăteam acum, prăpăstios și deci greu de urcat, ne apropia de suprafața apei. Totuși întoarcerea aceasta spre straturile de deasupra a fost destul de înceată, astfel că presiunea apei, scăzînd treptat, nu ne-a făcut nici un rău și nici nu ne-a cauzat acele răni interne careucid uneori pe cei ce se cufundă la mari adîncimi. În scurtă vreme lumina se ivi din nou, crescurepede, și soarele, gata să apună, puse iar cununi colorate, datorită refracției, în jurul tuturor obiectelor din calea noastră.

La zece metri adîncime am trecut printr-un roi de peștișori de toate soiurile, mai numeroși decît păsările cerului și mai vioi decît ele. Dar n-am întîlnit nici un vînat care să merite o împușcătură.

Deodată l-am văzut pe căpitan ridicînd arma și urmărind cu ea o umbră ce se mișca printre tufe. Glonțul porni, se auzi o șuierătură slabă și un animal se prăbuși la cîțiva pași de noi.

Era o minunată vidră de mare, o anhidră, singurul patruiped care trăiește numai în mare. Vidra aceasta, lungă de un metru și jumătate, cred că trebuie să fi avut un preț destul de ridicat. Blana ei, cu fire de culoare castanie închisă la vîrf și cu fire argintii la rădăcină, știam că este mult căutată pe piețele rusești și chinezești. Finețea și luciul părului o făceau să valoreze cel puțin două mii de franci. Am privit încîntat mamiferul acela curios, cu cap rotunjit și cu urechi scurte, cu ochi rotunzi, cu mustăți albe ca de pisică, cu coadă stufoasă și cu labelle palmate, terminate cu gheare. Dar prețioasele vidre de mare, vîinate și urmărite cu înverșunare de pescari, au mai rămas foarte puține. Ele s-au refugiat mai ales în părțile nordice ale Pacificului, dar și acolo specia lor se pare că se va stinge curînd.

După ce însoțitorul căpitanului Nemo își încarcă vînatul pe umăr, am pornit mai departe.

Timp de o oră am străbătut o cîmpie nisipoasă. De multe ori ea se ridica pînă la doi metri sub apă, și atunci ne puteam vedea imaginea, care se oglindea deslușit pe fața apei, în așa fel încît deasupra noastră părea că mergem noi înșine, cu capul spre fund și cu picioarele spre cer. Și am mai văzut ceva care merită să fie amintit: am văzut cum treceau nori groși care se înfiripau și se destrămau nespuse repede. Dar gîndindu-mă mai bine, am înțeles că așa-zii nori nu sînt altceva decît umbra lăsată de talazurile mai groase sau mai subțiri. De unde ne găseam, se vedea destul de bine chiar spuma valurilor spărgîndu-se la suprafața apei, se vedea pînă și umbra păsărilor mari care treceau pe deasupra, atingînd ușor apa.

Tot atunci am fost martorul uneia dintre cele mai frumoase împușcături de care s-a putut bucura vreodată un vînat. Deasupra apelor se vedea limpede cum zboară o pasăre mare, cu aripile larg deschise. Cînd pasărea ajunse la o depărtare de cîțiva metri, însoțitorul căpitanului Nemo ochi și trase. Pasărea se prăbuși ca trăsniță și căzu chiar lîngă vînat, care o luă îndată. Era un albatros de o frumusețe rară, minunat specimen de pasăre pelagiană. Întîmplarea aceasta nu ne opri în drum. Am mers timp de două ore prin șesuri nisipoase și cîmpii acoperite cu iarbă de mare, greu de străbătut. Simțeam că nu mai pot, cînd zării cam la o jumătate de milă depărtare o lumină pîlpîind în întunericul apelor. Era farul lui *Nautilus*. Mai aveam deci douăzeci de minute de mers pînă la vas, unde aș fi putut să respir în voie, fiindcă mi se părea că oxigenul din rezervorul meu e pe sfîrșite. Dar, făcînd socoteala aceasta, nu puteam ști că vom mai avea o întîlnire care ne va întîrzia puțin sosirea.

Rămăsesem cu vreo douăzeci de pași în urmă, când l-am văzut pe căpitanul Nemo întorcându-se brusc și alergînd spre mine. Cu mîna lui puternică mă trînti la pămînt, în timp ce tovarășul său făcea același lucru cu Conseil. La început n-am știut ce să cred, dar m-am liniștit văzînd că și căpitanul se culcă lîngă mine. Stăteam deci întins pe spate, la adăpostul unei tufe, când, ridicînd capul, am zărit niște forme enorme, trecînd cu zgomot și aruncînd lumini fosforescente.

Îmi înghețase sîngele în vine! Mi-am dat seama că ne amenințau doi rechini feroși, cu cozi uriașe, cu privirile tulburi și sticloase. Din găurile pe care le aveau în jurul botului se răspîndea o lumină fosforescentă. Păreau două insecte monstruoase făcute din flăcări și care ar fi putut zdrobi un om întreg în fălcile lor de fier! Nu știu dacă Conseil s-a gîndit să le claseze, dar eu, unul, privindu-le pîntecul argintiu și gura imensă înțesată cu dinți puternici, aveam un punct de vedere foarte puțin științific și mă simțeam mai degrabă victimă decît naturalist. Din fericire, animalele acestea lăcome nu văd bine. Ele trecură fără să ne zărească, atingîndu-ne doar cu înotătoarele lor cafenii. Astfel am scăpat ca prin minune de o primejdie mai mare decît întîlnirea cu un tigru în mijlocul junglei.

O jumătate de oră mai tîrziu, călăuziți de razele electrice, am ajuns pe *Nautilus*. Ușa exterioară rămăsese deschisă și căpitanul Nemo o închise de îndată ce am intrat în prima cabină. Apoi apăsă pe un buton și înăuntrul vasului pompele intrară în funcțiune. Am simțit apa scăzînd și în cîteva clipe cabina se goli. Ușa interioară se deschise și trecurăm în vestiar.

Aici ne-am scos cu oarecare greutate îmbrăcămintea de scafandru și, foarte obosit, mort de foame și de somn, m-am dus în camera mea, amețit și fermecat de uluitoarea călătorie făcută în fundul mărilor.

Capitolul XVIII

PATRU MII DE LEGHE SUB PACIFIC

A doua zi, în 18 noiembrie, simțindu-mă pe deplin refăcut după oboseala din ajun, mă urcai pe punte în clipa în care secundul de pe *Nautilus* rostea fraza obișnuită. Atunci mi-a trecut prin minte că vorbele acelea aveau o legătură cu starea mării sau mai degrabă că însemnau: «Nu se vede nimic». Într-adevăr, oceanul era pustiu. La orizont nu se zărea nici o pînză. Înălțimile insulei Crespo dispăruseră în timpul nopții. Marea absorbea toate culorile spectrului solar, lăsînd doar razele albastre pe care le împrăștiă în toate direcțiile, învăluindu-se în tonuri liliachii de cea mai mare frumusețe. Dungi largi, ușor încrețite, se iveau mereu deasupra undelor line.

Tocmai admiram priveliștea încîntătoare a oceanului, când apăru căpitanul Nemo. Părea că nici nu mă vede și începu să facă o serie de observații astronomice. Apoi, când isprăvi, se rezemă de cușca farului, cu privirile pierdute în depărtare. În timpul acesta vreo douăzeci de marinari de pe *Nautilus*, unul mai voinic decît altul, se urcară pe punte ca să scoată plasele aruncate de cu noapte. Fiecare dintre ei se născuse, desigur, în altă țară, dar toți păreau a fi europeni. Am recunoscut printre ei, fără nici o îndoială, irlandezi, francezi, cîțiva slavi și un grec sau cretan. Dealtfel, oamenii aceștia erau cumpătați la vorbă și se înțelegeau între ei în limbajul acela ciudat, căruia nu eram în stare nici măcar să-i bănuiesc originea, așa că am renunțat să-i mai întreb ceva.

Plasele fură trase pe bord. Erau un fel de prostovoale, asemănătoare celor de pe coastele Normandiei, ca niște pungi mari, ținute întredeschise la gură printr-o vargă plutitoare și un lanț trecut prin ochiurile de pe margini. Pungile acestea, trase pe fundul oceanului, mătură și strîng

tot ce întîlnesc în cale. În ele se adunaseră tot felul de probe ale vietăților de pe meleagurile acelea pline de pești.

Cred că erau acolo peste o mie de livre de pește. Pescuitul fusese rodnic și lucrul acesta n-avea de ce să mă mire. Asemenea plase sînt trase prin apă ceasuri întregi și prind în închisoarea lor de sfoară o întreagă lume acvatică. Nu aveam deci nici o grijă în privința hranei, care era cît se poate de bună și pe care viteza lui *Nautilus* și atracția luminii electrice o puteau împrăști fără încetare.

Toate aceste roade ale mării fură împinse prin niște deschizături spre sălile de mese, unele pentru a fi gătitе proaspete, iar altele pentru a fi conservate.

Odată pescuitul sfîrșit și provizia de aer reînnoită, credeam că *Nautilus* își va reîncepe călătoria submarină și mă pregăteam să merg spre camera mea cînd, întorcîndu-se spre mine, căpitanul Nemo îmi spuse fără nici o altă introducere:

— Priviți oceanul, domnule profesor; nu e așa că pare însuflețit? Nu-și are și el clipele lui de mînie și de înduioșare? Ieri a adormit ca și noi și acum iată-l că se trezește după o noapte liniștită.

Nici bună ziua, nici bună seara! Ai fi spus că omul acesta continua cu mine o discuție începută cîndva.

— Priviți-l, urmă el, s-a trezit sub mîngîierile soarelui. Își va retrăi viața de fiecare zi! Nici nu vă dați seama cît este de interesant să studiezi cum îi funcționează organismul. Oceanul are puls, artere, spasme, îi dau dreptate savantului Maury care i-a descoperit o circulație tot atît de reală ca și circulația sîngelui la animale.

Era vădit că Nemo nu aștepta nici un răspuns de la mine și mi s-a părut de prisos să-i dau zor cu «firește», «desigur» sau «aveți dreptate». Vorbea mai mult cu el însuși, făcînd pauze lungi după fiecare frază. Cugeta cu voce tare.

— Da, spuse el, oceanul are o circulație adevărată și, ca să fie pusă în mișcare, a fost înzestrat din belșug cu căldură, sare și vietăți microscopice. Căldura creează densități diferite, care stîrnesc curenții și contra-curenții. Evaporarea, inexistentă în regiunile hiperboreene și foarte activă în zonele ecuatoriale, dă naștere unui schimb statornic între apele tropicale și apele polare. Chiar eu am observat acești curenți de sus în jos și de jos în sus, care seamănă cu o adevărată respirație a oceanului. Am văzut molecula de apă de mare încălzindu-se la suprafață, coborînd spre adîncuri și atingînd maximum de densitate, la două grade sub zero, apoi răcindu-se și mai tare, devenind mai ușoară și ridicîndu-se din nou. Veți vedea la pol urmările acestui fenomen și veți înțelege cum natura, atît de prevăzătoare, a făcut ca apa mării să nu poată îngheța decît la suprafață.

În timp ce căpitanul Nemo își sfîrșea fraza, eu mă gîndeam: «La pol! Oare omul acesta îndrăzneț are de gînd să ne ducă pînă acolo?»

Căpitanul tăcuse, privind cîteva clipe oceanul pe care îl studiase atît de amănunțit și fără răgaz. Apoi urmă:

— Sarea se găsește în mare în cantități uriașe, domnule profesor, și dacă ai scoate-o din apă și ai usca-o, ai face din ea un bulgăre de patru milioane și jumătate de leghe cubice, care, împrăștiat pe suprafața globului, ar forma o pătură de mai bine de zece metri înălțime. Și să nu credeți că prezența sării în apă e datorită numai unei toane a naturii! Nu. Sarea face ca apa mării să se evapore mai puțin, împiedică vîntul să-i ia o parte prea mare de aburi care, condensîndu-se, ar îneca zonele temperate. Rol însemnat, rol de regulator în economia generală a globului! Căpitanul Nemo tăcu, se ridică și făcu cîțiva pași pe punte, apoi se întoarse spre mine: Cît despre infuzorii, urmă el, miliardele acestea de vietăți microscopice care există cu milioanele într-o picătură de apă și ar trebui opt sute de mii dintre ele ca să cîntărească un

miligram, rolul lor este tot atît de însemnat. Ele absorb sărurile, asimilează elementele solide din apă și, ca niște adevărați constructori de continente calcaroase, fabrică corali și madreporarii. Atunci, picătura de apă, pierzînd elementul mineral, se ridică la suprafață, absoarbe sărurile rămase din evaporare, se îngreunează, coboară din nou și aduce animalelor microscopice noi elemente de absorbit. De aici se naște un dublu curent, ascendent și descendent, acea veșnică mișcare, într-un cuvînt — viața. Viața asta, mult mai puternică decît pe continente, mai îmbelșugată, mai nemărginită, înflorind în toate părțile oceanului, pe care omul îl privește ca pe un mormînt, dar care întreține miliarde de vietăți, după cum mă întreține și pe mine!

Pe cînd vorbea, chipul căpitanului Nemo părea iluminat ca de un foc lăuntric. Ascultîndu-l, mă simțeam, la rîndul meu, adînc tulburat.

— Așadar, adăugă el, în mări sălășluiește adevărata viață! Și mă gîndesc că s-ar putea clădi orașe nautice, nenumărate case submarine care, ca și *Nautilus*, s-ar ridica în fiecare zi la suprafața apelor ca să ia aer, orașe libere, dacă ar fi așa, de sine stătătoare. Și cine știe, dacă vreun despot... Căpitanul Nemo își isprăvi fraza c-un gest de mînie. Apoi, adresîndu-mi-se direct, ca pentru a alunga un gînd rău: Domnule Aronnax, mă întrebă el, știți care este adîncimea oceanului?

— Știu numai adîncimile pe care le-au arătat principalele sondaje, domnule căpitan.

— Puteți să mi le spuneți, ca să le pot controla la nevoie?

— Iată cîteva pe care mi le amintesc: dacă nu mă înșel, o adîncime mijlocie de opt mii două sute de metri a fost găsită în nordul Atlanticului, și alta, de două mii cinci sute de metri, în Mediterana. Cele mai importante sondaje au fost făcute în sudul Atlanticului, lîngă latitudinea 37°, unde s-au găsit adîncimi de douăsprezece mii de metri, de paisprezece mii nouăzeci și unu de metri și de cincisprezece mii o sută patruzeci și nouă de metri. În general se crede că dacă fundul mării ar fi neted, ar avea o adîncime medie cam de șapte kilometri.

— Bine, domnule profesor, răspunse căpitanul Nemo, sper să vă arătăm mai mult decît atît. Cît despre adîncimea mijlocie a acestei părți a Pacificului, am să vă spun că e de numai patru mii de metri.

Spunînd acestea, căpitanul Nemo se îndreptă spre deschizătura punții și dispăru pe scări. L-am urmat, coborînd în salon. Elicea fu pusă numaidecît în mișcare și vasul porni cu o iuțeală de douăzeci de mile pe oră. În zilele și săptămînile ce urmară, l-am întîlnit foarte rar pe căpitanul Nemo. Secundul lui însemna regulat pe hartă punctul în care ne aflam, așa că puteam să urmăresc cu precizie mersul lui *Nautilus*.

Conseil și Ned Land își petreceau mai toată ziua cu mine. Conseil povestise prietenului său cît de minunată fusese plimbarea noastră și canadianului îi păru tare rău că nu ne-a întovărășit. Dar nădăjduiam că vom mai avea prilejul să vizităm pădurile oceanice. Aproape în fiecare zi obloanele salonului se deschideau timp de cîteva ore și nu ne mai săturam cercetînd misterele lumii submarine.

Vasul se îndrepta spre sud-est, păstrînd o adîncime de o sută, o sută cincizeci de metri. Cu toate acestea, într-o zi, prin nu știu ce întîmplare, împins pieziș cu ajutorul planurilor sale înclinate, el atinse o adîncime de două mii de metri. Termometrul arăta 4° și 25 centigrade, temperatură obișnuită la adîncimea asta la orice latitudine. În noaptea de 26 noiembrie, la ora trei, *Nautilus* trecu peste Tropicul Cancerului la 172° longitudine. La 27 noiembrie ne aflam în dreptul insulelor Sandwich, unde vestitul Cook își pierduse viața la 14 februarie 1779. Străbătuserăm pînă acolo patru mii opt sute șaiszeci de leghe. Dimineața, urcîndu-mă pe punte, am zărit la o depărtare de două mile insula Hawai, cea mai mare din cele șapte insule ale arhipelagului ce poartă același nume. Se vedeau limpede țărmurile înverzite, lanțurile de munți

care merg paralel cu coasta și vulcanii, străjuți de Muna Rea, înalt de cinci mii de metri. Am aruncat plasele, în care s-au prins, printre alte specimene, flabelarii pavonate, polipi turtiți, cu forme plăcute, care trăiesc în această parte a oceanului.

Nautilus înainta mereu către sud-est. La 1 decembrie am tăiat Ecuatorul la longitudinea 142° iar la 4 ale aceleiași luni, după un drum parcurs cu mare iuțeală și în care nu s-a petrecut nimic deosebit, am ajuns în apropierea insulelor Marchize. La trei mile depărtare, între latitudinea 8°57' și longitudinea 139°32', am zărit Capul Martin din Nuka Hiva, insula cea mai însemnată din acest grup care aparține Franței. Nu am putut vedea decît munți împăduriți care se iveau în zare, căci căpitanului Nemo nu-i plăcea să se apropie de țărmuri. Aici plasele scoaseră soiuri frumoase de pești, toți buni de gătit. Între 4 și 11 decembrie, după ce părăsise insulele acelea încântătoare, stăpînite de Franța, *Nautilus* parcurse aproape două mii de mile. În drumul nostru am întîlnit un stol uriaș de calmari, un fel de moluște înrudite de-aproape cu sepiile. Pescarii francezi le numesc «encornets». Ele fac parte din clasa cefalopodelor, familia dibranhiatelor, care mai cuprinde și sepiile și argonauții. Animalele acestea, studiate în amănunțime de către naturaliștii antichității, erau folosite de oratorii din Agora în numeroase figuri de stil; dar totodată ele foloseau ca mîncare de soi la masa cetățenilor bogați — dacă ar fi să-l credem pe Ateneu, medic grec, care a trăit înaintea lui Galen. Întîlnirea dintre *Nautilus* și calmari, care nu umblă niciodată ziua, a avut loc în noaptea de 9 spre 10 decembrie. Aceste moluște, care puteau fi numărate cu milioanele, formau o adevărată armată și emigrau din zonele temperate către zonele mai calde, urmînd drumul scrumbiilor și al sardelelor. Le priveam prin geamurile groase de cristal cum înotau de-a-ndaratelea, cu o iuțeală uluitoare, mișcîndu-se cu ajutorul tubului locomotor, urmărind peștii și moluștele, mîncînd peștii cei mici și căzînd la rîndul lor pradă peștilor mari, frămîntîndu-și, într-o învîlmășeală de nedescris, cele zece picioare cu care natura le-a împodobit capetele și care se aseamănă cu un fel de plete formate din șerpi pneumatici. *Nautilus*, cu toată viteza sa, trebui să plutească timp de mai multe ore prin mijlocul stolului de moluște din care năvoadele scosese cantități însemnate. Printre ele am recunoscut cele nouă specii determinate de d'Orbigny în Oceanul Pacific. După cum se vede, în timpul acestei călătorii, marea ne-a dezvăluit priveliști minunate, mereu altele. Părea că ea își schimbă întruna decorul și actorii pentru plăcerea noastră, care eram chemați nu numai să privim, ci și să pătrundem în cele mai înfricoșătoare taine ale oceanului. În cursul zilei de 11 decembrie citeam în salon. Ned Land și Conseil priveau apa luminoasă prin obloanele întredeschise. *Nautilus* stătea nemișcat, cu rezervoarele pline. Eram la o adîncime de o mie de metri, unde vietățile sînt rare și numai peștii cei mari își mai fac din cînd în cînd apariția.

Citeam o carte plăcută de Jean Mace, intitulată «Slujitorii stomacului», urmărind poveștile năstrușnice ale autorului, cînd Conseil îmi întrerupse lectura.

— Domnul binevoiește să vină o clipă? îmi spuse el, cu o voce de nerecunoscut.

— Dar ce s-a întîmplat, Conseil ?

— Rog pe domnul să privească.

M-am ridicat și, apropiindu-mă de geam, am privit.

La lumina farului electric, o matahală negricioasă stătea neclintită în mijlocul apelor. Mă uitai cu atenție, căutînd să recunosc ce fel de cetaceu uriaș aveam în fața ochilor. Dar un gînd îmi fulgeră prin minte.

— O navă! strigai.

— Da, răspunse canadianul, o navă care s-a scufundat.

Ned Land nu se înșela. Aveam în fața noastră un vas de ale cărui catarge mai atîrnau încă odgoanele rupte. Corpul vasului părea să fie în bună stare și naufragiul trebuie că a avut loc numai cu cîteva ore mai înainte. Trei frînturi de catarge, tăiate la două picioare deasupra punții,

arătau că oamenii de pe bord fuseseră siliți să le sacrifice înaintea scufundării. Culcat pe o parte, vasul se umpluse cu apă și era și acum aplecat la babord. Tristă priveliște, epava aceea pierdută sub ape, dar și mai trist era să vezi puntea pe care încă mai zăceau cîteva cadavre agățate de frînghii! Am numărat patru — patru bărbați, dintre care unul se ținea încă pe picioare la cîrmă, și o femeie cu un copil în brațe, pe jumătate ieșită printre gratiile dunetei. Femeia aceea era tînără. La lumina puternică a farurilor lui *Nautilus*, am putut să-i deslușesc trăsăturile pe care apa nu le descompusese încă. Cu o ultimă sfortare, își săltase copilul deasupra capului. Sărman micuț, cu brațele înlănțuite după gîtul mamei! Înfățișarea celor patru marinari mi se păru înspăimîntătoare, așa cum erau închirciți din pricina spasmelor morții, încercînd să facă o ultimă sfortare ca să se smulgă din frînghiile cu care erau legați de vas. Singur, mai liniștit, cu fața gravă, cu părul alb lipit de frunte, cu mîna încleștată pe cîrmă, timonierul părea că își conduce încă vasul naufragiat prin adîncurile oceanului!

Ce priveliște! Stăteam tăcuți, cu inima grea, în fața aceluia dezastru prins la fața locului și, ca să zic așa, fotografiat în ultima clipă. Și vedeam parcă de pe acum rechinii uriași, cu ochii aprinși, înaintînd, atrași de nada aceea de carne omenească!

Nautilus făcu înconjurul navei scufundate, pe a cărei placă prinsă în partea dinapoi am putut citi într-o clipă: *FLORIDA SUNDERLAND*

[Capitolul XIX](#)

VANIKORO

Spectacolul înfiorător la care asistasem era numai începutul seriei de catastrofe marine pe care *Nautilus* avea să le întâlnească în drum. De cînd am intrat în mările mai umblate, am zărit adesea, plutind sub apă, schelete de vase putrezite și, în adîncuri, pe fund, tunuri, ghiulele, ancore, lanțuri și multe alte obiecte de fier roase de rugină.

Astfel, purtați înainte de *Nautilus*, pe care trăiam ca și izolați, la 11 decembrie am ajuns în apropierea arhipelagului Pomotu, vechi grup de insule primejdioase pomenit de Bougainville, care se întinde pe o lungime de cinci sute de leghe de la est-sud-est la vest-nord-vest, între 13°30' și 23°50' latitudine sudică și 125°30' și 151°30' longitudine vestică, de la insula Ducie pînă la insula Lazaref. Arhipelagul Pomotu are o suprafață de trei sute șaptezeci de leghe pătrate și este format din vreo șaizeci de grupuri de insule, printre care și grupul Gambier, căruia Franța i-a impus protectoratul său. Insulele acestea de mărgean cresc încet, dar neconținut, și se vor uni într-o zi datorită înmulțirii polipilor. Apoi, noua insulă se va uni la rîndul ei cu arhipelagurile vecine, formînd al cincilea continent, care se va întinde de La Noua Zeelandă și Noua Caledonie pînă la insulele Marchize. În ziua în care îi expuneam căpitanului Nemo teoria aceasta, el îmi răspunse rece:

— Pămîntul ar avea nevoie de oameni noi, nu de continente noi! Întîmplarea făcuse ca *Nautilus* să ajungă tocmai în dreptul insulei Clermont-Tonnerre, una din cele mai curioase, din grupul care a fost descoperit în 1822 de căpitanul Bell, comandantul vasului *Minerva*. Am putut astfel să studiez sistemul madreporic căruia i se datoresc insulele din acest ocean. Madreporarii, care nu trebuie confundați cu mărgeanul, au un țesut învelit în calcar. Prefacerile structurii țesutului l-au făcut pe ilustrul meu profesor M. Milne-Edwards să-i claseze în cinci secțiuni. Vietățile mici care secretă scheletul trăiesc cu miliardele în cîte o căsulițe. Depunerile lor calcaroase devin roci, recife, insulițe și insule. Ele formează cînd un inel împrejurul unei lagune sau lac interior, care comunică prin cîteva spărturi cu marea, cînd o barieră

asemănătoare acelor de pe coastele Noii Caledonii și de pe diferitele insule din arhipelagul Pomotu. În unele locuri, de pildă în insulele Reunion sau în insulele Mauriciu, madreporarii înalță recife care par încărcate de ciucuri, adevărate ziduri drepte și înalte, în preajma cărora oceanul este foarte adânc. Înconjurînd la o depărtare de numai cîteva sute de metri malurile rîpoase ale insulei Clermont-Tonnerre, am putut să admir munca uriașă îndeplinită de lucrătorii aceia microscopici. Pereții insulei se datoresc mai cu seamă unor madreporari care poartă numele de milepore, porite, astre și meandrine. Polipii aceștia cresc mai ales în apele agitate de la suprafața mării, de aceea ei încep mai întîi să clădească partea de sus, care se adîncește apoi, încetul cu încetul, odată cu sfărîmăturile secrețiunilor pe care se reazemă. Așa este cel puțin teoria lui Darwin, care explică în felul acesta formarea atolilor — teorie după mine superioară aceleia care pune la temelia construcțiilor madreporice vîrfuri de munți sau de vulcani cufundate la cîteva picioare sub nivelul mării.

Am putut să cercetez de foarte aproape zidurile acestea ciudate, căci lîngă ele sondele arătau o adîncime mai mare de trei sute de metri, iar farurile noastre electrice făceau să scînteieze calcarul strălucitor. Întrebîndu-mă de cît timp au avut nevoie barierele uriașe din fața noastră ca să se formeze, Conseil a rămas uimit cînd i-am spus că, după cercetările savanților, durata lor de creștere este de aproape trei milimetri și jumătate într-un secol.

Cînd *Nautilus* se reîntoarce la suprafața oceanului, am cuprins cu privirea întreaga insulă Clermont-Tonnerre, joasă și împădurită. Pe stîncile ei madreporice au putut crește plantele numai datorită vrtejurilor marine și furtunilor. Cîndva, demult, cîteva semințe aduse de uragan de pe pămînturi învecinate căzură pe straturile calcaroase amestecate cu rămășițele descompuse ale peștilor și plantelor marine, din care s-a format humusul vegetal. O nucă de cocos, aruncată de valuri, ajunsă pe noile țărături. Sămînța prinse rădăcini.

Crescînd, arborele opri vaporii de apă. Astfel se născu un pîrîu. Încetul cu încetul vegetația se întinse. Cîteva animale mici, viermi, insecte sosiră pe trunchiuri smulse de vînt din alte insule. Broaștele țestoase veniră să-și clocească aici ouăle. Păsările și-au făcut cuib în arborii tineri. În chipul acesta, viața animală se dezvoltă și, atras de verdeață și rodnicie, apărău omul. Astfel s-au format aceste insule, operă uriașă a vietăților microscopice.

Spre seară, insula Clermont-Tonnerre pieri în depărtare, și *Nautilus* își schimbă vădit direcția. După ce atinse Tropicul Capricornului la o sută treizeci și cinci grade longitudine, vasul se îndreptă spre vest-nord-vest, străbătînd toată zona intertropicală. Deși soarele verii își revărsa cu dărnicie razele, nu sufeream deloc de căldură, fiindcă la treizeci sau patruzeci de metri sub apă temperatura nu se ridica la mai mult de zece sau douăsprezece grade.

La 15 decembrie am lăsat spre răsărit fermecătorul Arhipelag al Societății și încîntătoarea Tahiti, podoaba Pacificului. Dimineața zărirăm la cîteva mile depărtare vîrfurile înalte ale acestei insule, în apele ei am pescuit pești dintre cei mai buni pentru masa noastră: scrumbii, bonite, albicore și cîteva varietăți ale unui șarpe de mare numit murenophis.

Nautilus străbătuse nouă mii șapte sute douăzeci de mile, cînd am ajuns între arhipelagul Tonga Tabu, unde au pierit echipajele vaselor *Argo*, *Port-au-Prince* și *Duke-of-Portland*, și Arhipelagul Navigatorilor, unde a fost ucis căpitanul de Langle, prietenul lui La Perouse. Am trecut apoi pe lîngă arhipelagul Viti, unde sălbaticii i-au măcelărit pe mateloții de pe *Union* ca și pe căpitanul Bureau din Nantes, comandantul vasului *Aimable-Josephine*.

Arhipelagul acesta, care se întinde pe o sută de leghe de la nord la sud și pe nouăzeci de la est la vest, este cuprins între 6° și 2° latitudine sudică și 174° pînă la 179° longitudine vestică. Printre numeroasele insule, insulițe și stînci care îl formează, se numără și insulele Viti Levu, Vanua Levu și Kandubon.

Ele au fost descoperite în 1643 de Tasman, în același an în care Toricelli inventa

barometrul și Ludovic al XIV-lea se urca pe tron. Rămîne să vă gîndiți care dintre aceste trei fapte au fost mai folositoare umanității. Au venit apoi Cook, în 1714, d'Entrecasteaux, în 1793 și, în sfîrșit, în 1827, Dumont d'Urville, care descurcă tot haosul geografic al arhipelagului. *Nautilus* se apropie de Golful Wailea, unde s-au desfășurat grozavele aventuri ale căpitanului Dillon, care a descoperit cel dintîi taina naufragiului lui La Perouse.

Golful acesta, în care am pescuit de mai multe ori, ne-a dat foarte multe stridii din cele mai bune. Le-am mîncat fără nici o socoteală, deschizîndu-le chiar la masa, după cum ne învață Seneca. Stridiile făceau parte din specia cunoscută sub numele de ostrea lamellosa, foarte obișnuită în Corsica. Bancul de stridii trebuie să fi fost uriaș și fără îndoială că, dacă n-ar mai și pieri din ele, ar ajunge să astupe golful, dat fiind că o singură stridie face pînă la două milioane de ouă.

Și dacă meșterul Ned Land n-a pățit nimic de data asta, după lăcomia de care a dat dovadă, se datorește faptului că stridia e singura hrană care nu provoacă niciodată indigestii. Într-adevăr, este nevoie de cel puțin șaisprezece duzini de stridii ca să avem cele trei sute cincisprezece grame de substanțe azotoase necesare hranei unui om.

La 25 decembrie, *Nautilus* naviga în mijlocul arhipelagului Noilor Hebride, pe care Quiros le-a descoperit în 1606, pe care Bougainville le-a explorat în 1768 și căroră Cook le-a dat numele actual în 1773. Grupul acesta se compune mai cu seamă din nouă insule mari și se întinde pe o lungime de o sută douăzeci de leghe, de la nord-nord-vest la sud-sud-est, între 15° și 2° latitudine sudică și 164° și 168° longitudine. Am trecut pe aproape de insula Auru, care în lumina amiezii îmi apăru ca o pădure deasă și verde, dominată de un pisc foarte înalt. În ziua aceea era Crăciunul, și Ned Land regreta grozav «Christmas»-ul, sărbătoare de familie la care protestanții țin atît de mult.

Nu-l mai văzusem pe căpitanul Nemo de vreo opt zile, cînd, în dimineața zilei de 27, intră în salon, cu aerul unui om de care abia te-ai despărțit.

Tocmai mă uitam pe planisferă, urmărind ruta lui *Nautilus*; căpitanul se apropie și, punînd degetul pe un punct al hărții, spuse numai atît:

— Vanikoro.

Era numele insulelor pe care naufragiaseră vasele lui La Perouse. Am sărit în picioare.

— Ne îndreptăm spre Vanikoro? îl întrebai.

— Da, domnule profesor, răspunse căpitanul.

— Și am să pot vizita insulele acelea vestite, unde s-au sfărîmat *Boussole* și *Astrolabe*?

— Da, domnule profesor, dacă asta vă este dorința.

— Cînd ajungem la Vanikoro?

— Am și ajuns.

M-am urcat pe punte, urmat de căpitanul Nemo, și am scrutat cu nesaț orizontul. Înspre nord-vest se ridica din mare două insule vulcanice, una mai mare și alta mai mică, înconjurate de un recif de corali, cu o circumferință de patruzeci de mile. Aveam în față însăși insula Vanikoro, căreia Dumont d'Urville îi dăduse numele de Insula Căutării, și ne găseam exact în fața micului port Vanu, situat între 16°4' latitudine sudică și 164°32" longitudine estică. Țărmurile păreau acoperite de verdeață, începînd de la plajă și pînă aproape de înălțimile dinlăuntrul insulei, deasupra căroră se ridica muntele Kapogo, înalt de aproape nouă sute cincizeci de metri.

Lăsînd în urmă primele șiruri de stînci. *Nautilus* pătrunse printr-o trecătoare îngustă, ajungînd acolo unde marea avea o adîncime de cincizeci pînă la șaptezeci de metri. La umbra unor mangrove am zărit vreo doisprezece sălbatici care priveau uimiți cum ne apropiem de ei. Forma lunguiață și neagră a lui *Nautilus*, înaintînd pe apă, nu semăna oare cu un cetaceu

nemaivăzut de care trebuiau să se păzească?

Căpitanul Nemo mă întrebă ce știu despre naufragiul lui La Perouse.

— Ceea ce știe toată lumea, căpitane, îi răspunsei eu.

— Și puteți să-mi spuneți și mie ce știe toată lumea? adăugă el, pe un ton puțin ironic.

— Cu plăcere.

I-am povestit ce știam din ultima lucrare a lui Dumont d'Urville, al cărei rezumat îl redau în cele ce urmează. În 1785, Ludovic al XVI-lea îl trimise într-o călătorie în jurul pământului pe La Perouse împreună cu secundul acestuia, căpitanul de Langle. Ei se imbarcară pe navele *Boussole* și *Astrolabe*, care de atunci au dispărut. În 1791, guvernul francez, neliniștit de soarta celor două corvete, trimise în căutarea lor două bastimente: *Recherche* și *Esperance*. Acestea părăsiră portul Brest la 28 septembrie, sub comanda lui Bruni d'Entrecasteaux. Două luni mai târziu, comandantul vasului *Albermale*, un anume Bowen, anunța că întâlnise sfărîmături de vase pe coasta Noii Georgii. Dar d'Entrecasteaux, neștiind nimic despre vestea adusă de Bowen, veste care dealtfel era destul de nesigură, se îndreptă spre Insulele Amiralității pe care un raport al căpitanului Hunter le arăta ca fiind locul unde naufragiasse La Perouse.

Cercetările sale au fost zadarnice. *Esperance* și *Recherche* trecură chiar prin fața insulei Vanikoro, fără a se opri, și pînă la urmă această călătorie se dovedî a fi una din cele mai nenorocite, căci în ea își pierdu viața d'Entrecasteaux, doi secunzi și mai mulți marinari.

Mai târziu, căpitanul Dillon, un vechi navigator al Pacificului, a fost cel dintîi care a găsit urme neîndoielnice ale naufragiștilor.

La 15 mai 1824, nava sa *Saint-Patrik* trecu pe lîngă Tikopia, una dintre insulele Noilor Hebride. Aici un marinar indian, ieșindu-i înainte într-o pirogă, îi vîndu un mîner de sabie din argint gravat. Indianul acela povestea printre altele că mai înainte cu șase ani, în timpul unui popas la Vanikoro, văzuse doi europeni ale căror vase naufragiaseră cu mulți ani în urmă pe stîncile insulei.

Dillon, ghicind că e vorba de vasele lui La Perouse a căror dispariție stîrnise atîta vîlvă, voi să pornească spre Vanikoro, unde, după spusele matelotului, se găseau numeroase urme ale naufragiului. Dar vînturile și curenții îl împiedicară.

Dillon se reîntoarce la Calcutta. Aici reuși să capete ajutorul Societății asiatice și al Companiei Indiilor. I se dădu un vas numit *La Recherche* și, împreună cu un agent francez, plecă la 23 ianuarie 1827. La 7 iulie 1827, *La Recherche* ajunse în fața insulei Vanikoro, în portul Vanu, în același loc în care se găsea acum *Nautilus*.

Aici, Dillon culese numeroase rămășițe ale naufragiului: unelte de fier, ancore, bucăți de scripeți, tunulețe de bronz, o ghiulea, frînturi de instrumente astronomice și un clopot de bronz cu următoarea inscripție: «Bazin m-a făcut», marca turnătoriei Arsenalului din Brest, pe la 1785. Deci nu mai era cu putință nici o îndoială.

Dillon rămase acolo din mai pînă în octombrie, făcînd cercetări amănunțite. Apoi părăsi Vanikoro, se îndreptă spre Noua Zeelandă, poposi în 7 aprilie 1828 la Calcutta, de unde se întoarce în Franța, fiind primit cu simpatie de Carol al X-lea. În vremea asta, Dumont d'Urville, care nu știa nimic despre descoperirile lui Dillon, căuta prin alte părți locul naufragiului. Și, într-adevăr, echipajul unei baleniere îi aduse vestea că în mîinile sălbaticilor din Luisiada și din Noua Caledonie se găsesc niște medalii și o cruce de Saint-Louis.

Dumont d'Urville, conducînd vasul *Astrolabe*, porni la drum și, la două luni după plecarea lui Dillon din Vanikoro, el ancora în fața lui Hobart-Town. Acolo luă cunoștință de rezultatele obținute de Dillon și află că un oarecare James Hobbs, secund pe nava *Union* din Calcutta, oprindu-se pe o insulă situată între 8°18' latitudine sudică și 156°30' longitudine estică, găsise la indigenii de pe acele meleaguri bare de fier și bucăți de stofă roșie.

Dumont d'Urville, destul de nedumerit și neștiind dacă trebuie să dea crezare sau nu veștilor anunțate de ziare, nu tocmai demne de încredere, se hotărî totuși să pornească pe urmele lui Dillon.

La 10 februarie 1828, *Astrolabe* sosi în fața insulei Tikopia, de unde își luă drept călăuză și interpret pe un dezertor stabilit în insulă; se îndreptă apoi spre Vanikoro, merse de-a lungul recifelor pînă în ziua de 14 februarie și abia la 20 ale aceleiași luni ancoră în portul Vanu.

La 23 februarie, cîțiva ofițeri cercetară insula și găsiră cîteva rămășițe neînsemnate. Băștinașii se arătară răuvoitori; nu voiau să spună nimic și refuzau să-i ducă la locul naufragiului. Purtarea lor lăsă să se nască bănuieli că ei ar fi ucis pe naufragiați. Acum, băștinașii păreau să se teamă de Dumont d'Urville, ca de unul venit să-l răzbune pe La Perouse și pe nefericiții săi tovarăși.

Totuși, la 26 februarie, indigenii, momiți cu daruri și înțelegînd că nu aveau de ce se teme, îl conduseră pe Jacquinot, secundul vasului, la locul naufragiului.

Acolo, între recifele Pacu și Vanu, zăceau împrăștiate ancore, tunuri, bucăți de fier și de plumb, înfipite în calcar. Șalupa și baleniera lui *Astrolabe* se îndreptară spre locul acela și, cu multă caznă, echipajul izbuti să smulgă o ancoră grea de o mie opt sute de livre, un tun de fier, o bucată de plumb și două tunuri mici de bronz. Întrebînd pe indigeni, Dumont d'Urville află că La Perouse, după ce își pierduse amîndouă vasele în recifele insulei, își construisese un vas mai mic, cu care dispăruse din nou... Unde? Nu se știa. Comandantul lui *Astrolabe* ridică, sub un tufiș de manglieri, un monument de piatră în amintirea vestitului navigator și a tovarășilor lui. Era o piramidă simplă, dreptunghiulară, cu pedestalul de mărgean, fără nici un fel de podoabe de fier care ar fi putut să trezească lăcomia indigenilor.

După aceea, Dumont d'Urville se pregăti de plecare; dar întregul echipaj era bolnav de febra specifică acestor țărmuri nesănătoase, îmbolnăvindu-se apoi și el, nu putu porni pînă la 17 martie. În timpul acesta, guvernul francez, crezînd că Dumont d'Urville n-a aflat nimic despre descoperirea lui Dillon, trimise spre Vanikoro corveta *Bayonnaise* comandată de Legoarrant de Tromelin, care se găsea atunci pe coasta vestică a Americii. Vasul acostă în fața insulei Vanikoro la cîteva luni după plecarea lui *Astrolabe*; nu descoperi nimic nou, dar constată că sălbaticii respectaseră monumentul ridicat în amintirea lui La Perouse.

Iată, pe scurt, istoria pe care i-am povestit-o căpitanului Nemo.

— Așadar, îmi spuse el, nu se știe încă în ce parte a pierit al treilea vas, construit de naufragiații de la Vanikoro?

— Nu se știe.

Căpitanul Nemo nu răspunse nimic și-mi făcu semn să-l urmez în salon. *Nautilus* cobori la cîteva metri sub apă și obloanele se deschiseră.

M-am apropiat în grabă de geam și sub desişul de corali acoperit de fongii, sifonule, alcione și cariofilee, printre miliardele de pești încîntători, julis, glyphisidoni, pompheride, seranizi, holocentri, am recunoscut unele resturi pe care dragele nu le putuseră scoate: bucăți de fier, fărîme de ancore, de tunuri, de ghiulele, o garnitură de scripete, o parte din prova, toate aparținînd vaselor naufragiate și pe care acum crescuseră flori vii. În timp ce priveam epavele, căpitanul îmi povesti cu voce gravă:

— Comandantul La Perouse a plecat la 7 decembrie 1785 cu vasele *Boussole* și *Astrolabe*. El s-a oprit mai întîi în Golful Botany, a vizitat Arhipelagul Prietenilor, Noua Caledonie, s-a îndreptat către Santa Cruz și a poposit la Namuka, una din insulele arhipelagului Hapai. Apoi navele sale au ajuns la recifele încă necunoscute de la Vanikoro. Vasul *Boussole*, care mergea înainte, s-a lovit de coasta sudică. *Astrolabe*, voind să-i vină în ajutor, păți același lucru. Primul vas se sfărîmă îndată. Al doilea, prins de nisipuri în bătaia vîntului, rezistă cîteva zile. Băștinașii

îi primiră destul de bine pe naufragiați, care se instalară în insulă și își construiră un vas mai mic din resturile celorlalte două vase mari. Cîțiva dintre marinari rămaseră pentru totdeauna, de bună voie, la Vanikoro. Ceilalți, slăbiți și bolnavi, plecară cu La Perouse. Ei se îndreptară către insulele Salomon unde își găsiră sfîrșitul, pe coasta de apus a insulei celei mai mari din grup, între Capurile Deception și Satisfaction.

— De unde știți toate acestea? întrebai eu.

— Iată ce am găsit pe locul ultimului naufragiu!

Căpitanul Nemo îmi arată o cutie de tablă, roasă de apa sărată a mării, pe care se afla stema Franței. O deschise și înăuntru am văzut un teanc de hîrtii îngălbenite, dar pe care se mai putea desluși scrisul.

Erau chiar instrucțiunile ministrului marinei date comandantului La Perouse, cu însemnări pe margini făcute de mîna lui Ludovic al XVI-lea!

— Frumoasă moarte pentru un marinar! spuse căpitanul Nemo. Mormîntul său de mărgean e atît de liniștit, încît doresc din suflet ca eu și tovarășii mei să avem aceeași soartă!

Capitolul XX

STRÎMTOAREA TORRES

În noaptea de 27 spre 28 decembrie, *Nautilus* se depărta cu cea mai mare viteză de insula Vanikoro. Ne-am îndreptat spre sud-vest și în trei zile am străbătut cele șapte sute cincizeci de leghe care despart grupul insulelor La Perouse de punctul sud-estic al Papuasiei.

La 1 ianuarie 1868, dis-de-dimineață, Conseil se urcă pe punte și, apropiindu-se de mine, îmi spuse:

— Să-mi dea voie domnul să-i urez un an nou fericit.

— Dragul meu Conseil, parcă am fi la Paris, în cabinetul meu de lucru din Jardin des Plantes! Îți mulțumesc pentru urare, dar aș vrea să te întreb ce înțelegi tu printr-un «an fericit» în împrejurările de față? Un an care să ne aducă sfîrșitul captivității, sau unul în care să ne urmăm mai departe ciudata noastră călătorie?

— Pe legea mea dacă știu ce să vă spun, răspunse Conseil. E adevărat că descoperim lucruri noi și că de două luni încoace n-am avut cînd să ne «plictisim». Vedem minunății din ce în ce mai uimitoare și, dacă lucrurile se vor desfășura tot așa, nu știu unde vom ajunge. Cred că niciodată n-o să mai găsim un asemenea prilej.

— Niciodată, Conseil.

— Pe de altă parte, căpitanul Nemo, căruia numele acesta latin i se potrivește atît de bine¹⁴, nu ne stingherește deloc; parcă nici n-ar exista.

— Ai dreptate, Conseil.

— De asta cred, dacă nu-i cu supărare, că un «an fericit» ar fi un an în care am putea să vedem totul...

— Chiar totul, Conseil? Ar ține poate prea mult. Și Ned Land ce părere are?

— Ned Land nici nu vrea să audă de una ca asta, răspunse Conseil. Are o fire practică și un stomac nesățios și nu-i ajunge numai să privească și să mănînce întruna la pești. Știți, lipsa de vin, de pîine, de carne nu-i vine deloc la socoteală unui saxon obișnuit cu biftecurele și care nu se sperie de un păhăruț de brandy ori de gin.

— Mie, Conseil, nu-mi pasă de toate astea și mă simt foarte bine cu regimul de pe bord.

— Și eu, răspunse Conseil, așa că aş vrea să rămîn aici tot atît de mult pe cît ar vrea Ned să fugă. Deci, dacă anul care începe n-o să fie bun pentru mine, o să fie bun pentru el, și invers. Așa, măcar unul din noi va fi mulțumit. În sfîrșit, vă doresc tot ceea ce ar putea să vă facă mai multă plăcere.

— Mulțumesc, Conseil. Numai că aş vrea să amînăm pentru mai tîrziu darurile și să le înlocuim deocamdată cu o strîngere de mînă. Atîta am la mine.

— Domnul n-a fost niciodată atît de darnic, îmi răspunse Conseil.

Acestea fiind zise, inimosul băiat plecă mulțumit.

La 2 ianuarie, străbătusem un drum de cinci mii două sute cincizeci de leghe de la plecarea noastră din mările Japoniei. În fața pintenului lui *Nautilus* se întindeau ținuturile primejdioase ale Mării de Mărgean de pe coasta nord-estică a Australiei. Vasul nostru ocoli, pe o distanță de cîteva mile, punctul periculos de care erau să se sfîrșească la 10 iunie 1770 vasele lui Cook. Nava pe care se afla Cook se ciocnise atunci de o stîncă, dar nu se scufundase pentru că, din fericire, o bucată de mărgean ruptă în timpul ciocnirii rămăsese înfiptă în spărtura corăbiei.

Aș fi dorit mult să vizitez reciful acesta lung de trei sute șazeci de leghe, de care marea veșnic mînioasă se izbește cu o furie nemaipomenită, făcînd un zgomot ca de tunet; dar chiar atunci planurile înclinate ale lui *Nautilus* ne duceau la mare adîncime, așa că n-am putut să văd nimic din stîncile acelea înalte de mărgean. A trebuit să mă mulțumesc cu diferite specii de pești prinși în plasele noastre.

Două zile după ce străbătuserăm Marea de Mărgean, la 4 ianuarie, am ajuns lîngă coastele Papuasiei. Cu prilejul acesta, căpitanul Nemo îmi spuse că are intenția să intre în Oceanul Indian prin strîmtoarea Torres. A fost singura explicație pe care mi-a dat-o. Ned se bucura că în sfîrșit ne apropiem de mările europene.

Strîmtoarea Torres este socotită ca fiind periculoasă, atît din pricina stîncilor ei ieșite în afară, cît și din pricina sălbaticilor ce locuiesc pe țărmuri. Ea desparte Noua Olandă de marea insulă a Papuasiei, numită și Noua Guinee.

Așadar, *Nautilus* intră în strîmtoarea cea mai de temut de pe glob, strîmtoare pe care cei mai curajoși navigatori abia îndrăznesc s-o treacă, pe care Luis Paz de Torres a înfruntat-o venind din mările de sud spre Melanezia, și unde, în 1840, corvetele lui Dumont d'Urville au fost cît pe ce să se scufunde. La rîndul său, *Nautilus* trebuia să facă acum cunoștință cu stîncile de mărgean.

Strîmtoarea Torres are o lățime cam de treizeci și patru de leghe, dar e înfundată de nenumărate insule, insulițe și stînci, care o fac impracticabilă pentru navigație; de aceea căpitanul Nemo luă toate măsurile ca să poată trece. *Nautilus*, plutind aproape de suprafața apei, înainta cu grijă; elicea, ca o coadă de cetaceu, bătea încet apa.

Ned, Conseil și cu mine stăteam pe puntea pustie. În fața noastră se afla cabina cîrmaciului în care cred că se găsea însuși căpitanul Nemo, conducînd vasul.

Aveam dinainte o hartă foarte bună a strîmtoarii Torres, alcătuită de inginerul hidrograf Vincendon Dumoulin împreună cu ofițerul de marină Coupvent-Desbois, care acum e amiral și care în timpul ultimei călătorii în jurul Pămîntului a lui Dumont d'Urville făcea parte din statul major al acestuia. Harta de care vorbesc împreună cu cele întocmite de căpitanul King sînt cum nu se poate mai bune pentru descurcarea drumului atît de întortocheat al strîmtoarii; le studiam deci cu cea mai mare atenție. Împrejurul lui *Nautilus* marea fierbea mînioasă. Curentul, mergînd de la sud-est spre nord-est cu o iuțeală de două mile și jumătate, își spargea talazurile de stîncile de mărgean ieșite ici, colo, din apă.

— Ce mare afurisită! îmi spuse Ned Land.

— Groaznică! răspunsei eu. E periculoasă chiar și pentru *Nautilus*.

— Pesemne că diavolul ăsta de căpitan cunoaște foarte bine drumul, urmă canadianul, altfel ar fi de ajuns ca vasul să atingă cît de puțin grămezile astea de mărgean, ca să se facă praf și pulbere.

Locul în care ne găseam era într-adevăr foarte primejdios, dar *Nautilus* se strecura cu o nemaipomenită dibăcie printre nenumăratele colțuri de stîncă bătute de valurile furioase. Mergeam pe alt drum decît cel străbătut de *Astrolabe* și *Zilie*, drum care dusesese la pieire vasele lui Dumont d'Urville. *Nautilus* o luă mai spre nord, trecu pe lîngă insula Murray și reveni spre sud-vest, către trecătoarea Cumberland. Credeam că va trece prin ea, dar vasul o luă spre nord-est, făcîndu-și drum printre nenumăratele insule și insulițe puțin cunoscute, către insula Tund și Canalul Mauvais. Tocmai mă gîndeam dacă nu cumva căpitanul Nemo, din cale-afară de neprevăzător, nu va intra cumva în strîmtoarea aceasta în care își găsiseră sfîrșitul corvetele lui Dumont d'Urville, cînd vasul își schimbă pentru a doua oară direcția și, tăind în linie dreaptă spre vest, se îndreptă către insula Gueboroar.

Era ora trei după-amiază. Valurile se izbeau de țărm, fluxul crescuse aproape deplin. *Nautilus* se apropie de insulă. Parcă o văd și acum cît era de frumoasă cu poiana ei de pendanus! Ne apropiaserăm la mai puțin de două mile de țărm. Deodată, o izbitură mă răsturnă. *Nautilus* se lovise de o stîncă și rămăsese nemișcat, aplecîndu-se puțin spre babord.

Cînd m-am ridicat, căpitanul Nemo și secundul se urcaseră pe punte. Amîndoi cercetau situația vasului, vorbind în limba lor neînțeleasă despre cele întîmplate.

Iată cum stăteau lucrurile: spre tribord, la două mile depărtare, se vedea insula Gueboroar, al cărei țărm se rotunjea de la nord la vest, ca un braț uriaș. Spre sud și est se și iviseră cîteva colțuri de mărgean, pe care refluxul începuse să le descopere. Eșuaserăm în larg și încă în una din acele ape în care mareele sînt slabe, ceea ce avea să îngreuneze mult despotmolirea lui *Nautilus*. Totuși, vasul era atît de bine construit, încît nu suferise nici o stricăciune. Dar dacă nu se putea nici scufunda și nici sfărîma, în schimb era în pericol să rămîină agățat de stînci, și în cazul acesta s-ar fi sfîrșit pentru totdeauna cu aparatul submarin al căpitanului Nemo.

Pe cînd mă gîndeam astfel, căpitanul, nepăsător și liniștit ca totdeauna, se apropie de mine.

— Un accident? I-am întrebat.

— Nu, un incident, îmi răspunse el.

— Dar un incident care vă va sili poate să deveniți din nou un locuitor al pămîntului, de care ați fugit!

Căpitanul Nemo mă privi cu un aer ciudat și clătină din cap. Prin asta îmi arăta destul de limpede că nimic pe lume nu-l va putea face să pună piciorul pe un continent.

— Dealtfel, domnule Aronnax, îmi spuse el. *Nautilus* nu-i pierdut. Are să vă mai poarte încă printre minunățiile oceanului. Călătoria noastră e abia la început și n-aș vrea să mă lipsesc atît de repede de cîntecul pe care mi-o faceți întovărășindu-mă.

— Totuși, căpitane Nemo, îi spusei eu, făcîndu-mă că nu bag de seamă întorsătura ironică a frazei, *Nautilus* a eșuat în timpul fluxului. Or, mareele nu sînt prea puternice în Pacific și dacă nu ușurați vasul — lucru ce mi se pare cu neputință de făcut — nu văd cum veți mai putea porni.

— E adevărat că mareele nu sînt puternice în Pacific, răspunse căpitanul, dar în strîmtoarea Torres există o diferență de un metru și jumătate între flux și reflux. Astăzi sîntem în 4 ianuarie; peste cinci zile vom avea lună plină și m-aș mira grozav dacă astrul acesta binevoitor n-ar ridica de ajuns apele, făcîndu-mi un serviciu pe care nu l-aș putea primi decît de la el.

Spunînd acestea, căpitanul Nemo, urmat de secund, coborî în interiorul lui *Nautilus*. Vasul rămase nemișcat, ca și cum polipii de mărgean l-ar fi cimentat pentru vecie.

— Ce facem, domnule profesor? mă întrebă Ned Land, care venise lângă mine după plecarea căpitanului.

— Să așteptăm liniștiți fluxul din ziua de 9, prietene Ned; după cât se pare, luna va avea bunăvoința să ne urnească din loc.

— Asta-i tot ?

— Da, asta-i tot.

— Și căpitanul n-are de gând să arunce ancorele în larg, să tragă de lanțuri cu mașina, să încerce totul ca să se elibereze?

— Sînt de ajuns marea, spuse cu simplitate Conseil.

Canadianul se uită la Conseil și înălță din umeri. El privea lucrurile ca un marinar adevărat.

— Domnule, credeți-mă cînd vă spun că bucata asta de fier nu va mai naviga niciodată, nici pe mare, nici pe sub mare. Nu mai e bună decît ca să fie vîndută la fiare vechi. Cred că a venit vremea să-l părăsim pe căpitanul Nemo.

— Prietene Ned, îi răspunsei, eu tot mai am încredere în *Nautilus*. Peste patru zile vom ști ce ne pot aduce marea Pacificului. Dealtfel, sfatul de-a fugi ar fi potrivit dacă ne-am găsi pe lângă coastele Angliei sau ale Provenței, dar pe meleagurile Papuasiei nici nu poate fi vorba de așa ceva. Avem timp s-o facem și pe asta, dacă *Nautilus* nu izbutește să se elibereze; ceea ce aș socoti drept o mare nenorocire!

— Dar n-am putea măcar să călcăm puțin prin locurile astea? urmă Ned Land. Acolo e o insulă. Pe insulă sînt arbori. Sub arbori trăiesc animale de uscat din care poți face cotlete și fripturi, pe care le-aș mânca îndată cu mare poftă.

— Are dreptate Ned, făcu Conseil, și eu sînt de aceeași părere. N-ar putea oare domnul să-l înduplece pe prietenul domniei sale, căpitanul Nemo, ca să ne învoiască să coborîm pe pămînt? Măcar să ne mai aducem aminte cum se calcă pe partea solidă a planetei noastre...

— Pot să i-o cer, răspunsei, dar va refuza.

— Domnul ar putea să încerce, stăruî Conseil; așa, cel puțin, o să știm la cîtă bunăvoință ne putem aștepta din partea lui.

Spre marea mea uimire, căpitanul Nemo ne dădu învoirea cerută. Ba chiar, dînd dovadă de mai multă bunăvoință decît ne așteptam, nu ne ceru nici măcar cuvîntul că ne vom întoarce pe bord. Dar ca să fugim în Noua Guinee ar fi fost foarte periculos și nu l-aș fi sfătuit pe Ned Land să încerce o asemenea ispravă. Tot mai bine să fii prizonier pe *Nautilus*, decît să cazi în mîinile băștinașilor din Papuasie.

Luntrea ne-a fost făgăduită pentru a doua zi dimineața. N-am încercat să aflu dacă ne va întovărăși și căpitanul Nemo. Mă gîndeam chiar că nu ne va însoți nici un om din echipaj și că Ned Land va conduce singur barca. Dealtfel, pămîntul se afla la cel mult două mile depărtare și pentru canadian era o nimica toată să conducă luntrea ușoară printre recifele de mărgean, atît de periculoase pentru vasele mari.

A doua zi, la 5 ianuarie, luntrea fu scoasă din adăpostul ei și coborîta pe apă de doi oameni; vîslele erau pregătite și n-am avut altceva de făcut decît să ne luăm locurile.

La ora 8, înarmați cu puști electrice și cu securi, am coborît de pe *Nautilus*. Marea era destul de liniștită. Dinspre uscat sufla un vînt slab. Conseil și cu mine, așezați la rame, vîsleam cu putere, iar Ned ne conducea prin trecătorile înguste dintre stînci. Luntrea era ușor de mînuit și înainta cu repeziciune.

Ned Land nu mai putea de bucurie. Era ca un prizonier scăpat din închisoare, și nici prin gînd nu-i trecea că va trebui să se întoarcă.

— Carne, spunea el mereu, o să mîncăm carne, și de care credeți? Vînat adevărat; și încă fără pîine! Nu zic că peștele n-ar fi bun, dar am mîncat prea mult, de asta un vînat proaspăt,

fript pe cărbuni, o să fie ceva strașnic.

— Mai taci din gură, mîncăule, rîse Conseil, că-mi lasă gura apă!

— Rămîne de văzut, îmi dădai eu părerea, dacă pădurile acestea au în ele vînat și dacă nu cumva vînatul e în stare să-l vîneze el pe vînător.

— Cu atît mai bine, domnule Aronnax, îmi răspunse canadianul, ai cărui dinți păreau mai ascuțiți decît tăișul unui pumnal. Am să mînc tigrul, dacă pe insulă nu găsesc alt patruped.

— Ned, mă înfricoșezi! ținu să adauge Conseil.

— Orice animal cu patru picioare și fără pene, sau cu două picioare și pene va fi salutat de primul meu foc de pușcă.

— Bun! răspunsei eu. Văd că meșterul Land începe din nou să nu se mai poată stăpîni!

— Nu vă temeți, domnule Aronnax! mă liniști canadianul. Vîsliți voinicește! Peste cel mult douăzeci și cinci de minute am să vă servesc un fel de mîncare cum numai eu știu să gătesc.

La ora opt și jumătate, luntrea lui *Nautilus* se opri cu bine pe un țărm nisipos, după ce străbătuse inelul de mărgean care înconjură insula Gueboroar.

Capitolul XXI

CÎTEVA ZILE PE USCAT

Coborîrea la țărm m-a mișcat adînc. Ned Land încerca pămîntul cu piciorul, de parcă ar fi avut de gînd să-l ia în stăpînire. Și cu toate astea, de abia trecuseră două luni de cînd eram «pasagerii» — ca să folosesc un cuvînt al căpitanului Nemo — sau mai exact prizonierii lui *Nautilus*. În cîteva minute am ajuns lîngă coastă. Pămîntul era aproape în întregime madreporic și doar unele albi de torenți, secate, presărate cu sfărîmături granitice, mai arătau că insula avusese o formație primordială. În fața noastră se întindeau păduri minunate, acoperind zarea. Arbori uriași, atingînd înălțimea de două sute de picioare, își legau ramurile prin ghirlande de liane, formînd adevărate hamacuri legănate de vînt. Creșteau acolo, amestecîndu-se din belșug, mimoze, ficuși, casuarine, hibiscuși, pendanus și palmieri, iar la adăpostul bolților verzi, pe lîngă tulpinile lor gigantice, se înălțau orhidee, plante leguminoase și ferigi.

Dar canadianul nici nu luă măcar în seamă minunatele specii ale florei papuasiene. Pe el nu-l interesa frumusețea acestora, ci folosul pe care ele l-ar fi putut aduce. Zăbind un cocotier, doborî cîteva fructe pe care le desfăcu îndată; am băut împreună laptele și am mîncat cu nespusă plăcere miezul.

— Strașnice! făcu Ned Land.

— Grozave! îi răspunse Conseil.

— Ce părere aveți, ne întrebă apoi canadianul, oare Nemo al dumneavoastră s-ar supăra dacă am lua și pe bord cîteva nuci?

— Nu cred, răspunsei eu, dar sînt sigur că n-o să guste din ele!

— Cu atît mai rău pentru el! zise Conseil.

— Și cu atît mai bine pentru noi! adăugă Ned, așa au să ne rămîină mai multe.

— Așteaptă puțin, Ned, îi zisei canadianului, care se pregătea să mai despoaie un cocotier, nucile sînt bune, nimic de zis, dar înainte de-a ne umple luntrea cu ele, n-ar fi rău să ne uităm dacă nu mai crește pe insulă și altceva, la fel de bun. Niște legume proaspete, de pildă, n-ar strica deloc pentru bucătăria lui *Nautilus*.

— Domnul are dreptate, fu de părere Conseil. Ar trebui să păstrăm în luntre trei locuri: unul pentru fructe, altul pentru legume și altul pentru vînatul din care, fie vorba între noi — încă n-am

zărit nici urmă.

— Niciodată să nu-ți pierzi speranța, Conseil! îl sfătui canadianul.

— Să mergem mai departe și să fim cu ochii în patru, urmașii mei. Insula pare pustie, dar am putea să întâlnim pe aici oameni care să nu se dea înapoi de la nici un fel de vânat.

— Hap! Hap! făcu Ned Land, mișcându-și fălcile într-un fel care însemna multe.

— Ce-i, Ned? se miră Conseil.

— Pe legea mea, răspunse canadianul, încep să înțeleg plăcerile canibalismului!

— Ce tot spui? îl întrerupse Conseil. Ai devenit mîncător de oameni? Păi, cum o să mai dorm atunci în aceeași cabină cu tine? Te pomenești că am să mă trezesc într-o bună dimineață pe jumătate mîncat...

— N-ai grijă, dragul meu Conseil, țin mult la tine, e adevărat, dar nu chiar atît, încît să te mînc fără să-mi fie foame.

— Nu prea te cred, îi întoarse vorba Conseil. Mai bine haideți la vînat, ca să potolim foamea canibalului ăstuia; altfel mă tem că într-o zi domnul nu va mai găsi decît fărîme din mine ca să-l servească.

Vorbind astfel, ne afundam tot mai mult în adîncul întunecos al pădurii, pe care timp de două ore am străbătut-o în lung și în lat.

Spre norocul nostru, am descoperit unul din alimentele cele mai de preț ale zonei tropicale și de care aveam mare nevoie pe vas: am descoperit arborele de pîine, o varietate fără semințe, numită în limba malaeză «rima», care se găsește din belșug pe insula Gueboroar.

Arborele de pîine se deosebește de ceilalți prin trunchiul său drept și înalt de patruzeci de picioare. După vîrfurile frumos rotunjite și format din frunze mari, multilobate, un naturalist putea lesne să vadă că are în fața ochilor un «artocarpus», arbore ce crește atît de bine în insulele Mascarene unde a fost plantat. Printre frunze se zăreau fructele mari, rotunde, late de un decimetru și acoperite de o coajă plină de zbîrcituri așezate în nenumărate hexagoane. Cu planta aceasta folositoare, care fără nici o îngrijire produce fructe timp de opt luni pe an, natura a înzestrat unele regiuni din care lipsește grîul.

Ned Land îi cunoștea bine fructele. Mîncase din ele în nenumăratele lui călătorii și știa cum trebuie pregătite. Așa că, văzîndu-le, nu se mai putu abține.

— Domnule, să mor dacă nu gust chiar acum din miezul lor.

— Gustă, Ned, gustă cît vrei! Sîntem aici în căutare de alimente, deci să le încercăm.

— N-o să ne ia mult timp, mă asigură canadianul.

Și cît ai clipi aprinse cu ajutorul unei lentile un foc de vreascuri care pîlpîi vesel. În timpul acesta, Conseil și cu mine am cules cele mai frumoase fructe de artocarpus. Cîteva dintre ele nu erau îndeajuns de coapte, iar coaja lor groasă acoperea o pulpă albă și puțin fibroasă. Cele mai multe însă, gălbui și zemoase, nu așteptau decît să fie culese.

Conseil îi aduse lui Ned Land o duzină din fructele acestea, care nu aveau nici un fel de sîmburi. După ce le tăie în felii groase, canadianul le puse pe jeratic, spunînd întruna:

— O să vedeți, domnule, ce mai pîine bună!

— Mai ales cînd ți-a lipsit atîta timp, adăugă Conseil.

— Asta nu e numai pîine, urmă canadianul, e o prăjitură cum nu mai există alta. Ați gustat-o vreodată, domnule?

— Nu, Ned.

— Atunci, pregătiți-vă. Dacă n-o să vă placă, să nu-mi mai spuneți vînat de balene!

Peste cîteva minute, partea fructelor pusă pe jar se făcu scrum, înăuntrul ei se vedea miezul alb, al cărui gust aduce cu gustul de anghinare.

Mărturisesc că pîinea era minunată și că am mîncat-o cu multă poftă.

— Păcat că miezul nu se poate păstra proaspăt, spusei eu. Așa, n-are nici un rost să facem provizii pentru vas.

— Cum adică, domnule! strigă Ned. Astea sînt vorbe de naturalist; eu însă am să vă arăt ce poate un brutar. Conseil, adună tu o provizie serioasă de fructe. O vom lua-o cu noi la întoarcere.

— Și cum ai să le prepari ? îl întrebai.

— Din miezul lor am să fac un aluat fermentat, care se poate păstra multă vreme fără să se strice. Cînd vom avea poftă, am să-l coc la bucătărie și sînt sigur că o să vă placă, cu tot gustul lui acrișor.

— După cîte văd, meștere Land, nu ne mai lipsește nimic...

— Ba da, domnule profesor, răspunse canadianul, ne lipsesc cîteva fructe dulci, sau măcar cîteva legume.

— Atunci să căutăm fructe și legume!

După ce făcurăm destule provizii din fructele arborelui de pîine, am plecat mai departe să ne completăm masa «pămîntească».

Norocul ne-a ajutat, căci pînă la amiază am strîns o provizie serioasă de banane. Roadele acestea plăcute ale zonei tropicale se coc tot timpul anului, și malaezii, care le numesc «pizang», le mănîncă fără să le gătească. Odată cu bananele am cules și «jak»-uri uriașe, al căror gust e foarte plăcut, fructe de mangifera deosebit de bune și ananas de o mărime neobișnuită. Culesul lor ne-a luat mult timp, dar n-avea de ce să ne pară rău.

Conseil nu-și mai lua ochii de la Ned. Canadianul mergea în frunte și, în timp ce străbăteam pădurea, culegea cu dibăcie fructele care trebuiau să completeze provizia.

— Acum cred că nu ne mai lipsește nimic, nu-i așa, Ned ? întrebă Conseil.

— Hm! făcu canadianul.

— Cum, te mai poți plînge?

— Toate proviziile astea nu sînt de ajuns pentru o masă, răspunse Ned. Sfîrșitul unei mese, adică desertul, îl avem, dar unde e supa? Unde e friptura?

— Adevărat, adăugai eu. Ned ne-a promis niște fripturi care nu prea se văd.

— Domnule, îmi spuse canadianul, vînătoarea nu numai că nu s-a sfîrșit, dar nici n-a început măcar! Aveți răbdare! O să dăm peste vreun animal cu pene sau cu blană, și dacă nu este pe aici, îl întîlnim noi în altă parte...

— Iar dacă nu găsim nimic azi, poate găsim mîine, spuse Conseil. Dar părerea mea este să nu ne îndepărtăm prea mult. Cred că ar fi bine chiar să ne întoarcem la luntre.

— Să ne întoarcem de pe acum? strigă Ned.

— Trebuie să fim înapoi pînă nu se înnoptează, îi amintii eu.

— Dar cît e ceasul? întrebă canadianul.

— Cel puțin două, răspunse Conseil..

— Cît de repede trece timpul pe pămînt! oftă cu părere de rău Ned Land.

— La drum! îl îndemnă Conseil.

Ne-am întors prin pădure și, din mers, am mai strîns muguri de palmier, pe care a trebuit să-i culegem din vîrfurile arborilor, un soi de fasole mică, căreia știam că malaezii îi spun «abru», și ignami de o calitate deosebită.

Cu toate că am ajuns la luntre peste măsură de împovărați, Ned Land nu găsea că am făcut destule provizii. A avut însă noroc: tocmai în clipa în care se pregătea să se urce în luntre, a dat cu ochii de niște arbori din specia palmierilor, înalți de douăzeci și cinci pînă la treizeci de picioare. Arborii aceștia, tot atît de prețuiți ca și artocarpus, sînt pe drept cuvînt socotiți printre cele mai folositoare produse ale Malaeziei.

Ei poartă numele de «sagutieri» și cresc fără a fi cultivați, înmulțindu-se, ca și duzii, prin mlădițe sau prin semințe.

Ned Land știa ce are de făcut. Apucînd toporul, lovi cu putere și culcă la pămînt cîțiva sagutieri, care, după pulberea albă presărată pe frunze, se cunoștea că sînt ajunși la maturitate. Îl priveam pe Ned mai mult cu un ochi de naturalist decît de om căruia îi este foame. Mai întîi el jupui de pe fiecare copac coaja groasă de un deget sub care se întindea o rețea de fibre alungite. Fibrele formau din loc în loc niște noduri, chituite cu un fel de făină cleioasă numită «sagu». Făina aceasta este bună de mîncat și formează unul din alimentele de bază ale populației malaeziene.

Ned Land se mulțumi deocamdată să taie în bucăți trunchiurile copacilor doborîți, ca și cum ar fi tăiat lemne pentru foc. Urma ca mai tîrziu să extragă făina, să o strecoare apoi printr-o pînză ca s-o separe de fibre și s-o usuce la soare, întărind-o astfel în calupuri.

Pe la orele cinci după-amiază am părăsit țărmul insulei, încărcăți cu toate bogățiile adunate, și după o jumătate de oră am ajuns pe *Nautilus*. La sosirea noastră nu se ivi nimeni, ca și cum vasul ar fi fost pustiu. După ce am aranjat proviziile, coborîi în camera mea, unde mă aștepta masa gata pregătită. Am mîncat, apoi m-am culcat.

A doua zi, la 6 ianuarie, nimic nou pe bord. Nici un zgomot, nici un semn de viață. Luntrea era tot lîngă *Nautilus*, în același loc în care o lăsasem în ajun. Ne-am hotărît să ne întoarcem pe insula Gueboroar. Ned Land spera că de data asta va avea mai mult noroc la vînat și dorea să cercetăm o altă parte a pădurii.

La răsăritul soarelui pornirăm la drum. Luntrea, purtată de valurile care o împingeau spre țărm, ajunsese în scurtă vreme la insulă.

Am debarcat și socotind că e mai bine să ne lăsăm conduși de canadian, l-am urmat pe Ned Land care, cu picioarele lui lungi, mergea atît de repede, încît abia ne puteam ține după el.

Ned Land urcă țărmul spre est, apoi, trecînd prin vad cîteva albie de torenți, ieși într-o cîmpie mărginită de păduri minunate. Cîteva pescăruși, care dădeau tîrcoale de-a lungul apei, își luară zborul la apropierea noastră. Prudența păsărilor îmi dovedi că ele știu la ce se pot aștepta din partea oamenilor, de aceea mi-am zis că dacă insula nu era locuită, cel puțin fusese călcată din cînd în cînd de picior omenesc.

După ce străbătusem o cîmpie întinsă, am ajuns la marginea unei pădurici în care cîntau și zburau numeroase păsări.

— Deocamdată nu sînt decît păsări, spuse Conseil.

— Dar sînt printre ele și unele care se pot mîncă! răspunse Ned.

— Nu prea cred, dragă Ned, își dădu părerea Conseil. Nu văd altceva decît papagali.

— Prietene Conseil, răspunse Ned cu seriozitate, cînd n-ai altceva mai bun, papagalul face cît un fazan.

— Și mai trebuie să știți că, atunci cînd e bine gătită, pasărea asta nu este deloc de aruncat, adăugai eu. Într-adevăr, pe sub frunzișul des zburau din creangă în creangă o mulțime de papagali, așteptînd parcă să înceapă cineva să-i învețe să vorbească în limba oamenilor. Deocamdată ei trîncăneau laolaltă cu rudele lor mai mici, împodobite în toate culorile, și cu serioșii cacatoeși, care păreau adînciți în cine știe ce probleme filozofice. Lorii cu pene roșii treceau ca niște pînze purtate de vînt printre kalaoșii care fîlfîiau zgomotos din aripi, printre «papuașii» colorați în cele mai frumoase nuanțe albastrii și printre alte nenumărate soiuri de păsări încîntătoare, în general însă nu prea bune de mîncat.

Dar, ca să putem vedea întreaga colecție, mai lipsea o pasăre, care trăiește numai prin meleagurile acelea și care n-a trecut niciodată dincolo de insulele Arru și de insulele Papuasie. Pe ea avea să mi-o scoată soarta în cale peste puțină vreme.

După ce am străbătut o rariște, am dat într-o câmpie plină de tufe. Acolo am văzut luîndu-și zborul păsări minunate, pe care penele neobișnuit de lungi le sileau să se îndrepte numai împotriva vîntului. Zburau de parcă ar fi fost purtate de valuri, făcînd în aer curbe nespuse de frumoase. Sclipirea minunată a penelor viu colorate atrăgea și încînta privirea. Le-am recunoscut îndată.

— Păsările paradisului! strigai eu.

— Ordinul vrăbiilor, clasa clystomorelor, răspunse Conseil.

— Din familia potîrnicilor? întrebă Ned Land.

— Nu cred, meștere Land. Totuși mă bizui pe îndemînarea dumitale ca să prindem una din viețuitoarele acestea minunate ale tropicelor.

— Am să încerc, domnule profesor, cu toate că sînt obișnuit să mînuiesc mai curînd cangea decît pușca.

Malaezii, care vînd chinezilor un mare număr din aceste păsări, au, pentru a le prinde, felurite mijloace, pe care noi însă nu le puteam folosi. Uneori ei pun lațuri în vîrfurile copacilor celor mai înalți, unde păsărilor acestora le place îndeosebi să-și facă sălaș, alteori folosesc un fel de clei pentru a le paraliza mișcările, iar cîteodată merg pînă acolo încît otrăvesc fîntîinile din care minunatele păsări obișnuiesc să bea apă. Cît despre noi, n-aveam altceva de făcut decît să le împușcăm din zbor, ceea ce însemna că va fi nespuse de greu să le atingem. Și într-adevăr, ne-am risipit zadarnic o parte din muniții.

Pe la 11 dimineața străbătuserăm prima parte a munților din mijlocul insulei, fără ca să fi reușit să împușcăm ceva. Foamea ne dădea ghes. Vînătorii se bizuiseră numai pe vînat și se înșelaseră. Noroc că, spre mirarea sa, Conseil, printr-o împușcătură dublă, ne asigură prînzul, doborînd un porumbel alb și un gugustiuc. Am curățat vînatul în grabă și l-am pus să se rumenească într-o frigare, deasupra unui foc de vreascuri. Ned făcu o pîine din fructele artocarpusului. Am mîncat pe nerăsuflăte porumbeii, care ni s-au părut cum nu se poate mai buni. Muscada¹⁵, cu care păsările acestea obișnuiesc să se îndoape, le parfumează carnea, dîndu-le un gust foarte plăcut.

— E ca și cum ai îngrașă găinile cu trufe! spuse Conseil.

— Ei, acum ce-ți mai lipsește, Ned? întrebai pe canadian.

— Un vînat cu patru labe, domnule Aronnax. Porumbeii ăștia n-au fost decît o gustare. Pînă cînd nu vînez un animal cu costițe, n-am să fiu mulțumit.

— Nici eu, Ned, pînă n-oi prinde o pasăre a paradisului.

— Atunci, fu de părere Conseil, să vînam, mergînd înapoi spre mare. Am ajuns la poalele munților și cred că e mai bine să ne întoarcem în regiunea pădurilor.

Sfatul ni s-a părut înțelept, de aceea l-am urmat întocmai. După o oră de mers, am dat peste o adevărată pădure de sagutieri. Cîțiva șerpi nevătămători fugiră din calea noastră. Păsările paradisului se ascundeau ori de cîte ori ne apropiam de ele și pierdusem aproape orice nădejde că am să prind vreuna, cînd Conseil, care mergea înaintea, se aplecă pe neașteptate, scoase un strigăt de triumf și alergă spre mine aducîndu-mi o pasăre a paradisului dintre cele mai frumoase.

— Ești grozav, Conseil! strigai eu.

— Domnul mă măgulește.

— Deloc, dragul meu! Ai dat o lovitură de maestru. Să prinzi vie o pasăre din asta și încă s-o prinzi cu mîna!

— Dacă domnul ar vrea s-o privească mai de aproape, ar vedea că meritul meu nu e chiar atît de mare.

— De ce, Conseil ?

— Pentru că pasărea asta e beată criță.

— Beată?

— Da, domnule. S-a îmbătat din pricina muscadelor pe care le mîncea sub muscadierul unde am prins-o! Ia te uită, prietene Ned, unde duce beția!

— Pe dracu'! răspunse Ned. Dacă te gîndești la ginul pe care l-am băut de vreo două luni încoace, nici n-ai măcar de ce să mă dojenești.

Pe cînd Ned și Conseil vorbeau, eu mă uitam cu atenție la pasărea aceea ciudată. Conseil nu se înșelase. Îmbătată de sucul amețitor al muscadelor, pasărea devenise cu totul neputincioasă! Nu mai putea să zboare și de abia se mai mișca. Dar mie puțin îmi păsa de toate astea, așa că am lăsat-o să-și mistuie în tihnă muscadele.

Pasărea aparținea celei mai frumoase și mai rare specii din cele opt existente în Papuasie și în insulele vecine, și anume, speciei «marele smarald». Ca lungime măsura vreo trei decimetri. Avea capul destul de mic, iar ochii așezați lingă deschizătura ciocului îi erau de asemenea mici. Dar ciocul ei galben, picioarele și ghearele cafenii, aripile de culoarea alunei, cu vîrfurile roșcate, capul de un galben deschis, gîtul verde ca smaraldul, pîntecele și pieptul cafeniu-închis alcătuiau, toate laolaltă, o minunată îmbinare de culori. Două pene lungi și pufoase, ridicîndu-se deasupra cozii, prelungite prin alte pene lungi și ușoare, de o finețe neobișnuită, întregeau înfățișarea acestei păsări nespuse de frumoase, căreia indigenii i-au dat numele poetic de «pasărea soarelui».

Aș fi dorit mult să pot duce la Paris modelul acesta de pasăre a paradisului, să-l dăruiesc pentru Jardin des Plantes care nu are nici un exemplar viu.

— E atît de rară? întrebă canadianul, cu tonul unui vîntor care nu pune preț pe frumusețea vînatului.

— Foarte rară, prietene, și mai ales foarte greu de prins vie! Și chiar moarte, păsările acestea sînt foarte căutate. De asta indigenii s-au gîndit să le facă ei, așa cum se fac diamante sau perle.

— Cum adică? se minună Conseil. Se pot falsifica și păsările paradisului?

— Da, Conseil.

— Și domnul cunoaște mijloacele pe care le folosesc indigenii?

— Desigur. Cînd bate musonul dinspre răsărit, pasărea paradisului își pierde penele mărețe din jurul cozii, pe care naturaliștii le numesc pene subalare. Penele acestea le culeg falsificatorii de păsări și le potrivesc cu îndemînare pe trupul unui biet papagal jumulit. Apoi vopsesc cusăturile, lustruiesc pasărea și trimit muzeelor și amatorilor din Europa produsele neobișnuitei lor meserii.

— Foarte bine! făcu Ned Land. Dacă nu este pasărea, atunci sînt măcar penele ei; și fiindcă nu e vorba să fie mîncate, nu văd ce rău ar fi în toate astea!

Dar în timp ce eu eram mulțumit că aveam pasărea, dorințele canadianului rămăseseră tot neîndeplinite. Din fericire, pe la ora două, Ned doborî un porc mistreț uriaș, din cei pe care indigenii îl numesc «bari-utang». Mistrețul pica tocmai la timp, ca să ne procure carne adevărată, și noi l-am primit cum se cuvine. Ned Land era foarte mîndru de împușcătura sa. Atins de glonțul electric, mistrețul căzuse ca trăsnet.

Canadianul îl jupui și îl curăți, avînd grijă să pună deoparte o jumătate de duzină de cotlete pentru masa de seară. Apoi ne-am urmat vîntoarea, în care aveau să se întîmple și alte vitejii ale lui Ned Land și ale lui Conseil. Cercetînd tufișurile, cei doi prieteni stîrniră un grup de canguri, care o luară la goană, dar nu destul de repede pentru ca gloanțele noastre electrice să nu-i poată ajunge.

— Ah, domnule profesor, strigă Ned Land, înfierbîntat, ce vînat strașnic! Nici nu mai spun

cît de grozav o să fie, înăbușit la cuptor! Ce aprovizionare pentru *Nautilus*. Doi, trei, cinci au căzut! Și cînd mă gîndesc că o să mîncăm singuri toată carnea asta și că dobitocii de pe vas n-au să primească nici o fărîmă din ea!

Ned Land se mulțumi cu o duzină de canguri

Cred că dacă Ned, înfierbîntat de bucurie, nu ar fi vorbit atît de mult, ar fi omorît toată ceata. Dar se mulțumi numai cu o duzină din aceste marsupiale care «fac parte din primul ordin al mamiferelor aplacentare». după cum ar fi spus Conseil. Vînatul acesta poartă denumirea de «canguri-iepuri», locuiește de obicei în scorburile copacilor și este neîntrecut la fugă. Mărimea sa este mijlocie. În schimb are o carne foarte gustoasă.

Eram foarte mulțumiți de rezultatele vînătoarei noastre. Ned, bucuros, plănuia să ne reîntoarcem și a doua zi pe insulă, unde avea de gînd să nu mai lase nici un locuitor cu patru picioare pe care l-ar fi putut mîncă. Dar în planurile sale uită să pună la socoteală întîmplările ce se mai puteau ivi pînă atunci.

La ora șase după-amiază am ajuns pe coastă. Luntrea se afla la locul obișnuit. *Nautilus* se zărea la două mile depărtare de țărm, ieșind ca o stîncă lunguiață dintre valuri.

Fără să mai piardă timp, Ned Land începu să pregătească masa. Se pricepea de minune la gătit. Peste puțin timp cotletele de bari-utang, fripte pe cărbuni, răspîndeau un miros atrăgător care înmiresma aerul.

Dar văd că am început să calc pe urmele canadianului. Iată-mă în extaz în fața unei fripturi de porc! Să mi se ierte lucrul acesta, așa cum l-am iertat și eu pe Ned Land. pentru aceleași motive!

În sfîrșit, masa a fost foarte bună. Doi porumbei întregiră bucatele. Pasta de sagu, pîinea de artocarpus, cîteva fructe de mangifera și vreo șase ananași, împreună cu licoarea fermentată a unor nuci de cocos, ne-au mers drept la inimă. Ba, aș putea chiar să spun că unele idei ale tovarășilor mei nu mi se mai păreau destul de limpezi...

— Ce-ar fi să nu ne mai întoarcem la noapte pe *Nautilus*? întrebă Conseil.

— Ce-ar fi să nu ne mai întoarcem niciodată? adăugă Ned Land. În clipa aceea, o piatră ne căzu la picioare. Întrerupînd propunerea canadianului.

[Capitolul XXII](#)

TRĂSNETUL CĂPITANULUI NEMO

Am privit spre pădure, fără să ne ridicăm. Eu simții pentru o clipă cum îmi încremenește mîna pe care tocmai o duceam la gură. Văzui oprindu-se pe loc și mîna lui Ned Land.

— O piatră nu cade din cer, spuse Conseil. Sau, dacă se-ntîmplă să cadă, atunci nu mai e piatră, ci aerolit.

O a doua piatră, rotunjită cu grijă, îl făcu pe Conseil să scape din mînă un picior de porumbel, dînd și mai multă greutate observației sale.

Ne-am ridicat toți trei, pregătindu-ne cu arma în mînă să facem față oricărui atac.

— N-or fi cumva maimuțe? întrebă Ned Land.

— Cît pe aci să ghicești, răspunse Conseil. Sînt niște sălbatici.

— Repede la luntre! spusei eu, îndreptîndu-mă spre mare. Era limpede că trebuia să ne retragem cît mai repede, pentru că în marginea pădurii, la cel mult o sută de pași depărtare, își făcuseră apariția vreo douăzeci de indigeni, înarmați cu arcuri și praștii.

Luntrea era ancorată la douăzeci de metri de noi.

Sălbaticii se apropiau încet, dîndu-ne însă tot mai multe dovezi de dușmănie. Pietrele și săgețile plouau. Ned Land nu voise să-și părăsească proviziile și, cu tot pericolul apropiat, alerga destul de repede înspre barcă, ducînd porcul într-o mînă și cangurii în cealaltă. În două minute am ajuns la mal. Ca să încărcăm în barcă proviziile și armele, să-i facem vînt în mare și să prindem vîslele, ne-a fost de ajuns o clipă. Nici nu ne depărtaserăm încă bine de mal, cînd vreo sută de sălbatici, urlînd și amenințîndu-ne, intrară în apă pînă la brîu. Mă uitai spre *Nautilus*, să văd dacă apariția sălbaticilor fusese observată de cineva de pe bord. Dar n-am văzut nici o mișcare. Uriașa mașinărie, culcată în larg, părea pustie.

Peste douăzeci de minute ne urcam pe vas. Capacele erau deschise. După ce am fixat luntrea la locul ei, am intrat în interiorul lui *Nautilus*.

Coborînd în salon, de unde se auzeau acorduri melodioase, îl găsii pe căpitanul Nemo aplecat deasupra orgii sale și părăind cufundat într-o visare adîncă, pricinuită de muzică.

— Căpitane! spusei eu. El nu mă auzi.

— Căpitane, spusei din nou, atingîndu-l de data asta cu mîna. Căpitanul Nemo tresări și se întoarse spre mine.

— A, dumneavoastră sînteți, domnule profesor? îmi spuse el. Ei, a fost frumoasă vînătoarea? Ați găsit plante interesante?

— Da, căpitane, răspunsei, dar, din nenorocire, am adus după noi o trupă de bipezi, a căror vecinătate mă neliniștește.

— Ce bipezi ?

— Sălbatici.

— Sălbatici! spuse cu ironie căpitanul Nemo. Vă mai mirați, domnule profesor, că punînd piciorul pe unul din colțurile pămîntului ați dat peste sălbatici? Dar unde nu sînt sălbatici? Și oare sînt mai răi decît alții aceștia, pe care îi numiți sălbatici?

— Dar, căpitane...

— Eu unul, domnule, am întîlnit sălbatici pretutindeni.

— Totuși, dacă nu vreți să vă pomeniți cu ei pe *Nautilus*, ar fi bine să luați anumite măsuri.

— Liniștiți-vă, domnule profesor, nu e nimic îngrijorător!

— Dar indigenii sînt mulți.

— Cam cîți?

— Cel puțin o sută.

— Domnule Aronnax, îmi răspunse căpitanul Nemo, ale cărui degete se așezară din nou pe clape, nici dacă toți indigenii din Papuasie s-ar aduna pe țărm, *Nautilus* nu ar avea motive să se teamă de atacul lor.

Degetele căpitanului începură să se miște cu ușurință de-a lungul claviaturii și am observat că ele nu atingeau decît clapele negre, din care pricină melodiile sale păreau a fi cîntece scoțiene. Curînd, căpitanul Nemo uită de prezența mea și se cufundă într-o visare, pe care n-am mai încercat să o tulbur.

Mă urcai din nou pe punte. Se înnoptase, pentru că la această latitudine soarele dispărea dintr-o dată, fără amurg. Insula Gueboroar abia se mai zărea. Dar focurile numeroase de pe țărm dovedeau că indigenii n-aveau de gînd să plece.

Am stat așa, singur, timp de mai multe ore, cînd gîndindu-mă la indigeni — de data aceasta însă fără teamă, căci încrederea neclintită a căpitanului mă liniștise — cînd uitînd de ei pentru a admira splendoarea nopții tropicale. Îmi aminteam de Franța, privind stelele zodiacale care aveau s-o lumineze peste cîteva ore. Luna strălucea în mijlocul constelațiilor zenitului. Mă gîndeam că acest satelit credincios și cumsecade va fi din nou aici, iar poimîine va ridica apele

și-i va ajuta lui *Nautilus* să se smulgă dintre recifele de mărgean. Spre miezul nopții, văzînd că e liniște pretutindeni, și pe valurile întunecate ca și sub arborii de pe țărm, m-am dus în cabina mea și am dormit liniștit.

Noaptea se scurse fără ca să se întîmple nimic deosebit. Se vede că papuașii se speriaseră dînd cu ochii de monstrul naufragiat în golf, căci altfel capacele deschise le-ar fi dat putința să se strecoare cu ușurință în interiorul lui *Nautilus*.

A doua zi, 8 ianuarie, la ora șase dimineața, mă urcai pe punte. Se crăpa de ziuă. Curînd, printre cețurile care se risipeau, începură să se vadă mai întîi plaja, apoi vîrfurile munților de pe insulă.

Indigenii erau tot acolo, mai numeroși decît în ajun — aproape cinci sau șase sute de inși. Unii dintre ei înaintaseră, folosind refluxul, cățărîndu-se pe recifele de mărgean, pînă la mai puțin de patru sute de metri de *Nautilus*. Îi puteam vedea cu ușurință. Erau papuași adevărați, cu trupul athletic, un neam de oameni frumoși, cu fruntea lată, cu nasul gros, dar nu turtit, cu dinții albi. Părul lor lînos, vopsit în roșu, contrasta cu corpul negru și lucios ca al nubienilor. De loburile despicate ale urechilor spînzurau inele de os. Aproape toți erau goi. Printre ei am văzut și cîteva femei, acoperite de la șolduri în jos cu fuste largi făcute din ierburi și susținute cu centuri din plante. Unii dintre șefi își împodobiseră gîtul cu semilune și coliere din sticlă, roșii sau albe. Cea mai mare parte dintre ei erau înarmați cu arcuri, săgeți și scuturi și purtau pe umeri un fel de plasă pentru pietrele rotunjite pe care le aruncau cu praștia, cu o rară îndemînare.

Unul dintre șefi cerceta cu atenție vasul, de care se apropiase foarte mult. Trebuie să fi fost un «mado», din clasa nobilă, căci se gătise cu un fel de rogojină din frunze de banan, dantelată pe margini și prezentînd un amestec țipător de culori.

Aș fi putut să-l dobor cu ușurință, fiindcă era foarte aproape de mine, dar m-am gîndit că e mai bine ca să aștept să dea vreo dovadă de dușmănie. Între europeni și sălbatici se cuvine ca europenii să răspundă la atac, dar nu să atace.

Cît a ținut refluxul, indigenii dădură tîrcoale vasului, fără să facă vreo încercare de a ataca. L-am auzit repetînd des cuvîntul «assai» și după gesturile lor am înțeles că mă îndemnau să vin la ei. invitație pe care am crezut de cuviință să n-o primesc.

Deci, în ziua aceea, luntrea nu părăsi vasul, spre marea nemulțumire a lui Ned Land, care nu putu să-și completeze proviziile. Îndemînaticul canadian își petrecu timpul preparînd carnea și făina pe care le adusese de pe insula Gueboroar. Cît despre sălbatici, ei se retrăseseră pe la ora unsprezece dimineața spre țărm, de îndată ce valurile fluxului începură să acopere recifele de mărgean. Dar am putut să văd cum pe plajă numărul lor creștea întruna. Pesemne că soseau și din insulele vecine sau din Papuasia propriu-zisă. Totuși n-am zărit nici o pirogă de-a indigenilor.

Neavînd ceva mai bun de făcut, m-am gîndit să pescuiesc scoici în apa care era atît de limpede, încît se puteau vedea cu ușurință scoicile, zoofitele și plantele pelagice. Era, dealtfel, ultima zi în care *Nautilus* mai avea să rămînă pe meleagurile acelea, dacă într-adevăr avea să poată porni a doua zi în larg, după cum ne făgăduise căpitanul Nemo. L-am chemat deci pe Conseil, care îmi aduse o dragă de prins scoici, destul de mică și ușoară, asemănătoare celor care servesc la prinderea stridiilor.

— Și sălbaticii? mă întrebă Conseil. Să nu se supere domnul, dar mie nu mi se par chiar atît de răi!

— Cu toate astea sînt antropofagi, dragul meu!

— Poți să fii antropofag și să fii totodată om de treabă, îmi răspunse Conseil, după cum poți fi mîncăcios și om cumsecade în același timp! Una nu înlătură pe cealaltă.

— Foarte bine, Conseil, să zicem că sînt antropofagi cumsecade și că tot cum se cade își mănîncă prizonierii. Dar cum eu nu țin deloc să fiu mîncat, nici chiar mîncat cum se cade, am să fiu prevăzător, fiindcă, după cum se pare, comandantul Nemo nu ia nici o măsură. Și acum, la lucru!

Am pescuit cu rîvnă timp de două ore, dar n-am prins nimic deosebit. Draga se umplea cu «urechile lui Midas», harpe, melanii și în special cu cele mai frumoase moluște-ciocan pe care le-am văzut vreodată. Am prins și cîteva holoturii, scoici care fac perle și o duzină de broaște țestoase mici, pe care le-am păstrat pentru bucătăria vasului.

Dar tocmai cîna mă așteptam mai puțin, am dat de o minunăție sau mai bine zis de o greșeală a naturii, foarte rar întîlnită. Pe cînd Conseil ridica draga în care se prinseseră o mulțime de scoici obișnuite, mă văzu deodată scufundîndu-mi mîna în plasă și luînd o scoică, apoi mă auzi scoțînd un strigăt de conchiliolog, cu alte cuvinte cel mai ascuțit strigăt pe care gîtlejul omenesc poate să-l producă.

— Ce-a pățit domnul? se miră Conseil. Domnul a fost mușcat de ceva?

— Nu, băiete, cu toate că aș fi dat și un deget pentru descoperirea mea.

— Ce descoperire?

— Scoica asta! răspunsei eu, arătîndu-i pricina bucuriei mele.

— Dar nu-i decît o simplă oliva pofira, genul oliva, ordinul prectini-branhiatelor, clasa gasteropodelor, încrengătura moluștelor.

— Da, Conseil. Dar în loc să fie încolăcită de la dreapta la stînga, scoica asta e întoarsă de la stînga la dreapta!

— Cum se poate!? se minună Conseil.

— Da, dragul meu, e o scoică senestră.

— O scoică senestră, îngîină Conseil emoționat.

— Uită-te la spirala ei.

— Ah, vă rog să mă credeți, domnule, spuse Conseil, luînd cu o mîna tremurătoare prețioasa scoică, de cînd mă știu nu m-am simțit atît de emoționat!

Și avea, într-adevăr, de ce să se simtă emoționat. Se știe că, după cum au arătat naturaliștii, mișcarea de la dreapta spre stînga este o lege a naturii. În mișcarea lor de translație și de rotație, astrele și sateliții se mișcă de la dreapta spre stînga. Omul, la fel, se slujește mai adesea de mîna dreaptă decît de mîna stînga, din care cauză instrumentele și aparatele lui, scările, zăvoarele, arcurile de la ceas etc. sînt făcute în așa fel, încît să se învîrtească de la dreapta spre stînga. Natura urmează și ea aceeași lege în încolăcirea scoicilor. Toate se încolăcesc de la dreapta spre stînga, și în cazuri deosebit de rare, cînd spirala merge de la stînga spre dreapta, scoica prețuiește cît greutatea ei în aur.

Eram amîndoi cufundați în cercetarea prețioasei scoici și tocmai mă gîndeam că voi îmbogăți Muzeul cu raritatea aceasta, cînd o piatră azvîrlită de un indigen sfărîmă scoica rară, chiar în mîna lui Conseil.

Scosei un strigăt de desperare. Conseil apucă repede pușca mea și ochi în sălbatic, care își legăna praștia cam la vreo zece metri de noi. Am vrut să-l opresc, dar lovitura pornise, sfărîmînd brățara cu amulete de pe brațul indigenului.

— Ce faci, Conseil? strigai eu.

— Cum, domnul nu vede că acest canibal a început atacul ?

— O scoică nu prețuiește cît viața unui om! îi răspunsei.

— Ah, ticălosul! strigă Conseil. Mai bine mi-ar fi sfărîmat umărul! Deși Conseil era sincer, eu n-am fost de aceeași părere cu el. În timpul acesta, fără ca noi să ne dăm seama, situația se schimbase. Vreo douăzeci de piroge înconjuraseră vasul. Scobite în trunchiuri de arbori lungi

și înguste, bine potrivite pentru înaintat pe apă și echilibrate cu ajutorul unor bețe de bambus care pluteau la suprafață, pirogile erau mîinate de vîslași pe jumătate goi. Le priveam neliniștit cum se apropie de noi.

Se vedea cît de colo că papuașii mai avuseseră de-a face cu europeni și că le cunoșteau vasele. Dar ce or fi gîndit ei văzînd cilindrul acesta de fier, fără catarge, fără coș, care stătea nemișcat în golf? Fără îndoială că nimic bun, pentru că la început se opriră la o depărtare destul de mare de el. Totuși, văzîndu-l că nu mișcă, curajul le reveni puțin și încercară să vină cît mai aproape. Trebuia cu orice preț să împiedicăm lucrul acesta. Dar puștile noastre fără detunător nu puteau să-i sperie, căci lor nu le e frică decît de armele zgomotoase. Dacă trăsnetul n-ar fi însoțit de tunet, oamenii s-ar teme mai puțin de el, cu toate că primejdia vine de la fulger și nu de la tunet. Într-o clipă, pirogile se apropiară de *Nautilus* și sute de săgeți se abătură asupra lui.

— Afurisită grindină! strigă Conseil. Și unde mai pui că s-ar putea să fie o grindină otrăvită!

— Trebuie să-l înștiințăm pe căpitanul Nemo, spusei eu, intrînd în interiorul vasului.

Coborîi în salon. Nu era nimeni. Am bătut la ușa căpitanului.

— Intră! mi se răspunse. Intrați și-l găsiți pe căpitan cufundat în niște calcule pline de X-uri și de alte semne algebrice.

Buna-cuviință mă făcu să-l întreb:

— Vă stingheresc?

— Da, domnule Aronnax, îmi răspunse căpitanul, cred însă că aveți motive serioase ca să mă căutați.

— Foarte serioase. Pirogile indigenilor ne înconjură și în cîteva minute vom fi atacați, fără doar și poate, de sute de sălbatici.

— Aha! făcu liniștit căpitanul Nemo. Au venit cu pirogile?

— Da, domnule.

— Ei bine, e de ajuns să închidem panourile.

— Tocmai. Și venisem să vă spun...

— Nimic nu-i mai ușor, mă întrerupse căpitanul Nemo.

Și apăsînd pe un buton electric, transmisi un ordin echipajului.

— S-a făcut și asta, domnule, îmi spuse el după cîteva clipe. Luntrea e la locul ei și panourile sînt închise. Cred că nu vă e teamă de faptul că domnii ăștia ar putea sparge pereții pe care ghiulelele fregatei dumneavoastră nu i-au putut străpunge.

— Nu, căpitane, dar mai e un pericol.

— Care, domnule ?

— Mîine vor trebui deschise panourile pentru ca *Nautilus* să-și îmbroască provizia de aer.

— Fără îndoială, domnule. Vasul nostru respiră ca un cetaceu.

— Și dacă în timpul acela papuașii vor fi pe punte, nu știu cum i-ați putea împiedica să pătrundă.

— Dumneavoastră credeți că se vor urca pe bord?

— Sînt sigur.

— Foarte bine, domnule, n-au decît să se urce. Nu văd de ce i-aș împiedica. La urma urmei nu sînt decît niște bieți papuași și n-aș vrea ca vizita mea pe insula Gueboroar să coste viața măcar a vreunui din nenorociții aceștia!

Nemaiavînd ce spune, mă pregătii să plec, dar căpitanul Nemo mă opri poftindu-mă să iau loc lîngă el. Mă întrebă apoi despre excursia noastră pe insulă, despre felul cum a mers vînătoarea și păru că nu înțelege nevoia de carne pe care o arăta canadianul. Am vorbit și

despre alte lucruri, iar căpitanul, fără să fie prea vorbăreț, se arătă destul de prietenos.

Printre altele veni vorba și despre situația lui *Nautilus*, naufragiat în același loc în care Dumont d'Urville fusese pe punctul de a pieri. Și căpitanul îmi spuse:

— Acest d'Urville a fost unul dintre cei mai destoinici și mai inteligenți navigatori pe care i-ați avut, un fel de căpitan Cook al dumneavoastră, al francezilor. Nefericit savant! Să înfrunți banchizele de la Polul Sud, recifele de mărgean ale Oceaniei, canibalii din Pacific, și să pieri apoi într-un nenorocit accident de cale ferată! Dacă omul acesta energic a mai putut gândi în ultimele clipe ale vieții sale, vă dați seama care trebuie să fi fost acele gânduri!

Țin minte și acum, spre cinstea căpitanului Nemo, că, vorbind despre faptele lui d'Urville, el părea mișcat.

Apoi, cu harta în mână, ne-am amintit de lucrările navigatorului francez, de călătoriile lui în jurul Pământului, de dubla sa încercare de a ajunge la Polul Sud, care l-a dus la descoperirea de noi pământuri numite Adelie și Louis Philippe, și în sfârșit de hărțile hidrografice pe care le-a făcut în principalele insule ale Oceaniei.

— Ceea ce d'Urville a făcut la suprafața mărilor, îmi spuse căpitanul Nemo, eu am făcut înăuntrul oceanului, cu mai multă ușurință și mai deplin decît el. Navele *Astrolabe* și *Zélée*, hărțuite întruna de uragane, nu se puteau asemui cu *Nautilus*, care străbate oceanele liniștit, ca și cum ar fi o adevărată cameră destinată studiului.

— Cu toate astea, căpitane, este ceva asemănător între navele lui d'Urville și *Nautilus*.

— Ce anume, domnule ?

— Faptul că *Nautilus* a naufragiat ca și ele!

— *Nautilus* nu a naufragiat, domnule, îmi răspunse cu răceală căpitanul Nemo. *Nautilus* este sortit să se odihnească pe apă și eu n-am să folosesc niciodată muncile grele la care d'Urville își silea echipajul în clipele de impas, nici manevrele și nici celelalte măsuri de despotmologie; *Zélée* și *Astrolabe* au fost pe punctul de a pieri, pe cînd *Nautilus* e în afară de orice primejdie. Mîine, în ziua hotărîtă și la ora hotărîtă, marea îl va ridica încetișor și el va porni să străbată mai departe mările.

— Căpitane, începui eu, mă îndoiesc că...

— Mîine, spuse căpitanul Nemo ridicîndu-se, mîine la ora două și patruzeci de minute după-amiază, *Nautilus* va părăsi strîmtoarea Torres, fără să fi suferit nici o stricăciune.

După ce rosti cuvintele acestea foarte răspicat, căpitanul Nemo se înclină ușor. Am înțeles că e timpul să plec și m-am înapoiat în camera mea.

Acolo mă aștepta Conseil, care voia să cunoască rezultatele întrevederii cu căpitanul.

— Cînd i-am arătat temerile mele că *Nautilus* ar putea fi amenințat de papuași, căpitanul mi-a răspuns foarte ironic. Așa că nici eu nu pot să-ți spun decît un lucru: ai încredere în el și du-te de te culcă liniștit.

— Domnul n-are nevoie de nimic?

— Nu, prietene. Ce mai face Ned Land?

— Domnul să mă ierte, răspunse Conseil, dar Ned face un pateu de cangur care cred că va fi minunat.

Rămas singur m-am culcat, dar n-am dormit bine deloc. Auzeam zgomotul pe care îl făceau sălbaticii tropăind pe punte și scoțînd strigăte asurzitoare. Astfel se scurse întreaga noapte, fără ca cineva de pe vas să iasă din nepăsarea obișnuită.

Echipajului îi păsa tot atît de puțin de canibali, pe cît le păsa soldaților dintr-un fort întărit de furnicile care umblă pe întărituri.

Mă trezii la șase dimineața. Panourile erau tot închise. Aerul nu fusese deci primenit; rezervoarele erau însă pline, așa că împrăștiată cu cîtiva metri cubi de oxigen atmosfera

înăbușitoare a vasului. Am lucrat în camera meapînă la amiază, fără să dau ochi nici măcar o clipă cu căpitanul Nemo. Pe bord părea că nu se face nici un fel de pregătire pentru plecare.

Am mai așteptat un timp, pe urmă m-am dus în salonul cel mare. Pendula arăta orele două și jumătate. În zece minute apele aveau să atingă maximum de înălțime, și în cazul când căpitanul Nemo nu fusese prea îndrăzneț în făgăduielile sale, *Nautilus* avea să fie scos atunci dintre recifele de mărgean. Altfel, trebuia să mai aștepte luni întregi pînă să poată ieși de acolo.

Curînd se simțiră cîteva vibrații prevestitoare în învelișul lui *Nautilus*, Apoi se auzi cum pîrîie calcarul recifelor.

La ora două și treizeci și cinci de minute, căpitanul Nemo apăru în salon. De cum mă văzu, îmi spuse:

— Plecăm.

L-am privit neîncrezător.

— Am dat ordin să se deschidă panourile, adăugă el.

— Și cu papuașii ce facem ?

— Cu papuașii? Căpitanul Nemo ridică nepăsător din umeri.

— Vor pătrunde în interiorul vasului.

— Pe unde ?

— Prin panourile deschise.

— Domnule Aronnax, spuse liniștit căpitanul Nemo, nu se intră atît de ușor prin panourile lui *Nautilus*, chiar dacă sînt deschise. Apoi, văzîndu-mă nedumerit, mă întrebă: Nu înțelegeți?

— Deloc.

— Bine, atunci veniți și veți vedea.

M-am îndreptat către scara principală. Aici îi găsi pe Ned Land și pe Conseil, care priveau neliniștiți cum oamenii echipajului deschid panourile, în timp ce afară răsunau strigătele înspăimîntătoare ale sălbaticilor. În sfîrșit panourile fură deschise. În golul lor se iviră îndată douăzeci de capete amenințătoare. Dar primul indigen care puse mîna pe rampa scării fu zvîrlit cu putere înapoi, prin nu știu ce forță nevăzută; indigenul o luă la fugă, urlînd și făcînd niște salturi de uriaș. Alți zece care îi luară locul pățiră același lucru.

Conseil rămăsese înmărmurit. Ned Land, îmboldit de firea sa nestăpînită, sui scara ca să vadă despre ce e vorba. Dar în clipa în care puse mîinile pe rampă, căzu la pămînt ca trăsnet.

— Mii de draci! strigă el. M-a lovit trăsnetul!

Strigătul lui mă lămuri: de-a lungul scării care ducea spre punte nu era o rampă obișnuită, ci un cablu de metal încărcat cu electricitate. Oricine îl atinge simțea o zguduitură puternică, care ar fi putut fi mortală dacă s-ar fi dat drumul întregii electricități din aparate. Astfel, căpitanul Nemo pusese între el și asediatori o adevărată rețea electrică, pe care nimeni n-o putea trece nepedepsit. În timpul acesta papuașii o luaseră la fugă, cuprinși de groază. Noi, abia stăpînindu-ne rîsul, îl împăcăm și-l fricționăm pe bietul Ned, care, cuprins de furie, înjura ca un diavol.

Dar chiar atunci *Nautilus*, ridicat de valurile fluxului, se desprinse din recifele de mărgean și porni. Era clipa exactă, anunțată de căpitan. Elicea bătea apa cu o încetineală plină de măreție. Apoi viteza se mări puțin cîte puțin și, înaintînd pe apele oceanului, *Nautilus* părăsi teafăr și nevătămat primejdioasele trecători ale strîmtorii Torres.

În ziua următoare, la 10 ianuarie, *Nautilus* își reluă drumul pe sub apă cu o viteză de cel puțin treizeci de mile pe oră. Elicea bătea atît de repede apa, încît era peste putință să-i urmărești sau să-i numeri bătăile.

La gîndul că electricitatea dădea nu numai mișcare, căldură și lumină vasului, dar îl și apăra împotriva atacurilor din afară, făcînd din *Nautilus* un fel de arcă, pe care nimeni nu o putea atinge fără să fie lovit de trăsnet, mă simțeam cuprins de o admirație fără margini atît pentru aparat, cît mai ales pentru inginerul care îl construise. Înaintînd de-a dreptul către apus, la 11 ianuarie am înconjurat Capul Wessel, situat la 135° longitudine și la 10° latitudine nordică, cap care formează punctul de răsărit al Golfului Carpentaria. Recifele, încă foarte numeroase, se găseau la distanțe mai mari unul de altul și erau însemnate cu deosebită precizie pe hartă. *Nautilus* feri cu ușurință stîncile Money, la babord, și recifele Victoria la tribord, aflate la 130° longitudine pe paralela a zecea, pe care o urmam fără abatere.

La 13 ianuarie, pătrunzînd în Marea Timor, *Nautilus* ajunse în insula cu același nume, situată la longitudinea 122°. Insula Timor are o suprafață de o mie șase sute douăzeci și cinci leghe pătrate și e condusă de către rajahi. Prinții aceștia susțin că se trag din crocodili, adică din cea mai înaltă spiță din care, după părerea lor, ar putea să descindă o ființă omenească. Așa se face că numiții strămoși solzoși mișună în rîurile insulei și li se arată o cinste deosebită. Sînt ocrotiți, răsfățați, lingușiți, hrăniți, dîndu-li-se uneori chiar fete tinere; și vai de străinul care ar îndrăzni să se atingă de reptilele sfinte!

Dar *Nautilus* n-a avut de-a face cu ele, fiindcă insula Timor nu s-a zărit decît o clipă, la amiază, cînd secundul lua poziția soarelui. Tot pentru o clipă am zărit și mica insulă Rotti, care face parte din același grup. Femeile de acolo sînt vestite pentru frumusețea lor, pe toate piețele malaeze.

Din dreptul insulei Rotti, *Nautilus* își schimbă direcția, ca latitudine, îndreptîndu-se spre sud-vest, către Oceanul Indian. Încotro avea să ne ducă bunul plac al căpitanului Nemo? Va urca spre coastele Asiei? Se va apropia de coastele Europei? Nu prea credeam că va face asta, deoarece știam că fuge de continentele populate. Va înconjura Capul Bunei Speranțe, apoi Capul Horn și o va lua spre Polul Sud? Se va întoarce oare în apele Pacificului, unde *Nautilus* putea să navigheze nestingherit? Viitorul avea să ne arate.

La 14 ianuarie eram departe de orice țarm. Trecuserăm pe lîngă stîncile Cartier, Hibernia, Seringapatam și Scott, ultimele bucăți de pămînt, după care apa e atotstăpînitoare. *Nautilus* își încetini mersul și începu să înainteze într-un fel plin de toane, cînd la suprafața apei, cînd pe sub apă. În această parte a călătoriei, căpitanul Nemo făcu experiențe interesante, măsurînd diferitele temperaturi ale mării la mai multe adîncimi. În mod obișnuit, măsurătorile se fac cu instrumente destul de complicate, care mai totdeauna dau rezultate îndoielnice, fie că e vorba de sonde termometrice a căror sticlă se sparge adesea sub presiunea apei, fie că e vorba de aparate bazate pe variația rezistenței metalelor sub acțiunea electricității, care nici ele nu sînt prea exacte. Rezultatele astfel obținute nu pot fi controlate cu precizie. Căpitanul Nemo folosea cu totul alte metode. Cobora el însuși în adîncuri, iar termometrul pus astfel în legătură directă cu diferite straturi de apă îi arăta temperatura de îndată și fără greș. Fie supraîncălcînd rezervele, fie coborînd oblic cu ajutorul planurilor înclinate. *Nautilus* atingea, una după alta,

adâncimile de trei, patru, cinci, șapte, nouă și zece mii de metri. Rezultatul măsurărilor arăta că marea are o temperatură statornică de 4° și jumătate la adâncimea de o mie de metri, la toate latitudinile.

Urmăream cu cel mai viu interes experiențele în care căpitanul Nemo punea o adevărată pasiune. Adesea mă întrebam în ce scop le făcea. Pentru folosul omenirii? Nu prea îmi venea să cred, fiindcă într-o bună zi lucrările aveau să dispară împreună cu el, în fundul cine știe cărei mări necunoscute! Sau poate că avea de gând să-mi lase mie rezultatele experiențelor sale? Dar asta ar fi însemnat că ciudata mea călătorie va avea un sfârșit, și acest sfârșit încă nu-l întrezăream.

Oricare i-ar fi fost scopul, căpitanul Nemo îmi împărtăși unele cifre obținute de el, prin care se putea stabili raportul de densitate al apei în principalele mări ale globului. Din câte mi-a arătat, m-am ales cu o învățătură personală ce n-avea nimic științific în ea.

În dimineața zilei de 15 ianuarie, pe când ne plimbam împreună pe punte, căpitanul mă întrebă dacă cunosc diferitele densități ale apelor mării. I-am răspuns că nu le cunosc, adăugînd că știința nu are date precise asupra lor.

— Eu am calculat aceste date și pot să vă asigur că sînt temeinice, îmi spuse căpitanul Nemo.

— Bine, răspunsei eu, dar *Nautilus* formează o lume aparte și secretele savanților săi nu ajung pe pămînt.

— Aveți dreptate, domnule profesor, îmi spuse căpitanul Nemo, după cîteva clipe de tăcere. *Nautilus* formează o lume aparte. Este tot atît de străin de pămînt, pe cît sînt planetele care întovărășesc globul pămîntesc în jurul soarelui, și niciodată nu se vor cunoaște lucrările savanților de pe Saturn sau de pe Jupiter. Cu toate acestea, pentru că soarta a hotărît să ne întîlnim, am să vă împărtășesc rezultatul experiențelor mele.

— Vă ascult, căpitane.

— După cum știți, domnule profesor, apa mării este mai densă decît apa dulce, însă densitatea ei nu este aceeași peste tot. De fapt, dacă reprezentăm prin unu densitatea apei dulci, găsim unu și douăzeci și opt de miimi în apele Pacificului, unu și treizeci de miimi în Mediterana...

«Așadar, mă gîndii eu, nu se teme să pătrundă și în Mediterana».

— Unu și optsprezece miimi în Marea Ionică și unu și douăzeci și nouă miimi în Adriatica, continuă el.

Era limpede că *Nautilus* nu ocolea mările des străbătute de corăbii, cum sînt cele ale Europei, și începui să nutresc nădejdea că ne va duce — poate în curînd — spre continente mai civilizate. Mă gîndii la bucuria lui Ned Land cînd va primi o asemenea veste. Timp de mai multe zile ne-am cufundat în experiențe de tot felul asupra gradului de salinitate a apei la diferite adîncimi, asupra încărcării ei electrice, a colorației, a transparenței; de fiecare dată căpitanul Nemo dădu dovadă de o pricepere deosebită și se purta cît se poate de prietenos. Apoi iar nu l-am mai revăzut cîteva zile și mă simții din nou singur și părăsit.

La 16 ianuarie. *Nautilus* părea că doarme la o adîncime de cîțiva metri. Aparatele electrice nu mai funcționau și elicea nemișcată îl lăsa să rătăcească în voia valurilor. Îmi închipuiam că echipajul se îndeletnicește cu cine știe ce reparații interioare cerute de mecanismul mașinii. Împreună cu Ned Land și Conseil, am văzut atunci o priveliște neobișnuită. Obloanele salonului erau deschise și, pentru că farul de pe *Nautilus* nu era aprins, în mijlocul apei domnea o ușoară întunecime. Cerul posomorit și acoperit de nori răspîndea o lumină palidă deasupra valurilor.

Priveam apa în care peștii cei mai mari abia se zăreau, ca niște umbre nedeslușite, cînd dintr-o dată *Nautilus* se găsi în plină lumină. La început am crezut că a fost aprins farul și că

acesta își aruncă razele sale puternice asupra mării. Mi-am dat seama însă că mă înșelam.

Nautilus plutea în mijlocul unui strat fosforescent format din miliarde de mici animale luminoase, care străluceau orbitor din pricina întunericului. Lunecînd pe învelișul metalic al aparatului, ele își măreau și mai mult scînteierea. Prin fișile de lumină păreau că zvîcnesc fulgere, că se scurg valuri de plumb topit într-un cuptor fierbinte, sau șuvoaie de metal încinse pînă la alb. Datorită luminozității neegale, lumina însăși avea ici, colo pete mai întunecate, în împărăția aceasta a focului din care părea izgonită orice umbră. Nu! Nu mai erau razele liniștite ale farului! În fața noastră se vădea o vigoare și o mișcare cu totul neobișnuită. Simțeau că ai în față o lumină vie!

Ne găseam în mijlocul unei îngrămădiri nemărginite de infuzorii pelagice numite «*noctiluca miliaris*», adevărați stropi de gelatină străvezie, cu cîte un tentacul filiform, și care au putut fi numărați pînă la douăzeci și cinci de mii în treizeci centimetri cubi de apă. Lumina lor părea și mai puternică datorită strălucirii deosebite a meduzelor, asteriilor, aureliilor și a altor zoofite fosforescente, îmbibate de grăsimea materiilor organice descompuse de apă și poate și de mucusul secretat de pești.

Nautilus pluti timp de cîteva ore prin undele luminoase, și încîntarea noastră crescuse și mai mult la vederea animalelor marine care spintecau apa ca niște salamandre. Erau acolo, în mijlocul focului care nu ardea, marsuini iuți și fercheși, părădînd niște clovni neobosiți ai mării; istioforii, lungi de trei metri, prevestitori ai uraganelor, loveau din cînd în cînd cu botul lor uriaș sticla salonului. Apoi se iviră tot felul de pești mai mici, baliști, feluriți scomberozii săritori, nasoni-lupi și alte cîteva sute de soiuri, care în goana lor brăzdau lumina orbitoare.

Eram fermecați de priveliștea cu adevărat uluitoare! Poate că și unele condiții atmosferice măreau intensitatea acestui fenomen; poate că la suprafața oceanului uraganul era gata să se dezlănțuie. Dar la o adîncime de numai cîteva metri, *Nautilus* nu-i simțea mînia și se legăna încet pe întinderea liniștită a apelor.

Am mers așa, întîlnind mereu tot alte și alte minuni! Conseil clasifica zoofitele, articulatele, moluștele și peștii. Zilele se scurgeau pe nesimțite. Ned, ca de obicei, căuta să facă ceva ca să-și alunge plictiseala. Ne obișnuiserăm, ca niște adevărați melci, cu cochilia noastră și pot spune că e cît se poate de ușor să devii un melc perfect.

Viața pe care o duceam ni se părea lipsită de griji, firească și uitasem cu totul că mai există o altă lume undeva pe uscat, cînd o întîmplare neașteptată ne reaminti de starea ciudată în care ne aflam. În ziua de 18 ianuarie, *Nautilus* se găsea la 105° longitudine și 15° latitudine meridională. Timpul nu făgăduia nimic bun. Marea era mohorîță și frămîntată. Dinspre răsărit vîntul sufla cu putere. Barometrul, care de cîteva zile cobora întruna, vestea apropierea furtunii.

Leșisem pe punte ca să privesc cum măsoară secundul unghiurile orare. Așteptam să-l aud rostind fraza de fiecare zi. Dar în ziua aceea el pronunță alte cuvinte, la fel de străine pentru mine. Peste cîteva clipe îl văzui apărînd pe căpitanul Nemo. Cu o lunetă la ochi, el prinse să cerceteze orizontul.

Căpitanul privi neclintit un timp. Apoi, lăsă jos luneta, se întoarse spre secund și îi spuse ceva. Secundul păru cuprins de o tulburare pe care încerca zadarnic să și-o stăpînească. Căpitanul Nemo, mai sigur de sine, rămase liniștit. Mi se părea că pune unele întrebări secundului și că acesta îi răspunde nesigur. Cel puțin atîta am înțeles din tonul și din gesturile lor. Mă uitai și eu, cu toată atenția, spre punctul arătat în zare, dar nu văzui nimic deosebit. Cerul și marea se uneau într-acolo, formînd o singură linie limpede și neîntreruptă.

Un timp căpitanul Nemo se plimbă de la un capăt la altul al punții, fără să mă privească sau poate chiar fără să mă vadă. Pasul îi era sigur, deși părea poate mai puțin regulat decît de obicei. Uneori se oprea și, cu brațele încrucișate pe piept, privea marea. Ce putea să caute

oare pe întinderea nesfârșită a valurilor? Doar *Nautilus* se găsea la o depărtare de câteva sute de mile de coasta cea mai apropiată!

Secundul își reluase luneta și cerceta cu încăpăținare orizontul, mergînd de-a lungul punții și bățînd din picior, cuprins de-o tulburare ce nu se potrivea deloc cu liniștea șefului său. Dealtfel, misterul acesta avea să se lămurească în curînd, căci, la un ordin al căpitanului Nemo, mașina, mărindu-și forța, imprimă elicei o rotație mai rapidă.

Deodată secundul se opri și-i arătă din nou ceva căpitanului, care privi îndeaproape prin lunetă punctul indicat. La rîndul meu, neliniștit de toate aceste taine, coborîi în salon și luai luneta pe care o foloseam de obicei; apoi, rezemîndu-mă de cușca felinarului în partea din față a punții, mă pregătii să cercetez cu atenție toată linia cerului și apei.

Nici n-am apucat să duc luneta la ochi, cînd cineva mi-o smulse din mîini cu putere. M-am întors. În fața mea se afla căpitanul Nemo; trăsăturile îi erau atît de schimbate, încît mi se păru cu totul de nerecunoscut. Ochii, strălucind de un foc sumbru, i se ascundeau sub sprîncenele încruntate. Gura îi rînjea, pe jumătate întredeschisă. Trupul înțepenit, pumnii încleștați, capul vîrît între umeri dovedeau ura cumplită care îi cuprinsese întreaga făptură. Stătea neclintit. Luneta mea, scăpîndu-i din mînă, i se rostogolise la picioare.

Eu îi stîrnisem oare atîta mînie? Își închipuia cumva ființa aceasta de neînțeles că am pătruns vreuna din acele taine pe care oaspeții de pe *Nautilus* nu trebuiau să le afle?

Nu! Ura aceasta nu i-o pricinisem eu, pentru că Nemo nici nu mă mai privea măcar; ochii săi rămaseră ațintiți asupra aceluiași punct din zare.

Apoi căpitanul se liniști. Chipul schimonosit de ură i se destinse. După ce schimbă câteva cuvinte cu secundul în limba lor necunoscută, se întoarse către mine:

— Domnule Aronnax, îmi spuse el cu un ton poruncitor, vă cer să împliniți unul din angajamentele pe care vi le-ați luat față de mine.

— Despre ce-i vorba, căpitane?

— Trebuie să vă lăsați închiși, dumneavoastră și tovarășii dumneavoastră, atîta timp cît voi crede eu de cuviință.

— Sînteți stăpîn aici, îi răspunsei privindu-l drept în ochi. Pot, însă, să vă pun o întrebare?

— Nici una, domnule!

Nu-mi rămînea, așadar, decît să mă supun: orice împotrivire ar fi fost de prisos.

Am coborît în cabină, la Ned și Conseil, și le-am adus la cunoștință hotărîrea căpitanului. E lesne de închipuit cum a primit canadianul o asemenea știre. Dealtfel, n-am avut timp să-i dau alte lămuriri. Patru oameni din echipaj ne așteptau la ușă și ne-au condus în aceeași celulă în care petrecusem prima noapte pe bordul lui *Nautilus*. Zadarnic încercă Ned să protesteze. Drept orice răspuns, ușa se închise în urma noastră.

— Domnul este atît de bun să-mi spună ce înseamnă toate acestea? mă întrebă Conseil.

Am povestit tovarășilor mei cele întîmplate. Se mirară tot atît de mult ca și mine. dar rămaseră la fel de nelămuriți.

Apoi m-au năpădit gîndurile, în timp ce în minte îmi stăruia ciudata neliniște a căpitanului Nemo. Îmi era cu neputință să leg două idei ca lumea și-mi făuream tot felul de presupuneri, care mai de care mai nesăbuite, cînd m-au trezit din această caznă a minții cuvintele lui Ned Land:

— Ia te uită, ni s-a adus mîncarea! Într-adevăr, masa era gata. Căpitanul Nemo se vede că se gîndise la noi în același timp în care mărise și viteza lui *Nautilus*.

Ochii săi rămăseseră ațintiți asupra orizontului

— Domnul îmi îngăduie să-i dau un sfat? mă întrebă Conseil.

— Desigur, dragul meu.

— Ar fi bine ca domnul să ia masa. Nu-i rău să fim prevăzători, pentru că nu putem ști ce se va mai întâmpla.

— Ai dreptate, Conseil.

— Din nenorocire, spuse Ned Land, nu ne-au adus decît masa obișnuită.

— Prietene Ned, întrebă Conseil, ce-ai fi zis dacă nu ne-ar fi adus nimic?

Cuvintele lui Conseil, atît de îndreptățite, îl siliră pe Ned Land să nu mai spună nimic.

Ne așezarăm la masă. Nici unul dintre noi nu avea chef de vorba. Eu am mîncat puțin și fără poftă. Conseil «se sili», din prudență, să nu rămînă flămînd, iar Ned Land nu lăsa să-i scape nici o îmbucătură. Apoi ne-am ghemuit fiecare în cîte un colț.

Deodată, lumina se stinse și ne învălui un întuneric adînc. Ned Land adormi curînd și, spre marea mea uimire, Conseil căzu și el într-un somn greu. Tocmai mă întrebam de unde putea veni nevoia aceasta crîncenă de somn, cînd simții o toropeală greoaie cuprinzîndu-mi creierul. Ochii, pe care mă străduiam să-i țin deschiși, mi se închideau fără voie. Eram în prada unei năluciri dureroase. Cu siguranță că ni se puseseră somnifere în mîncare. Așadar, închisoarea nu era de ajuns ca să nu descoperim planurile căpitanului Nemo — trebuia să fim și adormiți.

Mi s-a părut apoi că aud panourile închizîndu-se. Legănarea ușoară, cauzată de apele mării, încetă. Coborîsem oare din nou în adîncuri ?

Am vrut să mă împotrivesc somnului. Mi-a fost însă cu neputință. Respirația mi se îngreuna. Simțeam un frig de moarte înghețîndu-mi mîinile și picioarele, care îmi încremeniseră. Pleoapele, ca de plumb, mi se închiseră fără voie. Mă zvîrcoleam chinuit de coșmaruri. Apoi nălucirile dispărură și m-am prăbușit într-un somn adînc.

Capitolul XXIV

ÎMPĂRĂȚIA MĂRGEANULUI

M-am trezit a doua zi cu capul neobișnuit de limpede. Spre marea mea uimire, mi-am dat seama că nu mai sînt în celulă, ci în cameră, Fără îndoială că și tovarășii mei fuseseră duși, ca și mine, pe cînd dormeau, în cabina lor. Ceea ce se petrecuse în timpul nopții avea să rămînă pentru ei ca și pentru mine o taină, pe care numai împlinirea ar fi putut să ne-o dezvăluie în viitor.

M-am gîndit atunci să ies din cameră. Eram oare din nou liber, sau mai eram prizonier? Da, liber cu desăvîrșire. Am deschis ușa, am pornit pe culoare și am urcat scara centrală. Panourile, care în ajun fuseseră închise, erau acum deschise. M-am suit pe punte.

Ned Land și Conseil mă așteptau acolo. I-am întrebat despre cele petrecute, dar nu știau nimic. Dormiseră un somn greu și nu-și mai aminteau nimic, în afară de faptul că, spre mirarea lor, se treziseră în cabină. Cît despre *Nautilus*, mi s-a părut liniștit și tainic ca totdeauna. Plutea la suprafața valurilor cu o iuțeală potrivită. Pe bord, totul părea neschimbat.

Ned Land cercetă marea cu privirea lui pătrunzătoare. Era pustie. Canadianul nu descoperi nimic nou în zare — nici corăbii, nici pămînt. O briză șuierătoare bătea dinspre asfințit, și valurile prelungi, destrămate de vînt, clătinau cu putere vasul.

După ce își primeni aerul, *Nautilus* rămase la o adîncime de aproape 15 metri, în așa fel încît să poată reveni cu ușurință la suprafața apei; manevra aceasta, deși neobișnuită, a fost făcută de mai multe ori în timpul acelei zile de 19 ianuarie. De cîte ori vasul ieșea la suprafață, secundul se urca pe punte și obișnuita frază răsuna pe întreg vaporul.

Căpitanul Nemo nu se arată deloc. Dintre oamenii de pe vas l-am zărit numai pe nepăsătorul steward, care-mi aduse masa cu aceeași punctualitate și, ca de obicei, fără să scoată o vorbă.

Pe la ora două mă aflam în salon, orînduindu-mi notele în carnet, cînd se deschise ușa și apăru fără veste căpitanul. Îl salutai. El abia îmi răspunse, fără să-mi spună vreun alt cu vînt. Am început să lucrez din nou, sperînd că poate îmi va da vreo lămurire despre întîmplările din noaptea trecută. Nici gînd! L-am privit. Părea ostenit; somnul nu-i limpezise încă ochii înroșiți; chipul său vădea o tristețe adîncă, o mîhnire adevărată. Umbla de ici-colo, se așeza, se ridica, lua vreo carte la întîmplare și o lăsa numaidecît, cerceta aparatele fără să-și facă însemnările obișnuite și părea că nu poate sta o clipă locului. În sfîrșit, întorcîndu-se spre mine, îmi spuse:

— Sînteți medic, domnule Aronnax?

Mă așteptam atît de pușin la întrebarea asta, încît îl privii cîteva clipe fără să răspund.

— Sînteți medic? mă întrebă el din nou. Mulți dintre colegii dumneavoastră au studiat și medicina: Gratiolet, Moquin-Tandon și alții.

— Într-adevăr, îi răspunsei eu, sînt doctor și intern de spital. Înainte de a intra la Muzeu, am practicat cîteva ani medicina.

— Bine, domnule.

Răspunsul meu se vedea că îl mulțumise pe căpitanul Nemo. Dar neștiind unde vrea să ajungă, am așteptat să-mi pună și alte întrebări, hotărît să răspund după împrejurări.

— Domnule Aronnax, îmi spuse el, ați primi să îngrijiți pe unul din oamenii mei?

— Aveți un bolnav?

— Da.

— Sînt gata să vă urmez.

— Veniți.

Mărturisesc că inima îmi bătea cu putere. Vedeam, nu știu de ce, o legătură între îmbolnăvirea unui om din echipaj și întîmplările din ajun. Taina care le învăluia îmi dădea de gîndit tot atît de mult cît și bolnavul.

Căpitanul Nemo mă conduse în partea de dinapoi a vasului, într-o cabină așezată lîngă postul de pază al mateloților. Acolo, pe un pat, era culcat un om de vreo patruzeci de ani, cu trăsături energice, un adevărat tip de anglo-saxon.

M-am aplecat asupra-i; nu era numai bolnav, ci și rănit. Capul înfășurat în cîrpe însîngerate i se odihnea pe o pernă. L-am desfăcut cîrpele, și rănitul, privindu-mă cu ochii săi mari și ficși, nu scoase nici un geamăt.

Rana era groaznică. Craniul, zdrobit cu un instrument tare, lăsa creierul descoperit, iar substanța cerebrală fusese strivită în adîncime. Cheagurile de sînge se formaseră în masa difluentă, care căpătase o culoare roșie-închisă. Aveam în față o contuzie și o comoție cerebrală totodată. Respirația bolnavului se încetinise. Chipul i se schimonosise din pricina tresăririlor spasmodice ale mușchilor. Phlegmazia cerebrală era deplină și adusesese cu ea paralizia simțurilor și a mișcării.

Cercetai pulsul rănitului. Abia mai bătea. Extremitățile corpului începuseră să i se răcească. Vedeam că i se apropie sfîrșitul. După ce îl pansai pe bietul om, mă întorsei spre căpitanul Nemo:

— Cum a fost rănit? Îl întrebai.

— Ce importanță are! căută el să ocolească răspunsul. O ciocnire a vasului a zdrobit una dintre pîrghiile mașinii, care s-a prăbușit peste acest om. Dar ce credeți despre starea lui? Îmi venea greu să arăt ce credeam.

— Puteți vorbi, mă îndemnă căpitanul. Bietul om nu cunoaște limba franceză. Îl privii din nou

pe rănit, apoi spusei:

— Mai are două ore de trăit.

— Și nu-l mai poate salva nimic?

— Nimic.

Mîna căpitanului Nemo se încleșta și cîteva lacrimi alunecară din ochii săi, pe care nu-i credeam făcuți să plîngă.

Mă mai uitai un timp la bietul muribund; viața i se scurgea încetul cu încetul. Părea și mai palid sub strălucirea luminii electrice, care îi scălda patul de moarte. Îi privii chipul inteligent, brăzdat de zbîrcituri timpurii, săpate de nenorocire sau poate de mizerie, cu multă vreme înainte. Căutam să-i prind taina vieții din ultimele cuvinte pe care încerca să le rostească.

— Puteți să plecați, domnule Aronnax, îmi spuse căpitanul Nemo.

Lăsîndu-l pe căpitan la căpătîiul muribundului, m-am dus în camera mea, tulburat de ceea ce văzusem. Pînă seara tîrziu m-au chinuit tot felul de presimțiri rele. Noaptea am dormit prost și printre visele des întrerupte mi s-a părut că aud suspine îndepărtate și cîntece de moarte. Era oare o rugăciune pentru morți, murmurată în limba aceea pe care n-o puteam înțelege? A doua zi dimineata m-am urcat pe punte. Căpitanul Nemo era acolo. De cum mă zări, se îndreptă spre mine:

— Domnule profesor, îmi spuse el, ați vrea să faceți astăzi o călătorie pe fundul mării?

— Împreună cu tovarășii mei? întrebai eu.

— Dacă le face plăcere!

— Sîntem la ordinele dumneavoastră, căpitane.

— Binevoiți atunci să îmbrăcați costumele de scafandru. Despre muribund sau despre mort nu-mi pomeni nimic. M-am dus la tovarășii mei ca să le aduc la cunoștință propunerea căpitanului Nemo. Conseil o primi cu bucurie, iar canadianul se arătă de data aceasta gata să ne urmeze.

Era ora opt dimineata. La opt și jumătate eram îmbrăcați pentru noua plimbare și înarmați cu aparate de luminat și de respirat. Ușa dublă se deschise înaintea noastră și, întovărășiți de căpitanul Nemo pe care îl urmau vreo doisprezece oameni din echipaj, am coborît la o adîncime de zece metri, pe fundul tare, unde se oprișe *Nautilus*.

De acolo, un povîrniș nu prea mare ducea spre un loc plin de suișuri și de coborîșuri, adînc cam de vreo cincisprezece brațe. Fundul acesta nu semăna deloc cu cel străbătut în prima călătorie, sub apele Oceanului Pacific. Nu se vedeau aici nici nisipuri mărunte, nici crînguri submarine, nici păduri pelagice. Am recunoscut îndată ținutul acesta minunat pe care căpitanul Nemo ne făcea cinstea să ni-l înfățișeze. Era împărăția mărgeanului.

În încrengătura zoofitelor și în clasa alcionarilor se numără ordinul gorgoniilor, care cuprinde trei grupe: gorgoniile, isidiile și coralii. Din ultima grupă face parte mărgeanul, substanță curioasă care, rînd pe rînd, a fost clasată în regnul mineral, vegetal și animal. Socotit drept leac în vremurile vechi, drept giuvaer în zilele noastre, el a fost abia în 1694 clasat definitiv în regnul animal de către marsiliezu Peyssonnel.

Mărgeanul este o îngrămădire de animale mici, reunite pe un schelet fărîmicios și pietros. Polipii aceștia au o substanță comună, care le-a dat naștere prin înmugurire; fiecare își are viața lui proprie, luînd totodată parte la viața întregii colonii. Prin urmare, este un fel de socialism natural. Cunoșteam ultimele lucrări cu privire la zoofitele acestea ciudate, care se mineralizează arborizîndu-se în același timp, după cum foarte just au observat naturaliștii. De aceea nimic nu putea să fie mai atrăgător pentru mine decît cercetarea uneia din aceste păduri pietrificate, pe care natura le-a plantat în fundul mărilor.

Am pus în funcțiune aparatele Ruhmkorff și am pornit de-a lungul unui banc de mărgean în

plină formație, care cu timpul va închide partea aceasta a Oceanului Indian. Drumul era mărginit de tufişuri greu de trecut, alcătuite din încâlciturile arbuştilor ce adăposteau sub crengile lor floricele înstelate, cu raze albe. Numai că, spre deosebire de plantele de pe pământ, aceste tufişuri fixate de stînci creşteau toate de sus în jos.

Lumina jucîndu-se prin ramurile lor viu colorate, stîrnea mii de scînteieri minunate. Mi se părea că văd tuburile acelea membranoase şi cilindrice tremurînd sub unduirea apelor. Mă simţeam ispitit să culeg corolele lor fragede împodobite cu tentacule plătînde, unele abia îmbobocite, altele înflorite, pe care peştii sprinteni cu aripioare iuţi le atingeau în treacăt ca păsările în zbor. Dar de cum încercam să-mi apropiu mîna de florile acestea vii, simţitoare şi însufleţite, se alarma întreaga colonie. Corolele albe se ascundeau în tecile lor roşii, florile se topeau sub ochii mei şi tufişul se preschimba într-un bloc de bulgări pietroşi. Întîmplarea mă adusese în faţa unora din cele mai rare specii de zoofite. Mărgeanul din părţile acelea era tot atît de preţios ca şi cel ce se pescuieşte în Mediterana, pe coastele Franţei, ale Italiei şi ale Barbariei. Pentru culorile sale vii, el merită pe drept numele poetic de «floarea sîngelui» sau «spuma sîngelui», cum li se spune în comerţ celor mai frumoase exemplare. Mărgeanul, care se vinde pînă la cinci sute de franci kilogramul, era atît de numeros sub straturile de apă unde ne aflam, încît ar fi putut îmbogăţi o întreagă lume de căutători de corali. Materia aceasta preţioasă, amestecată cu alte soiuri de polipi, alcătua mormane dese şi încâlcite, numite «macciota», printre care am văzut şi cîteva bucăţi minunate de mărgean roz.

Curînd tufişurile se îndesiră şi mai mult, iar ramurile deveniră tot mai mari. Înaintea noastră se înălţau acum adevărate crînguri pietrificate, printre care se deschideau bolţi largi cu forme curioase.

Căpitanul Nemo porni printr-o galerie întunecată, care cobora lin pînă la o adîncime de o sută de metri. Lumina farurilor noastre făcea să strălucească uneori, ca într-o vrajă, pereţii poroşi ai bolţilor naturale şi florile de mărgean spînzurate ca nişte candelabre cu luciri de foc în vîrf. În sfîrşit, după două ore de mers, am atins o adîncime de aproape trei sute de metri, adică limita de unde începe să se formeze mărgeanul. Acolo nu mai erau tufe singuratice şi nici crînguri joase, ci pădure întinsă, marea vegetaţie minerală, uriaşii arbori pietrificaţi uniţi între ei prin ghirlande graţioase de plumarii, liane ale mării, împodobite în culori şi sclipiri.

Ce privelişte de nedescris! Vai, de ce nu ne puteam împărtăşi ceea ce simţeam! De ce eram închişi sub casca aceea de metal şi sticlă! Pentru ce nu ne puteam vorbi unul altuia! De ce nu puteam măcar să trăim asemeni peştilor acestora care mişună, sau mai curînd asemeni amfibiilor care timp de ore întregi pot să parcurgă după bunul lor plac şi pământul, şi apele!

Căpitanul se opri. Ne-am oprit şi noi şi, întorcîndu-mă, am văzut că oamenii din echipaj stăteau în semicerc în jurul şefului lor. Privind cu mai multă atenţie, am observat că patru dintre ei purtau pe umeri un obiect de formă alungită.

Ne aflam în mijlocul unei poieni largi, împrejmuită de crengile înalte ale pădurii submarine. Farurile noastre aruncau o lumină blîndă, care alungea peste măsură umbrele. În marginea poienii se lăsase din nou întunericul adînc prin care nu licăreau decît pîlpîirile slabe ce le arunca mărgeanul.

Ned Land şi Conseil erau lîngă mine. Priveam şi dintr-o dată mi-a trecut prin minte că am să fiu martorul unui fapt neobişnuit. În faţa noastră, pe fundul mării, se ridicau ici-colo movile acoperite de depuneri calcaroase. Aşezarea lor arăta că sînt făcute de mîini omeneşti.

Deasupra unui pedestal de stînci puse una peste alta, în mijlocul poienii, se înălţa o cruce de mărgean, care îşi întindea lungile ei braţe ce păreau făcute din sînge pietrificat.

La un semn al căpitanului Nemo, unul din oamenii săi înainta şi începu să sape o groapă la cîţiva paşi de cruce, cu un tîrnăcop pe care-l scoase de la brîu.

Am înțeles totul! Poiana era un cimitir; groapa, un mormînt; obiectul prelung pe care îl purtau oamenii era corpul celui ce murise în noaptea trecută! Căpitanul Nemo împreună cu ai săi veniseră să-și înmormînteze tovarășul în lăcașul acesta comun, în adîncurile de nepătruns ale oceanului.

Niciodată nu m-am simțit atît de mișcat! Niciodată nu mi-au năvălit în minte idei mai tulburătoare! Nu voiam să văd ceea ce vedeam! În vremea asta, groapa se adîncea încet. Peștii fugeau, ici-colo din ascunzișurile lor. Auzeam cum izbește în calcar tîrnăcopul care sclipea din cînd în cînd, lovindu-se de vreo piatră de granit pierdută în fundul apelor. Groapa se lungea, se lărgea și curînd fu destul de adîncă spre a primi corpul.

Atunci, cei ce purtau cadavrul se apropiară. Trupul, învelit într-o țesătură de byssus alb, fu coborît în groapa umedă. Căpitanul Nemo, cu brațele încrucișate pe piept, și toți ceilalți îngenuncheară pentru rugăciune. Eu și tovarășii mei ne-am înclinat capetele.

Groapa fu acoperită cu bulgării smulși de pe fund, care formară o ușoară ridicătură.

Cînd totul fu sfîrșit, căpitanul Nemo și oamenii săi se ridicară, apoi, apropiindu-se încă o dată de mormînt, își plecară genunchii și întinseră mîna luîndu-și cel de pe urmă rămas bun.

Apoi cortegiul funebru porni spre *Nautilus*, trecînd din nou pe sub bolțile pădurii, prin mijlocul crîngului, de-a lungul tufișurilor de mărgean și urcînd întruna. În cele din urmă, se iviră luminile vasului. Dîra lor luminoasă ne conduse pînă la *Nautilus*. La ora unu eram pe bord.

După ce mi-am scos costumul de scafandru, mă urcai pe punte, și, în prada acelorași idei chinuitoare, mă așezai lîngă far.

Căpitanul Nemo se apropie de mine. Ridicîndu-mă, i-am spus:

— Deci, după cum prevăzusem, omul acela a murit astă-noapte?

— Da, domnule Aronnax.

— Și se odihnește acum lîngă tovarășii săi, în cimitirul de mărgean ?

— Da, uitat de toți, însă neuitat de noi! Polipii au grijă să ne pecetluiască pentru veșnicie morții în gropile pe care le săpăm!

Și ascunzîndu-și cu un gest brusc fața în mîinile sale încleștate, căpitanul încercă în zadar să-și înăbușe un suspin. Apoi adăugă:

— Acolo e pașnicul nostru cimitir, la cîteva sute de picioare adîncime!

— Morții dumneavoastră dorm cel puțin netulburați, căpitane, rechinii nu-i pot atinge!

— Da, domnule, răspunse cu gravitate căpitanul Nemo, nu-i pot atinge nici rechinii și nici oamenii!

[Partea a Doua](#)

[Capitolul I](#)

OCEANUL INDIAN

Aici începe a doua parte a călătoriei noastre sub mări. Cea dintâi luase sfârșit prin tulburătoarea scenă din cimitirul de mărgean, care-mi lăsase urme adânci în suflet. Așadar, întreaga viață a căpitanului Nemo se desfășura în cuprinsul nemărginit al mărilor; în străfundurile lor de nepătruns își pregătise pînă și mormîntul. Acolo, nici unul din monștrii oceanului n-ar fi putut să tulbure cel de pe urmă somn al călătorilor de pe *Nautilus*, al acestor prieteni strîns uniți în moarte ca și în viață! «Și nici oamenii!» adăugase căpitanul.

Mereu aceeași neîncredere sălbatică, de nepotolit, față de societatea omenească!

Mie unuia nu îmi mai erau de ajuns presupunerile care îl mulțumeau pe Conseil. Băiatul acesta cumsecade credea cu tărie că Nemo ar fi unul din acei savanți ale căror merite nu sînt prețuite cum trebuie și care răspund prin disprețul lor la nepăsarea oamenilor. Pentru el, comandantul lui *Nautilus* era un geniu neînțeleș care, dezamăgit de viața de pe pămînt, se refugiase într-o lume de nepătruns ca să poată trăi nestingherit. După părerea mea, însă, toate astea nu lămureau decît în parte firea căpitanului Nemo.

Ultimele întîmplări îmi dovediseră că e vorba de cu totul altceva! Taina ce învăluia încă noaptea în care fuseserăm închiși și adormiți, faptul că Nemo îmi smulsese cu forța luneta cu care mă pregăteam să cercetez orizontul, rana mortală a omului aceluia, pusă pe seama unei ciocniri de neînțeleș a lui *Nautilus* — toate acestea îmi arătau că lucrurile trebuie privite altfel. Nu! Căpitanul nu se mulțumea doar să fugă de oameni! Puternicul vas nu slujea numai unei dorințe de neînfrînt pentru libertate, era poate și o armă pentru cine știe ce răzbunări cumplite.

Deocamdată nimic nu-mi este încă limpede; abia dacă întrezăresc cîteva pîlpîiri în bezna care ne înconjoară. Va trebui deci să mă mărginesc să scriu, ca să zic așa, după cum îmi vor dicta evenimentele.

Dealtfel, nu sîntem legați cu nimic de căpitanul Nemo. El știe că e cu neputință să scăpăm de pe *Nautilus*. Nu ne-am dat nici măcar cuvîntul de onoare că vom rămîne pe vas. Nu sîntem decît niște captivi, niște prizonieri care, oarecum din politețe, sîntem numiți oaspeți. Ned Land n-a renunțat deloc la speranța că-și va recîștiga libertatea. E sigur că va folosi cel dintâi prilej pe care întîmplarea i-l va scoate în cale. Fără îndoială că și eu am să fac la fel. Și cu toate astea, mi-ar părea rău să plec ducînd cu mine tainele lui *Nautilus* pe care generozitatea căpitanului ne-a lăsat să le pătrundem. Dar, la urma urmei, trebuie să-l urîm sau să-l admirăm pe căpitanul Nemo? Trebuie să-l socotim victimă sau călău? Și apoi, ca să fiu sincer, înainte de a mă despărți de el pentru totdeauna, aș vrea să fac pînă la capăt înconjurul lumii submarine, ale cărei începuturi sînt atît de mărețe. Aș vrea să văd toate minunile îngărmădite sub mările globului. Aș vrea să văd ceea ce nu a mai văzut nimeni, chiar dacă va trebui să plătesc cu viața dorința aceasta nestinsă de a cunoaște! Ce am descoperit pînă acum? Nimic sau aproape

nimic, fiindcă de-abia am străbătut șase mii de leghe de-a lungul Pacificului!

Știam bine însă că *Nautilus* se apropie de pământuri locuite și, dacă ni s-ar ivi vreun prilej de scăpare, ar fi o cruzime din partea mea să-mi sacrific tovarășii pentru dorința de a cunoaște cît mai multe. Va trebui să-i urmez și poate chiar să-i călăuzesc. Dar prilejul acesta se va ivi el vreodată? Ca om lipsit de libertate, îl doresc din toată inima, dar ca savant, ca cercetător, mă tem de el. În ziua de 21 ianuarie 1868, la prînz, pe cînd ofițerul secund lua înălțimea soarelui, m-am urcat pe punte și, aprinzîndu-mi o țigară, m-am dus lîngă el ca să privesc operația. Fără îndoială că omul acesta nu înțelegea limba franceză, pentru că, deși am făcut de mai multe ori, cu voce tare, unele observații, secundul a rămas nepăsător și mut. Dacă ar fi înțeles cuvintele mele, nu s-ar fi putut să nu dea, fără voia lui, măcar un semn de atenție. În timp ce el își făcea măsurătoarea cu ajutorul sextantului, unul din mateloții de pe *Nautilus* — voinicul acela care ne întovărășise în prima călătorie submarină spre insula Crespo — veni să curețe geamurile farului. Am cercetat și eu instalația aparatului, căruia niște inele lenticulare, asemănătoare cu ale farurilor de pe coastă, îi însuteau puterea și-i trimiteau lumina în direcția cerută. Lampa electrică era astfel construită încît dădea toată capacitatea ei de iluminare. Razele erau produse în vid, de aceea aveau asigurată și regularitatea, și intensitatea. Vidul cruța de asemenea și vîrfurile de grafit între care se desfășoară arcul luminos. Asta însemna o economie importantă pentru căpitanul Nemo, deoarece vîrfurile n-ar fi putut fi înlocuite cu una, cu două.

Așa cum erau construite, însă, uzarea lor devenise cu totul neînsemnată.

Cînd *Nautilus* se pregăti să-și reia drumul submarin, coborîi în salon. Panourile se închiseră și se dădu îndată ordinul de scufundare.

Brăzdam valurile Oceanului Indian, vastă cîmpie lichidă de cinci sute cincizeci milioane de hectare și ale cărei ape sînt atît de limpezi încît ametești dacă te apleci asupra lor. *Nautilus* pluti cîteva zile la o adîncime de o sută pînă la două sute de metri. Oricui, afară de mine, care eram stăpînit de o nesfîrșită dragoste pentru mare, ceasurile i s-ar fi părut lungi și plictisitoare; dar plimbările zilnice pe punte, unde sorbeam cu nesaț aerul dătător de viață al oceanului, priveliștea apelor bogate pe care o vedeam prin geamurile salonului, cititul cărților din bibliotecă, scrierea notelor mele zilnice îmi luau tot timpul, nelăsîndu-mi nici o clipă de oboseală sau de plictis.

Cu sănătatea toți o duceam destul de bine. Regimul de pe bord era cît se poate de potrivit, și în ce mă privește m-aș fi putut lipsi și de schimbările pe care Ned Nand, din dorința de a se împotrivi, se străduia să le facă. Temperatura constantă a vasului ne punea la adăpost de orice boală, în așa fel încît nu ne puteam teme nici măcar de o răceală. Dealtfel, se afla pe bord o rezervă oarecare din madreporarul *dendrophyllum*, cunoscut în Provența sub numele de «mărar de mare», din care am fi putut face o pastă excelentă împotriva tusei.

Timp de cîteva zile am văzut numeroase păsări de apă, palmipede, pescăruși mici și mari. Cîteva dintre ele, vîinate cu îndemînare și preparate într-un anumit fel, ne-au dat o hrană destul de bună.

Plasele lui *Nautilus* au prins mai multe feluri de broaște țestoase de mare cu spatele bombat, a căror carapace este foarte prețuită. Reptilele acestea se cufundă cu ușurință și pot sta multă vreme sub apă, închizîndu-și supapa cărnoasă de la deschizătura exterioară a canalului nazal. Cînd au fost prinse, unele dintre ele dormeau încă în carapace, la adăpost de animalele marine. Carnea broaștelor țestoase nu ni s-a părut tocmai bună, în schimb ouăle lor ne-au plăcut foarte mult.

Cît despre pești, ei ne-au stîrnit admirația ori de cîte ori, privind prin ferestre, am putut pătrunde în tainele vieții lor acvatice. Printre ei am observat mai multe specii pe care nu-mi

fusesse dat să le văd pînă atunci.

De la 21 la 23 ianuarie, *Nautilus* înainta cu două sute cincizeci de leghe în douăzeci și patru de ore, ceea ce face tocmai douăzeci și două de mile pe oră. Și dacă în trecere puteam recunoaște unele varietăți de pești, aceasta se datora luminii electrice care îi atrăgea ademenindu-i să ne însoțească. Cei mai mulți însă rămîneau curînd în urmă, din pricina vitezei vasului. Cu toate acestea, unii izbuteau să se mai țină un timp în preajma lui *Nautilus*.

În dimineața de 24 ianuarie, la 12°5' latitudine sudică și 94°33' longitudine, am zărit insula Keeling, ridicătură madreporică plină de cocotieri minunați, care a fost vizitată de Darwin și de căpitanul Fitz-Roy. *Nautilus* se ținu la o mică depărtare de coastele rîpoase ale acestei insule nelocuite. Dragele aruncate prinseră numeroase specii de polipi și de echinoderme și cîteva exemplare ciudate din încrengătura moluștelor. Curînd, insula Keeling se pierdu în zare, iar vasul nostru luă direcția nord-vest, spre vîrfurile Peninsulei indiene.

— Locuri civilizate! îmi spuse în ziua aceea Ned Land. Astea îmi plac mai mult decît insulele din Papuasia, în care sînt mai mulți sălbatici decît căprioare! Pe țărmul indian, domnule profesor, sînt drumuri, căi ferate, orașe englezești, franceze și indiene. N-ai nevoie să faci mai mult de cinci mile ca să dai de un compatriot! Hm! N-o fi venit cumva vremea să-i tragem chiulul căpitanului Nemo?

— Nu, Ned, nu! îi răspunsei eu hotărît. Să lăsăm lucrurile în voia lor. *Nautilus* se apropie de continente locuite. Se înapoiază spre Europa. Să-i îngăduim să ne ducă într-acolo. Cînd o să fim în mările noastre, vom vedea ce e de făcut. Dealtfel, nu-mi închipui că Nemo o să ne lase să vînam pe coastele Malabarului sau ale Coromandelului, ca în pădurile din Noua Guinee.

— Și adică fără voia lui nu putem pleca, domnule?

Nu i-am mai răspuns canadianului. Nu voiam să încep o discuție pe tema aceasta, pentru că, de fapt, doream din toată inima să mă las pînă la capăt în voia sorții care mă aruncase pe bordul lui *Nautilus*.

De pe insula Keeling, mersul nostru se mai încetini și începu să se schimbe, ducîndu-ne adesea la mari adîncimi. Planurile înclinate, care puteau fi așezate oblic față de linia de plutire cu ajutorul unor pîrghii din interior, au fost folosite de mai multe ori. Ne-am coborît astfel pînă la doi și chiar trei kilometri, fără ca să putem însă măsura adîncimea Mării Indiilor, al cărei fund n-a putut fi atins nici cu sonde de treisprezece mii de metri. În straturile mai adînci, termometrul arăta întotdeauna peste 4°. Am observat că numai în straturile apropiate de suprafață apa era totdeauna mai rece, acolo unde fundul se găsea la o adîncime mai mică. În ziua de 25 ianuarie, oceanul fiind cu totul pustiu, *Nautilus* pluti toată ziua la suprafață, lovind valurile cu elicea lui puternică și aruncînd apa la o mare înălțime. Semăna atunci atît de bine cu un cetaceu uriaș, încît ar fi putut înșela pe oricine l-ar fi văzut. Trei sferturi de zi mi le-am petrecut pe punte, privind întinsul apelor. Nimic în zare, în afară de un steamer lung, care trecu pe la orele patru după-amiază în direcție opusă nouă, spre vest. Catargele steamerului se zăriră o clipă; el însă nu-l putea vedea pe *Nautilus* care se ridica abia cu puțin deasupra apei. Mi-am închipuit că nava aceea aparține Liniei peninsulare și orientale care face serviciul de pe insula Ceylon la Sidney, trecînd prin Roy-Georges și Melbourne.

Pe la cinci după-amiază, înaintea scurtei înserări care în zonele tropicale leagă ziua cu noaptea, am văzut, împreună cu Conseil, o priveliște ciudată.

Există un animal plăcut la vedere, a cărui întîlnire, după cum se credea în vechime, prevestește noroc. Aristotel, Ateneus, Plinius, Opius îi studiaseră obiceiurile și vorbiseră despre el cu toată arta poezilor Greciei și Romei. Ei îl numiseră «*Nautilus*» sau «*pompilius*». Dar știința modernă n-a păstrat denumirea aceasta: moluscă e cunoscută acum sub numele de «*argonaut*».

Un grup de cîteva sute de asemenea argonauți, făcînd parte din specia argonauților tuberculați, specifică Mării Indiilor, călătorea tocmai atunci la suprafața oceanului.

Moluștele acestea grațioase "mergeau cu spatele înainte, mișcîndu-se cu ajutorul unui tub locomotor, prin care aruncau afară apa pe care o aspiraseră. Din cele opt tentacule ale fiecărui argonaut, șase, lungi și subțiri, pluteau pe apă, pe cînd celelalte două, lățite ca niște palme, erau întinse în vînt asemenea unor pînze ușoare. Le vedeam cît se poate de deslușit găoacea ondulată și în formă de spirală, pe care Cuvier o asemuiește pe drept cuvînt cu o corăbioară elegantă. În adevăr, găoacea poartă ca o navă animalul care a secretat-o, fără ca acesta să fie lipit de ea.

— Argonautul poate să-și părăsească găoacea, i-am spus lui Conseil, dar n-o părăsește niciodată.

— Ca și căpitanul Nemo, îmi răspunse, pe bună dreptate, Conseil. De aceea ar fi făcut mai bine să-și numească vasul Argonautul.

Nautilus pluti aproape o oră printre moluște — apoi, nu știu de ce, ele se speriară toate deodată. Ca la un semn, pînzele fură trase, brațele se strînseră, corpurile se înghemuiră, găoacele se răsturnară schimbîndu-și centrul de greutate și întreaga flotilă dispăru sub valuri. Totul se petrecu într-o clipă și nu cred ca vreodată vasele vreunei escadre să fi manevrat cu mai multă punctualitate. În același timp, noaptea coborî dintr-o dată și valurile, abia mișcate de vînt, se prelinseră liniștite pe sub învelișurile de fier ale lui *Nautilus*.

A doua zi, 26 ianuarie, am tăiat Ecuatorul pe la al optzeci și doilea meridian, intrînd în Emisfera Boreală. În cursul zilei ne-a însoțit un alai fioros de rechini, fiare înspăimîntătoare care mișună prin mările acelea, făcîndu-le foarte periculoase, în scurtă vreme, însă, *Nautilus*, sporindu-și viteza, îi lăsă în urmă chiar și pe cei mai repezi dintre aceștia.

La 27 ianuarie, în largul Golfului Bengal, am văzut de mai multe ori o priveliște înfiorătoare: cadavre care pluteau la suprafața apei. Erau morții orașelor indiene, tîrîți de Gange pînă în larg. Pentru că vulturii, singurii gropari ai ținutului, nu isprăviseră de sfîrtecat cadavrele, rechinii se grăbeau să le dea o mîna de ajutor în funebra lor îndeletnicire.

Pe la orele șapte seara, *Nautilus*, pe jumătate cufundat, plutea într-o mare ca de lapte, ce părea că se întinde pînă dincolo de zări. Să fi fost efectul razelor lunii? Nu, pentru că luna nouă, abia de două zile, era încă sub orizont, în razele soarelui. Întregul cer, deși luminat de stele, părea negru față de albeața apelor.

Conseil nu-și credea ochilor; mă întrebă care sînt cauzele acestui fenomen ciudat. Din fericire am putut să-i răspund.

— Ai în față ceea ce se numește o mare de lapte, îi spusei, o întindere nesfîrșită de apă albă, care poate fi văzută adesea în apropierea țărmurilor din Amboine ca și prin meleagurile în care ne aflăm acum.

— N-ar putea domnul să-mi spună cauzele unei asemenea priveliști? Că doar nu s-o fi prefăcut apa în lapte!

— Nu, Conseil, albeața care te uimește e datorată numai nenumăraților infuzori, un fel de viermușori¹⁷ luminoși, gelatinoși și fără culoare, subțiri cît firul de păr și a căror lungime nu trece de-o cincime de milimetru. Parte din vietățile acestea se lipesc între ele pe o întindere de cîteva leghe.

— Cîteva leghe! strigă Conseil.

— Da, băiete, și nu încerca să socotești numărul infuzorilor! N-ai să izbutești, fiindcă, dacă nu mă înșel, unii navigatori au plutit pe asemenea mări de lapte chiar și mai mult de patruzeci de mile.

Nu știu dacă Conseil a ținut seama de sfatul meu, dar părea adîncit în gînduri, căuta

pesemne să socotească cîte cincimi de milimetru sînt în 40 de mile. Cît despre mine, mă uitam în continuare la acest fenomen.

Timp de mai multe ore. *Nautilus* brazdă cu pintenul său valurile alburii, alunecînd fără zgomot pe apa ce părea săpunită, ca și cum ar fi plutit prin viitoarea de spumă pe care curenții și contracurenții din golfuri o lasă uneori între ei.

Spre miezul nopții marea își relua înfățișarea obișnuită, dar în urma noastră, pînă la marginea orizontului, cerul, oglindind albeața valurilor, păru multă vreme cufundat în luminile nedeslușite ale unei aurore boreale.

Capitolul II

O NOUĂ PROPUNERE A CĂPITANULUI NEMO

La 28 ianuarie, spre amiază, ieșind la suprafața apei, la 9°4' latitudine nordică, *Nautilus* se găsi în apropierea unui țarm aflat la opt mile înspre vest. Am zărit mai întîi o îngrămădire de munți, înalți de aproape două mii de picioare, cu forme foarte neregulate. După determinarea locului, m-am coborît în salon și, cercetînd harta, mi-am dat seama că ne aflam în fața insulei Ceylon, această perlă ce pare că atîrnă la urechea Peninsulei indiene.

Căutînd în bibliotecă vreo carte despre Ceylon, una din cele mai roditoare insule de pe glob, am dat de un volum scris de H. C. Sirr esq. și avînd titlul: «Ceylon and the Cingalese». Reîntors în salon, mi-am notat mai întîi poziția geografică a insulei, căreia cei din antichitate îi dăduseră atîtea nume.

Tocmai atunci intră în salon căpitanul Nemo urmat de secundul său. După ce privi harta, căpitanul se întoarse spre mine.

— Insula Ceylon, spuse el, e un loc vestit pentru pescuitul perlelor. V-ar plăcea, domnule Aronnax, să vizitați una din pescăriile ei?

— Firește, domnule căpitan.

— Bine. Asta-i foarte ușor. Numai că, dacă vom vedea pescăriile, în schimb nu vom vedea pescarii. Exploatarea anuală încă n-a început. Dar n-are a face. Voi îndrepta vasul spre Golful Manaar, unde vom ajunge în timpul nopții.

Căpitanul Nemo spuse cîteva cuvinte ofițerului secund, care ieși îndată. *Nautilus* începu să se scufunde și curînd manometrul indică o adîncime de treizeci de picioare.

Cu harta în față căutai Golful Manaar. L-am găsit pe paralela a noua, pe coasta de nord-vest a Ceylonului, format dintr-o prelungire a micii insule Manaar. Pentru ca să ajungem acolo, trebuia să navigam de-a lungul întregii coaste apusene a Ceylonului.

— Domnule profesor, îmi spuse căpitanul Nemo, se pescuiesc perle în Golful Bengal, în Marea Indiilor, în mările Chinei și Japoniei, în mările din sudul Americii, în Golful Panama, în Golful Californiei; dar nicăieri nu se obțin rezultate mai frumoase decît în Ceylon. Noi am sosit cam devreme, fără îndoială. Pescarii se adună abia în luna martie în Golful Manaar. Aici, timp de treizeci de zile, trei sute de corăbii de-ale lor se îndeletnicesc cu exploatarea fructuoasă a comorilor mării. Pe fiecare corabie sînt cîte zece vîslași și zece pescuitori. Aceștia, împărțiți în două grupuri, se scufundă rînd pe rînd pînă la doisprezece metri adîncime, cu ajutorul unor

pietroaie pe care le țin între picioare. Pietroaiele sînt legate de corăbii cu niște funii.

— Va să zică se mai folosesc și acum mijloace atît de rudimentare?

— Da, cu toate că pescăriile acestea aparțin englezilor, cărora le-au fost cedate încă din 1802, prin tratatul de la Amiens.

— Mi se pare totuși că haina de scafandru pe care o întrebuițați și dumneavoastră ar fi de mare folos în munca asta.

— Desigur, pentru că bieții pescuitori nu pot rămîne mult timp sub apă. Descriindu-și călătoria făcută în Ceylon, englezul Perceval vorbește despre un cafru care a stat cinci minute fără să se urce la suprafață, dar faptul mi se pare cam îndoielnic. Știu că unii scufundători pot sta în apă pînă la cincizeci și șapte de secunde, iar cei mai destoinici — și ei sînt destui de rari — pot rămîne pînă la optzeci și șapte de secunde. Cînd acești nefericiți revin la suprafață, din nas și din urechi li se scurge apă amestecată cu sînge. Cred că în medie un pescuitor poate sta sub apă treizeci de secunde, în care timp se zorește să strîngă într-o mică plasă cît mai multe scoici perlifere. De obicei însă scufundătorii nu trăiesc mult; vederea le slăbește, ochii li se acoperă de ulceratii; pe trup le apar plăgi și de multe ori chiar pier loviți de apoplexie în fundul mării!

— Da, am spus, este o meserie nenorocită, care nu servește decît unor toane ale modei! Dar ați putea să-mi spuneți cam cîte scoici poate să strîngă într-o zi o corabie?

— Între patruzeci și cincizeci de mii de bucăți. Se spune chiar că în 1814 guvernul englez a tocmnit scufundători să pescuiască pentru el; în douăzeci de zile au fost culese șaptezeci și șase de milioane de scoici.

— Dar cel puțin pescuitorii sînt de ajuns de bine plătiți? am întrebat.

— Abia dacă primesc ceva, domnule profesor. La Panama ei cîștiga un dolar pe săptămîină. De obicei li se dă un gologan pentru scoicile care au perle, dar îți dai seama cîte adună ei fără perle!

— Un gologan pentru acești nefericiți care își îmbogățesc stăpînii Ce mîrșăvie!

— Așadar, domnule profesor, îmi spuse căpitanul Nemo, o să vizitați împreună cu tovarășii dumneavoastră bancul de scoici de la Manaar și, dacă din întîmplare vom întîlni vreun pescar mai grăbit, îl veți vedea cum lucrează.

— Ne-am înțeleș, căpitane.

— Dar ia spuneți, domnule Aronnax, vă temeți cumva de rechini?

— De rechini? întrebai eu, încurcat, întrebarea mi se păru fără rost.

— De rechini, repetă căpitanul Nemo.

— Mărturisesc, domnule căpitan, că nu sînt încă obișnuit cu soiul acesta de pești.

— Noi ne-am deprins cu ei și cu timpul o să vă deprindeți și dumneavoastră. Dealtfel, vom fi înarmați și, în drum, poate că vom putea vîna vreunul. E o vînătoare interesantă. Așadar, ne vedem mîine în zori, domnule profesor.

Spusese acestea ca și cum ar fi fost vorba de-o mică plimbare, apoi ieși din salon.

Dacă ați fi poftiți la o vînătoare de urși în munții Elveției, ați zice: «Foarte bine, mîine mergem la vînătoare de urși!» Dacă ați fi poftiți la o vînătoare de lei în cîmpiile din Atlas sau de tigri în jungla indiană, ați zice: «Aha, vom vîna lei și tigri!». Dar dacă ați fi invitați să vînați rechini sub apă, poate că v-ați mai gîndi înainte de a accepta.

Mi-am trecut mîna peste fruntea îmbrobonită de o sudoare rece.

«Ia să mă gîndesc puțin, îmi spusei eu. Ca să vînezi vidre prin pădurile submarine, cum am făcut noi în insula Crespo, mai merge. Dar să cutreieri fundul mărilor cînd ești sigur că ai să întîlnești rechini, asta mi se pare că e cu totul altceva! Știu că în unele ținuturi, mai ales în insulele Andamane, negrii nu șovăie să atace rechinul cu un pumnal într-o mîină și cu un laț în

cealaltă; mai știu însă că mulți dintre cei care înfruntă fiarele acestea primejdioase nu se mai întorc vii. Dealtfel, nici nu sînt negru, și chiar dacă aș fi, tot aș avea motive să șovăi.

Și iată-mă numai cu gîndul la rechini, la fălcile lor înarmate cu multe șiruri de dinți, în stare să taie un om în două. Începusem să și simt că mă dor șalele. Apoi nu-mi plăcea nici felul în care căpitanul îmi făcuse invitația asta blestemată. Parcă ar fi fost vorba să mergem într-un huceag să urmărim vreo biată vulpe. «Nu-i nimic, mi-am zis, Conseil n-o să meargă nici în ruptul capului și asta mă va scuti să-l însoțesc pe căpitan». În înțelepciunea lui Ned Land, trebuie să mărturisesc că nu prea aveam încredere. O primejdie, oricît de mare ar fi fost ea, însemna totdeauna un îndemn pentru firea lui războinică.

Am vrut să citesc mai departe cartea lui Sirr, dar n-am făcut decît să o răsfoiesc cu gîndul în altă parte. Printre rînduri vedeam deschizîndu-se fălci fioroase.

Tocmai atunci intrară Conseil și canadianul, liniștiți, ba chiar voioși, neavînd habar de ce-i așteaptă.

— Pe cinstea mea, domnule, îmi zise Ned Land, căpitanul Nemo al dumneavoastră— lua-l-ar dracu'! — ne-a făcut adineauri o propunere foarte plăcută.

— A! Va să zică știți?

— Dacă nu-i cu supărare, răspunse Conseil, comandantul lui *Nautilus* ne-a invitat să vizităm mîine, în tovărășia dumneavoastră, pescăriile minunate din Ceylon. Ne-a vorbit foarte politicoș, ca un adevărat gentleman.

— Afară de asta nu v-a mai spus nimic?

— Nimic altceva, spuse canadianul, decît că și dumneavoastră știți despre plimbarea asta.

— Și nu v-a spus nimic despre...?

— Nu, nimic, domnule naturalist. O să mergeți cu noi, nu-i așa?

— Eu... firește! Văd că ești încîntat de asta, meștere Land.

— Da, fiindcă trebuie să fie ceva neobișnuit!

— Și poate chiar primejdios! am adăugat eu, cu subînțelesuri.

— Cum poate fi primejdioasă o simplă plimbare pe un banc de scoici? se miră Ned Land.

Desigur, căpitanul Nemo socotise că e mai înțelept să nu le pomenească nimic despre rechini tovarășilor mei. Eu îi priveam cu ochii împăienjeniți, de parcă i-aș fi și văzut sfirtecați. Ar fi trebuit oare să-i înștiințez? Desigur, numai că nu prea știam cum să încep.

— Domnul n-ar dori, spuse Conseil, să ne dea cîteva amănunte despre pescuitul perlelor?

— Chiar despre pescuit, am întrebat, sau despre întîmplările care... ?

— Despre pescuit, răspunse canadianul. Înainte de a-l vedea la fața locului, e bine să-l cunoaștem.

— Atunci stați jos, prieteni, și am să vă spun tot ce-am aflat acum de la englezul Sirr.

Ned și Conseil se așezară pe un divan și prima întrebare mi-a pus-o canadianul:

— Ce e perla, domnule?

— Dragă Ned, i-am răspuns, perla sau mărgăritarul este pentru poet o lacrimă a mării; pentru orientali e o picătură de rouă solidificată; pentru femei, un juvaer de formă lunguiață, cu strălucire sticloasă, făcut dintr-o materie sidefie, pe care ele îl poartă la deget, la gît sau la urechi; pentru chimist, este un amestec de fosfat și carbonat de calciu cu puțină gelatină, iar pentru naturalist este o simplă secreție bolnăvicioasă a organului care produce sideful la unele bivalve.

— Încrengătura moluștelor, spuse Conseil, clasa acefalelor, ordinul testaceelor.

— Dar, am continuat eu, dintre toate moluștele, aceea care mai ales produce perla este scoica perliferă numită «meleagrina margaritifera». Perla nu-i decît o concrețiune, o îngroșare a sidefului, în formă rotundă. Ea poate fi sau lipită de peretele scoicii, sau încrustată în cutele

animalului. Atunci cînd stă pe scoică, perla se lipește de ea; cînd crește în carne, e liberă. Totdeauna are însă drept centru un corp mic și tare, fie un grăuncior oarecare, fie un fir de nisip, împrejurul căruia se depune sideful timp de cîțiva ani, treptat, în straturi subțiri și concentrice.

— Se pot găsi mai multe perle într-o singură scoică ? Întrebă Conseil.

— Da, băiete. Unele scoici, numite «pintadine», par niște adevărate cutiuțe cu perle. Am auzit un lucru de care, e drept, mă cam îndoiesc că ar fi adevărat, totuși am să vi-l spun: se zice că într-o scoică din acestea s-au găsit nu mai puțin de o sută cincizeci de rechini.

— O sută cincizeci de rechini? strigă Ned Land.

— Am zis rechini?! mă mirai eu. Vreau să zic o sută cincizeci de perle. Rechinii n-au ce căuta aici.

— Firește. Domnul e atît de bun să ne spună prin ce mijloace se scot perlele?

— Sînt mai multe metode, și adesea, cînd perlele sînt lipite de valve, pescuitorii le smulg cu cleștele. De obicei, însă, scoicile sînt întinse pe rogojini la malul apei. Ele mor astfel în aer liber și după zece zile sînt de ajuns de putrezite. Atunci sînt cufundate în rezervoare cu apă de mare, pe urmă sînt deschise și spălate. Abia acum începe adevărata muncă. Se scot mai întîi plăcile de sidef, care se vînd în lăzi de cîte o sută douăzeci și cinci și o sută cincizeci de kilograme. Apoi se scoate parenchimu) scoicii, se fierbe și se trece prin sită, ca să nu se piardă nici cele mai mici perle.

— Perlele sînt prețuite după mărimea lor? mă întrebă Conseil.

— Nu numai după mărime, i-am răspuns, ci și după formă, după «apele» pe care le fac, adică după culoarea ca și după luciul lor, după strălucirea pestriță care ne încîntă ochiul. Cele mai frumoase dintre ele sînt numite perle-virgine sau parangone. Ele cresc libere în carnea moluștei, sînt albe, cel mai adesea opace, dar cîteodată au o transparentă opalină. De cele mai multe ori sînt rotunde sau în formă de pară. Fiind cele mai prețioase, se vînd cu bucata. Celelalte perle cresc lipite de valvele scoicii; în sfîrșit, cele mai puțin prețioase sînt perlele mici, cunoscute sub numele de semințe. Ele se vînd cu măsura și sînt folosite mai ales la broderiile de pe odăjdii bisericești.

— Trebuie să fie o muncă anevoioasă și de durată să alegi perlele după mărime.

— Nu, prietene. Munca asta se face cu ajutorul a unsprezece site găurite după nevoie. Perlele care rămîn într-o sită cu 20 pînă la 24 de găuri sînt perle de cea mai mare valoare. Cele care rămîn în site cu 100 și 800 de găuri sînt de calitate a doua. Iar cele pentru care sînt folosite sitele cu 900 pînă la 1000 de găuri sînt numite semințe.

— E un mijloc ingenios, spuse Conseil, si văd că împărțirea și clasificarea perlelor se face în mod mecanic. Domnul ar putea să ne spună ce cîștig aduce exploatarea bancurilor de scoici cu perle?

— Dacă ne luăm după ce spune Sirr, pescăriile din Ceylon sînt arendate în fiecare an cu suma de 3 milioane de rechini.

— De franci, vreți să spuneți.

— Da, de franci, trei milioane de franci. Dar cred că pescăriile astea nu mai aduc aceleași venituri ca altădată. La fel se întîmplă și cu pescăriile americane care odinioară aduceau 4 milioane de franci, iar acum cîștigul e redus la două treimi. Tot în tot, venitul general adus de exploatarea perlelor poate fi evaluat la 9 milioane de franci.

— Există cumva și perle celebre care au fost cotate la un preț foarte ridicat? Întrebă Conseil.

— Da, băiete, se zice că Cezar a dăruit Servilliei o perlă în valoare de 20 000 de franci în moneda noastră.

— Am auzit chiar că una din cucoanele din antichitate bea oțet în care puneă perle, vorbi canadianul.

— Cleopatra, răspunse Conseil.

— Trebuie să fi fost destul de rău la gust! se scutură Ned.

— Oribil, prietene Land, dar un păhărel cu oțet care costă 115 000 de franci, frumos preț!

— Îmi pare rău că nu m-am însurat cu cucoana asta, rîse Ned.

— Cleopatra soția lui Ned Land! exclamă Conseil.

— Era să mă însor cu adevărat și nu e vina mea dacă nu s-a făcut, răspunse serios canadianul, l-am cumpărat chiar un șirag de perle lui Kat Tander — logodnica mea — care de fapt s-a măritat cu un altul. Ei bine, șiragul de perle nu m-a costat mai mult de un dolar jumătate și cu toate astea — domnul profesor poate să mă creadă — perlele acelea n-ar fi trecut prin sita cu 20 de găuri.

— Dragul meu Ned, îi răspunsei rizînd, erau perle artificiale, simple boabe de sticlă unse în interior cu esență de Orient.

— Trebuie să coste mult esența asta de Orient!

— Aproape nimic! Nu e altceva decît o substanță argintată din solzi de plătică și amoniac. N-are nici o valoare.

— Poate de asta s-a măritat Kat cu un altul, filozofă Ned Land cu glas tare.

— Dar ca să ne întoarcem la perlele de mare valoare, am spus eu, nu cred ca un rege să fi avut una mai valoroasă decît aceea a căpitanului Nemo.

— Asta, arată Conseil spre vitrina în care era închisă minunata bijuterie.

— Cu siguranță că nu mă înșel dacă afirm că are o valoare de 2 milioane de...

— Franci, spuse iute Conseil.

— Da, două milioane de franci, și pe căpitan nu l-a costat decît oboseala de a o culege.

— Cine știe, poate că mîine, în plimbarea noastră, o să găsim una la fel.

— Ei și? spuse Conseil.

— Cum, ei și ?

— La ce ne-ar servi 2 milioane pe *Nautilus* ?

— Pe *Nautilus* nu, dar poate... În altă parte! îi întoarse Ned vorba.

— În altă parte! oftă Conseil.

— Meșterul Land are dreptate. Dacă am aduce cu noi în Europa sau în America o perlă de cîteva milioane, acest fapt ar întări și adevăratele spusele noastre cu privire la călătoria pe sub mări.

— Așa cred și eu, încuviință Ned Land.

— Este primejdios pescuitul perlelor? întrebă Conseil, care se întorcea mereu la partea practică a lucrurilor.

— Deloc, am răspuns eu repede, mai cu seamă dacă se iau oarecari măsuri de prevedere.

— Ce primejdii pot fi în meseria asta? făcu Ned Land. Doar să înghiți cîteva guri de apă de mare...

— Chiar așa, Ned. Dar ia spune, l-am întrebat eu, încercînd să imit tonul nepăsător al căpitanului Nemo, îți este cumva teamă de rechini, bravul meu Ned?

— Mie, se miră canadianul, mie, care sînt de meserie vînător cu cangea? Nici nu-mi pasă de ei!

— Nu e vorba să-i pescuiești cu cîrligul și să-i urci pe bordul unui vas, unde să le tai coada cu toporul, să le deschizi pîntecele, să le scoți inima și să o arunci în mare.

— Atunci e vorba să...?

— Sigur că da.

— În apă ?

— În apă.

— Pe legea mea! Cu o cange bună n-am de ce mă teme. Știți, domnule, rechinii ăștia sînt animale făcute cam fără socoteală. Ca să te poată înșfăca, trebuie mai întîi să se întoarcă pe burtă și în timpul ăsta...

Ned Land spunea «înșfăca» în așa fel, încît te treceau fiori auzindu-l.

— Dar tu, Conseil, ce crezi despre rechini?

— Eu, zise Conseil, voi fi sincer cu domnul. «Semn bun», mi-am spus.

— Dacă domnul înfruntă rechinii, urmă Conseil, nu văd de ce nu i-am înfrunța împreună?

Capitolul III

O PERLĂ DE ZECE MILIOANE

Veni și noaptea. M-am culcat. Am dormit destul de prost. Rechinii jucară un rol însemnat în visele mele și am găsit că-i foarte dreaptă și foarte nedreaptă totodată etimologia după care cuvîntul rechin vine de la «requiem».

A doua zi, pe la patru dimineața, m-a trezit stewardul pe care căpitanul Nemo mi-l pusese la dispoziție. Mă sculai în grabă, mă îmbrăcai și intrai în salon.

Căpitanul Nemo mă aștepta.

— Sînteți gata de plecare, domnule Aronnax? mă întrebă el.

— Sînt gata.

— Vă rog să mă urmați.

— Dar tovarășii mei, căpitane?

— Au fost înștiințați și ne așteaptă.

— Îmbrăcăm acum costumele de scafandri ? am întrebat.

— Nu încă. Nu l-am adus pe *Nautilus* prea aproape de coastă, așa că sîntem destul de departe de bancul Manaar; dar am pregătit luntrea care ne va duce exact la locul de debarcare, scutindu-ne o bucată bună de mers prin apă. În ea sînt și aparatele de scufundare, pe care le vom pune cînd va începe explorarea submarină.

Căpitanul Nemo mă conduse spre scara centrală care răspundea pe punte. Ned Land și Conseil erau acolo, încîntați de «petrecerea» care se pregătea. Cinci marinari de pe *Nautilus* ne așteptau gata de vîsliț, în luntrea ce fusese trasă lîngă bord.

Era încă întuneric. Ici-colo printre norii care acopereau cerul, se zărea cîte o stea. Uitîndu-mă spre țarm, văzui doar o linie nedeslușită cuprinzînd trei sferturi din orizont, de la sud-vest la nord-est. *Nautilus*, care în timpul nopții înaintase de-a lungul coastei de apus a Ceylonului se găsea la vest de golful format de coastă și de insula Manaar. Aici, sub apele întunecate, se întindea bancul de pintadine, nesecat izvor de perle, a cărui lungime trecea de douăzeci de mile.

Căpitanul Nemo, Conseil, Ned Land și cu mine ne așezarăm în partea de dinapoi a bărcii. Cîrmaciul își luă locul, ceilalți patru tovarăși ai lui prinseră vîslele și pornirăm în larg.

Luntrea se îndrepta spre sud. Vîslașii nu se grăbeau. Am observat că ei cufundau bine vîslele în apă, dar le trăgeau numai din zece în zece secunde, după metoda folosită de marina de război. În timp ce luntrea luneca ușor, picăturile de apă loveau fundul negru al valurilor, sfîrîind ca niște stropi de plumb topit; luntrea sălta ușor pe valurile venite din larg, ale căror creste plescăiau lovindu-i prova ascuțită.

Tăceam cu toții. La ce s-o fi gîndind căpitanul Nemo? Poate la pămîntul spre care ne îndreptam și care i se părea prea aproape, spre deosebire de canadian, căruia țărmlul i se părea încă prea departe. Cît despre Conseil, el se bucura de plimbare și atîta tot.

Pe la cinci și jumătate, în cele dintîi lumini ale dimineții se deslușiră mai bine înălțimile coastei, care se arăta a fi mai turtită spre est și mai ridicată spre sud. Aveam încă cinci mii de străbătut pînă la malul ei pierdut în apele acoperite de pîclă. Între noi și țărml se întindea marea pustie. Nici o barcă, nici un pescar. Singurătatea adîncă stăpînea peste locul de întîlnire al pescuitorilor de perle. După cum spusese căpitanul Nemo, ar fi trebuit să venim abia peste o lună pe meleagurile acestea.

Pe la ora șase se luminează dintr-o dată, așa cum se luminează în regiunile tropicale, unde nu sînt nici zori, nici amurguri. Razele soarelui străpunseră perdeaua norilor îngrămădiți pe orizontul răsăritean și astrul lucitor se înălță cu repeziciune.

Se vedea deslușit pămîntul, cu cîtiva copaci împrăștiați ici, colo. Luntrea înainta spre insula Manaar, care se rotunjea spre sud. Căpitanul Nemo se ridicase în picioare, cercetînd marea.

La un semn al lui fu coborîtă ancora, care abia de-și tîrî puțin lanțul, pentru că fundul apei era doar la un metru adîncime, formînd în locul acela unul din punctele cele mai ridicate ale bancului de scoici. Luntrea se răsuci în jurul ancorei, împinsă de curentul ce o mîna spre larg.

— Iată-ne ajunși, domnule Aronnax, spuse căpitanul Nemo. Vedeți golfulețul acesta? Aici, peste o lună, se vor aduna numeroasele corăbii ale exploratorilor și scufundătorilor, care vor scotoci cu îndrăzneală apele. Golful este cît se poate de bine așezat pentru un asemenea pescuit. E la adăpost de vînturile cele mai puternice și marea aici nu-i niciodată prea agitată, fapt care înlesnește munca scufundătorilor. Acum să îmbrăcăm costumele de scafandri și să începem plimbarea.

N-am răspuns nimic și, privind bănuitor valurile, am început să îmbrac hainele grele, ajutat de marinarii din luntre. Căpitanul Nemo și cei doi tovarăși ai mei se îmbrăcară și ei. Nici unul dintre oamenii de pe *Nautilus* nu avea să ne întovărășească în călătoria noastră.

Peste cîteva clipe eram închiși în îmbrăcămintea de cauciuc, purtînd pe spate, prinse de bretele, aparatele cu aer. Cît despre aparatele Ruhmkorff, nici urmă. Înainte de a-mi vîrî capul în casca de aramă, îi amintii căpitanului Nemo de ele.

— Aparatele Ruhmkorff ne-ar fi de prisos, îmi răspunse el. Nu mergem la mari adîncimi și ca să avem calea luminată ne sînt de ajuns razele soarelui. Dealtfel, nici n-ar fi prudent să luăm cu noi acum lanterne electrice. Lumina lor ar putea atrage pe neașteptate vreun locuitor primejdios de prin partea locului.

Pe cînd căpitanul Nemo îmi vorbea, m-am întors spre locul unde se găseau Conseil și Ned Land; dar cei doi prieteni își și vîrîseră capetele în căștile de metal și nu mai puteau nici auzi, nici răspunde. Mai voiam să-i pun doar o întrebare căpitanului Nemo.

— Și armele noastre, puștile?

— Puștile? La ce bun? Muntenii din țara dumneavoastră nu atacă ursul doar cu un pumnal în mînă, și oțelul nu e mai sigur decît plumbul? Iată un pumnal zdravăn. Prindeți-l la cingătoare și să plecăm.

Mă uitai la tovarășii mei. Erau înarmați ca și noi; Ned Land însă își mai luase cu el o cange uriașă, pe care o pusese în luntre înainte de a pleca de pe *Nautilus*.

Apoi, urmînd pilda căpitanului, lăsaî să mi se pună pe cap casca grea de aramă și îndată rezervoarele de aer intrară în funcțiune.

După aceea marinarii ne debarcară unul cîte unul pe nisipul neted, la un metru și jumătate sub apă. Căpitanul Nemo ne făcu un semn cu mîna și noi îl urmarăm dispărînd sub valuri pe o pantă ușoară.

Ajunși în apă, am uitat toate gîndurile care mă frămîntaseră pînă atunci. Mă simțeam nespus de liniștit. Ușurința cu care mă mișcăm îmi întări curajul, iar ciudățenia priveliștii mă fermeca.

Soarele trimitea destulă lumină sub apă ca să putem desluși și cele mai mici obiecte. După zece minute de mers, ne aflam la cinci metri sub apă și terenul devenise aproape neted. În mersul nostru stîrneam, așa cum stîrnesc becașinele în baltă, roiuri de pești ciudați din genul monopterelelor, care în afară de coadă n-au alte înotătoare. În timpul acesta, lumina soarelui care se înălța străbătea tot mai mult adîncimea apei. Fundul se schimba încetul cu încetul; după nisipul mărunț urma o adevărată șosea de pietre rotunjite, acoperite cu un covor de moluște și zoofite. De mai multe ori am întîlnit crabul uriaș, observat de Darwin, un animal hidos, înzestrat de natură cu instinctul și puterea de a se hrăni cu nuci de cocos; el se cațără pe arborii de pe țărîm, dă jos nucile care se sparg căzînd și le sfarmă cu cleștii lui puternici. Crabul acesta fugea cu o vioiciune neîntrecută prin apa limpede, în timp ce broaștele țestoase, din specia care trăiește pe coastele Malabarului se mișcau încet printre stîncile prăbușite.

Pe la orele șapte, am ajuns în sfîrșit la bancul unde pintadinele se înmulțesc cu milioanele.

Moluștele acestea prețioase sînt strîns lipite de pietre printr-un byssus de culoare castanie, care nu le îngăduie să se miște. În privința aceasta ele sînt inferioare altor moluște, cărora natura le-a lăsat puțința de-a se mișca.

Scoicile acestea, numite și «meleagrine», adevărate mame ale perlelor, au valvele aproape egale și rotunjite, cu pereții groși și foarte aspri pe dinafară. Am văzut printre ele unele brăzdate de fîșii verzi, pornind dinspre vîrf. Acestea erau scoici tinere.

Altele, aspre și negre pe deasupra și care aveau zece ani sau chiar mai mulți, ajungeau pînă la o lățime de cincisprezece centimetri.

Căpitanul Nemo îmi arată îngrămădirea uimitoare de pintadine; mi-am dat seama că am în față o mină nesecată, pe care puterea creatoare a naturii o tăcea să întreacă instinctul de distrugere al omului. Ned Land, împins de acest instinct de distrugere, se grăbea să umple cu cele mai frumoase moluște plasa pe care o purta la briu.

Dar nu ne puteam opri. Trebuia să-l urmărim pe căpitan, care părea că se îndreaptă spre poteci cunoscute numai de el. Fundul oceanului urca ușor și uneori brațul pe care-l ridicam ieșea deasupra apei. Apoi nivelul bancului cobora din nou. Treceam pe lîngă stînci asemănătoare unor piramide ascuțite. Din cotloanele lor întunecoase, crustacei mari, înălțați pe picioare lungi, ca niște mașini de război, ne ținteau cu privirea, în timp ce pe sub picioare ni se tîrau miriane, gliceride, viermi din genul aricia și alte anelide, lungindu-și peste măsură antenele și tentaculele. În fața noastră se deschise dintr-o dată o grotă uriașă, scobită într-o îngrămădire pitorească de stînci acoperite cu plante submarine. La început, grota mi s-a părut întunecoasă. Înăuntrul ei razele soarelui păreau că se sting treptat. Abia mai puteam zări prin lumina aceea înecată.

Căpitanul Nemo intră, iar noi îl urmarăm. Ochii mi se obișnuiră repede cu întunericul. Am început să deslușesc arcadele întortocheate ale bolții care se sprijinea pe coloane naturale, înțepenite solid pe temelia de granit și semănînd cu greoaiele coloane ale arhitecturii toscane. Pentru ce ne conducea tainicul nostru ghid spre fundul criptei aceleia submarine? Peste puțină vreme aveam să aflăm.

După ce am coborît o pantă destul de abruptă, pășirăm pe fundul unui fel de fîntîni rotunde. Acolo, căpitanul Nemo se opri și ne arătă un obiect pe care încă nu-l zărisem.

Era o scoică de o mărime extraordinară, o tridacnă uriașă, ca un aghiazmatar care ar fi putut cuprinde un lac de apă sfințită sau un bazin larg de peste doi metri. Tridacna aceasta o întrecea deci în mărime pe aceea care împodobește salonul lui *Nautilus*.

M-am apropiat de moluscă gigantică. Byssusul ei o lipea de o lespede de granit și ea creștea acolo singură în apele liniștite ale grotei. Părea să aibă o greutate de vreo trei sute de kilograme. Astfel de scoici au cîte cincisprezece kilograme de carne și numai stomacul unui Gargantua ar fi în stare să înghită cîteva duzini din ele.

Căpitanul Nemo cunoștea existența acestui bivalv. Fără îndoială că nu-l vizita acum pentru prima oară și mi-am închipuit că ne adusese aici numai ca să ne arate o ciudățenie a naturii. Mă înșelam însă. Căpitanul Nemo avea un interes anumit: să vadă cum îi merge tridacnei.

Cele două valve ale scoicii erau întredeschise. Căpitanul se apropie și, punîndu-și pumnalul între ele pentru a le împiedica să se închidă, ridică cu mîna învelișul membranos și dantelat pe margini care forma mantaua animalului.

Acolo, între cutele ca niște foi, am văzut o perlă de mărimea unei nuci de cocos. Rotunjimea, limpezimea desăvîrșită și luciul ei minunat îi dădeau o valoare de neprețuit. Împins de curiozitate, am întins mîna ca s-o apuc, să o cîntăresc, să o pipăi! Căpitanul însă mă opri cu un semn și, retrăgîndu-și repede pumnalul, cele două valve se închiseră deodată.

Am înțeles atunci planul căpitanului Nemo. Lăsînd perla în mantaua tridacnei, îi dădea putința să crească încetul cu încetul. An de an secrețiunile moluștei îi adăugau straturi concentrice. Numai căpitanul cunoștea grota în care «se cocea» acest minunat fruct al naturii; el singur îl creștea, ca să zic așa, pentru ca să-l aducă într-o bună zi în muzeul său. Și cine știe dacă nu cumva, după pilda chinezilor și indienilor, nu făcuse el însuși să se nască perla punînd între cutele moluștei vreo bucățică de sticlă sau de metal, care se acoperea încetul cu încetul în materia sidemie. Oricum, asemuind perla aceasta cu celelalte din colecția căpitanului, am prețuit-o la cel puțin zece milioane de franci. Era o ciudățenie a naturii, nespus de frumoasă, dar care nu putea fi socotită drept juvaer de purtat, pentru că nu știu care ureche de femeie ar fi putut-o ține!

Vizita la tridacnă purtătoare de bogății luase sfîrșit. Căpitanul Nemo părăsi grota și ne urcarăm din nou pe bancul de scoici în apa limpede, netulburată încă de munca scufundătorilor.

Mergeam despărțiți unul de altul, hoinărind, oprindu-ne ici, colo, fiecare după cheful lui. Uitasem de primejdii pe care închipuirea mea le exagerase cu atîta ușurință. Fundul apei urca simțitor și curînd, adîncimea ajungînd numai de un metru, am ieșit cu capul deasupra nivelului oceanului. Conseil mă ajunse și, apropiindu-și casca metalică de a mea, mă salută prietenește, clipind din ochi. Podișul de pe fundul apei n-avea însă decît vreo cîțiva stînji, de aceea am reintrat curînd în «elementul nostru». (Cred că acum am dreptul să-l numesc astfel.)

După vreo zece minute, căpitanul Nemo se opri deodată. Credeam că se opriese pentru că voia să ne întoarcem. Dar nu era așa. Printr-un semn, el ne porunci să ne ghemuim alături, în fundul unei adîncituri mari. Mîna sa întinsă arăta spre un punct al apei; am privit cu atenție.

La cinci metri de mine o umbră se ivi și se aplecă spre fund. Teama de rechini mă cuprinse din nou; dar mă înșelam, pentru că nici de data asta n-aveam de-a face cu monștrii oceanului.

Era un om, un om în carne și oase, un indian, un negru, un pescuitor, un om sărman, desigur, care venise să culeagă scoici înainte de recoltă. Îi zăream fundul luntrei la cîteva picioare deasupra capului său. Omul se scufunda și se urca întruna. Ca să poată coborî mai repede la fund, se ținea cu picioarele de o piatră în formă de căpățîină de zahăr, legată cu o funie de luntre. Asta era singura lui unealtă. Odată ajuns pe fund, la vreo cinci metri adîncime,

se arunca în genunchi și-și umplea sacul cu scoici culese la întâmplare. Apoi urca, își golea sacul, - trăgea sus piatra și reîncepea operația, care ținea numai treizeci de secunde.

Scufundătorul nu ne vedea, fiindcă eram ascunși în umbra stîncii. Dealtfel, cum i-ar fi putut da prin minte bietului indian că niște oameni, semeni de-ai lui, sînt acolo, sub apă, pîndindu-i mișcările, nepierzînd nici un amănunt din pescuitul său. El se urcă și coborî astfel de mai multe ori. La fiecare scufundare nu putea lua mai mult de zece pintadine; era nevoit să le smulgă de pe bancul unde se aflau înțepenite prin byssusul lor rezistent. Și cîte din scoicile acestea nu erau cu totul lipsite de perlele pentru care își punea el viața în primejdie!

Îl observam cu mare băgare de seamă. Își făcea manevra cu regularitate și timp de o jumătate de oră nici o primejdie nu păru să-l amenințe. Mă obișnuisem cu priveliștea acestui pescuit interesant, cînd deodată, în clipa în care indianul era în genunchiat pe fund, îl văzui făcînd o mișcare de spaimă, ridicîndu-se și luîndu-și avînt ca să iasă la suprafața apei.

I-am înțeles spaima. O umbră uriașă se ivise deasupra nenorocitului scufundător. Era un rechin, care venea pieziș, cu ochii strălucitori, cu fălcile căscate. Eram împietrit de groază, fără să mai pot face vreo mișcare.

Cu o puternică bătaie a înotătoarelor, fiara se aruncă lacomă asupra indianului. Acesta se feri în lături, scăpînd de mușcătură, dar nu și de izbitura cozii care-l lovi în piept trîntindu-l la pămînt.

Totul durase doar cîteva secunde. Rechinul se întoarse și, răsturnîndu-se pe spate, se pregătea să-l taie în două pe indian, cînd simții cum căpitanul Nemo, care era lîngă mine, se ridică dintr-o dată. Cu pumnalul în mînă, el merse de-a dreptul spre fiară, gata să se lupte corp la corp cu ea. În clipa în care era gata să-l înșface pe nenorocitul pescar, rechinul își zări noul adversar și, întorcîndu-se pe spate, se îndreptă cu repeziciune spre el.

Văd parcă și acum înfățișarea căpitanului Nemo. Se aplecase gata să sară, așteptînd, cu un neîntrecut sînge rece, fiara; iar cînd aceasta se năpusti asupra lui, căpitanul Nemo, sărind în lături cu o iuțeală uluitoare, se feri de lovitura monstrului și-i împlîntă pumnalul în pîntece. Dar cu asta lupta nu se sfîrși. Ea abia începea, pe viață și pe moarte.

Rechinul mugi, ca să zic așa. Sîngele îi curgea șiroaie din rană. Marea se înroșise și prin lichidul opac n-am mai putut vedea nimic, pînă cînd într-un luminiș îl zării pe neînfricatul căpitan agățat de una din înotătoarele animalului, luptînd corp la corp cu monstrul, spintecîndu-i burta cu lovituri de pumnal, fără a putea totuși să-i dea lovitura de moarte, adică să-i atingă inima. Zbătîndu-se, rechinul frămînta apa cu furie și vârtejurile amenințau să mă răstoarne.

Aș fi vrut să alerg în ajutorul căpitanului, dar, ținut de groază, nu mă mai puteam mișca.

Priveam cu ochii rătăciți, vedeam cum se schimbă fazele luptei. Căpitanul căzu la pămînt, răsturnat de greutatea enormă care-l apăsă. Apoi rechinul deschise niște fălci uriașe, ca niște foarfeci de uzină, și căpitanul ar fi fost fără îndoială doborît dacă Ned Land, iute ca gîndul, nu s-ar fi repezit spre rechin, izbindu-l cu temuta lui cange.

Un puhoi de sînge umplu valurile agitate de mișcările monstrului, care se zvîrcolea cu o furie de nedescris. Ned Land nu-și greșise ținta. Fiara horcăia, lovită în inimă. Ea se zbătu în spasme atît de înspăimîntătoare, încît mișcarea apei îl trînti jos pe Conseil. În timpul acesta, Ned Land îl liberase pe căpitan. Nemo se ridică teafăr și, mergînd drept spre indian, tăie repede frînghia care-l lega de piatră, îl luă în brațe și-și făcu vînt cu putere, urcînd la suprafața apei.

L-am urmat toți trei și în cîteva clipe, salvați ca prin minune, ne-am urcat în luntrea pescuitorului.

Prima grijă a căpitanului Nemo a fost să-l readucă la viață pe sărmanul om. Nu știam dacă va izbuti, dar puteam spera, pentru că acesta nu rămăsese prea mult timp sub apă. Mă

temeam însă ca izbitura cozii rechinului să nu fi fost mortală.

Din fericire, după fricțiunile zdravene făcute de Conseil și de căpitan, pescuitorul își reveni încetul cu încetul în simțiri și deschise ochii. Cît de uimit și chiar înspăimîntat trebuie să fi fost, văzînd aplecate deasupra lui patru mari capete de aramă.

Și mai cu seamă ce-o fi gîndit cînd căpitanul Nemo, scoțînd dintr-un buzunar al hainei un săculeț cu perle, i-l puse în mîină ?

Darul măreț al omului apelor fu primit cu mîini tremurînde de bietul indian din Ceylon. Ochii lui înspăimîntați arătau, dealtfel, că nu știa cărui fel de ființe supraomenești le datora în același timp și viața, și bogăția.

La un semn al căpitanului, ne-am întors pe bancul de pintadine și, urmînd drumul pe care venisem, am dat, după vreo jumătate de oră de mers, peste ancora ce ținea în loc luntrea lui *Nautilus*. După ce ne-am imbarcat, fiecare dintre noi și-a scos cu ajutorul marinarilor casca grea de aramă.

Cel dintîi cuvînt, căpitanul Nemo îl adresă canadianului:

— Mulțumesc, meștere Land! spuse el.

— E o revanșă, domnule căpitan, răspunse Ned Land. Vă eram dator...

Un zîmbet ușor apăru pe chipul căpitanului și nimic altceva.

— Spre *Nautilus*, spuse el.

Luntrea parcă zbura pe valuri. După cîteva minute am întîlnit cadavrul rechinului plutind pe apă. După culoarea neagră a capetelor înotătoarelor am recunoscut melanopterul fioros al Mării Indiilor. Avea o lungime de mai bine de douăzeci și cinci de picioare; botul lui uriaș se întindea pe o treime din corp. Era un adult — asta se vedea după cele șase rînduri de dinți așezați ca niște triunghiuri isoscele pe maxilarul superior. În timp ce priveam grămada de carne neînsuflețită, se mai iviră deodată în jurul luntrii noastre încă vreo doisprezece rechini hulpavi. Fără să ne ia măcar în seamă, ei se aruncară asupra cadavrului, sfîșiindu-l în bucăți.

La ora opt și jumătate am ajuns pe bordul lui *Nautilus*. Acolo, gîndindu-mă la întîmplările din timpul călătoriei noastre pe bancul Manaar, două lucruri îmi veniră mai întîi în minte: pe de o parte curajul nemaipomenit al căpitanului Nemo, și pe de altă parte faptul că el nu șovăise să se jertfească pentru un om, pentru unul dintre reprezentanții speciei din pricina căreia se refugiase sub mări. Orice s-ar fi spus, ființa aceasta ciudată nu ajunsese încă să-și înăbușe cu totul simțămintele omenești.

Cînd îi spusei lucrul acesta, el îmi răspunse cu o ușoară tulburare în glas:

— Indianul, domnule profesor, era un locuitor din țara asupriților, și pînă la ultima mea suflare am să fiu de partea celor asupriți.

Capitolul IV

MAREA ROȘIE

În ziua de 29 ianuarie, insula Ceylon dispăru sub orizont și *Nautilus* se strecură cu o viteză de douăzeci de mile pe oră prin labirintul de canaluri care desparte insulele Maledive de Lacadive. Astfel trecurăm și pe lîngă Kittan, insulă de origine madreporică, descoperită de Vasco da Gama în 1499, și una din cele nouăsprezece insule principale ale arhipelagului Lacadivelor, situată între 10° și 14°30' latitudine nordică și 69° și 51°12' longitudine estică.

De la plecarea noastră din mările Japoniei și pînă la Kittan străbătusem șaisprezece mii

două sute douăzeci de mile, sau șapte mii cinci sute de leghe.

A doua zi, 30 ianuarie, cînd *Nautilus* se ridică la suprafață, nu se mai vedea nici urmă de pămînt. Ne îndreptam către nord-nord-vest spre Marea Oman, săpată între Arabia și Peninsula indiană, în prelungirea Golfului Persic.

Marea aceasta era fără doar și poate o înfundătură fără nici o ieșire. Încotro ne conducea oare căpitanul Nemo ? N-aș fi putut spune. Și bineînțeles că asta îl nemulțumea pe Ned Land, care în aceeași zi mă întrebă încotro mergem.

— Mergem, dragă Ned, acolo unde ne duce fantezia căpitanului, i-am răspuns.

— În felul ăsta n-o să ajungem departe. Golful Persic n-are ieșire, și dacă intrăm în el, o să ne întoarcem tot pe unde am venit.

— Nu-i nimic, o să ne întoarcem, meștere Land, iar dacă *Nautilus* va voi să viziteze după aceea Marea Roșie, n-are decît să treacă prin Strîmtoarea Bab-el-Mandeb.

— Știți tot atît de bine ca și mine, îmi răspunse Ned Land, că Marea Roșie e la fel de închisă ca și golful. Istmul Suez nu-i încă tăiat pînă la capăt și, chiar dacă ar fi, un vas misterios ca al nostru nu s-ar încumeta să-i străbată canalurile pline de stăvilare. Cu alte cuvinte, prin Marea Roșie n-o să ne putem întoarce în Europa.

— Nici n-am spus că ne întoarcem în Europa.

— Atunci ce credeți ?

— Cred că după ce o să vizităm meleagurile ciudate ale Arabiei și Egiptului, *Nautilus* va coborî în Oceanul Indian, poate prin Canalul Mozambic, poate prin largul Mascarenelor, căutînd să ajungă la Capul Bunei Speranțe.

— Și după ce va ajunge la Capul Bunei Speranțe ? stăruie canadianul.

— Atunci va pătrunde în Atlanticul pe care nu-l cunoaștem încă. Ce, prietene Ned, te-ai și plictisit să călătorești pe sub mări? Te-ai săturat de priveliștea veșnic nouă a minunilor submarine? Eu, îți spun drept, aș fi mîhnit să văd sfîrșindu-se călătoria asta pe care nu mulți oameni pot s-o facă.

— Dar știți, domnule Aronnax, că peste cîteva zile se împlinesc trei luni de cînd sîntem închiși pe bordul lui *Nautilus*?

— Nu, Ned, nu știu, nu vreau să știu și nu socotesc nici zilele, nici orele.

— Atunci ce ne rămîne de făcut?

— O să vedem asta cînd va veni vremea. Acum nu-i nimic de făcut și vorbim degeaba. Dacă tu, dragul meu, ai fi venit să-mi spui, de pildă: «Iată un prilej să evadăm», am mai fi putut discuta. Dar acum nu poate fi nici vorbă de așa ceva și, de fapt, nu cred că Nemo se va avînta vreodată prin mările europene.

Timp de patru zile, pînă la 3 februarie, *Nautilus* străbătu Marea Oman cu viteze diferite și la adîncimi diferite. Părea că merge la împlinire, ca și cum nu se putea hotărî pe ce drum să apuce, dar nu trecu nici o clipă măcar de Tropicul Cancerului.

Părăsind această mare, am zărit orașul Mascat, cel mai însemnat din întregul ținut Oman. Am admirat aspectul lui ciudat, înconjurat cum era de stînci negre, cu casele și forturile sale conturate în alb. Am zărit domul rotund al moscheelor, minaretele sale ascuțite și elegante, acoperișurile învelite în verdeață. Dar priveliștea n-a durat decît o clipă, căci *Nautilus* se cufundă curînd în apele meleagurilor acestora întunecate.

Am mers apoi, ținîndu-ne la o depărtare de sase mile de țărm, de-a lungul coastei arabe, de la Mahrah și Hadramant, pe care se înălțau munții împodobiți cu ruini străvechi. La 5 februarie am intrat în sfîrșit în Golful Aden, care seamănă atît de bine cu o pîlnie vîrîtă în gîtlejul Bab-el-Mandeb-ului. Prin ele, apele indiene se scurg în Marea Roșie.

La 6 februarie am văzut de pe bordul lui *Nautilus* orașul Aden, cățărât pe o limbă de pămînt

legată de continent printr-un istm îngust. Eram sigur că, odată ajuns aici, căpitanul Nemo se va întoarce; dar mă înşelam, şi spre marea mea mirare n-a fost aşa.

A doua zi, 7 februarie, pătrunserăm în Strîmtoarea Bab-el-Mandeb, al cărei nume înseamnă în limba arabă «Poarta lacrimilor». Deşi e lată de douăzeci de mile, strîmtoarea are o lungime de numai cincizeci şi doi de kilometri, aşa că lui *Nautilus* i-a trebuit numai o oră de mers, cu toată viteza, ca să o străbată. Dar n-am putut vedea nimic, nici măcar insula Perim, cu care guvernul britanic a întărit poziţia oraşului Aden. Treceau pe acolo prea multe vapoare engleze şi franceze ale liniilor ce duc de la Suez la Bombay, Calcutta, Melbourne, Bourbon şi Maurice, şi, ca să nu fie văzut de ele, *Nautilus* pluti prevăzător tot timpul sub apă. În sfîrşit, aproape de amiază am intrat în apele Mării Roşii.

Marea Roşie, vestitul lac al tradiţiilor biblice, pe care ploile nu-l înprospătează niciodată, în care nu se varsă nici un fluviu mai de seamă, pe care o evaporare excesivă o seacă neîncetat şi care pierde în fiecare an un strat de apă înalt de un metru şi jumătate! Golf ciudat, care, dacă ar fi închis cu totul, ar seca poate în întregime.

N-aveam de gînd să-mi bat capul pentru a înţelege ce toană l-a împins pe căpitanul Nemo să ne aducă aici, dar eram foarte mulţumit că ne găsim acolo; *Nautilus* înainta cu o viteză mijlocie, cînd plutind deasupra apei, cînd afundîndu-se, aşa că am putut vedea şi dedesubturile, şi suprafaţa mării acesteia ciudate.

La 8 februarie, în zorii zilei, se ivi înaintea noastră oraşul Meca. acum numai ruine, ale cărui ziduri se prăbuşesc numai la zgomotul tunului şi unde mai vezi ici şi colo cîţiva curmali înverziţi. Era un oraş însemnat odinioară, cu şase pieţe publice, cu 26 moschee şi ale cărui ziduri, apărute de 14 forturi, formau o centură de trei kilometri. Apoi *Nautilus* se apropie de ţărmurile africane, unde marea este mai adîncă. Acolo, privind prin geamurile salonului apele limpezi, ca de cristal, am admirat minunatele tufişuri de mărgean strălucitor şi pereţii uriaşi ai stîncilor ce păreau acoperiţi cu o blană verde, făcută din alge şi fucusi. Ce privelişte de nedescris şi ce bogăţie de peisaje şi de poziţii pitoreşti la temelia stîncilor şi insuliţelor vulcanice de lîngă coasta libiana! Dar vegetaţia ne-a apărut în toată frumuseţea ei abia spre ţărmul răsăritean, pe coasta Tehama, unde *Nautilus* ajunsese în scurtă vreme; acolo, zoofitele creşteau nu numai sub nivelul mării, ci formau împletituri nespuse de frumoase chiar la cîţiva metri deasupra ei; împletiturile acestea mi s-au părut mai variate, dar totodată şi mai puţin colorate decît cele din apă, a căror prospeţime era întreţinută de umezeală.

Cîte ceasuri fermecătoare am petrecut astfel la fereastra salonului! Si cît de mulţi reprezentanţi noi ai florei şi faunei submarine am admirat la lumina farului nostru electric!

La 9 februarie. *Nautilus* plutea în partea cea mai largă a Mării Roşii. Acolo, marea atinge un diametru de o sută nouăzeci de mile.

În aceeaşi zi, la amiază, după determinarea locului, căpitanul Nemo se urcă pe punte, unde îl aşteptam. Aveam de gînd să nu-l las să plece pînă nu aflu ceva despre planurile sale viitoare. De cum mă zări, el veni spre mine şi, oferindu-mi prietenos o ţigară, îmi spuse:

— Vă place Marea Roşie, domnule profesor? Aţi cercetat îndeajuns minunăţiile ei, peştii şi zoofitele, fundul plin de bureţi şi pădurile de mărgean? Aţi zărit oraşele de pe ţărm?

— Da, domnule căpitan, i-am răspuns. *Nautilus* este cum nu se poate mai potrivit pentru un astfel de studiu. E foarte priceput, ca să zic aşa.

— Priceput, îndrăzneţ şi de nevătămat! Nu se teme nici de furtunile groaznice ale Mării Roşii, nici de curenţii şi nici de stîncile ei.

— În adevăr, spusei eu, marea aceasta e socotită printre cele mai rele şi, dacă nu mă înşel, a avut şi în vechime o faimă proastă.

— Cum nu se poate mai proastă, domnule Aronnax! Istoricii greci şi latini o vorbesc de rău,

iar Strabon spune că-i primejdioasă mai cu seamă în epoca vînturilor de nord din timpul verii și în anotimpul ploilor. Arabul Edrisi, care o descrie sub numele de Golful Colzum, povestește că vasele piereau în mare număr izbite de bancurile ei de nisip și că nimeni nu îndrăznea s-o străbată în timpul nopții. După cum spune el, e o mare cu vijelii groaznice și cu insule neprimitoare și «care nu are nimic bun» nici în adîncime și nici la suprafață.

— Se cunoaște că istoricii aceștia n-au călătorit pe bordul lui *Nautilus*!

— Fără îndoială, îmi răspunse căpitanul zîmbind, dar în privința asta nici modernii nu stau mai bine decît cei vechi. Le-au trebuit secole ca să descopere puterea mecanică a aburului! Cine știe dacă peste o sută de ani va mai exista un al doilea *Nautilus*! După cum vedeți, se merge greu înainte, domnule Aronnax.

— Așa este, am răspuns, vasul dumneavoastră a depășit cu un secol sau poate cu mai mult epoca noastră. Păcat că un asemenea secret va trebui să piară odată cu inventatorul său! Căpitanul Nemo nu răspunse.

— După mine, domnule Aronnax, spuse el, după un timp, numele Mării Roșii vine de la cuvîntul ebraic «Edrom», și cei din vechime i-au spus așa din pricina culorii deosebite a apelor ei.

— Pîna acum n-am văzut totuși decît apă limpede, fără nici o culoare deosebită.

— Firește; dar înaintînd mai adînc în golf, veți vedea că apa își schimbă culoarea. Mi-aduc aminte că am văzut Golful Tor roșu de tot, ca un lac de sînge.

— Și culoarea asta o puneți pe seama unei alge microscopice?

— Da, pe seama unei materii mucilaginoase, roșii, produsă de niște plante mărunte, cunoscute sub numele de «trICODESMII», atît de mici, încît patruzeci de mii dintre ele încap într-un spațiu de un milimetru pătrat. Poate că o să le vedeți cînd vom fi la Tor.

— Așadar, căpitane, nu-i prima oară cînd străbateți Marea Roșie cu *Nautilus*?

— Nu, domnule. Din nefericire, urmă el, nu vă pot duce prin Canalul de Suez; dar veți putea vedea mările zăgăzuite de la Port Said, poimîine, cînd vom fi în Mediterana.

— În Mediterana! strigai eu.

— Da, domnule profesor. Vă mirați?

— Mă mir, căpitane, cu toate că de cînd sînt pe bordul vasului dumneavoastră m-am obișnuit să nu mă mai mir de nimic!

— Dar ce vă miră?

— Viteza nemaipomenită cu care va trebui să meargă *Nautilus* ca să ajungă poimîine în Mediterana, după ce va înconjura Africa, trecînd pe la Capul Bunei Speranțe!

— Dar cine v-a spus că vom face înconjurul Africii, domnule profesor?

— Atunci, numai dacă *Nautilus* poate pluti și pe uscat, și ar putea să treacă pe deasupra Istmului Suez...

— Sau pe dedesubt, domnule Aronnax.

— Pe dedesubt ?

— Firește, răspunse căpitanul Nemo. Natura a făcut de multă vreme sub limba aceasta de pămînt ceea ce oamenii fac acum la suprafața ei.

— Cum! Există o trecătoare?

— Da, o trecătoare subterană pe care am numit-o Arabian-Tunnel. Se deschide sub Canalul de Suez și răspunde în Golful Peluza.

— Dar istmul e alcătuit din nisipuri mișcătoare.

— Pîna la o anumită adîncime. Incepînd de la cincizeci de metri, are o temelie tare, de piatră.

— Cum ați descoperit trecătoarea aceasta? Din întîmplare? Îl întrebai din ce în ce mai

uimit.

— Întîmplare și raționament, domnule profesor, ba chiar mai mult raționament decît întîmplare.

— Vă ascult, căpitane, deși aproape că nu-mi vine să-mi cred urechilor.

— *Aures habent et non audient*¹⁸; totdeauna a fost așa. Nu numai că trecătoarea există, dar am și străbătut-o de mai multe ori. Altfel nu m-aș fi încumetat să intru azi în înfundătura asta a Mării Roșii.

— Vi s-ar părea prea mult dacă v-aș întreba cum ați descoperit tunelul acesta?

— Între oameni care nu se vor despărți niciodată nu mai pot fi secrete, îmi răspunse căpitanul Nemo.

Am tăcut, ca și cum n-aș fi înțeles ultimele cuvinte ale căpitanului, și am așteptat să aud povestea.

— Domnule profesor, un simplu raționament de naturalist m-a dus la descoperirea tunelului, pe care numai eu îl cunosc. Observasem că în Marea Roșie și în Mediterana trăiesc mai multe specii de pești absolut identici — ofidii, pești din genul julis, lavraci sau lupi de mare, aterine, exoceți etc. Fiind sigur de asta, m-am întrebat dacă nu cumva există vreo trecătoare între cele două mări. Dacă există, curentul subteran trebuia să meargă fără îndoială de la Marea Roșie spre Mediterana, din cauza diferenței de nivel. Am pescuit deci o mulțime de pești în preajma Suezului, le-am prins de coadă cîte un inel de aramă și le-am dat drumul în mare. După cîteva luni am pescuit pe coastele Siriei cîteva din acești pești cu inele indicatoare. Astfel era dovedită comunicația între cele două mări. Am căutat cu *Nautilus* locul unde se afla, l-am descoperit, mi-am încercat norocul și în curînd, domnule profesor, veți trece și dumneavoastră prin Tunelul meu arab!

[Capitolul V](#)

ARABIAN-TUNNEL

În aceeași seară am povestit lui Conseil și lui Ned Land, știind că-i va interesa, ceea ce aflasem de la căpitan. Cînd le-am spus că peste două zile vom fi în apele Mediteranei, Conseil bătu din palme de bucurie, dar canadianul înălță din umeri.

— Un tunel submarin, strigă el, o comunicație între cele două mări! Cine a mai pomenit una ca asta?

— Prietene Ned, îi tăie vorba Conseil, despre *Nautilus* ai mai auzit vreodată? Nu! Și cu toate astea există. Așa că nu mai ridică din umeri cu atîta ușurință și nu te mai îndoie de existența unor lucruri numai fiindcă tu n-ai auzit vorbindu-se despre ele.

— O să vedem noi! spuse Ned Land, clătînd din cap. Aș vrea din toată inima să cred în acest tunel, să-l cred pe căpitan, și facă Cerul ca Nemo să ne conducă în Mediterana!

Chiar în seara aceea, *Nautilus*, plutind la suprafața mării, se apropie de coasta arabă, la 21°30' latitudine nordică. Pe țărm se zărea Djedah, important centru comercial al Egiptului, Siriei, Turciei și Indiilor.

A doua zi, la 10 februarie, ivindu-se cîteva nave care pluteau în preajmă, *Nautilus* se cufundă, dar la amiază, cînd trebuia determinat punctul în care ne aflam, marea fiind pustie, vasul nostru urcă din nou pînă la linia de plutire. Atunci am ieșit pe punte împreună cu Ned și cu Conseil. Spre răsărit se zărea nedeslușit coasta învăluită într-o ceață umedă. Cum stăteam de

vorbă despre una, despre alta, rezemați de luntre, Ned Land, arătînd cu mîna spre un punct al mării, îmi spuse pe neașteptate:

— Vedeți ceva acolo, domnule profesor?

— Nu, Ned, am răspuns, știi că n-am ochii dumitale.

— Uitați-vă bine, zise Ned, acolo, în față, la tribord, aproape la înălțimea farului! Nu vedeți ceva care parcă se mișcă?

— Adevărat, spusei, după ce m-am uitat cu atenție, zăresc ceva lung și negru plutind pe apă.

— N-o fi cumva încă un *Nautilus*? își dădu părerea Conseil.

— De unde! răspunse canadianul. Dar aş putea să jur că-i un animal marin.

— Balenele trăiesc în Marea Roșie? se interesă Conseil.

— Da, băiete, i-am răspuns, au fost întîlnite uneori și pe aici.

— Nici vorbă nu poate fi de balenă! făcu Ned Land, care nu pierdea din ochi obiectul semnalat. Balenele îmi sînt cunoștințe vechi, așa că nu m-aș putea înșela cu una, cu două.

— Să avem răbdare! spuse Conseil. *Nautilus* se îndreaptă într-acolo și o să știm îndată despre ce-i vorba. În adevăr, pata neagră ajunsese curînd la numai o milă de noi. Părea o stîncă mare, ieșită în mijlocul apelor. Dar ce anume era, încă n-aș fi putut spune.

— Ia te uită! Merge! Se cufundă! strigă Ned Land. Mii de draci! Ce animal o fi ăsta? N-are coada despărțită în două cum au balenele sau cașaloții, iar înotătoarele lui par niște membre ciuntite.

— Atunci... am spus.

— Aha, urmă canadianul, s-a întors pe spate și i se văd mamelele.

— E o sirenă, strigă Conseil, o sirenă adevărată, dacă nu vă e cu supărare.

Cuvîntul «sirenă» m-a pus pe calea cea bună și am înțeles că animalul acela făcea parte dintre viețuitoarele mării pe care basmele le-au schimbat în sirene — jumătate femei și jumătate pești.

— Nu, i-am spus lui Conseil, nu-i o sirenă, ci o făptură ciudată, ai cărei semeni abia dacă au mai rămas cîțiva aici, în Marea Roșie. E un dugong.

— Ordinul sirenienelor, grupul pisciformelor, subclasa monodelfinelor, clasa mamiferelor, încrengătura vertebratelor, răspunse Conseil.

Și cînd Conseil vorbea așa, nu mai rămînea nimic de adăugat. În timpul acesta Ned Land urmărea animalul și ochii îi sclipeau de poftă. Își ridicase mîna ca și cum s-ar fi pregătit să arunce o cange. S-ar fi spus că abia aștepta clipa în care avea să se azvîrle în apă să-l atace.

— Ah, domnule, făcu el cu glas tremurînd de emoție, n-am vînat încă niciodată un animal «din ăsta»...

Vorbea ca un adevărat vînător de balene.

Tocmai atunci căpitanul Nemo ieși pe punte și zări dugongul. Înțelegînd dorința canadianului, îl întrebă de-a dreptul:

— Dacă ai avea o cange în mîină, meștere Land, n-ai arde de nerăbdare s-o arunci?

— Nici nu mai încape vorbă, domnule căpitan!

— Ți-ar plăcea să-ți reiei pentru o zi mesena de vînător și să adaugi cetaceul acesta la lista celor pe care i-ai doborît pînă acum?

— Nu m-aș da înapoi.

— Bine, atunci poți să încerci!

— Vă mulțumesc, domnule, răspunse Ned Land, cu privirea înflăcărată.

— Numai că te sfătuiesc să nu dai greș, urmă căpitanul. Și asta, spre binele dumitale!

— Dugongul este primejdios cînd îl ataci? am întrebat eu, cu toate că Ned Land ridica din

umeri.

— Da, câteodată, răspunse căpitanul. Animalul se întoarce spre cei ce-l atacă și le răstoarnă luntrea. Dar pentru meșterul Land nu-i nici o primejdie. El ochește repede și are mîna sigură. Dacă l-am sfătuit să nu-l scape, e fiindcă dugongul e foarte gustos și știu că meșterul Land nu se dă în lături de la o bucată bună.

— A! făcu Ned Land. Animalul ăsta mai e și bun de mîncat, pe deasupra!

— Da, meștere Land. Carnea lui este foarte prețuită și este păstrată în întreaga Malaezie numai pentru mesele prinților. Din pricina asta dugongul e vînat cu înverșunare, încît, ca și lamantinul, care-i este rudă, se împuținează văzînd cu ochii.

— Atunci, domnule căpitan, se amestecă în vorbă, plin de seriozitate, Conseil, dacă din întîmplare acesta este ultimul supraviețuitor al speciei sale, n-ar trebui cruțat în folosul științei?

— Poate că da, îi tăie vorba canadianul; dar în folosul bucătăriei este mai bine să-l vînam!

— Atunci, apucă-te de lucru, meștere Land! spuse căpitanul. În clipa aceea, șapte oameni din echipaj, muți și netulburați ca întotdeauna, se urcară pe punte. Unul dintre ei ducea o cange și o undiță asemănătoare celor pe care le întrebuițează vînătorii de balene. Luntrea fu scoasă de la locul ei și coborîta pe mare. Șase vîslași prinseră vîslele, cîrmaciul își luă locul său, iar Ned, Conseil și cu mine ne așezarăm în partea de dinapoi a luntrii.

— Dumneavoastră nu veniți, căpitane? am întreat.

— Nu, domnule, dar vă doresc vînătoare bună!

Împinsă de cele șase vîsle, luntrea se îndreptă repede spre dugongul care plutea la vreo două mii de *Nautilus*.

Cînd numai cîteva sute de metri ne mai despărțeau de cetaceu, luntrea își încetini mersul și vîslele fură mînuite fără zgomot în apa liniștită. Ned Land, cu cangea în mînă, trecu în partea din față a luntrii, unde rămase în picioare. Cangea folosită la vînarea balenelor este legată de obicei cu o frînghie foarte lungă, care se desfășoară repede cînd animalul rănit începe să fugă. Dar de data asta frînghia n-avea mai mult de douăzeci de metri, iar capătul ei era prins de un butoiăș care, plutind, trebuia să ne arate fuga dugongului pe sub apă.

Ridicîndu-mă în picioare, l-am văzut cît se poate de lămurit pe adversarul canadianului. Dugongul, căruia i se mai spune și halicor, semăna foarte mult cu lamantinul. Corpul lui lung se termina cu o coadă foarte alungită, iar înotătoarele laterale se sfîrșeau prin niște adevărate degete. Spre deosebire de lamantin, dugongul avea pe falca de sus doi colți lungi și ascuțiți.

Exemplarul acesta, pe care Ned Land se pregătea să-l atace, era uriaș, avînd o lungime de cel puțin șapte metri. Plutea nemișcat, părăd că doarme la suprafața apei, lucru care nu putea decît să înlesnească prinderea lui.

Luntrea se apropie cu băgare de seamă pînă la cinci metri de el. Vîslele rămaseră nemișcate, afară din apă. Mă ridicai. Ned Land, puțin aplecat pe spate, își cumpănea cu dibăcie cangea.

Deodată se auzi o șuierătură și dugongul dispăru. Fără îndoială că, deși aruncată cu putere, cangea lovise numai apa.

— Mii de draci! strigă canadianul, furios. L-am scăpat.

— Nu, îi spusei eu, l-ai rănit, fiindcă se vede sînge, dar cangea n-a rămas înfiptă în corpul lui.

Marinarii vîsliră iarăși și cîrmaciul îndreptă luntrea spre butoiășul care plutea pe apă. După ce cangea fu scoasă din apă, reîncepu urmărirea animalului.

Acesta se ridica din cînd în cînd la suprafață, ca să respire. Rana nu-l slăbise deloc, fiindcă fugea cu o viteză uimitoare. Luntrea, mînuită de brațe voinice, zbura pe urmele lui. De mai multe ori ea se apropia pînă la cîțiva metri de animal și canadianul se pregătea să-și

arunce arma; dar dugongul se ferea, cufundându-se pe neașteptate, și nu mai putea fi atins.

E ușor de închipuit cât de furios și nerăbdător era Ned Land. Îi trimitea bietului animal cele mai grozave înjurături ale limbii engleze. Cât despre mine, mi-era ciudă văzînd cum știe dugongul să scape de toate șiretlicurile noastre.

L-am urmărit fără răgaz timp de o oră și începusem să cred că va fi foarte greu să-l prindem, cînd animalului îi veni ideea nefericită de a se răzbuna, idee de care avea să se căiască mai apoi. Intenția dugongului nu-i scăpă lui Ned Land.

— Atenție! strigă canadianul.

Cîrmaciul rosti în limba lui neînțeleasă cîteva cuvinte, prin care fără îndoială că le spunea vîslașilor să fie gata. Ajuns la douăzeci de picioare de luntre, dugongul se opri și adulmecă fără de veste aerul cu nările lui largi așezate nu pe marginile botului, ci deasupra lui. Apoi se avîntă, aruncîndu-se asupra noastră.

Luntrea, neputîndu-se feri de lovitură, se aplecă mult într-o parte, luînd o tonă sau două de apă; însă, datorită îndemînării cîrmaciului, fu lovită oblic și nu în plin, astfel că nu se răsturnă. Ned Land, proptindu-se zdravăn, ciurui cu lovituri de cange animalul uriaș, care, înfigindu-și dinții în marginea de sus a luntrii, o ridică așa cum un leu ar ridica o căprioară. Căzuserăm de-a valma, unii peste alții, și nu prea știu cum s-ar fi sfîrșit întîmplarea aceasta, dacă pînă la urmă canadianul, lovindu-l cu îndîrjire, n-ar fi nimerit vînatul drept în inimă.

Se auzi hîrjîitul dinților pe tablă și dugongul dispăru trăgînd după el cangea. Dar curînd butoiașul reveni la suprafață și după cîteva clipe se ivi corpul animalului răsturnat pe spate. Luntrea se apropie, îl remorcă și apoi se îndreptă spre *Nautilus*. Ca să urcăm dugongul pe punte a fost nevoie de macarale puternice: vînatul cîntărea cinci mii de kilograme. Tăierea lui s-a făcut sub supravegherea canadianului, care ținea să ia parte la toate amănuntele operației. În aceeași zi stewardul îmi servi la prînz cîteva felii din carnea animalului pe care bucătarul bordului o gătise cu pricepere. Am găsit că era cum nu se poate mai bună, întrecînd chiar carnea de vițel sau de vacă.

A doua zi, 11 februarie, bucătăria lui *Nautilus* a avut parte de încă un vînat bun. Un stol de rîndunele de mare din specia «stera nilotica» s-a abătut peste *Nautilus*. Aceste păsări ce trăiesc în Egipt au ciocul negru, capul cenușiu punctat, ochiul tivit cu puncte albe, spatele, aripile și coada cenușii, pîntecele și gîtul alb, iar labelle roșii. Au mai fost prinse și cîteva duzini de rațe de Nil, păsări sălbatice, foarte bune la gust, care au gîtul și partea de sus a capului albe, împestrițate cu negru.

Nautilus înainta cu o viteză potrivită. Hoinărea, cum s-ar spune. Am observat că, pe măsură ce ne apropiam de Suez, apa Mării Roșii devenea din ce în ce mai puțin sărată. Pe la cinci seara am ajuns în apropierea Canalului Ras Mohamed care formează extremitatea Africii pietroase, cuprinsă între Golful Suez și Golful Acabah.

Nautilus pătrunse apoi în Strîmtoarea Jubal care duce la Golful Suez. În fața noastră se înălța un munte ce părea că stăpînește cele două golfuri ale Capului Ras Mohamed. Era muntele Oreb.

La ora șase, *Nautilus*, plutind cînd deasupra, cînd sub apă, trecu de-a lungul Tor-ului aflat în fundul unui golf ale cărui ape par vopsite în roșu, așa după cum îmi spusese căpitanul Nemo. Veni apoi noaptea, cu liniștea ei adîncă, întreruptă doar din cînd în cînd de țipătul pelicanului și al unor păsări de noapte, de zgomotul valurilor ce se spărgeau în țărnul stîncos sau de mugetul îndepărtat al vreunui steamer.

Între orele opt și nouă, *Nautilus* rămase la cîțiva metri sub apă. După socoteala mea trebuia să fim foarte aproape de Suez. Prin geamul salonului vedeam funduri stîncoase viu luminate de farul nostru electric. Strîmtoarea părea că se îngustează din ce în ce mai mult.

La nouă și un sfert, vasul se ridică din nou la suprafață. M-am urcat pe punte. Nerăbdător să străbat tunelul căpitanului Nemo, nu mai puteam sta locului și am ieșit să respir aerul proaspăt al nopții. Curînd se zări în întuneric o lumină ștearsă, decolorată de ceață, strălucind la o milă depărtare de noi.

— Un far plutitor, spuse cineva lîngă noi. M-am întors și l-am recunoscut pe căpitan.

— E farul plutitor de la Suez, adăugă el. Peste puțin ajungem la intrarea tunelului.

— Cred că intrarea nu e ușoară.

— Nu, domnule. De aceea obișnuiesc să stau în cabina cîrmaciului, ca să conduc eu însumi manevra. Acum vă rog să coborîți fiindcă *Nautilus* se va scufunda și nu va mai ieși la suprafață decît după ce vom străbate Arabian-Tunnel.

L-am urmat pe căpitan. Capacul se închise, rezervele de apă se umplură și submarinul se cufundă la vreo zece metri adîncime. În clipa cînd mă pregăteam să pornesc spre camera mea, căpitanul mă opri.

— Domnule profesor, mă întrebă el, v-ar plăcea să mă însoțiți în cabina cîrmaciului?

— Desigur, dar nu îndrăzneam să vă spun...

— Pofțiți, atunci. Veți vedea tot ce poate fi văzut într-o navigație subterană și submarină în același timp.

Căpitanul mă conduse spre scara centrală. Pe la mijlocul ei deschise o ușă, merse de-a lungul culoarului de sus și ajunse la cabina pilotului, care, după cum am arătat, era la capătul punții.

Cabina aceasta măsura vreo șase picioare pe fiecare latură și semăna întrucîtva cu cele în care stau cîrmacii vaselor cu aburi de pe Mississippi sau de pe Hudson. În mijloc se mișca roata așezată vertical, legată de cablurile cîrmei care duceau în partea de dinapoi a lui *Nautilus*. Patru ferestre rotunde de sticlă, tăiate în pereții cabinei, îngăduiau omului de la cîrmă să vadă în toate direcțiile. Încăperea era întunecoasă, dar în scurtă vreme ochii mi se deprinseră cu întunericul și-l zării pe cîrmaci, un om voinic, cu mîinile sprijinite de obada roții. Afară, apele erau viu luminate de farul care bătea dinspre spatele cabinei, în celălalt capăt al punții.

— Acum să căutăm intrarea! spuse căpitanul Nemo.

Cabina cîrmaciului era legată prin fire electrice de sala mașinilor și căpitanul putea astfel să comande în același timp și direcția, și mișcarea vasului. Apăsînd pe un buton de metal, el micșoră îndată viteza elicei.

Priveam în tăcere zidul înalt și foarte abrupt care ne mărginea drumul, formînd o temelie puternică masivului nisipos de pe coastă. Am mers astfel timp de o oră de-a lungul lui, la o depărtare de numai cîtiva metri. Căpitanul Nemo nu pierdea din ochi busola, fixată în cabină pe două cercuri concentrice de suspensie. Făcea doar cîte un semn și cîrmaciul schimba în fiecare clipă direcția lui *Nautilus*.

Stînd lîngă fereastra de la babord, puteam vedea minunatele îngrămădiri de mărgean, zoofite, alge și crustaceii ce-și mișcau labele uriașe pe care le scoteau din scobiturile stîncilor.

La zece și un sfert, căpitanul Nemo trecu el însuși la cîrmă. În fața noastră se deschidea o galerie întunecoasă și adîncă. *Nautilus* pătrunse în ea cu îndrăzneală. Se auzi un zgomot neobișnuit. Erau apele Mării Roșii, pe care înclinarea tunelului le zvîrlea spre Mediterana. *Nautilus* urma curentul cu iuțeala unei săgeți, în ciuda eforturilor mașinii care bătea apa mișcînd elicea în sens contrar, ca să reziste.

De-a lungul pereților înguști ai trecătorii, nu mai vedeam acum decît fișii strălucitoare, linii drepte, brazde de flăcări, datorite vitezei și luminii electrice. Îmi apăsam inima cu mîna, încercînd să-i potolesc bătăile.

La zece și treizeci și cinci de minute, căpitanul Nemo, lăsând cârma, se întoarce spre mine:
— Mediterana, îmi spuse el.
Tîrît de curent. *Nautilus* străbătuse Istmul Suez în mai puțin de douăzeci de minute.

Capitolul VI

ARHIPELAGUL GRECESC

A doua zi, 12 februarie, în zori, *Nautilus* se ridică la suprafața valurilor. Alergai într-un suflet pe punte. La trei mile spre sud se zăreau abia deslușit înălțimile Peluzei. Un curent ne purtase dintr-o mare într-alta. Dar tunelul acela, ușor de coborît, cred că era cu neputință de urcat.

Pe la ora șapte, Ned și Conseil veniră să-mi țină tovărășie. Cei doi prieteni nedespărțiți dormiseră liniștiți, fără să se sinchisească de isprăvile lui *Nautilus*.

— Ei, domnule naturalist, mă întrebă canadianul, pe un ton oarecum ironic, cum e cu Mediterana?

— În clipa asta plutim pe apele ei, prietene Ned.

— Cum! strigă Conseil. Noaptea trecută...

— Da, noaptea trecută am străbătut în cîteva minute istmul acela de nestrăbătut.

— Nu cred nimic, răspunse canadianul.

— Să știi că greșești, meștere Land, i-am spus eu. Vezi coasta aceea joasă care se rotunjește spre sud? E coasta egipteană.

— Astea-s povești, domnule! ripostă încăpățînatul canadian.

— Odată ce domnul spune, nu poate fi altfel! îl contrazise Conseil.

— Dealtfel, Ned, însuși căpitanul Nemo mi-a făcut cinstea de a-mi împărtăși tainele tunelului său și am stat lîngă el, în cabina cârmaciului, cît timp l-a condus pe *Nautilus* prin strîmtoarea aceea îngustă.

— Auzi. Ned? facu Conseil.

— Dumneata, Ned, care ai ochii atît de buni, adăugai, ai putea zări ușor zăgazurile Port Said-ului, care se prelungesc în mare.

Canadianul se uită atent.

— În adevăr, aveți dreptate, spuse el, iar căpitanul e un om și jumătate. Iată-ne în Mediterana. Bun! Hai atunci să vorbim despre trebușoara noastră, dar în așa fel încît să nu ne audă nimeni.

Am înțeles unde voia să bată canadianul. M-am gîndit că tot mai bine e să stăm de vorbă dacă are chef, așa că ne-am tras toți trei sub far, unde nu ne puteau ajunge stropii valurilor.

— Și acum, Ned, te ascultăm. Ce ai să ne spui?

— Ce am eu de spus e foarte simplu, răspunse canadianul. Acum sîntem în Europa; cer să plecăm de pe *Nautilus*, mai înainte ca toanele căpitanului Nemo să ne tîrască în fundul mărilor polare sau în Oceania.

Mărturisesc că discuțiile acestea cu Ned Land mă puneau totdeauna în mare încurcătură. N-aș fi vrut să fiu cît de cît o piedică a libertății tovarășilor mei, dar, în același timp, nu simțeam deloc dorința să-l părăsesc pe căpitanul Nemo. Datorită lui și aparatului său, îmi completam în fiecare zi studiile submarine și-mi refăceam cartea despre adîncurile mărilor, la fața locului. Voi mai găsi vreodată un asemenea prilej de-a cerceta minunile oceanului? Cu siguranță că nu! Iată de ce nu mă puteam împăca cu gîndul plecării de pe *Nautilus* înainte de a se fi împlinit ciclul cercetărilor noastre.

— Prietene Ned, l-am întrebat, mărturisește cinstit, te plictisești pe bord? Ți pare rău că soarta te-a aruncat în mâinile căpitanului Nemo?

Canadianul rămase cîteva clipe tăcut.

— Să vă spun drept, îmi răspunse apoi, încrucișîndu-și brațele pe piept, nu-mi pare rău de călătoria asta pe sub mări. Ba chiar voi fi totdeauna mulțumit că am făcut-o. Dar dacă am început-o, apoi odată trebuie s-o și sfîrșim, cel puțin așa mi se pare.

— O vom sfîrși, Ned.

— Unde și cînd?

— Unde? Habar n-am. Cînd? Nu ți-aș putea spune, sau mai degrabă îmi închipui că se va sfîrși atunci cînd mările nu vor mai avea să ne arate nimic nou. Orice început trebuie să aibă și un sfîrșit pe lumea asta.

— Sînt de aceeași părere cu domnul, interveni Conseil, și cred că s-ar putea ca, după ce vom fi cutreierat toate mările globului, căpitanul Nemo să îngăduie ca să ne luăm zborul.

— Să ne luăm zborul! strigă canadianul. Poate vrei să zici să ne zboare creierii!

— Să nu vorbim fără rost, meștere Land, spusei eu. N-avem de ce ne teme din partea căpitanului, dar nu împărtășesc nici părerea lui Conseil. Cunoaștem tainele lui *Nautilus* și nu cred că Nemo ar primi să le afle toată lumea numai pentru plăcerea de a ne da nouă drumul.

— Atunci, ce mai nădăduiți? întrebă canadianul.

— Că se vor ivi anumite împrejurări, pe care le vom putea folosi și pe care va trebui să le folosim poate peste șase luni, tot atît de bine ca și azi.

— He-he! făcu Ned Land. Și unde o să fim mă rog peste șase luni, domnule naturalist?

— Poate aici, poate în China. Știi că *Nautilus* e un alergător sprinten. Străbate oceanele așa cum străbate o rîndunică aerul sau un tren expres continentale. Nu ocolește mările umblate și nu m-aș mira deloc dacă într-o bună zi s-ar apropia de coastele Franței, ale Angliei sau ale Americii, de unde am putea încerca să fugim tot atît de bine ca și de aici.

— Domnule Aronnax, răspunse canadianul, spusele dumneavoastră sînt greșite din capul locului. Vorbiți mereu la viitor: «Vom fi acolo! Vom fi aici!» Eu, unul, vorbesc la prezent: «Sîntem aici și nu trebuie să pierdem prilejul».

Strîns în chingi de judecata lui Ned Land, simțeam cum îmi fuge pămîntul de sub picioare. Ce să-i mai spun, ca să-l trag de partea mea ?

— Să ne închipuim, domnule, ceva imposibil, urmă Ned. Să ne închipuim, de pildă, că ar veni acum căpitanul Nemo și v-ar oferi libertatea. Ați primi-o?

— Nu știu, răspunsei.

— Și dacă ar adăuga că a doua oară nu v-ar mai face hatîrul acesta ? Am rămas tăcut.

— Dar prietenul Conseil ce părere are? întrebă Ned Land.

— Prietenul Conseil, răspunse liniștit cel întrebat, n-are nimic de spus. E cu totul dezinteresat în chestiunea asta. Ca și stăpînul său, ca și prietenul său Ned, el e holtei. Nu-l așteaptă acasă nici nevastă, nici copii, nici părinți. Deoarece se află în slujba domnului profesor, gîndește și vorbește ca el și, spre marea lui părere de rău, nu trebuie să vă bizuiți pe el ca să aveți majoritatea. De față sînt numai două persoane: domnul profesor, de o parte, și Ned Land, de cealaltă. Acestea fiind zise, prietenul Conseil ascultă, și-i gata să ia note.

Am zîmbit fără să vreau cînd am văzut în ce măsură își nimicește Conseil personalitatea. La drept vorbind, însă, canadianul putea să se bucure că nu-l are împotriva lui.

— Atunci, domnule, zise Ned Land, fiindcă Conseil nu există, să discutăm numai noi doi. Eu am spus ce am avut de spus și m-ați auzit. Care vă este răspunsul?

Eram nevoit să ajung la o concluzie și nu puteam suferi șiretlicurile.

— Prietene Ned, spusei, iată-mi răspunsul: dreptatea și argumentele mele sînt slabe față

de ale dumitale. Nu trebuie să ne bizuim pe bunăvoința căpitanului Nemo. Ar trebui să fie cu totul neprevăzător ca să ne redea libertatea. Pe de altă parte, pe noi, aceeași prevedere ne îndeamnă să folosim cel dintâi prilej ca să fugim de pe *Nautilus*...

— Bravo, domnule Aronnax! Astea zic și eu că sînt cuvinte înțelepte.

— Numai că aș vrea să-ți atrag atenția asupra unui singur lucru: trebuie ca prilejul să fie serios, trebuie ca întîia noastră încercare de fugă să izbutească; dacă dă greș cumva, nu mai găsim al doilea prilej, iar căpitanul Nemo n-are să ne-o ierte niciodată.

— Asta e cît se poate de drept! răspunse canadianul. Dar e același lucru dacă încercăm să fugim peste doi ani sau peste două zile. Deci problema rămîne aceeași: dacă împrejurările ne sînt prielnice, trebuie să le folosim.

— Ne-am înțeles! Și acum te-aș ruga să-mi spui, Ned, ce înțelegi prin împrejurări prielnice?

— De pildă, dacă *Nautilus* s-ar apropia într-o noapte întunecoasă de țărmul european.

— Ai încerca să scapi, înotînd?

— Da, dacă țărmul ar fi de ajuns de aproape și dacă vasul ar pluti la suprafața apei; nu, însă, dacă țărmul ar fi departe și vasul la adîncime.

— Și în cazul acesta?

— Atunci aș încerca să pun mîna pe luntre. Mă pricep s-o conduc. Ne suim în ea, dăm drumul șuruburilor și ne ridicăm la suprafață, fără ca măcar pilotul, care stă în partea de dinainte a vasului, să bage de seamă că am șters-o.

— Bine, Ned! Pîndește deci prilejul ăsta, dar nu uita că dacă dăm greș sîntem pierduți.

— N-am să uit, domnule Aronnax.

— Și acum, Ned, vrei să știi tot ce cred eu despre planul dumitale?

— Firește, domnule.

— Ei bine, îmi închipui — nu spun nădăjduiesc — îmi închipui că prilejul despre care vorbești n-are să se ivească niciodată.

— Și de ce. mă rog?

— Pentru că Nemo știe prea bine că vom încerca să ne eliberăm, așa că va fi cu ochii în patru, mai cu seamă cînd vom ajunge pe lîngă țărmul european.

— Sînt de aceeași părere cu domnul! spuse Conseil.

— Vom vedea! se împotrivi Ned Land, scuturînd îndîrjit din cap.

— Și acum, Ned, să ne oprim aici. Nici un cuvînt mai mult. În ziua cînd vei fi gata, dă-ne de veste și te urmăm. Mă bizui cu totul pe dumneata.

Astfel se sfîrși o discuție care avea să aibă mai tîrziu urmări dintre cele mai grave. Trebuie să arăt acum că faptele pîrură să adeverească prevederile mele, spre marea deznădejde a canadianului. N-avea oare căpitanul Nemo încredere în noi sau voia doar să se ferească de numeroasele nave ale tuturor națiunilor, care brăzdau Mediterana ?

N-aș putea spune; dar *Nautilus* pluti aproape tot timpul sub apă și departe de țărmuri, cînd ridicîndu-se la suprafață, atît cît să se ivească deasupra valurilor numai cabina pilotului, cînd scufundîndu-se la adîncimi mari; între Arhipelagul grecesc și Asia Mică n-am dat de fund nici la două mii de metri.

N-aș fi știut că trecem pe lîngă insula Carpathos, una din Sporade, dacă Nemo nu mi-ar fi arătat cu degetul un punct de pe hartă, amintindu-mi cunoscutul vers al lui Vergiliu:

*Est in Carpathio Neptuni gurgite vates Coeruleus*¹⁹.

Situată între Rodos și Creta, insula aceasta, numită astăzi Scarpanto, se spune că a fost odinioară sălașul lui Proteu, bătrînul păstor al turmelor lui Neptun. Prin ferestrele salonului n-am putut vedea decît temeliele ei de granit.

A doua zi, 14 februarie, mă hotărîi să-mi petrec cîteva ore studiind peștii din arhipelag. Nu știu însă din ce pricină obloanele rămaseră închise. Determinînd poziția lui *Nautilus*, băgai de seamă că se îndrepta spre Candia, vechea insulă Creta. În clipa îmbarcării mele pe *Abraham Lincoln*, locuitorii acestei insule se ridicaseră de la mic la mare împotriva despotismului turcesc. Dar ce urmări avusese răscoala nu puteam ști, și nici căpitanul Nemo, care n-avea nici o legătură cu uscatul, n-ar fi putut să mi-o spună.

De aceea, seara, cînd am rămas numai noi doi în salon, n-am pomenit nici o vorbă despre răscoală. Dealtminteri, căpitanul părea tăcut, îngrijorat. Apoi, împotriva obiceiului, el porunci să se deschidă ambele obloane ale salonului și, mergînd de la o fereastră la alta, cercetă cu atenție apele. Cu ce scop? Nu puteam ghici; așa că, văzînd cum stau lucrurile, începui să studiez peștii care mi se perindau prin fața ochilor. Nu-mi puteam desprinde privirea de la minunile mărilor cînd, deodată, am fost izbit de o apariție cu totul neașteptată.

Din mijlocul apelor se ivi un om, un scufundător, purtînd la cingătoare o pungă de piele. Nu era un trup dus de valuri, ci un om viu care înota voinicește, dispărînd din cînd în cînd ca să respire la suprafață și scufundîndu-se apoi din nou.

M-am întors tulburat spre căpitanul Nemo.

— Un om, un naufragiat! strigai eu. Trebuie să-l salvăm cu orice preț.

Căpitanul se apropie de fereastră, fără să-mi răspundă. Omul se apropiase și ne privea, cu fața lipită de geam.

Spre marea mea uimire, căpitanul Nemo îi făcu un semn. Scufundătorul îi răspunse mișcîndu-și mîna, apoi se ridică la suprafața mării și nu se mai ivi.

— Nu vă neliniștiți, îmi răspunse căpitanul. E Nicolai, de la Capul Matapan, poreclit Peștele. E binecunoscut în toate Cicladele ca un scufundător fără pereche! Trăiește mai mult în apă, unde se simte mai în elementul său decît pe pămînt, umblînd neîncetat de la o insulă la alta, pînă la Creta.

— Îl cunoașteți, domnule căpitan?

— De ce nu, domnule Aronnax?

După acest schimb de cuvinte, căpitanul Nemo se îndreptă spre un dulap de lîngă fereastra stînga a salonului. În apropierea aceluia dulap se afla un cufăr legat în cercuri de fier, pe al cărui capac era prinsă o placă de aramă cu inițiala lui *Nautilus* și cu deviza: *Mobilis în mobile*.

Fără să pară stînjenit de faptul că mă aflu acolo, căpitanul deschise dulapul, care semăna cu o casă de bani. Înăuntrul lui se aflau numeroase lingouri de aur.

De unde venea metalul acela prețios, care reprezenta o sumă uriașă ? De unde culesese căpitanul atîta bogăție și ce voia să facă cu aurul?

Priveam fără să scot un cuvînt. Căpitanul Nemo luă una cîte una bucățile de metal și le așeză cu grijă în cufăr, pînă ce îl umplu. Am socotit că pusese acolo peste o mie kilograme de aur, adică cinci milioane de franci. Închizînd cu grijă cufărul, căpitanul scrisese pe capac o adresă în greaca modernă, după cît mi-am dat seama. El apăsă apoi pe un buton, al cărui fir făcea legătura cu postul echipajului. Patru oameni intrară îndată în salon și împinseră cu greu cufărul afară. Am auzit apoi cum îl urcau pe scara de fier cu ajutorul macaralei. În clipa aceea, căpitanul Nemo se întoarse spre mine:

— Ați spus ceva, domnule profesor? mă întrebă el.

— Nu, nimic, domnule căpitan.

— Atunci dați-mi voie să vă urez noapte bună! Și părăsi salonul.

Vă închipuiți cît de nedumerit m-am întors în camera mea. Zadarnic am încercat să dorm. Căutam să fac o legătură între apariția scufundătorului și cufărul plin de aur. Curînd simții, după legănarea vasului, că *Nautilus* se ridică la suprafață. Urmă un zgomot de pași pe punte. Am

înțeles că dezlegau luntrea și o lăsau pe apă. Ea izbi o clipă învelișul lui *Nautilus*, apoi se făcu tăcere.

Două ore mai târziu, aceleași zgomote și aceleași tropăituri răsunară din nou. Luntrea fu ridicată și potrivită în găoacea ei, după care *Nautilus* se scufundă iar.

Așadar, milioanele fuseseră trimise cuiva. În care punct al continentului? Cui le trimisese căpitanul Nemo?

A doua zi am povestit lui Conseil și canadianului întâmplările din timpul nopții care-mi stîrniseră atît de mult curiozitatea. Tovarășii mei fură la fel de nedumeriți.

— De unde o fi luînd atîtea milioane? se minună canadianul. La asta nu puteam să dau nici un răspuns. După dejun m-am dus să lucrez în salon. Mi-am scris însemnările pînă la cinci seara. Atunci — poate datorită unei stări personale — mi s-a părut că e atît de cald, încît a trebuit să-mi scot haina de byssus. Nu puteam înțelege de unde venea atîta căldură, căci nu ne aflam la latitudini înalte. Și apoi, atîta timp cît *Nautilus* se afla sub apă, nu puteau avea loc schimbări de temperatură. M-am uitat la manometru. Arăta o adîncime de șaizeci de picioare, pe care căldura atmosferică n-ar fi putut să o atingă.

Am lucrat mai departe, dar căldura creștea din ce în ce, devenind de nesuferit.

«Nu s-o fi aprins ceva pe bordul vasului?» mă întrebai. Tocmai voiam să ies din salon, cînd intră căpitanul Nemo. Se apropie de termometru și, după ce îl cercetă, se întoarse spre mine:

— Patruzeci și două de grade, zise el.

— Văd, căpitane, răspunsei eu, și dacă mai crește căldura, s-a isprăvit cu noi.

— Ei, domnule profesor, căldura n-are să mai crească dacă n-o să vrem noi.

— Puteți s-o micșorați cînd vreți ?

— Nu, dar pot să mă îndepărtez de focarul care o produce.

— E un focar în afară?

— Firește. Plutim într-un curent de apă clocotită.

— E cu puțință? strigai eu.

— Priviți!

Obloanele se dădură în lături și în fața ochilor mei se ivi marea, în întregime albă. O pîclă de vapori sulfuroși se desfășura în mijlocul valurilor, care clocoteau ca apa dintr-un cazan. Mi-am sprijinit mîna pe geam, dar era atît de fierbinte, încît a trebuit să mi-o retrag numaidecît.

— Unde ne aflăm? am întrebat.

— Aproape de insula Santorin, domnule profesor; mai exact, în canalul care desparte Nea-Kamenni de Palea-Kamenni. Am vrut să vă arăt priveliștea neobișnuită a unei erupții submarine.

— Credeam că a luat sfîrșit formarea acestor noi insule, răspunsei eu.

— Nimic încă n-a luat sfîrșit pe meleagurile astea vulcanice, îmi răspunse căpitanul Nemo, și globul nostru e veșnic frămîntat aici de focuri lăuntrice. După Pliniu și Cassiodor, în anul nouăsprezece al erei noastre a apărut o insulă nouă, Theia cea sfîntă, chiar în locul pe care s-au format de curînd insulițele acestea. Apoi ea s-a prăbușit într-o bună zi sub valuri, ca să se ivească din nou în anul șaizeci și nouă și să se prăbușească pentru a doua oară. Din vremurile acelea și pînă în zilele noastre activitatea plutonică a fost întreruptă. Dar la 3 februarie 1866, o nouă insuliță, numită insula George, răsări în mijlocul unui nor sulfuros lîngă Nea-Kamenni, cu care se uni în a șasea zi a aceleiași luni. După 7 zile, la 13 februarie, apăru insulița Aphroessa, lăsînd un canal de 10 metri între ea și Nea-Kamenni. Eram în apele acelea cînd s-a produs fenomenul, așa că i-am putut observa toate fazele. Insulița Aphroessa, de formă rotundă, avea un diametru de 300 de picioare, alcătuită fiind din lavă neagră, sticloasă, amestecată cu bucăți de feldspat. În sfîrșit, la 10 martie, se ivi lîngă Nea-Kamenni încă o insulă, și mai mică, numită Reka; de atunci, cele trei insulițe, unite laolaltă, formează o singură insulă.

— Și canalul în care ne aflăm acum? întrebai eu.

— Iată-! răspunse căpitanul Nemo, arătându-mi o hartă a arhipelagului. Vedeți, am însemnat aici și insulițele cele noi.

— Dar canalul se va astupa oare cîndva?

— S-ar putea, domnule Aronnax, fiindcă din 1866 au mai apărut opt insulițe de lavă, în fața portului Sf. Nicolae de pe Palea-Kamenni. E deci limpede că Nea și Palea au să se unească în curînd. Dacă în mijlocul Pacificului insulele sînt formate de infuzori, aici ele iau naștere datorită fenomenelor eruptive. Iată, domnule, ce se petrece sub valuri.

M-am întors spre fereastră. *Nautilus* nu mai înainta. Căldura devenise de nesuferit. Marea se colorase din alb în roșu, datorită unor săruri de fier care se aflau acolo din belșug. Cu toate că salonul se închidea ermetic, înăuntru pătrunsese un miros nesuferit de pucioasă și zăream flăcări purpurii, a căror strălucire întuneca lumina electrică.

Eram transpirat din cale-afară, mă înăbușeam, simțeam că încep să fierb. Da, simțeam cu adevărat că fierb!

— Nu mai putem rămîne în apa asta clocotită, i-am spus căpitanului.

— Nu, n-ar fi prudent, îmi răspunse netulburat Nemo. Căpitanul dădu ordin și *Nautilus* viră, îndepărtîndu-se de cuptorul pe care nu-l putea înfrunta. Un sfert de oră mai tîrziu, respiram deasupra valurilor.

Atunci m-am gîndit că dacă Ned Land ar fi ales meleagurile acelea să fugim, n-am fi scăpat cu viață din marea de foc!

A doua zi, la 16 februarie, *Nautilus* ieși din bazinul care atinge adîncimi de trei mii de metri între Rodos și Alexandria și, trecînd prin fața insulei Cerigo, părăsi Arhipelagul grecesc, după ce înconjurase Capul Matapan.

[Capitolul VII](#)

MEDITERANA ÎN PATRUZECI ȘI OPT DE ORE

Mediterrana, cea mai albastră dintre mări, împrejmuită de portocali, aloeși, cactuși și pini maritimi, îmbălsămată de parfumul mirșilor, mărginită de munți măreți, binecuvîntată cu un aer limpede și străveziu, dar frămîntată veșnic de focurile dinăuntru pămîntului, este un adevărat cîmp de bătălie, pe care Pluton și Neptun se luptă încă pentru împărțirea lumii. Pe țărmurile și pe apele ei, spunea Michelet, omul se călește trăind într-una din cele mai sănătoase clime de pe fața pămîntului.

Dar, oricît de frumoasă ar fi fost, n-am putut să arunc decît o privire fugară asupra acestei mări, care se întinde pe o suprafață de două milioane de kilometri pătrați. Nici de cunoștințele căpitanului Nemo nu m-am putut folosi, pentru că omul acesta misterios nu se arată deloc în tot timpul drumului. *Nautilus* a mers cu cea mai mare viteză, parcurgînd pe sub valurile mării șase sute de leghe în patruzeci și opt de ore. Plecați din apropierea țărmului grecesc în dimineața zilei de 16 februarie, în zori, am trecut prin Strîmtoarea Gibraltar.

Se vedea cît de colo că Mediterana, închisă între țărmuri de care nu voia să se apropie, îi era nesuferită căpitanului Nemo. Valurile și vînturile ei îi stîrneau prea multe amintiri, dacă nu chiar păreri de rău. Aici nu se putea mișca în voie ca în largul oceanelor și *Nautilus* se simțea la strîmtoare între malurile apropiate ale Africii și Europei.

Din pricina asta am mers cu o viteză de douăzeci și cinci de mile pe oră. E lesne de înțeles

cît de necăjit a fost Ned Land, care se văzu silit să lase baltă planurile sale de fugă. De luntre nu se putea folosi, fiindcă ar fi fost tîrîită de curent cu doisprezece pînă la treisprezece metri pe secundă. Să-l părăsești pe *Nautilus* în asemenea împrejurări era ca și cum ai fi vrut să te arunci din mersul unui tren în plină viteză, încercare deosebit de primejdioasă. Dealtfel, aparatul nostru nu ieșea la suprafață decît noaptea, ca să-și îmborsățească provizia de aer, și se orienta numai după busolă și după indicatorul de viteză.

N-am văzut deci în Mediterana decît ceea ce zărește călătorul unui tren expres din priveliștea care-i fuge pe dinaintea ochilor, adică zărilor îndepărtate, fiindcă ceea ce era aproape de noi se pierdea cu viteza unui fulger. Totuși, Conseil și cu mine am putut privi cîteva pești din Mediterana, din cei ce se puteau menține o vreme pe lîngă *Nautilus*, datorită puterii înotătoarelor. Și dacă n-am fost în stare să urmăresc toate speciile comune oceanului Atlantic și Mării Mediterane, aceasta se datorește doar uriașei viteze cu care străbătea *Nautilus* aceste ape îmbelșugate.

Dintre mamiferele marine, cred că am recunoscut în dreptul Adriaticei vreo doi, trei cașaloți cu înotătoare dorsale, din genul fizetelor, cîteva delfini din genul globicefalilor, specifici Mediteranei, avînd partea de dinainte a capului vărgată cu linioare deschise, și o duzină de focuri cu pîntecele alb și blana neagră, cunoscute sub denumirea de călugări și avînd în adevăr înfățișarea unor călugări dominicani, lungi de vreo trei metri.

La rîndul său, Conseil credea că a zărit și o broască țestoasă lată de șase picioare, împodobită cu trei rînduri de creste ascuțite, așezate de-a lungul spinării. Îmi părea rău că n-am văzut această reptilă, căci, după descrierea lui Conseil, trebuia să fi fost un «luth», specie rară.

Cît despre zoofite, am putut admira în treacăt un splendid exemplar portocaliu care se agățase de geamul de la babord; era ca un filament lung ce se desfăcea în nenumărate rămurele, terminate la vîrf cu cea mai fină dantelă împletită vreodată de rivalele păianjenilor. Din păcate n-am putut pescui acel exemplar și desigur că n-aș fi putut vedea nici un zoofit mediteranean dacă în seara zilei de 16 februarie *Nautilus* n-ar fi încetinit viteza. Și iată în ce împrejurări:

Treceam atunci printre Sicilia și coasta Tunisului, în spațiul îngust dintre Capul Bon și Strîmtoarea Messina, unde fundul mării se ridică aproape dintr-o dată. Aici s-a format o adevărată creastă, deasupra căreia sînt numai 17 metri de apă, în timp ce de-o parte și de alta a crestei adîncimea ajunge la 70 de metri. *Nautilus* a fost silit să manevreze cu băgare de seamă, ca să nu se izbească de bariera submarină. Îi arătai lui Conseil, pe harta Mediteranei, locul unde se afla reciful.

— Dacă nu vă e cu supărare, seamănă foarte bine cu un istm care leagă Europa de Africa, observă Conseil.

— Da, băiete, îi răspunsei eu, reciful închide toată Strîmtoarea Libiei; sondajele lui Smith au dovedit că odinioară continentele erau unite între Capul Boco și Capul Furina.

— Așa cred și eu, întări Conseil.

— Să știi, adăugai eu, că între Gibraltar și Ceuta mai există o barieră asemănătoare care, în timpurile geologice, închidea în întregime Mediterana.

— Și dacă vreo erupție vulcanică va ridica într-o bună zi aceste două bariere deasupra valurilor? întrebă Conseil.

— Așa ceva nu se poate întîmpla, dragul meu. Între timp, Conseil se apucase să studieze liniștit fundul ridicat al mării, pe care *Nautilus*, mergînd cu viteză redusă, aproape că îl atinge.

După ce trecu de ridicătura din strîmtoarea Libiei, *Nautilus* își reluă viteza obișnuită în apele adînci. În noaptea de 16 spre 17 februarie am intrat în al doilea bazin mediteranean, a

căruia adâncime maximă atinge trei mii de metri. Alunecînd sub impulsul elicei pe planurile lui înclinate. *Nautilus* se scufundă pînă la ultimele straturi ale mării.

Aici, în locul minunilor naturale, adîncurile îmi dezvăluiră priveliști tulburătoare și groaznice. Străbăteam regiunea cea mai bogată în naufragii din Mediterana. De pe coasta algeriană pînă pe țărmurile Provenței, nenumărate nave s-au scufundat, nenumărate corăbii au dispărut! Mediterana nu-i decît un lac în comparație cu Pacificul, dar e un lac cu toane, cu valuri schimbătoare, cînd blajine și binevoitoare, cînd furioase, frămîntate, răscolite de vînturi, sfărîmînd cele mai puternice corăbii, cu lovituri dese de valuri.

Astfel, în timpul scurtei noastre plimbări la mari adîncimi, am văzut zăcînd pe fund, năpădite de corali sau numai învelite într-o pojghiță de rugină, ancore, tunuri, obuze, bucăți de fier, brațe de elice, părți de mașini, coșuri sfărîmate, cazane sparte, apoi schelete de corăbii, unele drepte, altele răsturnate, plutind între două straturi de apă.

Corăbiile acelea scufundate pieriseră fie ciocnindu-se unele de altele, fie izbindu-se de vreo stîncă de granit. Am văzut unele care căzuseră drept în jos, cu catargele țepene, cu pînzele și funiile întărite de ape. Păreau ancorate într-o uriașă radă străină, așteptînd momentul plecării. Cînd *Nautilus* trecea printre ele, învăluindu-le în luminile sale electrice, corăbiile păreau gata să-l salute, ridicîndu-și pavilioanele și trimițîndu-ne numărul lor de ordine! Dar numai tăcerea de moarte stăruia prin acele meleaguri ale nenorocirii.

Pe măsură ce ne apropiam de Gibraltar, fundul mării era tot mai plin de rămășițe înfiorătoare. Țărmurile Africii și ale Europei se strîng unul lîngă altul și, în spațiul strîmt, ciocnirile sînt foarte dese. Am văzut acolo o mulțime de carene de fier, ruini fantastice de vapoare, unele culcate, altele în picioare, ca niște animale uriașe. Unul dintre ele, cu flancurile deschise, cu coșul strîmb, cu roți din care nu mai rămăsese decît scheletul, cu cîrma atîrnînd numai de un lanț de fier, cu inscripția de pe pupa roasă de sărurile marine, avea o înfățișare cumplită. Cîte vieți distruse în naufragiu, cîte victime înecate sub valuri! O mai fi supraviețuit oare vreun marinăr, ca să povestească groaznica nenorocire, sau numai valurile singure au păstrat taina naufragiului?

Nu știu de ce îmi trecu prin gînd că vasul acesta îngropat în mare trebuie să fie Atlas, dispărut fără urmă de vreo 20 de ani și de care nu s-a mai auzit niciodată! Ce sinistru istoric s-ar putea scrie despre fundul Mediteranei, acest întins cimitir unde atîtea bogății s-au pierdut, unde atîtea victime și-au găsit moartea! În tot acest timp, *Nautilus*, sprinten și nepăsător, trecea în plină viteză prin mijlocul ruinelor. În ziua de 18 februarie, spre ora trei dimineața, ne aflam în fața Strîmtorii Gibraltar.

Există acolo doi curenți: unul superior, cunoscut de multă vreme, care aduce apele oceanului în bazinul Mediteranei, și altul, un contra-curent, inferior, a cărui existență a fost dovedită de curînd pe cale logică. În adevăr, volumul apelor Mediteranei, care sporește neconținut datorită valurilor Atlanticului și fluviilor pe care le primește, ar trebui să crească an de an, dat fiind că evaporația nu e îndeustătoare ca să restabilească echilibrul. Or, fiindcă nu se întîmplă așa, s-a ajuns la concluzia că trebuie să existe un curent inferior, care prin strîmtarea Gibraltar varsă în Atlantic prisosul apelor Mediteranei.

Contracurentul acesta există. De el s-a folosit *Nautilus* ca să înainteze cu repeziciune prin strîmtoare. Am întrezărit o clipă minunatele ruine ale Templului lui Hercule, scufundat, după spusele lui Pliniu și Avienus, odată cu insula pe care fusese clădit, și cîteva minute mai tîrziu pluteam pe valurile Atlanticului.

GOLFUL VIGO

Atlanticul! Uriașă întindere de apă care acoperă suprafața a douăzeci și cinci milioane de mile pătrate, lungă de nouă mii și avînd o lățime mijlocie de două mii șapte sute de mile. Întindere de apă deosebit de însemnată și totuși aproape necunoscută celor vechi. În afară poate de cartaginezi, acești olandezi ai antichității, care în drumurile lor comerciale vizitau țărmurile vestite ale Europei și Africii. Ocean ale cărui țărmuri cu cotituri paralele cuprinde un perimetru uriaș, udat de cele mai mari fluvii din lume: Saint Laurent, Mississippi, Amazonul, La Plata, Orinocul, Nigerul, Senegalul, Elba, Loara, Rinul, care îi aduc ape din țările cele mai civilizate ca și din ținuturile cele mai sălbatice. Cîmp măreț, brăzdat fără încetare de corăbiile tuturor națiunilor, adăpostit sub toate pavilioanele din lume și străjuit de cele două groaznice capuri temute de toți navigatorii: Capul Horn și Capul Furtunilor! *Nautilus* îi despica apele cu ascuțișul pintenului său, după ce străbătuse în trei luni și jumătate aproape zece mii de leghe, drum mai lung decît circumferința pămîntului. Încotro ne duceam acum și ce ne aștepta în viitor? După trecerea Gibraltarului, *Nautilus* porni spre larg. Ridicîndu-se la suprafață, ne-am putut relua plimbările zilnice pe punte.

M-am urcat îndată însoțit de Ned Land și Conseil. La douăsprezece mile depărtare se zărea Capul Sf. Vincențiu, care formează vîrfurile sud-vestic al Peninsulei spaniole. Vîntul bătea cu tărie dinspre sud. Marea, furioasă, ne clătina cu putere vasul. Era aproape cu neputință să stai pe puntea biciuită în fiecare clipă de valuri. Am coborît, după ce respirasem cîteva guri de aer proaspăt. Mă retrăsesem în camera mea, în timp ce Conseil se îndrepta spre cabină, cînd Ned Land veni îngrijorat după mine. Goana noastră prin Mediterana nu-i îngăduise să-și ducă planurile la îndeplinire, de aceea canadianul abia își putea ascunde mîhnirea.

După ce închise ușa, el se așeză privindu-mă tăcut.

— Dragă Ned, i-am spus, te înțeleg, dar să știi că n-ai nici o vină. Așa cum a călătorit pînă acum *Nautilus*, ar fi fost o nebunie să te gîndești la fugă!

Ned Land nu-mi răspunse. Numai sprîncenele lui încruntate și buzele strînse dovedeau îndîrjirea unei idei fixe.

— Ascultă, Ned, am urmat eu, nu trebuie să deznădăjduiești.

Mergem de-a lungul coastei portugheze. Franța și Anglia sînt la doi pași și vom găsi ușor un refugiu acolo. Dacă *Nautilus* s-ar fi îndreptat spre sud, după trecerea Gibraltarului, ducîndu-ne spre regiunile fără continente, ți-aș împărtăși îngrijorarea. Dar acum știm că Nemo nu fuge de mările civilizate, și în cîteva zile cred că ai să poți încerca să evadezi, fără nici o teamă.

Ned Land mă privi și mai neclintit, apoi se hotărî să-și descleșteze gura:

— În seara asta! zise el.

Am sărit în picioare. Mărturisesc că nu eram pregătit pentru o asemenea veste. Aș fi voit să-i răspund canadianului, dar îmi pierise graiul.

— Ne-am înțeles să așteptăm o împrejurare prielnică, urmă Ned Land. Acum o avem. Astă-seară vom fi numai la cîteva mile de coasta spaniolă. Noaptea e întunecoasă. Vîntul suflă dinspre larg. Mi-ai dat cuvîntul, domnule Aronnax. Mă bizui pe dumneata.

Pentru că tăceam, canadianul se ridică, apropiindu-se de mine:

— Astă-seară la ora nouă, spuse el. L-am înștiințat și pe Conseil. La ora aceea, căpitanul Nemo se închide în odaia lui și se culcă. Nici mecanicii și nici oamenii echipajului nu ne pot vedea. Conseil și cu mine ne vom urca pe scara principală. Dumneata, domnule Aronnax, vei rămîne ca să aștepți semnalul nostru în bibliotecă, la doi pași de noi. Vîslele, catargul și pînzele

sînt în luntre. Am izbutit să pun acolo și niște provizii. Mi-am făcut rost și de ocheie franceză, ca să dau drumul șuruburilor ce ținutiesc luntrea de *Nautilus*. Așa că totul e gata. Pe astăseară, deci!

— Marea e agitată...

— E drept, îmi răspunse canadianul, dar trebuie să îndrăznim. Pentru libertate trebuie să faci orice. Dealtfel, luntrea e solidă, și cîteva mile cu ajutorul vîntului nu-i mare lucru. Cine știe dacă mîine nu vom fi la o sută de leghe în larg! Dacă împrejurările ne ajută, între orele zece și unsprezece ori punem piciorul pe uscat, ori pierim. Așadar, cu voia Domnului, pe deseară!

Spunînd acestea, canadianul plecă, lăsîndu-mă buimăcit. Îmi închipuisem că, atunci cînd se va ivi prilejul de fugă, voi avea vreme să mă gîndesc, să ne sfătuim pe îndelete. Acum însă încăpățînatul meu tovarăș nu-mi îngăduia asta. Și, la urma urmei, ce aș fi putut să-i spun? Ned Land avea de-o sută de ori dreptate! Împrejurarea aproape că se ivise și el o folosea. Puteam oare să-mi calc cuvîntul și să pun în cumpănă viitorul tovarășilor mei pentru un interes personal? Poate că mîine căpitanul Nemo avea să ne ducă departe de orice țarm. În clipa aceea, o șuierătură puternică mă încunoștiință că rezervoarele s-au umplut și că *Nautilus* se scufundă sub valurile Atlanticului.

Am rămas în camera mea, pentru că nu voiam să mă întîlnesc cu Nemo, în fața căruia mi-aș fi putut ascunde cu greu tulburarea. Am petrecut astfel o zi tristă, frămîntîndu-mă între dorința de a mă vedea liber și părerea de rău că-l părăsesc pe minunatul *Nautilus*, lăsîndu-mi studiile submarine neterminate! Să părăsesc astfel «Atlanticul meu», cum îmi plăcea să-i spun, fără să-i cercetez adîncurile, fără să-i fur tainele pe care mi le dezvăluiseră mările Indiilor și Pacificului! Ar însemna să scap din mînă romanul de la primul volum, să-mi întrerup visul în clipa cea mai frumoasă! Cîte ceasuri grele se scurseră astfel, cînd închipuindu-mi că sînt în afară de orice primejdie, pe uscat, împreună cu tovarășii mei, cînd dorind, împotriva voinței mele, ca vreo întîmplare neașteptată să împiedice realizarea planurilor lui Ned Land. De două ori m-am dus în salon. Voiam să cercetez busola. Voiam să știu dacă direcția lui *Nautilus* ne apropia, într-adevăr, sau ne depărta de țarm. Dar submarinul plutea încă în apele portugheze îndreptîndu-se spre nord, de-a lungul țarmului. Trebuia deci să mă supun și să-mi pregătesc fuga. Bagajul nu-mi era greu: notele zilnice— și atît. Mă întrebam ce va gîndi căpitanul Nemo despre fuga noastră, cîte griji, cît rău îi va pricinui ea, poate, și ce va face dacă o va descoperi sau dacă noi nu vom izbuti! În ce mă privește, nu-i găseam nici o vină, dimpotrivă, fusese o gazdă cum nu se poate mai primitoare. Dar nici noi nu puteam fi învinuiți de nerecoștință pentru că îl părăseam. Doar nu făcuserăm nici un jurămînt care să ne lege pentru totdeauna de el. Nemo se bizuise numai pe puterea împrejurărilor. Cerința lui de-a rămîne veșnic prizonieri pe vas, mărturisită pe față, ne îndreptățea încercările de fugă.

Nu-l mai văzusem pe căpitan de cînd fuseserăm pe insula Santorin. Aveam să-l mai văd oare înaintea plecării? Aș fi dorit — dar totodată mă temeam. Căutam să-mi dau seama dacă nu cumva i se aud pașii în camera de alături. Nici un zgomot. Camera părea pustie. Oare se mai afla pe bord omul acesta ciudat? Din noaptea în care luntrea plecase de pe *Nautilus* într-o misiune tainică, mi se schimbaseră oarecum părerile despre căpitanul Nemo. Eram încredințat, orice ar fi spus, că tot mai avea anumite legături cu uscatul. Oare nu-și părăsea niciodată submarinul? Se scurgeau uneori săptămîni de-a rîndul fără să-l întîlnesc. Ce făcea el în timpul acesta? Nu cumva, atunci cînd eu îl credeam retras în singurătate, căpitanul Nemo îndeplinea undeva, departe, vreo misiune despre care nu puteam ști nimic?

Mă munceau tot felul de gînduri. Într-o stare ca aceea în care mă găseam, întrebările și presupunerile vin cu nemiluita. Mă cuprinsese o neliniște groaznică. Ziua părea că nu se mai sfîrșește. În așteptare, orele treceau mai încet ca oricînd, parcă în ciuda nerăbdării mele. Mi se

aduse masa, în cameră, ca de obicei. Am mâncat fără poftă, din pricina gândurilor care mă năpădiseră. La ora șapte m-am ridicat de la masă. O sută douăzeci de minute — le socotisem bine — mă mai despărțeau de clipa în care trebuia să-l întâlnesc pe Ned Land. Mă simțeam din ce în ce mai neliniștit. Pulsul îmi bătea cu putere. Nu mai puteam sta locului. Mă plimbam întruna, încercînd să-mi liniștesc prin mișcare frământările minții. Teama că am putea pieri în timpul îndrăzneței noastre încercări de fugă nu mă tulbura defel; dar îmi bătea inima numai la gândul că s-ar putea ca planurile să ne fie descoperite înainte de a fugi de pe *Nautilus* și că va trebui să dau ochi cu căpitanul Nemo, mînios sau, și mai rău, mîhnit de trădarea mea.

Voiam să revăd salonul pentru ultima oară. Străbătînd coridorul, ajunsei în muzeul unde petrecusem atîtea ore plăcute și folositoare.

Priveam toate bogățiile, toate comorile acelea, ca un om aflat în pragul unui surghiun veșnic, al unei plecări fără întoarcere. Minunile naturii, capodoperele de artă în mijlocul cărora îmi petrecusem viața în ultimul timp, trebuia acum să le părăsesc pentru totdeauna. Aș fi vrut să mă mai uit o dată prin fereastra salonului în apele Atlanticului, dar obloanele erau închise ermetic și o placă de metal mă despărțea de oceanul pe care nu-l cunoșteam încă.

Plimbîndu-mă astfel prin salon, am ajuns lîngă ușa care dădea în camera căpitanului. Spre uimirea mea, îmi dădui seama că ușa e întredeschisă. Fără voie, m-am tras înapoi. Dacă Nemo era în cameră, putea să mă vadă. Neauzind însă nici un zgomot m-am apropiat din nou. Încăperea era goală. Am deschis ușa și am pășit înăuntru. Camera avea aceeași înfățișare aspră, semănînd cu chilia unui pustnic. Privirile mi se opriră pe cîteva gravuri prinse în perete, pe care la prima vizită nu le observasem. Erau portretele acelor oameni vestiți, a căror viață a fost o jertfă neîntreruptă în folosul unei mărețe idei omenești: Kosciuzko, eroul care a murit strigînd: «Finis Poloniae!»; Botzaris, Leonida al grecilor moderni; O'Connel, apărătorul Irlandei; Washington, întemeietorul Uniunii Americane; Manin, patriot italian, Lincoln, ucis de glonțul unui partizan al sclaviei, și, în sfîrșit, luptătorul pentru dezrobirea negrilor, martirul John Brown, atîrnat în spînzurătoare, așa cum l-a desenat Victor Hugo. Ce legătură exista între sufletele acelea eroice și sufletul căpitanului Nemo? Puteam ghici, din colecția de portrete, taina vieții lui? Era oare și el apărătorul popoarelor subjugate, eliberatorul sclavilor? Luase parte la ultimele ciocniri politice sau sociale ale secolului nostru?

Deodată, ornicul bătut ora opt. Prima bătaie mă smulse din visuri. Tresării ca și cum un ochi nevăzut mi-ar fi citit gândurile cele mai ascunse și fugii afară din cameră. În salon, privirea mi se opri pe busolă. Ne îndreptam mereu spre nord. Indicatorul arăta o viteză potrivită, iar manometrul o adîncime de aproape șaiszeci de picioare. Împrejurările erau deci prielnice planurilor canadianului.

M-am reîntors în camera mea, ca să îmbrac hainele groase: cizme de mare, căciulă de lutru și cazaca de byssus căptușită cu piele de focă. Eram gata. Așteptam. Doar vîjîitul elicei mai tulbura liniștea. Ascultam atent dacă nu cumva se aude vreo larmă de voci care să mă înștiințeze că Ned Land a fost prins pe cînd se pregătea de fugă. Mă năpădise o îngrijorare de moarte.

La ora nouă fără cîteva minute mi-am lipit urechea de ușa camerei căpitanului. Nici un zgomot. Am ieșit din camera mea și m-am întors în salonul pustiu, cufundat în întuneric.

Am deschis ușa care dădea în bibliotecă. Aceeași întunecime, aceeași singurătate. M-am așezat lîngă ușa dinspre scara centrală, hotărît să aștept acolo semnalul lui Ned Land. În clipa aceea, vîjîitul elicei începu să slăbească, apoi se opri cu totul. De ce își schimbase oare *Nautilus* mersul? Oprirea va înlesni sau va zădărnici planurile lui Ned Land? N-aș fi putut spune. Tăcerea era atît de adîncă, încît îmi auzeam bătăile inimii. Deodată simții o zguduitură ușoară. Am înțeles că *Nautilus* s-a oprit pe fundul oceanului și asta îmi mări îngrijorarea. Semnalul

canadianului întârzia. Mă simțeam îndemnat să-l caut pe Ned Land și să-l conving să-și amâne încercarea, îmi dădeam seama că nu mai navigam în condițiile obișnuite... În clipa aceea ușa salonului se deschise și apăru căpitanul Nemo.

— Ah, domnule profesor, mi se adresa el prietenește, vă căutam. Cunoașteți istoria Spaniei?

Chiar dacă cineva ar fi cunoscut pe de rost istoria patriei sale, fiind atît de buimăcit și de tulburat cum eram eu în clipa aceea, sînt sigur că nu și-ar fi amintit o iotă măcar.

— Ei, domnule profesor, repetă căpitanul Nemo, ați auzit ce v-am întrebat? Cunoașteți istoria Spaniei?

— Foarte puțin, bîgului eu.

— Așa sînt savanții, spuse căpitanul, nu știu și pace! Atunci luați loc, adăugă el. Să vă povestesc un episod curios din istoria acestei țări.

Căpitanul se întinse pe divan și eu, vrînd, nevrînd, mă așezai lîngă el, în semiîntuneric.

— Domnule profesor, îmi spuse el, vă rog să mă ascultați cu atenție. Povestirea are să vă intereseze dintr-un anumit punct de vedere, pentru că răspunde unei probleme pe care sînt sigur că n-ați putut-o rezolva.

— Vă ascult, domnule căpitan, zisei eu, neștiind unde vrea să ajungă și întrebîndu-mă dacă ceea ce voia să-mi povestească avea vreo legătură cu planurile noastre de fugă.

— Domnule profesor, începu căpitanul Nemo, cu voia dumneavoastră o să ne reîntoarcem la anul 1702. Știți prea bine că în epoca aceea regele Ludovic al XIV-lea, crezînd că-i destul să facă un gest de despot ca să vîre Pirineii în pămînt, i-a silit pe spanioli să-l recunoască drept rege pe ducele de Anjou, nepotul său. Ducele, care a domnit sub numele de Filip al V-lea, a avut dușmani puternici în afară. Într-adevăr, cu un an înainte, casele regale ale Olandei, Austriei și Angliei încheiaseră un tratat de alianță la Haga, cu scopul de a-i răpi lui Filip al V-lea coroana Spaniei, ca să o pună pe capul unui arhiduce numit, dinainte, Carol al III-lea.

Filip trebuia deci să țină piept coaliției. Dar n-avea aproape deloc soldați și nici marinari. Bani ar fi avut, dacă navele spaniole, încărcate cu aur și argint din America, ar fi putut răzbate pînă la porturi. Deci, spre sfîrșitul lui 1702, se aștepta un convoi bogat. Dar fiindcă marina puterilor coalizate străbătea Atlanticul în lung și în lat, paza convoiului trebuia făcută de Franța, care trimisese în acest scop o flotă de douăzeci și trei de vase, comandată de amiralul Château-Renaud.

Convoiul era așteptat să sosească la Cadix, cînd amiralul, aflînd că flota engleză stă la pîndă prin meleagurile acelea, se hotărî să debarce într-un port francez.

Comandanții spanioli ai convoiului se ridicară împotriva acestei hotărîri. Ei țineau morțiș să debarce într-un port spaniol și, fiindcă nu se putea la Cadix, cerură să fie duși în Golful Vigo, situat pe coasta nord-vestică a Spaniei, care nu era blocată. Amiralul Château-Renaud se supuse, într-o clipă de slăbiciune, cererii lor, și corăbiile intrară în Golful Vigo. Din nenorocire, golful formează o radă deschisă, care nu poate fi apărată în nici un fel. Corăbiile trebuiau deci să fie descărcate înainte de sosirea flotei inamice și ar fi fost timp de ajuns pentru aceasta, dacă nu s-ar fi ivit pe negîndite o ceartă nenorocită iscată din rivalitate. Urmăriți înlănțuirea faptelor? mă întrebă căpitanul Nemo.

— Da, îi răspunsei neștiind încă unde voia să ajungă cu lecția lui de istorie.

— Atunci să vă povestesc mai departe. Iată ce s-a întîmplat: negustorii din Cadix aveau privilegiul ca să primească numai ei mărfurile aduse din Indiile occidentale. Deci, a debarca aurul corăbiilor în Golful Vigo, însemna să le încalci privilegiul. Așa că se plînseră la Madrid și obținură de la nechibzuitul Filip al V-lea hotărîrea ca întreg convoiul, cu mărfuri cu tot, să rămîină sechestrat în rada de la Vigo, pînă cînd flotele dușmane se vor depărta.

În timp ce se lua hotărîrea asta, la 22 octombrie 1702, vasele engleze sosiră în Golful Vigo. Amiralul Château-Renaud se luptă vitejește, cu toate că avea mai puține forțe. Dar cînd văzu că bogățiile convoiului sînt pe cale să cadă în mîna dușmanului, el dădu foc și găuri corăbiile, care se scufundară împreună cu comorile lor uriașe.

Căpitanul Nemo se opri. Mărturisesc că încă nu vedeam în ce măsură putea să mă privească povestirea asta.

— Și apoi? îl întrebai.

— Ei bine, domnule Aronnax, ne aflăm în Golful Vigo și dacă vreți, puteți să-i pătrundeți tainele.

Căpitanul se ridică și mă îndemnă să-l urmez. Avusesem vreme să-mi vin în fire. Salonul era întunecat, dar prin ferestrele străvezii sclipeau valurile. Am privit afară. În jurul lui *Nautilus*, pe o întindere de o jumătate de milă, razele electrice luminau apa. Fundul nisipos era neted și curat. Oamenii echipajului, în costume de scafandri, se străduiau să deșerte mai multe butoaie putrezite și lăzi sparte care zăceau în mijlocul unor resturi de nave înnegrite de vreme. Din butoaiele și lăzile acelea se rostogoleau bucăți de aur și argint, cascade de pietre prețioase și juvaeruri, acoperind nisipul. Oamenii încărcăți cu prețioasa lor pradă urcau pe bordul lui *Nautilus* și se reîntorceau apoi ca să reînceapă nesfîrșitul pescuit de aur și argint. Înțelesei. Aici avusese loc bătălia din 22 octombrie 1702. Chiar în locul acesta se scufundaseră corăbiile cu încărcătura lor așteptată de guvernul spaniol. Aici venea căpitanul Nemo să încaseze, după trebuință, milioanele cu care își încărca vasul. Pentru el, și numai pentru el, trimisese America metalele ei prețioase. El era singurul moștenitor direct al comorilor smulse de la incașii învinși de Fernando Cortez.

— V-ați închipuit, domnule profesor, că marea ar putea ascunde atîtea bogății ? mă întrebă el zîmbind.

— Știam că argintul care se află în mări este socotit la două milioane de tone.

— Fără îndoială; dar ca să extragi argintul acesta, cheltuielile ar întrece cîștigul. Aici nu fac decît să culeg ceea ce oamenii au pierdut; și nu numai în Golful Vigo, ci și în mii de alte locuri unde s-au petrecut naufragii și care sînt notate pe harta mea submarină. Acum înțelegeți de ce sînt miliardar?

— Înțeleg, domnule căpitan. Dați-mi voie cu toate astea să vă spun că, exploatînd Golful Vigo, n-ați făcut altceva decît să o luați înainte unei alte societăți.

— Nu vă înțeleg...

— Există o societate care a obținut de la guvernul spaniol privilegiul de a căuta corăbiile înecate. Acționarii sînt momiți de cîștigurile nemaipomenite care îi așteaptă, fiindcă valoarea comorilor naufragiate este prețuită la cinci sute de milioane.

— Cinci sute de milioane! Nemo surîse. Au fost, dar nu mai sînt.

— Într-adevăr! îi răspunsei. Ar fi bine să se milostivească cineva cu acționarii și să-i înștiințeze. Dar te pomenești că au să se și supere pe cel care îi va înștiința, fiindcă, de obicei, jucătorilor le pare mai rău cînd își pierd speranțele nesăbuite, decît atunci cînd își pierd banii. La urma urmei, îi plîng mai puțin pe acționari decît pe miile de nenorociți cărora bogățiile astea le-ar folosi cu adevărat. Așa, ele rămîn pierdute pentru totdeauna. Înainte încă de a termina, am simțit că vorbele mele îl răniseră pe căpitanul Nemo.

— Pierdute! spuse el, cu înflăcărare. Credeți că bogățiile astea sînt pierdute, dacă le culeg eu? Credeți că pentru mine le adun? Cine vă spune că nu le folosesc cum trebuie? Vă închipuiți că nu știu că sînt pe lume ființe care suferă, popoare asuprite, nenorociți de ajutat, victime de răzbunat? Nu pricepeți?....

Căpitanul Nemo se opri deodată. Poate îi părea rău că-mi spusese prea multe. Dar eu

ghicisem. Orice motive l-ar fi împins să-și caute libertatea în fundul mărilor, el rămăsese înainte de toate om! Înțelegeam acum cui trimisese milioanele, când *Nautilus* trecuse prin apele Cretei răsculate!

Capitolul IX

UN CONTINENT DISPĂRUT

A doua zi, în dimineața de 19 februarie, canadianul intră în camera mea. Eram sigur că o să vină. Așa cum mă așteptam, părea foarte dezamăgit.

— Ce mai spuneți? mă întrebă el.

— Ce să mai spun, Ned! Soarta ne-a fost potrivnică ieri.

— Da! A trebuit ca tocmai în clipa când voiam să fugim, blestematul de căpitan să oprească vasul!

— Da, Ned, a avut treabă cu bancherul lui.

— Cu bancherul ?

— Cu banca, mai bine-zis. Vreau să spun, cu oceanul ăsta, în care bogățiile lui stau mai la adăpost decât în tezaurul unui stat.

I-am povestit apoi canadianului întâmplările din ajun, nutrind speranța că am să-l înduplec să nu-l părăsească pe căpitanul Nemo. Dar povestirea mea stârni din partea lui Ned numai părerea de rău că n-a putut face pe socoteala lui o plimbare prin locurile unde s-a desfășurat lupta de la Vigo.

— În sfârșit, încheie el, nu-i încă totul pierdut! N-am nimerit-o acum, dar altă dată o să izbutim, și chiar la noapte, dacă trebuie...

— Ce direcție are *Nautilus*? I-am întrebat.

— Habar n-am, răspunse Ned.

— La amiază o să cercetăm harta.

Canadianul plecă să-l întâlnească pe Conseil, iar eu mă îmbrăcai și intrai în salon. Busola îmi dădu de gândit. *Nautilus* se îndrepta spre sud-sud-est. Întorsesem spatele Europei.

Am așteptat cu oarecare nerăbdare să fie însemnat pe hartă punctul în care ne aflam. Aproape de ora unsprezece și jumătate, rezervoarele se goliră și aparatul nostru urcă la suprafața apei. Am alergat pe punte. Ned Land mi-o luase înainte.

Uscatul nu se mai vedea deloc. Jur împrejurul nostru lucea numai întinderea nemărginită a apelor. La orizont se zăreau cîteva pînze. Erau fără îndoială niște corăbii ce se îndreptau spre Capul San Roque în căutarea vînturilor prielnice, care să le poarte dincolo de Capul Bunei Speranțe. Cerul se înnorase; în aer plutea furtuna.

Spumegînd de furie, Ned încerca să străpungă cu privirea zările încețoșate. Mai nădăjduia încă să vadă, dincolo de pîcle, țărnul atît de dorit.

La amiază, soarele se mai ivi o clipă. Secundul folosi înseninarea aceasta ca să-i măsoare înălțimea. Apoi, pentru că marea devenea din ce în ce mai furioasă, am părăsit puntea, iar capacul a fost închis. O oră mai tîrziu, cercetînd harta, am văzut că poziția lui *Nautilus* era însemnată la 16°17' longitudine și 33°22' latitudine, adică la o sută cincizeci de leghe de coasta cea mai apropiată. Nici gînd să mai putem fugi! Și e lesne de închipuit furia canadianului cînd i-am lămurit situația.... În ce mă privește, nu prea eram supărat. Parcă mi se luase o greutate de pe inimă. De aceea, simțindu-mă oarecum liniștit, mi-am reînceput lucrările obișnuite.

Pe la unsprezece noaptea, căpitanul Nemo veni pe neașteptate să mă vadă. Mai întâi mă întrebă prietenește dacă nu mă simt ostenit după veghea din noaptea trecută, l-am răspuns că sînt destul de odihnit.

— Atunci, domnule Aronnax, am să vă propun o plimbare neobișnuită.

— Vă ascult, domnule căpitan.

— N-ați vizitat fundurile mărilor decît ziua și la lumina soarelui. Ce ați spune să le vedeți noaptea, pe întuneric?

— Aș fi încîntat.

— Vă spun însă dinainte că va fi o plimbare obositoare. Vom umbla mult și va trebui să urcăm un munte. Drumurile nu prea sînt bine întreținute.

— Ceea ce-mi spuneți, domnule căpitan, îmi stîrnește și mai mult curiozitatea. Sînt gata să vă urmez.

— Atunci, domnule profesor, să ne îmbrăcăm costumele de scafandri!

Cînd am ajuns în vestiar, am văzut că nici unul dintre tovarășii mei sau dintre oamenii echipajului nu avea i să ne întovărășească. Căpitanul Nemo nu pomeni nici un cuvînt despre Ned sau despre Conseil. În cîteva clipe, ne-am îmbrăcat costumele și ni s-au pus pe spate rezervoarele încărcate din plin. M-a mirat însă faptul că nu ni se pregătiseră lămpile electrice. Am atras atenția căpitanului asupra acestui lucru.

— Nu ne-ar fi de nici un folos, îmi răspunse el.

Am crezut că nu auzisem bine, dar n-am putut să-i mai spun încă o dată, pentru că Nemo își și pusese pe cap casca de metal. După ce mi-am încheiat costumul, am simțit că mi se pune în mîna un baston de fier, și cîteva clipe mai tîrziu pășii pe fundul Atlanticului, la o adîncime de trei sute de metri.

Se apropia miezul nopții. Apele erau învăluite într-un întuneric de nepătruns, dar căpitanul Nemo îmi arăta în depărtare un punct roșiatic, un fel de flacără, strălucind la vreo două mîle de *Nautilus*. Ce era focul acela, din ce și cum se iscase în mijlocul apelor, ce materii îl alimentau, n-aș fi putut spune. În orice caz, ne lumina destul de slab, e drept, dar m-am obișnuit cu întunericul acela ciudat și am înțeles de ce nu era nevoie de aparatele Ruhmkorff.

Mergeam alături de căpitanul Nemo spre focul din zare. Fundul neted urca pe nesimțite. Înainteam cu pași mari, ajutîndu-ne de bastoane. Dar drumul nostru era anevoios, căci deseori ni se înfundau picioarele într-un soi de mîl amestecat cu alge și presărat cu pietre lunecoase. În timp ce înainteam, auzii deodată un fel de țîrîit deasupra capului. Zgomotul se mărea din timp în timp, semănînd cu o pîrîitură neînteruptă. Am înțeles cine îl făcea: era ploaia care cădea cu violență, izbind valurile. Fără să vreau, mi-a trecut prin minte că o să fiu muiat pînă la piele de apă, în mijlocul apei! M-a pufnit rîsul la ideea asta caraghioasă. Dar, la drept vorbind, sub hainele groase de scafandru nu se mai simte apa și te poți foarte bine crede în mijlocul unei atmosfere ceva mai dense decît atmosfera terestră — și atîta tot.

După o jumătate de oră de mers, pămîntul deveni pietros. Meduzele, crustaceii microscopici și penatulele îl luminau ușor cu lucirea lor fosforescentă. Zăream movile de pietre acoperite cu milioane de zoofite și tufe de alge. Picioarul îmi aluneca întruna pe covorul acela vîscos de iarbă de mare și aș fi căzut de mai multe ori dacă n-aș fi avut bastonul de fier. Întorcîndu-mă, vedeam cum lucea în depărtare farul de pe *Nautilus*.

Movilele de pietre despre care am amintit erau așezate pe fundul oceanului cu o anumită regularitate, și asta mi se păru de neînțeles. Zăream brazde enorme pierzîndu-se în întunericul unei depărtări nesfîrșite. M-au uimit și alte lucruri, la fel de ciudate, pe care nu le puteam înțelege. Mi se părea că tălpile mele greoaie, de plumb, strivesc un strat de oseminte care pîrîiau, sfărîmîndu-se. Ce era oare valea aceasta întinsă de-a lungul căreia ne purtau pașii? Aș

fi vrut să-l întreb pe căpitan, dar nu pricepeam încă vorbirea prin semne, folosită de el și de tovarășii săi atunci când se găseau pe fundul apelor. Între timp, lumina roșiatică spre care ne îndreptam creștea, înflăcărînd orizontul. Vatra aceasta din mijlocul apelor îmi stîrnea grozav curiozitatea. Să fi fost vreo manifestare electrică? Aveam de-a face cu un fenomen natural, necunoscut încă de savanți? Nu cumva — îmi dădu deodată prin minte — era la mijloc tot mîna omului? Ea ațîțase focul? Te pomenești că voi întîlni în fundul apelor tovarăși sau prieteni de-ai căpitanului Nemo, trăind aceeași viață ciudată ca și el. Poate că Nemo se ducea să-i vadă. Poate că acolo se afla o întreagă colonie de exilați, sătui de ticăloșiile de pe pămînt, care căutaseră și găsiseră libertatea în adîncurile oceanului. Tot felul de idei, una mai năstrușnică decît alta, îmi treceau prin minte. Mă găseam într-o asemenea stare sufletească încît, fermecat de minunile ce mi se perindau mereu pe dinaintea ochilor, nu m-aș fi mirat deloc dacă aș fi descoperit în fundul oceanului unul din orașele submarine vizate de căpitanul Nemo!

Drumul nostru se făcea din ce în ce mai luminos. O lumină albicioasă își împrăștia razele din vîrfurile unui munte înalt de vreo opt sute de picioare. Dar ceea ce zăream nu era decît răsfrîngerea luminii aceleia în cristalul straturilor de apă. Focarul luminos se afla de cealaltă parte a muntelui..

Căpitanul Nemo înainta fără șovăire prin labirintul pietros care brăzda fundul Atlanticului. El cunoștea bine drumul acesta întunecat. Fără îndoială că îl străbătuse de multe ori și nu se putea rătăci. Îl urmam cu o încredere oarbă. Îmi părea un geniu al mărilor, și, când mi-o lua înaintea, îi admiram statura înaltă profilîndu-se pe fundul luminos al zării.

Pe la unu noaptea ne apropiară de primele povîrnișuri ale muntelui. Dar, ca să ajungem la ele, mai aveam de străbătut potecile încîlcite ale unui desiș uriaș.

Da! Un desiș de copaci morți, desfrunziți, fără sevă, copaci mineralizați sub acțiunea apelor, străjuți ici și colo de pini gigantici. Părea o mină de cărbuni, încă în picioare, ținîndu-se cu rădăcinile de pămîntul prăbușit, cu ramurile desenîndu-se ca o dantelă de hîrtie neagră pe fundul apelor. Închipuți-vă o pădure din Hartz cățărata pe coasta unui munte, dar o pădure înecată. Printre potecile ei pline de alge și fucusi, mișuna o întreagă lume de crustacei. Înaintam urcîndu-ne pe stînci, sărind peste trunchiuri răsturnate, rupînd lianele de mare ce se legănau de la un arbore la altul, înspăimîntînd peștii care zburau din creangă în creangă. Îmi urmam neobosita călăuză încîntat, aproape fără să mai simt oboseala.

Cum să descriu o asemenea priveliște? Cum să înfățișez pădurea și stîncile înecate în întunecimile sălbatice din adîncuri, deasupra cărora pîlpîiau lumini roșiatice, crescînd în oglindirea apelor! Urcam pe stînci care se prăvăleau în urma noastră, rostogolindu-se în mormane uriașe, cu un zgomot de tunet. De o parte și de alta se adînceau luminișuri largi, părănd a fi făcute de mîna omului, și uneori mă așteptam să-mi iasă înaintea, fără de veste, vreun locuitor al ținuturilor submarine.

Dar căpitanul Nemo înainta mereu. Nevoind să rămîn în urmă, mă sileam să merg aproape de el. Bastonul mă ajuta foarte mult. Un pas greșit ar fi fost primejdios pe potecile acelea mărginite de prăpăstii; dar mergeam cu încredere și hotărîre, fără să simt amețeala. Uneori săream peste vreo spărtură atît de adîncă, încît, dacă aș fi întîlnit-o pe uscat, în mijlocul ghețurilor, n-aș fi îndrăznit nici în ruptul capului să o trec; alteori mă încumetam să pășesc pe deasupra prăpăstiilor, peste trunchiuri de copaci prăbușiți. Nu mă uitam pe unde calc, fiindcă n-aveam ochi decît ca să admir frumusețile sălbatice ale locurilor prin care treceam. Colo, stînci mărețe, plecîndu-se spre temeliile lor tăiate neregulat, păreau că sfidează legile echilibrului. Dintre genunchii de piatră le fîșneau, ca sub o presiune nemaipomenită, arborii care le sprijineau și care, la rîndul lor, se sprijineau pe stînci. Dincolo, turnuri ridicate de natură, cu metereze în vîrfuri, se înclinau pînă la un unghi pe care legile gravitației nu le-ar fi încuviințat pe

uscat. Simțeam eu însumi diferența pricinuită de densitatea puternică a apei, când, cu toate hainele mele grele, casca de aramă și tălpile de metal, mă cățăram pe povârnișuri neînchipuit de abrupte, trecându-le, ca să zic așa, cu ușurința unei capre negre! Îmi dau bine seama că ceea ce povestesc nu poate fi crezut. Dar întâmplările acestea au numai o aparență de neadevăr, ele sînt de fapt reale, de necontestat. N-a fost un vis. Am simțit și am văzut totul cu proprii mei ochi.

După două ore de la plecarea de pe *Nautilus*, străbătusem zona împădurită și vedeam înălțîndu-se la o sută de picioare deasupra capetelor noastre piscul întunecat al muntelui, profilîndu-se în lumina strălucitoare a povârnișului din partea cealaltă. Ici-colo se înșirau cîțiva copăcei împietriți, formînd zig-zaguri amenințătoare. Peștii se înălțau în cîrduri la trecerea noastră, ca niște păsări întîlnite pe neașteptate în stuf. În coasta muntelui se deschideau scorburi de nepătruns, peșteri adînci, grote îmunecoase în fundul cărora auzeam cum se mișcă vietăți înfricoșătoare. Îmi îngheța sîngele în vine de cîte ori zăream vreo antenă uriașă barîndu-mi drumul sau vreun clește înspăimîntător închizîndu-se cu zgomot în întunericul grotelor! În mijlocul întunericului străluceau mii de puncte luminoase: erau ochii crustaceilor gigantici, pitiți în ascunzătorile lor, ai homarilor care se înălțau ca niște lăncieri, mișcîndu-și cleștii cu zgomot, ca și cum s-ar fi ciocnit două săbii, erau ochii crabilor uriași care stăteau proptiți ca tunurile pe afeturi și ai caracatițelor groaznice care-și încolăceau tentaculele ca un mărăciniș de șerpi vii. În ce lume nefirească și necunoscută mă aflu? Din ce ordin făceau parte articulatele acelea, care se serveau de stînci ca de o a doua carapace? Unde găsise natura taina vieții lor vegetative și de cîte secole trăiau ele astfel, în apele cele mai adînci ale oceanului?

Dar nu era timp de stat. Căpitanul Nemo, obișnuit cu vietățile acelea fioroase, nici nu se mai uita la ele. Ajunsesem la primul podiș, unde mă așteptau alte minunății. Acolo se zăreau ruini pitorești care țără îndoială că fuseseră făcute, cîndva, de mîna omului. Printre mormanele de pietre se deslușeau forme nelămurite de castele și de temple, înveșmîntate de zoofite înflorite, construcții pe care, în lipsa iederii, algele și fucusii le acopereau ca niște mantii vegetale.

Ce fusese oare partea aceasta a globului, prăbușită de cataclisme? Cine așezase stîncile și pietrele ca pe niște temple din timpuri preistorice? Unde mă aflu și încotro mă țira voia căpitanului Nemo?

Aș fi vrut să-l întreb, dar fiindcă nu puteam, l-am oprit, apucîndu-l de braț. El clătină capul și-mi arată ultimul pisc al muntelui, ca și cum ar fi voit să-mi spună:

— Haide! Haide înainte!

L-am urmat cu o ultimă efortare și îndată am ajuns pe piscul care se înălța cu vreo zece metri deasupra grămezilor de stînci.

Am privit povârnișul pe care-l urcasem. Muntele se ridica numai cu șapte-opt sute de picioare deasupra văii, dar pe cealaltă parte, unde fundul oceanului era mult mai adînc, povârnișul atinge de două ori înălțimea aceasta. În fața ochilor mei se întindea, pînă departe, un cîmp larg, învăluit într-o lumină orbitoare. Mi-am dat seama că muntele pe care ne aflu era un vulcan.

Cu cincizeci de metri mai jos de pisc, în mijlocul unei ploi de pietre și de zgură, un crater uriaș vărsa puhoaie de lavă, care se împrăștiau în cascade de foc în sînul apelor. Astfel, vulcanul, ca o faclă uriașă, lumina cîmpul pînă în străfundurile zării.

Am spus despre craterul submarin că zvrîlea lavă și nu flăcări, pentru că flăcările au nevoie de oxigenul din aer și nu se pot aprinde în apă; dar riurile de lavă pot să se înfierbînte pînă la roșu, să învingă în luptă apa și s-o vaporizeze apoi la atingerea ei. Curenți repezi purtau gazele care se împrăștiau, iar puhoaiile de lavă alunecau pînă la poalele muntelui, semănînd cu

revărsările Vezuviului pe un alt Torre del Greco.

Acolo, sub ochii mei, se iveau ruinele unui oraș — distrus, năruit, cu acoperișurile prăvălite, cu templele prăbușite, cu arcadele desfăcute, cu coloanele dărîmate la pămînt — ruine în care se mai simțeau încă proporțiile armonioase ale unui gen de arhitectură toscană. Mai departe se zăreau rămășițele unui apeduct uriaș; apoi, înălțimile năclăite ale unei acropole ale cărei forme aminteau de Parthenon; ici, urmele unui chei, ca și cum vreun port antic ar fi adăpostit odinioară, la țărmurile unui ocean dispărut, corăbiile comerciale și triremele de război; dincolo, crestele prelungi ale unor ziduri năruite, străzi largi, pustii, un întreg Pompei îngropat sub apă, pe care căpitanul Nemo îl reînvia în fața ochilor mei!

Unde mă aflam? Unde mă aflam? Voiam să știu cu orice preț, voiam să vorbesc, voiam să-mi smulg casca de aramă care îmi acoperea capul.

Dar căpitanul Nemo, venind spre mine, mă opri cu un semn. Apoi ridică de jos o piatră cretoasă, și, apropiindu-se de o stîncă de bazalt negru, scrisese un singur cuvînt:

ATLANTIDA

M-am luminat dintr-o dată! Atlantida, vechea Meropidă despre care vorbește Teopomp, Atlantida lui Platon, continentul acesta în a cărui existență Origen, Porphir, Jamblique, d'Anville, Malte-Brun și Humboldt nu credeau, socotindu-i dispariția drept o legendă, continentul acesta în a cărui existență au crezut Possidonius, Pliniu, Amian-Marcellinus, Tertulian, Engel, Sherer, Tournefort, Buffon și d'Avezac se afla înaintea ochilor mei cu mărturia de nezdruncinat a catastrofei sale! Acesta era deci ținutul înghițit de ocean, care existase în afara Europei, Asiei și Libiei, dincolo de Coloanele lui Hercule, unde trăia puternica seminție a atlantiților, împotriva cărora au purtat grecii vechi cele dintîi războaie!

Platon însuși este istoricul care, în scrierile sale, a depus drept mărturii unele fapte din timpurile acelea eroice. Iar dialogul dintre Timeu și Critias, în care Platon amintește de Atlantida, i-a fost inspirat, ca să zic așa, de poetul și legiuitorul Solon. Într-o zi, Solon stătea la sfat cu cîțiva bătrîni înțelepți din Sais, oraș care încă de pe atunci avea o vechime de opt sute de ani, după cum arătau analele săpate pe pereții sacri ai templelor. Unul dintre bătrînii aceia povestea istoria unui alt oraș, cu o mie de ani mai vechi decît Sais. Această primă cetate ateniană, veche de cînd lumea, fusese cucerită și distrusă în bună parte de către atlantiți. Atlantiții, povestea bătrînul din Sais, trăiseră pe un continent uriaș, mai mare decît Africa și Asia luate laolaltă și care se întindea pe un pămînt cuprins între 12° și 14° latitudine nordică! Ei stăpîneau pînă și Egiptul și voiau să cucerească cetățile grecești, dar au fost siliți să dea înapoi în fața împotrivrării înverșunate a elinilor. Se scurseră veacuri. Veni apoi un cataclism cu potop și cutremure de pămînt. O zi și o noapte au fost de ajuns ca să dispară de pe fața pămîntului întreaga Atlantida, ale cărei piscuri înalte, Madera, Azorele, Canarele și insulele Capului Verde, mai răsar încă deasupra apelor.

Inscripția căpitanului Nemo îmi adusese în minte toate amintirile acestea istorice. Așadar, mînat de cea mai ciudată întîmplare, pășeam pe unul din munții continentului scufundat, pipăiam cu mîinile ruinele acelea vechi de mii de veacuri, din vremea erelor geologice! Călcam chiar pe locuri prin care trecuseră contemporanii primului om! Striveam sub tălpile mele grele scheletele animalelor preistorice pe care arborii, acum pietrificați, le adăpostiseră odinioară la umbra frunzișului lor!

Ah! De ce n-aveam vreme de ajuns! As fi voit să cobor povîrnișurile repezi ale muntelui, să cutreier tot continentul acela uriaș, care fără îndoială lega Africa de America, și să cercetez marile orașe clădite înaintea potopului. Poate că acolo, sub ochii mei, se înălțase de mult cetatea Makhimos cea războinică, sau cucernica Eusebes, ai căror locuitori uriași trăiau secole

întregi și aveau destulă putere ca să ridice lespezile enorme care și acum mai rezistau apelor. Poate că, într-o zi, vreo nouă erupție va aduce iar la suprafața valurilor ruinele scufundate, în regiunea aceasta oceanică au fost semnalați numeroși vulcani submarini, și multe corăbii, navigînd deasupra apelor zbuciumate, au simțit zguduituri înfricoșătoare. Unii au auzit zgomote înăbușite ce vesteau lupta elementelor din adîncuri, alții au cules din valuri cenușă vulcanică. Tot solul, pînă la Ecuator, e încă frămîntat de forțele plutonice. Și cine știe dacă într-o epocă îndepărtată nu vor apărea, deasupra Atlanticului, munți din care vor țîșni flăcări, născuți din revărsările vulcanice și din păturile de lavă care se depun neconținut! În timp ce mă gîndeam la toate acestea. Încercînd să nu scap nici unul din amănuntele acelei priveliști mărețe, căpitanul Nemo, sprijinit de o coloană sfărîmată și năpădită de plante, rămăsese ca împietrit, pierdut într-o visare adîncă. Se gîndea oare la generațiile dispărute, cerîndu-le să-i dezvăluie taina destinului omenesc? Aici era locul unde venea să-și reîmprospăteze forțele, retrăind străvechi amintiri istorice, omul acesta ciudat care fugise de viața modernă? Ce n-aș fi dat să-i cunosc gîndurile, să i le împărtășesc, să i le înțeleg!

Am stat astfel o oră întreagă, contemplînd nesfîrșita cîmpie luminată de strălucirea lavei, care căpăta uneori o intensitate uimitoare. Fierberea lăuntrică zguduia scoarța muntelui. Apele făceau să se audă și mai limpede zgomotele adînci însoțite de ecouri puternice, în același timp, se ivise prin pînza apelor luna, aruncînd cîteva raze palide deasupra continentului scufundat. N-a fost decît o licărire, de o frumusețe cu neputință de zugrăvit. Căpitanul se ridică, mai privi pentru ultima oară întinderea, apoi îmi făcu semn să-l urmez.

Am coborît repede muntele. După ce am trecut de pădurea împietrită, am zărit farul de pe *Nautilus* strălucind ca o stea. Căpitanul porni drept spre el și am ajuns împreună pe bord în clipa în care primele licăriri ale zorilor albeau valurile oceanului.

[Capitolul X](#)

CĂRBUNELE SUBMARIN

A doua zi, 20 februarie, mă trezii tîrziu, pe la unsprezece, din pricina oboselii din timpul nopții. M-am îmbrăcat în grabă, nerăbdător să aflu direcția lui *Nautilus*. Instrumentele arătau că înaintam mereu spre sud, cu o viteză de douăzeci de mile pe oră, la o adîncime de o sută de metri.

Peste cîtăva vreme veni și Conseil în salon. I-am povestit călătoria noastră nocturnă, și, fiindcă obloanele mai erau încă deschise, a putut să vadă și el o parte din continentul scufundat.

Nautilus, plutind la numai zece metri deasupra pămîntului Atlantidei, gonea ca un balon dus de vînt deasupra cîmpiilor terestre; stînd la ferestrele salonului, ni se părea că sîntem niște călători într-un vagon al unui tren rapid. Prin fața ochilor ni se perindau stînci cioplite în forme nemaivăzute și păduri de arbori trecuți din regnul vegetal în cel animal, ale căror siluete neclintite se strîmbau sub valuri. Mormanele de pietre, pitite în covoare de axidii și de anemone sau împodobite cu lungi hidrofite verticale, cît și blocurile de lavă răsucite nefiresc stăteau mărturie a furiei erupțiilor plutonice. În timp ce priveliștile acelea ciudate străluceau în lumina farurilor noastre. Îi povestii lui Conseil istoria atlantiților. Îi povestii luptele eroice purtate și-i înfățișai problema existenței Atlantidei ca pe un fapt ce nu mai putea fi pus la îndoială. Dar Conseil părea că se gîndește în altă parte și că nu mă prea ascultă. Am înțeles îndată nepăsarea lui față de problemele istorice. Într-adevăr, privirile îi erau atrase de o sumedenie de

pești, și atunci cînd îi avea în față, pierdut în noianul clasificării, uita pe ce lume trăiește. În asemenea împrejurări, n-am putut face altceva decît să-l urmez, reluînd, alături de el, studiile noastre ihtiologice.

Dealtfel, peștii aceia ai Atlanticului nu se deosebeau mult de cei pe care-i studiasem pînă atunci.

Dar pe cînd cercetam feluriții reprezentanți ai faunei marine, nu mă mai săturam privind văile Atlantidei. Uneori neregularitățile fundului oceanic îl sileau pe *Nautilus* să-și încetinească viteza și să se strecoare cu îndemînarea unui cetaceu printre trecătorile strînte ale colinelor. Dacă labirintul devenea prea încîlcit, submarinul se înălța ca un balon, apoi, după ce trecea piedica, își relua mersul la numai cîțiva metri deasupra solului. Minunată și încîntătoare călătorie, semănînd cu o plimbare aerostatică, de care o deosebea doar faptul că *Nautilus* se supunea cu desăvîrșire mîinii cîrmaciului său!

Pe la patru după-amiază, terenul, care pînă atunci fusese milos și acoperit de crengi mineralizate, începu să se schimbe încetul cu încetul: deveni mai stîncos, părăind presărat cu conglomerate, cu tufuri bazaltice și urme de lavă și de obsidian sulfuros. Mă gîndeam că după șesurile lungi vor urma în curînd munții și, într-adevăr, cînd *Nautilus* făcu unele mișcări, am văzut spre sud un fel de zid înalt care părea că acoperă orice ieșire. Pesemne că era un continent sau măcar o insulă, fie una dintre insulele Canare, fie una dintre insulele Capului Verde. Poziția vasului nefiind însemnată — poate dinadins — nu știam unde ne aflăm. În orice caz, zidul mi se părea că trebuie să fie marginea Atlantidei, din care nu străbătusem decît o părticică. Îmi continuai observațiile și în timpul nopții. Rămăsesem singur, fiindcă Conseil plecase să se culce în cabina lui. Încetinindu-și mersul, *Nautilus* sălta pe deasupra colinelor învăluite în umbră cînd atingîndu-le, ca și cum ar fi vrut să se așeze pe ele, cînd ridicîndu-se la suprafața valurilor. Prin cristalul apelor se vedeau cîteva constelații strălucitoare, dintre care am recunoscut cele cinci sau șase stele zodiacale care vin după Orion.

Aș fi rămas încă multă vreme în fața ferestrei ca să admir marea și cerul, dacă nu s-ar fi închis obloanele. În clipa aceea, *Nautilus* ajunsese la poalele zidului. Cum avea să iasă de acolo, nu puteam ghici. M-am dus în camera mea. *Nautilus* stătea nemișcat. Adormii cu gîndul să mă scol peste cîteva ore, dar nu m-am putut trezi decît a doua zi la ora opt. Am intrat atunci în salon și, privind manometrul, îmi dădui seama că *Nautilus* plutește la suprafața oceanului. Dealtfel, se auzi curînd și zgomot de pași deasupra, pe punte.

Cu toate acestea, nici o clătinare de val nu legăna vasul. M-am urcat pînă aproape de punte. Capacul era deschis. Am scos capul, dar în loc să dau de lumina zilei, m-am pomenit înconjurat de un întuneric de nepătruns. Unde ne aflam? Mă înșelasem? Să nu fi trecut încă noaptea? Nu se vedea totuși nici o stea, iar bezna era cu mult mai neagră decît întunericul nopții. Nu știam ce să cred, cînd deodată cineva mă întrebă:

— Dumneavoastră sînteți, domnule profesor ?

— Ah! Domnule căpitan! Unde ne aflăm?

— Sub pămînt, domnule profesor.

— Sub pămînt? strigai eu. Și *Nautilus* mai plutește?

— Plutește.

— Nu înțeleg...

— Așteptați cîteva clipe. Farul se va aprinde îndată și dacă vă plac situațiile limpezi, veți fi mulțumit.

Mă suii pe punte și așteptai. Întunericul era atît de adînc, încît nu-l vedeam nici măcar pe căpitanul Nemo. Dar, uitîndu-mă spre zenit, exact deasupra capului meu, mi se păru că întrevăd o licărire, un fel de semiîntuneric, străbătînd printr-o scobitură rotundă. În clipa aceea farul se

aprinse și lucirea lui orbitoare întunecă geana de lumină de deasupra.

După ce am închis o clipă ochii, orbiți de puterea luminii, mă uitai în jurul meu. *Nautilus* plutea pe lângă un mal, zidit ca un chei. Marea în care se oprise era un fel de lac, închis într-un cerc de ziduri, cu diametrul de două mile, adică avînd vreo șase mile de jur împrejur. Nivelul lacului — după cum arăta manometrul — nu putea fi decît cel exterior, fiindcă trebuia neapărat să existe o comunicație între lac și mare. Pereții înalți, aplecați spre bază, se rotunjeau formînd un fel de pîlnie răsturnată, a cărei înălțime atingea cinci sau șase sute de metri. În vîrf se deschidea scobitura rotundă prin care zărisem licărirea datorită, fără îndoială, luminii zilei. Înainte de a cerceta mai cu atenție așezarea grotei aceleia uriașe, înainte de a mă întreba dacă e făcută de natură sau de mîna omului, m-am îndreptat spre căpitanul Nemo.

— Unde sîntem? îl întrebai.

— În mijlocul unui vulcan stins, îmi răspunse el; un vulcan înecat de apele mării, în urma unor cutremure. În timp ce dumneavoastră dormeați, *Nautilus* a pătruns în lacul acesta printr-un canal natural, deschis la zece metri sub valurile oceanului. Aici e portul său, un port sigur, tainic și la adăpostul tuturor vînturilor! Dacă puteți, găsiți-mi pe țărmurile continentelor sau insulelor dumneavoastră o radă asemănătoare cu adăpostul acesta sigur împotriva furiei uraganelor.

— Aici într-adevăr sînteți în siguranță, domnule căpitan. Cine v-ar putea urmări în inima unui vulcan? Dar mi s-a părut că văd o deschizătură în vîrfurile lui...

— E craterul vulcanului. Un crater odinioară plin de lavă, vapori și flăcări, prin care acum pătrunde aerul înviorător pe care-l respirăm.

— Dar ce munte vulcanic e acesta? întrebai eu.

— E un munte situat pe una din numeroasele insule cu care-i presărat oceanul. O stîncă oarecare pentru vapoare; pentru noi însă este o adevărată peșteră uriașă. Am descoperit-o printr-o întîmplare; o întîmplare fericită însă.

— Oare n-ar putea coborî cineva prin gura craterului?

— Nu, domnule profesor. Pînă la o sută de picioare spre baza interioară a muntelui mai merge, dar de la o sută de picioare pereții au asemenea povîrnișuri încît sînt de netrecut.

— Văd, domnule căpitan, că natura vă ajută totdeauna și pretutindeni. Vă aflați în siguranță pe lacul acesta și nimeni nu poate intra aici. Nu înțeleg însă la ce vă trebuie un adăpost? Doar, *Nautilus* n-are nevoie de port!

— Așa e, domnule profesor, dar are nevoie de electricitate ca să se miște, de elemente care să-i dea electricitatea, de sodiu ca să-i alimenteze elementele, de cărbune ca să facă sodiul și de o mină din care să se scoată cărbunele. Or, tocmai în locurile acestea, marea acoperă păduri întregi, înecate încă din timpurile geologice și care sînt acum, pentru noi, o mină nesecată de cărbuni.

— Așadar, domnule căpitan, oamenii dumneavoastră lucrează aici ca mineri.

— Da, domnule profesor. Minele de aici se întind, ca și cele de la Newcastle, pe sub valuri. Oamenii mei, îmbrăcați în haine de scafandru, cu tîrnăcopul și hîrlețul în mină, scot de aici cărbunele, pe care altfel ar trebui să-l iau din minele de pe continente. Iar cînd ard combustibilul pentru fabricarea sodiului, fumul care iese prin crater face ca muntele să semene cu un vulcan în activitate.

— Îi vom vedea la lucru pe tovarășii dumneavoastră?

— De data asta nu, fiindcă mă grăbesc să continui ocolul submarin al lumii. De aceea mă voi mulțumi cu rezervele de sodiu pe care le mai am aici. Vom rămîne aici o zi, adică timpul de care e nevoie ca să urcăm sodiul pe bord, apoi ne vom urma călătoria. Așa că, dacă doriți să vizitați grota și să faceți înconjurul lacului, folosiți ziua aceasta, domnule Aronnax.

I-am mulțumit căpitanului și m-am dus să-i caut pe cei doi tovarăși ai mei. Ei nu ieșiseră

încă din cabină. Îi rugai să mă întovărășească pe punte, fără să le spun unde ne aflam. Lui Conseil, care nu se mira niciodată de nimic, i se păru tot atât de firesc să se trezească sub un munte, pe cât i se păruse de firesc să adoarmă sub apă. Ned Land însă avea un singur gând: să cerceteze grotă ca să găsească vreo ieșire.

După ce am mîncat, pe la ora zece am coborît pe mal.

— Iată-ne din nou pe pămînt! spuse Conseil.

— Asta nu se cheamă «pămînt», îi răspunse canadianul, și nici nu ne aflăm «pe el», ci «sub el». Între pereții muntelui și apa lacului se întindea un mal nisipos, care în locul cel mai lat avea cinci sute de picioare. Pe malul aceia se putea face ușor înconjurul lacului. Dar baza pereților înalți era formată dintr-un sol frămîntat pe care zăceau, într-o îngrămădire pitorească, blocuri vulcanice și pietre ponce uriașe, pe care flăcările subterane le acoperiseră cu un smalt lucios ce scînteia în lumina farului. Sub pașii noștri, pulberea de mica de pe țărnam zbura ca un nor de scînteii.

Solul se ridica tot mai mult, cu cât ne îndepărtam de apă. Curînd ajunserăm la niște dîmburi lungi și întortocheate, adevărate urcușuri, pe care ne-am putut cățăra; dar a trebuit să pășim cu băgare de seamă, fiindcă piciorul aluneca pe trahitele acelea sticloase, neunite între ele și făcute din cristale de silicat și cuarț. Natura vulcanică a grotei se vădea pretutindeni; le atrasei atenția tovarășilor mei asupra acestui lucru.

— Vă puteți închipui, îi întrebai eu, cum era pîlnia asta atunci cînd se umplea de lavă clocotită și cînd nivelul lichidului incandescent se ridica pînă la deschizătura muntelui, ca fonta pe pereții unui cuptor?

— Îmi închipui cât se poate de bine, răspunse Conseil. Dar domnul ar putea să-mi spună de ce uriașul topitor și-a oprit munca și cum se face că acum în locul cuptorului sînt apele liniștite ale unui lac?

— După cîte s-ar părea, dragă Conseil, vreo zguduire lăuntrică a deschis în apele oceanului canalul pe care a trecut și *Nautilus*. Atunci, apele au năvălit înăuntrul muntelui. O luptă înspăimîntătoare s-a dat între cele două elemente, luptă care a luat sfîrșit cu victoria lui Neptun. Dar secole nenumărate s-au scurs pînă ce vulcanul înecat a devenit o grotă liniștită.

— Foarte bine, spuse Ned Land. N-am nimic împotriva explicației acesteia, numai că îmi pare rău pentru noi, că deschizătura de care vorbiți nu s-a făcut deasupra nivelului mării.

— Păi, dragă Ned, îl luă în primire Conseil, dacă trecerea n-ar fi fost submarină. *Nautilus* n-ar fi putut pătrunde prin ea.

— Și mai am să adaug, meștere Land, că apele n-ar fi năvălit sub munte, iar vulcanul ar fi rămas vulcan. Așa că n-are de ce să-ți pară rău.

Urcam mereu. Dîmburile erau din ce în ce mai abrupte și mai înguste. Uneori dădeam de șanțuri adînci peste care trebuia să sărim, alteori ne tîram pe genunchi sau pe burtă și ocoleam povîrnișurile ca să trecem peste crestele ascuțite. Dar dibăcia lui Conseil și forța canadianului învinseseră toate piedicile. La vreo treizeci de metri înălțime, natura solului începu să se schimbe. Drumul rămase însă la fel de anevoios. Bazalturile negre înlocuiau acum conglomeratele și trahitele; aici se formaseră prisme regulate, exemple minunate de arhitectură naturală, asemeni unor coloane care susțineau arcadele bolții uriașe. Între bazalturi șerpuiau fluvii împietrite de lavă răcită, încrustate cu fișii bituminoase, iar pe alocuri se întindeau covoare largi de sulf. Lumina zilei, care pătrundea acum cu putere prin craterul de sus, scălda într-un luciu palid resturile vulcanice, îngropate pentru totdeauna în inima stinsă a muntelui.

Mai sus cu vreo două sute cincizeci de picioare a trebuit să ne oprim, în fața noastră se ridicau obstacole de netrecut. Bolta lăuntrică se înclina în așa fel, încît nu mai urcam, ci ne învîrteam pe loc. La înălțimea aceea, regnul vegetal începea lupta cu regnul mineral. Cîțiva

copăcei și ici-colo chiar copaci în toată puterea cuvîntului ieșeau din scobiturile stîncilor. Am recunoscut cîteva euforbii din care picura sevă caustică. Eliotrope ce nu-și justificau numele, pentru că razele soarelui nu le mîngîiau niciodată, își aplecau trist capetele decolorate și fără mireasmă; crizantemele creșteau sfioase la rădăcina unor aloeși cu frunze lungi, mohorîte, bolnăvicioase. Dar în torentul împietrit de lavă am găsit cîteva violete mici, slab parfumate, pe care le-am mirosit cu nesaț. Parfumul e sufletul florii, dar florile mării, splendidele hidrofite n-au suflet!

Tocmai ajunseserăm lîngă o tufă de liliac neobișnuit de mare, cînd Ned Land strigă:

— Ia uitați-vă, un stup!

— Un stup ? Întrebai eu neîncrezător.

— Da, un stup, repetă canadianul. Și albinele zumzăie în jurul lui. M-am apropiat și a trebuit să recunosc că așa era. În scorbura unui trunchi roiau cîteva mii de albine, atît de răspîndite în insulele Canare și ale căror produse sînt foarte prețuite. Firește, canadianul a vrut mai întîi să-și strîngă o provizie de miere și n-am avut ce-i face. Aprinzînd cu bricheta un mănunchi de frunze uscate amestecate cu pucioasă, el începu să afume albinele. Zumzetul se stinse treptat și din scorbura deschisă Ned Land strînse cîteva livre de miere aromată pe care o vîrî în torbă.

— Să vedeți ce prăjitură strașnică am să fac din miere și făină de artocarpus! ne spuse el.

— Tii! se bucură Conseil. O să fie ca turta dulce.

— Fie și ca turta dulce, spusei eu, numai hai să mergem mai departe. La unele coturi ale potecii pe care mergeam se vedea lacul, în toată întinderea lui. Farul îi lumina întreaga suprafață, pe care nu tresărea nici un val, nici o unduire. *Nautilus* părea încremenit. Pe punte și pe mal forfoteau oamenii echipajului, ca niște năluci negre în mijlocul luminii.

Pe cînd înconjuram vîrfurile înalt al stîncilor care sprijineau bolta, am descoperit că albinele nu erau singurele viețuitoare dinăuntrul vulcanului. Păsări de pradă pluteau din loc în loc, rotindu-se în umbră, sau își luau zborul din cuiburile lor cocoțate pe vîrfuri de stîncă. Erau ulii cu pîntecul alb și un fel de șoimi care poartă numele de vînturei. Pe povîrnișuri alergau cît le țineau picioarele dropii dolofane. E lesne de închipuit ce poftă l-a cuprins pe Ned la vederea unui vînat atît de gustos și cît de rău i-a părut că n-avea o pușcă la îndemînă. El încercă să înlocuiască plumbul cu pietre și, după cîteva încercări nereușite, izbuti să rănească una din dropiile acelea minunate. Dacă aș arăta că și-a primejduit de zeci de ori viața ca să prindă vînatul, n-aș minți deloc. Dar pînă la urmă izbuti să vîre dropia în tolba, lîngă fagurii de miere.

A trebuit să coborîm apoi spre țarm, pentru că era cu neputință să mai urcăm creasta. Deasupra noastră, craterul larg deschis părea o gură uriașă de fîntînă. Din locul în care ne aflam zăream deslușit cerul și vedeam alergînd norii răvășiți de vîntul din apus, carc-și tîrau pînă în vîrfurile muntelui peticele neguroase. Asta arăta că norii nu sînt prea sus, fiindcă muntele se înălța abia cu opt sute de picioare deasupra oceanului.

La o jumătate de oră după ultima ispravă a canadianului, ajunserăm din nou jos, pe malul interior. Aici creșteau lanuri întregi de mărar de mare, un fel de plantă mică din familia umbeliferelor, bună de gătit. Conseil culese cîteva buchete. Dintre animale, am întîlnit mii de crustacei de toate soiurile, homari, crabi, palemoni, mysis și nesfîrșit de multe scoici și ghiocuri.

Acolo se deschidea o peșteră minunată, pe al cărei nisip ne-am întins toți trei cu plăcere. Focul lustruise pereții smălțuiți și strălucitori ai peșterii, presărați în întregime cu pulbere de mica. Ned Land pipăia stîncă, încercînd să-i măsoare grosimea, ceea ce m-a făcut să zîmbesc fără voie. Vorbind apoi despre veșnicele sale planuri de evadare, i-am dat canadianului o oarecare speranță, spunîndu-i că Nemo n-a venit spre sud decît ca să-și îmbogățească provizia de sodiu. N-ar fi fost de mirare ca *Nautilus* să pornească spre coastele Europei și ale Americii, înlesnind astfel canadianului o nouă încercare de fugă. Stăteam tolăniți de o oră în peștera

aceea fermecătoare. Discuția, care la început fusese aprinsă, lîncezea acum. Ne cuprinse moleșeala. Fiindcă n-aveam de ce să mă împotrivesc somnului, m-am lăsat în voia lui.

Deodată mă trezi vocea lui Conseil.

— Alarmă! Alarmă! strigă el.

— Ce s-a întîmplat? îl întrebai ridicîndu-mă pe jumătate.

— Năvălește apa peste noi!

Am sărit în picioare. Marea năvălea în peșteră ca un puhoi și, fiindcă nu eram moluște, trebuia, nici vorbă, să fugim, în cîteva minute ne aflam la adăpost, pe vîrful grotei.

— Ce-o fi asta? întrebă Conseil. Vreun fenomen nou?

— Nicidecum, prietene, îi răspunsei. E fluxul care era cît p-aci să ne prindă pe neașteptate, ca pe eroul lui Walter Scott! Oceanul se umflă în afară și, printr-o lege firească a echilibrului, crește și nivelul lacului. Ne-am ales numai cu o baie. Haidem pe *Nautilus* să ne schimbăm hainele!

Trei sferturi de oră mai tîrziu, plimbarea noastră în jurul lacului luă sfîrșit și ne urcarăm pe bord. Oamenii echipajului tocmai sfîrșeau de cărat provizia de sodiu și *Nautilus* ar fi putut pleca de îndată. Cu toate astea, căpitanul Nemo nu dădu nici un ordin. Aștepta oare să se înnopteze, ca să poată ieși în taină prin trecătoarea submarină? Se prea poate. A doua zi dimineața, însă, *Nautilus*, părăsindu-și portul, naviga în larg, la cîțiva metri sub valurile Atlanticului.

Capitolul XI

MAREA SARGASELOR

Direcția lui *Nautilus* nu se schimbase. Prin urmare, orice nădejde de a ne reîntoarce spre mările europene trebuia lăsată la o parte, pînă una, alta. Căpitanul Nemo mergea întins către sud. Unde ne ducea? Nici nu îndrăzneam să mă gîndesc. În ziua aceea, *Nautilus* străbătu o regiune ciudată a Oceanului Atlantic. Nu există om care să nu fi auzit despre existența marelui curent de apă caldă, cunoscut sub numele de Golf-Stream. După ce iese din canalele Floridei, curentul se îndreaptă spre Spitzberg; dar înainte de a pătrunde în Golful Mexic, cam pe la 44° latitudine nordică, el se desparte în două brațe: cel principal pornește spre coastele Irlandei și ale Norvegiei, pe cînd cel de-al doilea cotește spre sud, la înălțimea insulelor Azore; apoi, lovind țărmurile africane și descriind un oval alungit, se întoarce către insulele Antile.

Acest al doilea braț — care-i mai degrabă o salbă decît un braț — înconjură cu inelele lui de apă caldă o porțiune din Atlantic, rece, liniștită și nemișcată, care poartă numele de Marea Sargaselor și care formează un adevărat lac în mijlocul oceanului. Pentru a face înconjurul mării acesteia, apele marelui curent au nevoie de nu mai puțin decît trei ani.

La drept vorbind. Marea Sargaselor acoperă toată partea scufundată a Atlantidei. Unii autori au fost chiar de părere că ierburile numeroase cu care este împînzită sînt smulse din cîmpiile vechiului continent. Totuși s-ar putea ca ierburile acestea, alge și fucus, să fie smulse de pe țărmurile Europei și Americii și tîrîte pînă acolo de Golf-Stream. Acesta a fost unul din motivele care îl făcură pe Columb să bănuiască existența unui nou continent. Odată ajunse în Marea Sargaselor, corăbiile acestui îndrăzneț călător au înaintat cu greu printre ierburi, fiind silite să se oprească uneori, spre marea spaimă a echipajelor, și astfel traversarea acestei mări dură trei săptămîni.

Aceasta era regiunea în care naviga *Nautilus*, o adevărată livadă, un covor de alge, de fucus-natans, de struguri tropicali, atât de des și de compact, încît orice vas cu greu îl putea străpunge. De aceea, căpitanul Nemo, care nu voia să vîre elicea în maldărul acela de ierburi, se ținu la cîțiva metri adîncime sub valuri.

Numele de Sargase vine de la cuvîntul spaniol «sargazzo» care înseamnă varec, adică un soi de iarbă de mare. Din iarba aceasta, numită și varec-plutitor, e făcută cea mai mare parte a bancului uriaș. După savantul Maury, autorul lucrării «Geografia fizică a globului», iată din ce pricină se adună hidrotitele acestea în bazinul liniștit al Atlanticului:

«Explicația ce s-ar putea da, spune el, pare să reiasă dintr-o experiență cunoscută de toată lumea. Dacă se pun într-un vas bucățele de plută sau niște corpuri plutitoare și se dă apei din vas o mișcare circulară, se va vedea că bucățelele împrăștiate se adună laolaltă în centrul suprafeței lichide, adică în punctul cel mai liniștit. În fenomenul de care ne ocupăm, vasul este Atlanticul, Golf-Stream-ul este curentul circular, iar Marea Sargaselor e punctul central în care se adună corpurile plutitoare». Împărtășesc părerea lui Maury și am putut să studiez fenomenul în mediul acesta special, în care rareori pătrund navele. Deasupra noastră pluteau tot felul de corpuri îngrămădite printre ierburile cafenii, trunchiuri de copaci smulse din Anzi sau din Munții Stîncoși și cărate de Amazon sau Mississippi, numeroase epave, resturi de tălpoaie de corăbii, din carene și din învelișuri atât de îngreuiate de scoici și crustacei, încît nu se mai puteau ridica la suprafața oceanului.

Toată ziua de 22 februarie o petrecurăm în Marea Sargaselor, în care peștii amatori de plante acvatice și de crustacei găsesc hrană din belșug. A doua zi oceanul își relua înfățișarea lui obișnuită.

Începînd de la 23 februarie și pînă la 12 martie, timp de nouăsprezece zile, *Nautilus* naviga în mijlocul Atlanticului, ducîndu-ne cu o viteză constantă de o sută de leghe în douăzeci și patru de ore. Nu mai încăpea îndoială că Nemo voia să-și ducă la îndeplinire programul submarin și că, pentru aceasta, se gîndea să revină în mările australe ale Pacificului, după ce ar depăși Capul Horn.

Așadar, temerile lui Ned Land fuseseră îndreptățite. În apele acestea atât de întinse, în care insulele lipsesc, nici vorbă nu putea fi să fugim de pe bord; pe de altă parte, n-aveam cum să ne împotrivim voinței căpitanului. Singurul lucru pe care-l puteam face era să ne supunem; dar nădăjduiam să ajungem prin convingere la ceea ce forța sau viclenia nu ne puteau duce. Poate că la sfîrșitul călătoriei, căpitanul Nemo se va învoi să ne redea libertatea, dacă îi vom jura să nu-i destăinuim existența... Jurămîntul ni l-am fi ținut cu cinste. Dar lucrurile acestea anevoioase trebuiau discutate mai întîi cu căpitanul. Cum va primi Nemo cererea noastră de a ne reda libertatea? Nu ne spusese el însuși de la început, destul de limpede, că era silit să ne oprească pentru totdeauna pe bordul lui *Nautilus* ca să poată fi păstrat secretul vieții sale ? Faptul că tăcusem timp de patru luni nu însemna oare că sîntem de aceeași părere cu el ? Și dacă am aduce din nou vorba despre toate acestea, nu i-am trezi anumite bănueli care ne-ar putea zădărnici planurile, dacă mai tîrziu ni se va ivi vreun prilej potrivit ca să le reluăm? Cîntăream și răsuceam în minte toate întrebările acestea și apoi i le puneam lui Conseil, care era la fel de încurcat ca și mine. Pe scurt, cu toate că nu mă descurajez ușor, îmi dădeam seama că nădejdea de a-mi revedea semenii trebuia să-mi scadă din zi în zi, mai cu seamă acum, cînd căpitanul Nemo gonea plin de îndrăzneală spre sudul Atlanticului. În cursul acestor nouăsprezece zile de călătorie nu s-a petrecut nimic deosebit. Pe căpitan îl vedeam rar: lucra. În bibliotecă găseam adesea cărți deschise, mai ales cărți de științe naturale. Răsfoise și lucrarea mea asupra fundurilor submarine, făcînd numeroase note marginale, cîteodată în contrazicere cu teoriile și sistemele mele. Căpitanul însă se mulțumea să-mi limpezească în

felul acesta lucrarea și numai rareori stăteam de vorbă amîndoi. Uneori auzeam răsunînd sunetele melancolice ale orgii la care cînta cu multă căldură, dar asta se întîmpla numai noaptea, în întunericul cel mai deplin, atunci cînd *Nautilus* adormea în adîncurile oceanului. În timpul acestei perioade a călătoriei navigam zile întregi la suprafața apei. Marea era cu totul pustie; abia cîteva corăbii cu pînze, în drum spre Indii, se îndreptau spre Capul Bunei Speranțe. Într-o zi ne-a urmărit o balenieră, care fără doar și poate că ne lua drept o balenă uriașă, de mare preț. Dar căpitanul Nemo, nedorind ca bieții oameni să-și piardă timpul și să se ostenească degeaba, a încheiat vînătoarea cufundîndu-se sub apă. Întîmplarea aceasta păru că-l interesează foarte mult pe Ned Land. Cred că nu mă înșel spunînd că bravului canadian trebuie să-i fi părut tare rău că pescarii n-au izbutit să ucidă cu cangea cetaceul nostru de tablă.

Peștii observați de Conseil și de mine în răstimp erau cam aceiași pe care îi studiasem și mai înainte, la alte latitudini. Mai deosebiți au fost doar cîteva reprezentanți ai fiorosului gen de cartilaginoși care se împart în trei subgenuri, numărînd nu mai puțin de treizeci și două de specii: rechini dungați, lungi de cinci metri, cu capul turtit și mai lat decît corpul, cu înotătoarele codale rotunjite; rechinii aceștia au pe spate dungi mari negre, paralele și longitudinale; erau apoi rechini cenușii, avînd șapte deschideri branhiale și înzestrați cu o singură înotătoare dorsală, așezată aproape de mijlocul corpului.

Am întîlnit de asemenea și cîini de mare, pești grozavi de lacomi. Avem tot dreptul să ne îndoim de povestirile pescarilor, dar iată ce ne spun ei: Odată s-a găsit în corpul unui astfel de animal un cap de bivoliță și un vițel întreg. Într-un altul s-au găsit doi thoni și un marinăr în uniformă, în altul un soldat cu sabie la șold și, în sfîrșit, în alt exemplar au dat peste un cal, cu călăreț cu tot. La drept vorbind, toate astea nu prea sînt de crezut. E însă adevărat că nici unul din aceste animale nu s-a lăsat prins în năvoadele lui *Nautilus*, așa că n-am putut să le verificăm lăcomia.

Turme nebunatice de delfini ne însoțiră zile de-a rîndul. Înotau cîte cinci, șase laolaltă, vîînd în haite ca lupii în cîmpie. Se pare că sînt la fel de lacomi ca și cîinii de mare, dacă e să dăm crezare unui profesor din Copenhaga care a scos din stomacul unui delfin treisprezece marsuini și cincisprezece foci. E drept că delfinul acela aparținea unei specii de giganti, cu o lungime de mai bine de douăzeci și patru de picioare. Familia aceasta de delfini cuprinde zece genuri și cei pe care-i vedeam aparțineau genului delfinoringilor, cu botul foarte îngust, de patru ori mai lung decît capul. Corpul lor, lung de trei metri, e negru pe spinare, iar pe burtă sînt de culoare albă-trandafirie, presărată cu pete mici și rare. În mările acestea mai există niște pești din ordinul acantopterigienilor, familia scenoizilor. Unii autori — mai mult poeți decît naturaliști — pretind că acești pești cîntă melodios și că vocile lor alcătuiesc un concert pe care nici un cor de voci omenești nu l-ar egala. Nu pot să contrazic asemenea afirmații, dar acești pești nu ne-au făcut nici o serenadă, fapt pe care nu pot decît să-l regret.

Pînă la urmă, Conseil a clasat și o mulțime de pești zburători, pe care delfinii îi vîneau cu o dibăcie neîntrecută. O asemenea vînătoare e cît se poate de interesantă. Oricît de departe ar fi încercat să zboare, oriîncotro s-ar fi îndreptat, chiar dacă ar fi sărit pe deasupra lui *Nautilus*, bieții pești nimereau totdeauna în botul deschis al delfinului, care aștepta gata să-i înhațe. Printre peștii aceștia, Conseil a notat pirapezii, un fel de rîndunele de mare, cu gura luminoasă, care în timpul nopții, lăsînd dîre de foc în aer, se aruncă în apele întunecoase ca niște stele căzătoare.

Așa s-a desfășurat călătoria noastră pînă în ziua de 13 martie, cînd *Nautilus* a făcut mai multe sondaje pe care le-am urmărit cu toată atenția.

Pînă atunci străbătusem aproape treisprezece mii de leghe de la punctul nostru de plecare,

din mărilor de sus ale Pacificului. Ne aflam la 45° 37' latitudine sudică și 37° 53' longitudine vestică. Eram pe aceleași meleaguri în care căpitanul Denham de pe *Herald* a desfășurat paisprezece mii de metri de sondă, fără să dea de fund. Tot aici locotenentul Parker de pe fregata americană *Congress* nu putuse atinge solul submarin nici la cincisprezece mii o sută patruzeci de metri.

Căpitanul Nemo hotărî să-l cufunde pe *Nautilus* la cea mai mare adîncime, ca să controleze sondajele de care am pomenit. M-am pregătit să-mi notez rezultatele experienței. Obloanele salonului s-au deschis și au început manevrele de cufundare spre regiunile acelea nemaipomenit de adînci.

E lesne de închipuit că nu putea fi vorba de cufundare prin umplerea rezervoarelor, pentru că nu era sigur dacă ele ar fi sporit îndeajuns greutatea specifică a lui *Nautilus*. Dealtfel, la urcare, suprasarcina de apă ar fi trebuit înlăturată și pompele n-ar fi fost destul de puternice ca să învingă presiunea exterioară.

Căpitanul Nemo hotărî să atingă fundul oceanului coborînd într-o diagonală alungită, cu ajutorul planurilor laterale, care au fost așezate sub un unghi de 45° față de linia de plutire a lui *Nautilus*. Apoi se dădu viteză maximă elicei, care bătu apa cu o forță de nedescris.

Sub impulsul ei puternic, *Nautilus* vibra ca o coardă întinsă și se cufundă treptat sub apă. Stăteam împreună cu Nemo în salon și urmăream acul manometrului care devia cu repeziciune. Curînd trecurăm dincolo de zona în care trăiesc cei mai mulți pești. Dacă unii pești nu pot trăi decît la suprafața mărilor sau a fluviilor, alții, mai puțin numeroși, stau numai la adîncimi destul de mari. Printre aceștia din urmă am văzut un fel de cîine de mare, înzestrat cu șase deschideri respiratorii, cu ochi enormi, în formă de telescop; apoi un soi de pește cu aripioarele pectorale negre și care-i apărat de un plastron de plăci osoase roș-palide, și în sfîrșit grenadierul, care trăiește la o mie două sute de metri adîncime, suportînd deci o presiune de o sută douăzeci de atmosfere.

L-am întrebat pe căpitan dacă întîlnise pești la adîncimi și mai mari.

— Pești? mi-a răspuns el. Rareori. Dar, în stadiul actual al științei, ce se cunoaște, sau, mai bine zis, ce se bănuiește în privința aceasta?

— Iată ce se cunoaște, domnule căpitan: cu cît pătrundem mai mult în adîncul oceanului, viața vegetală dispare mai repede decît viața animală. Se știe, de asemenea, că acolo unde se mai văd încă ființe vii, nu mai găsești nici urmă de hidrofite. Se știe că scoicile trăiesc la două mii de metri sub apă și că Mac Clintock, eroul mărilor polare, a scos o stea de mare de la o adîncime de două mii cinci sute de metri. Se mai știe că echipajul de pe Bull-Dogy al marinei regale, a pescuit o stea de mare la două mii șase sute douăzeci de brase²⁰, adică de la mai mult de o leghe adîncime. Dar poate o să spuneți că nu se știe nimic?

— Nu, domnule profesor, n-o să fiu atît de nepoliticos. Totuși, v-aș întreba cum explicați dumneavoastră faptul că unele ființe pot să trăiască la asemenea adîncimi?

— Iată cum îmi explic: în primul rînd curenții verticali, determinați de diferențele de salinitate și de densitate a apelor, produc o mișcare suficientă spre a menține viața primitivă a crinilor și a stelelor de mare.

— E drept, încuviință căpitanul.

— Apoi, deoarece oxigenul stă la baza vieții, se știe că o cantitate de oxigen dizolvată în apă sporește odată cu adîncimea, în loc să descrească, și că presiunea păturilor joase de apă contribuie la comprimarea lui.

— A! Se știe acest lucru ? se miră căpitanul Nemo. E bine că se știe, fiindcă acesta e adevărul. Trebuie să mai adaug doar că vezica înotătoare a peștilor cuprinde mai mult azot decît oxigen, cînd aceștia sînt pescuiți la suprafața apei, și, dimpotrivă, mai mult oxigen decît

azot cînd sînt scoși de la adîncimi mari, ceea ce îndreptățește explicația dumneavoastră. Să ne continuăm însă observațiile.

M-am uitat spre manometru. Arăta o adîncime de șase mii de metri. De o oră ne cufundam întruna. Alunecînd pe planurile lui înclinate. *Nautilus* cobora mereu. Apele pustii erau de-o limpezime minunată și nespus de străvezii. Peste încă o oră am ajuns la treisprezece mii de metri — aproape trei leghe și un sfert — dar fundul oceanului tot nu se zărea.

Pe la paisprezece mii de metri au început să se deslușească niște piscuri negre, care se înălțau în mijlocul apelor. Piscurile însă puteau fi ale unor munți cît Himalaia sau Mont Blanc, dacă nu și mai înalți, așa că tot nu ne-am putut da seama de adîncimea oceanului.

Cu toată presiunea puternică pe care o suporta. *Nautilus* coborî și mai mult. Simțeam cum îi tremură învelișul de fier la încheieturile niturilor; barele începuseră să se îndoie, pereții gemeau; geamurile salonului păreau că se coșcovesc sub presiunea apei, și *Nautilus*, cît era el de zdravăn, ar fi cedat fără doar și poale, dacă, așa cum spusese căpitanul, n-ar fi fost făcut ca să reziste ca un bloc plin.

Cînd am atins povîrnișurile acestor munți cufundați sub apă, se mai zăreau încă scoici, serpule, spinorbiși vii și cîteva specimene de stele de mare.

Curînd însă dispărură și ultimii reprezentanți ai vieții animale și *Nautilus*, cufundat la mai mult de trei leghe, trecu de hotarele vieții submarine, așa cum un balon se ridică în înălțimi deasupra zonelor respirabile. Atinsesem o adîncime de șaisprezece mii de metri — patru leghe — și învelișul lui *Nautilus* suporta o presiune de o mie șase sute de atmosfere, adică o mie șase sute de kilograme pe fiecare centimetru pătrat al suprafeței sale.

— Vă dați seama, am strigat eu, ce înseamnă să străbați regiunile acestea adînci prin care omul n-a ajuns încă niciodată! Priviți, domnule căpitan, stîncile mărețe, peșterile nelocuite, aceste ultime lăcașuri ale Pămîntului, în care viața nu mai este cu putință! Atîtea priveliști necunoscute, și totuși sîntem siliți să ne mulțumim numai cu amintirea lor!

— V-ar place să păstrați ceva mai mult decît amintirea? mă întrebă căpitanul.

— Ce vreți să spuneți ?

— Că nimic nu-i mai ușor decît să fotografiem regiunea aceasta submarină.

Nici n-am apucat să-mi arăt întreaga uimire pe care mi-o stîrniseră cuvintele lui neașteptate, cînd, la un ordin al căpitanului, un obiectiv fu adus în salon. Prin obloanele larg deschise, apele, luminate electric, se deslușeau cu o limpezime desăvîrșită. Nici o umbră, nici o degradare a luminii noastre artificiale. Nici soarele n-ar fi fost mai bun pentru ceea ce ne pregăteam să facem. Împins de elice și silit de înclinarea planurilor lui, *Nautilus* stătea nemișcat. Aparatul fu îndreptat asupra priveliștilor fundului oceanic și în cîteva secunde obținem un clișeu de o mare claritate.

Dar eu am să încerc să descriu originalul: în față se înalță stîncile care stau acolo de la începuturile lumii, fără să fi văzut vreodată lumina cerurilor, graniturile inferioare care alcătuiesc puternica temelie a globului, peșterile adînci scobite în masa pietroasă, profilurile tăiate în stîncă, neasemuit de clare, cu vîrfuri negre, ieșite parcă din pensula vreunui pictor flamand. Departe, în zare, linia întortocheată a unor munți minunați închide priveliștea. Mi se pare cu neputință de redat frumusețea îngrădirii aceleia de pietre netede, negre și lucioase, fără un fir de mușchi, fără o pată pe ele, tăiate în forme ciudate și stînd neclintite pe covorul de nisip care scînteia în razele luminii electrice!

Sfîrșindu-și experiențele, căpitanul Nemo îmi spuse:

— Acum să urcăm, domnule profesor. Nu trebuie să întrecem măsura expunîndu-l prea mult timp pe *Nautilus* la o asemenea presiune.

— Să urcăm! răspunsei eu.

— Țineți-vă bine!

Nici n-am avut vreme să mă gîndesc de ce-mi dăduse căpitanul sfatul acesta, că m-am și pomenit aruncat la podea.

Cu elicea în mișcare și cu planurile îndreptate vertical, *Nautilus*, purtat ca un balon în aer, se ridica fulgerător de repede, străpungînd grosimea apei cu un freamăt răsunător. Prin ferestrele salonului nu se mai putea vedea nimic. În patru minute vasul străbătu cele patru leghe care îl despărțeau de suprafața oceanului și, după ce țîșni ca un pește zburător, recăzu în apă împrôșcînd valurile pînă la o înălțime amețitoare.

[Capitolul XII](#)

CAȘALOȚI ȘI BALENE

În timpul nopții de 13 spre 14 martie, *Nautilus* își relua direcția spre sud. Nădăjduiam că, de îndată ce va ajunge în dreptul Capului Horn, va cîrmi spre vest, ca să ajungă în mările Pacificului și să încheie astfel înconjurul Pămîntului. Dar n-a făcut așa, ci a continuat să urce spre regiunile australe. Încotro avea de gînd să meargă? La pol? Ar fi fost o nebunie. Începeam să cred că îndrăzneala căpitanului îndreptățea îndeajuns temerile lui Ned Land.

De cîteva zile canadianul nu-mi mai vorbea despre planurile sale de fugă. Devenise mai puțin vorbăreț, aproape că tăcea tot timpul, îmi dădeam bine seama cît îl apăsă captivitatea prelungită pe care o îndura. Simțeam cît sînge rău își face. De cîte ori îl întâlnea pe căpitan, ochii i se aprindeau de mînie și mă temeam de fiecă dată ca firea lui nepotolită să nu-l împingă la cine știe ce fapte nechibzuite. În ziua aceea de 14 martie, canadianul, urmat de Conseil, intra în camera mea. I-am întrebat care era rostul vizitei lor.

— Vrem să vă punem o mică întrebare, domnule, mi-a răspuns canadianul.

— Vorbește, Ned.

— Cîți oameni credeți că sînt pe bordul lui *Nautilus*?

— N-aș putea să-ți spun, dragul meu.

— Cred, relua Ned Land, că, așa cum este făcut, vasul nu are nevoie de un echipaj prea numeros.

— Adevărat, îi răspunsei eu, n-ar trebui mai mult de zece oameni pentru manevrele lui *Nautilus*.

— Atunci, spuse canadianul, de ce ar avea mai mulți?

— De ce? I-am întrebat, la rîndul meu. Îl priveam țintă pe Ned Land, ghicindu-i gîndurile.

— Știi de ce, Ned? am vorbit eu mai departe. Dacă mă încred în presimțirile mele și dacă am înțeles viața căpitanului, atunci *Nautilus* nu este numai o navă; submarinul acesta trebuie să fie și un loc de refugiu pentru acei care, la fel ca și comandantul, au rupt orice legături cu uscatul.

— Tot ce se poate, încuviință Conseil. Cu toate astea, *Nautilus* nu poate adăposti decît un număr anumit de oameni. N-ar vrea domnul să ne arate care ar putea fi acest număr maxim?

— Dar cum să-l aflu, Conseil?

— Păi, faceți socoteala: cunoașteți capacitatea navei și deci cantitatea de aer pe care o conține; dacă ne gîndim, pe de altă parte, cît aer consumă fiecare om prin respirație și socotim datele astea față de nevoia lui *Nautilus* de-a ieși la suprafață la fiecare douăzeci și patru de ore...

Conseil nu și-a isprăvit fraza, dar mi-am dat seama unde avea să ajungă.

— Înțeleg, i-am răspuns. Păcat însă că socoteala asta, care nu-i grea deloc, ne dă numai rezultate foarte nesigure.

— N-are a face! insistă Ned Land.

— Atunci să socotim, mă învoui eu. Un om consumă într-o oră oxigenul cuprins într-o sută de litri de aer; iar în douăzeci și patru de ore oxigenul din două mii patru sute de litri. Deci se cere să știm de câte ori *Nautilus* cuprinde două mii patru sute de litri de aer.

— Întocmai! spuse Conseil.

— Or, continui eu, capacitatea lui *Nautilus* fiind de o mie cinci sute de tone, iar o tonă avînd o mie de litri. *Nautilus* conține un milion cinci sute de mii de litri de aer care, împărțit la două mii patru sute... Am calculat repede cu creionul:...dau un cît de șase sute douăzeci și cinci. Ceea ce înseamnă că aerul din *Nautilus* ar ajunge pentru șase sute douăzeci și cinci de oameni timp de douăzeci și patru de ore.

— Șase sute douăzeci și cinci! repetă Ned.

— Dar fii sigur, am adăugat, că pasageri, mateloți și ofițeri laolaltă nu sîntem nici a zecea parte din numărul acesta.

— Și tot e prea mult pentru trei oameni! murmură Conseil.

— Așa încît, dragă Ned, nu te pot sfătui decît să ai răbdare.

— Și chiar mai mult decît răbdare, adăugă Conseil, trebuie resemnare. Conseil găsisese cuvîntul potrivit. La urma urmei, continuă el, căpitanul Nemo nu poate merge numai spre sud! Va trebui să se oprească odată și odată, măcar în fața ghețurilor, și să se întoarcă spre mări mai civilizate! Atunci o să fie timpul să reluăm planurile lui Ned Land.

Canadianul clădină din cap și își trecu mîna peste frunte. Apoi plecă fără să mai spună nimic.

— Îngăduiți-mi să vă spun ce cred eu, mi se adresă atunci Conseil. Bietul Ned visează la ce ar putea avea. Își amintește întruna de viața lui de înainte. Tot ce ne lipsește i se pare de preț. Îl copleșesc amintirile și e amărît. Trebuie să-l înțelegem. Ce rost are el aici? Nici unul. Nu-i nici savant, ca dumneavoastră, și nici nu se bucură ca noi de minunățiile mării. Ar fi în stare de orice ca să mai ajungă să pună o dată piciorul într-o crîșmă, în țara lui!

Neîndoios că monotonia de pe bord trebuia să-i fie nesuferită canadianului, care era obișnuit cu o viață liberă și activă. Rar se mai întîmpla cîte ceva care să-l poată scoate din amorțeală. Și totuși, în ziua aceea s-a petrecut un fapt ce i-a amintit din plin frumoasele timpuri cînd era vînător de balene.

Cam pe la unsprezece dimineața, cînd *Nautilus* plutea la suprafața apei, am nimerit în mijlocul unei turme de balene. Întîlnirea nu m-a mirat, deoarece știam că animalele acestea, hăituite din cale afară de vînători, se adăpostesc în apele latitudinilor înalte.

Rolul pe care l-a jucat balena în lumea navigatorilor și influența ei asupra descoperirilor geografice a fost dintre cele mai însemnate. Atrăgînd în urmărirea ei mai întîi pe basci, apoi pe asturieni, englezi și olandezi, i-a deprins cu primejdiile oceanului și i-a condus de la un capăt la celălalt al Pămîntului.

Balenelor le plac mările australe și boreale. Vechi legende spun că acești cetacei au adus pe pescari pînă la șapte leghe depărtare de Polul Nord. Dacă aceasta nu e adevărat, va fi totuși cîndva, și poate că în felul acesta, vînînd balene în regiunile arctice sau antarctice, oamenii vor păși pe aceste ținuturi încă necunoscute ale globului.

Stăteam pe punte. Marea era liniștită; prin meleagurile acestea, în luna octombrie sînt zile frumoase de toamnă. Canadianul — care nu se putea înșela — semnală o balenă la orizont, spre răsărit. Privind cu atenție, puteai vedea o spinare neagră, ridicîndu-se și coborîndu-se

ritmic în mijlocul valurilor, la cinci mile de *Nautilus*.

— Ah! strigă Ned Land. Cîtă plăcere mi-ar face întâlnirea asta, dacă aş fi pe bordul unei baleniere! E un animal cît toate zilele; uitaţi-vă numai cu ce putere aruncă coloane de aburi şi aer! Mii de draci! De ce-oi fi blestemat să stau pironit pe tinicheaua asta?!

— Hei, Ned, îi răspunsei eu, încă nu te-ai săturat de vînătoare?

— Credeţi, domnule, că un vînător de balene poate să-şi uite meseria? Poţi să te sature vreodată de o asemenea vînătoare?

— N-ai vînat niciodată în mările astea, Ned ?

— Niciodată, domnule. Numai în mările nordice, în Strîmtoarea Bering şi Davis.

— Atunci nu cunoşti încă balenele din sud. Pîna acum ai vînat numai din cele obişnuite, care nu s-ar încumeta să treacă apele calde ale Ecuatorului.

— Ce vorbiţi, domnule profesor! spuse cam neîncrezător canadianul.

— Spun ce este.

— Ei, comedie! Eu, ăsta care vă vorbesc, în anul şaizeci şi cinci, adică acum doi ani şi jumătate, am prins lîngă Groenlanda o balenă în care mai era înfiptă o cange cu semnul unei baleniere din Bering. Şi atunci vă întreb: cum se putea ca animalul rănit în vestul Americii să fi venit în est, unde l-am ucis, dacă n-ar fi trecut Ecuatorul fie pe la Capul Horn, fie pe la Capul Bunei Speranţe?

— Sînt de aceeaşi părere cu prietenul Ned, întări Conseil, şi aş fi curios să aud ce o să-i răspundeţi.

— Am să vă răspund, dragii mei, că balenele trăiesc, fiecare după soiul din care face parte, în anumite mări, din care nu ies niciodată; şi dacă una din ele a venit din Strîmtoarea Bering în Strîmtoarea Davis, înseamnă pur şi simplu că există vreo trecere dintr-o mare într-alta, fie pe coastele nordice ale Americii, fie pe cele ale Asiei.

— Să vă cred oare? mă întrebă canadianul, închizînd un ochi.

— Trebuie să-l credem pe domnul, răspunse Conseil.

— Atunci, urmă canadianul, fiindcă n-am vînat niciodată prin meleagurile astea, înseamnă că nu cunosc deloc balenele care umblă pe aici?

— Aşa îmi închipui, Ned.

— Un motiv mai mult ca să faci cunoştinţă cu ele, adăugă Conseil.

— Ia priviţi! strigă canadianul, emoţionat. Se apropie! Vine spre noi! Nici nu-i pasă de mine; ştie că nu pot să-i fac nimic!

Ned bătea din picior. Îi tremura mîna în care învîrtea o cange închipuită.

— Cetaceii ăştia sînt tot atît de mari ca şi cei din apele Nordului? mă întrebă el.

— Aproape tot atît, Ned.

— Eu am văzut balene mari, domnule, balene care aveau şi o sută de picioare lungime; i-am auzit pe unii spunînd că hullamock-ul şi umgallick-ul din insulele Aleutine trec cîteodată de o sută cincizeci de picioare.

— Asta mi se pare cam prea mult, i-am răspuns eu. Şi unele, şi altele nu sînt decît balenoptere, cu înotătoare dorsale, şi, asemenea caşaloţilor, sînt în general mai mici decît balena adevărată.

— Hei! exclamă canadianul, cu privirea aţintită pe valuri. Se apropie, vine în apele lui *Nautilus*.

Apoi reluă:

— Vorbiţi de caşalot ca de un animal mărunţ. Există totuşi şi caşaloţi giganţi, foarte inteligenţi. Se spune că unii dintre ei se acoperă cu alge şi fucus şi sînt luaţi drept insule. Marinarii debarcă pe ele, se instalează acolo, fac foc...

— Și clădesc case, rîse Conseil.

— Da, glumețule, și într-o bună zi animalul se scufundă, trăgînd toți locuitorii în adînc.

— Ca în călătoriile lui Sindbad marinarul, i-am întors eu vorba rîzînd. Ei, jupîne Land, mi se pare că-ți plac povestiri din acestea extraordinare. Sper că nu crezi în ele!

— Domnule naturalist, spuse Ned serios, din partea balenelor poți să te aștepți la orice. Ia uite la asta cum înoată, cum se ascunde. Se spune că cetaceii pot face înconjurul lumii în 15 zile.

— Nu te contrazic.

— Și știi că la începutul lumii balenele înotau mult mai repede?

— Serios ? De ce oare ?

— Pentru că atunci aveau coada la fel ca peștii, și loveau cu ea apa de la stînga la dreapta și de la dreapta la stînga. Dar Creatorul, băgînd de seamă că merg prea repede, le-a răsucit coada, și de atunci ele bat de sus în jos, pierzînd din iuțeală.

— Și vrei să te cred?

— Nu cuvînt cu cuvînt, și nici dacă vă spun că există balene care cîntăresc o sută de mii de livre.

— Cam mult. Într-adevăr. Totuși trebuie spus că unii cetacei sînt destul de dezvoltăți și pot da pînă la 120 de tone de untură.

— Am văzut asemenea exemplare.

— Te cred, Ned, și mai cred că unele balene sînt la fel de groase ca 100 de elefanți. Gîndește-te ce efect produc asemenea exemplare înotînd cu toată viteza!

— E adevărat, întrebă Conseil, că pot scufunda un vas?

— Nu cred, dar se povestește totuși că în 1820, în Mările Sudului, o balenă s-a repezit asupra vasului Essex care se scufundă cît ai clipi.

Ned mă privi cu un aer ironic.

— Pe mine, spuse el, m-a lovit o balenă cu coada, eu fiind în barcă. Am fost zvîrlit cu tovarășii mei la o înălțime de 6 metri. Dar pe lîngă balena domnului profesor, a mea nu-i decît un pui.

— Animalele astea trăiesc mult ? întrebă Conseil.

— O mie de ani, răspunse canadianul, fără să clipească.

— De unde știi?

— Așa se spune.

— Și de ce se spune așa?

— Pentru că așa se știe.

— Nu, Ned, nu se știe, se presupune, și uite de ce: acum 400 de ani, pe vremea cînd pescarii vîneau pentru prima dată balene, animalele astea erau mai mari decît acum. Logica te face deci să presupui că balenele de azi sînt inferioare celor de odinioară pentru că n-au avut timpul necesar să se dezvolte complet. De aceea a afirmat Buffon că cetaceii pot trăi 1000 de ani.

Ned Land nu mai asculta nimic și nu mai auzea nimic. Balena se apropia mereu! Canadianul o privea cu nesaț.

— Ah! strigă el. Nu-i numai una, sînt zece, douăzeci, o turmă întreagă! Și eu stau aici, legat de mîini și de picioare, și nu pot să fac nimic.

— Ascultă, dragă Ned, îi spuse Conseil, de ce nu-i ceri voie căpitanului Nemo?

Nici nu apucase Conseil să-și sfîrșească vorba și Ned Land se și repezise să-l caute pe căpitan. După cîteva clipe, amîndoi ieșeau pe punte.

Căpitanul Nemo se uită la turma de cetacei care se zbenguia în apă la o milă depărtare de

Nautilus.

— Sînt balene australe, spuse el. E aici o comoară pentru o întreagă flotă de baleniere!

— Domnule căpitan, întrebă canadianul, n-aș putea să vînez vreo cîteva, măcar ca să nu-mi uit meseria ?

— La ce-ar folosi? îi răspunse căpitanul Nemo. Vrei să vînezi doar ca să distrugi? Noi n-avem ce face pe bord cu uleiul de balenă.

— Cu toate astea, domnule, în Marea Roșie ne-ați lăsat să urmărim un dugong.

— Atunci ne trebuia carne proaspătă pentru echipaj. Acum însă ar însemna să ucidem pentru a ucide. Știu, omul și-a păstrat pentru el dreptul de a face asta, dar eu sînt împotriva petrecerilor de ucigași.

Distrugînd balena australă ca și balena obișnuită, care sînt nevătămătoare și pașnice, vînătorii, meștere Land, săvîrșesc o faptă necugetată. Pînă acum au distrus toate balenele din Golful Baffin și sînt pe cale să nimicească o clasă întreagă de animale folositoare. Dă-le pace nenorociților cetacei; au ei de ajuns de luptat cu dușmanii firești, cașaloții, peștii-spadă și peștii-ferăstrău, ce să te mai amesteci și dumneata!

E lesne de închipuit cum asculta canadianul discursul acesta moralizator. Pentru un vînător de balene, asemenea ideii erau sortite să se piardă în vînt. Ned Land se uita la căpitan, fără ca să priceapă o iotă din tot ce auzea. Căpitanul avea însă dreptate: îndîrjirea sălbatică și nesocotită a vînătorilor va face să dispară într-o bună zi și ultima balenă din ocean.

Ned Land șuieră printre dinți «Yankee doodle», își vîri mîinile în buzunare și ne întoarse spatele. În timpul acesta, căpitanul cercetă turma de cetacei.

— Pe bună dreptate spuneam că balenele au în afară de om destui dușmani firești. Și cele din fața noastră vor avea de dus în curînd o luptă grea. Ia uitați-vă, domnule Aronnax, vedeți punctele acelea negre care înaintează la opt mile de aici în direcția vîntului?

— Da, domnule căpitan.

— Sînt cașaloți, niște animale feroce, pe care uneori le-am întîlnit în turme, cîte două, trei sute la un loc. Fiarele astea crude și răufăcătoare trebuiesc stîrpite.

Auzind ultimele cuvinte, canadianul se întoarse repede spre noi.

— Atunci, domnule căpitan, îmi dădai eu părerea, ar mai fi timp, chiar în interesul balenelor...

— N-are nici un rost, domnule profesor. *Nautilus* poate să împrăstie singur cașaloții. Are un pinten de oțel, care cred că nu-i cu nimic mai prejos decît cangea meșterului Land.

Canadianul ridică din umeri. Să ataci cetaceii cu un pinten! Cine a mai auzit una ca asta?

— Aveți puțină răbdare, domnule Aronnax, urmă căpitanul Nemo. Am să vă arăt o vînătoare cum n-ați mai văzut. Cetaceii aceștia lacomi, care sînt mai mult gură și dinți, trebuiesc uciși fără milă.

Gură și dinți! Nici că s-ar putea descrie mai bine cașalotul macrocefal, a cărui lungime trece uneori de douăzeci și cinci de metri. Numai capul singur cuprinde aproape o treime din întregul corp. Mult mai bine înarmat decît balena, al cărei maxilar superior are numai fanoane, cașalotul este înzestrat cu douăzeci și cinci de dinți mari, cilindrici și cu vîrfurile conice, lungi de cîte douăzeci de centimetri, cîntărind două livre fiecare. În partea superioară a capului, în niște adîncituri mari despărțite prin zgîrciuri, se găsesc trei pînă la patru sute de kilograme de ulei prețios, numit «alb de balenă». Între timp turma monștrilor se apropia mereu. Ea zărise balenele și se pregătea să le atace. Se vedea cît de colo că izbînda va fi de partea cașaloților care, pe lîngă faptul că sînt mai bine înarmați decît pașnicii lor adversari, pot să stea și sub apă mai multă vreme decît balenele, fără să iasă la suprafață ca să respire.

Venise timpul să ne grăbim în ajutorul balenelor. *Nautilus* se cufundă puțin. Conseil, Ned și

cu mine am coborât în salon și ne-am instalat în fața ferestrelor. Căpitanul Nemo trecuse lângă cârmaci, cu gândul să-și folosească submarinul ca armă de distrugere. Am simțit îndată cum sporesc bătaile elicei și cum crește viteza vasului.

Cînd *Nautilus* sosi pe locul de luptă, bătălia dintre cașaloți și balene începuse. Submarinul manevră, căutînd să împrăstie turma de macrocefali. La început, aceștia nu se sinchisiră prea mult la vederea noului monstru care intrase în luptă. Curînd însă au fost nevoiți să se ferească de loviturile lui.

Ce luptă! Pînă și Ned Land se înflăcărare și începuse să aplaude. *Nautilus* nu mai era altceva decît o cange nemaipomenită, zvîrlită de mîna căpitanului său. Năpustindu-se asupra grămezilor de carne, el le tăia de la un capăt la celălalt, lăsînd în urmă jumătățile încă vii ale animalelor. Fără să-i pese de puternicele lovituri de coadă ale fiarelor, *Nautilus*, de îndată ce isprăvea cu un cașalot, se repezea după altul, întorcîndu-se în loc ca să nu-și scape prada, năpustindu-se înainte, dîndu-se înapoi, ascultînd de cârmă, cufundîndu-se cînd cetaceul cobora în adîncime, urcînd după el cînd acesta se întorcea la suprafață, lovindu-l în plin sau pieziș, oricare i-ar fi fost direcția sau iuțeala, tăindu-l și sfîrtecîndu-l cu pîntenul său înfricoșător.

Ce măcel! Ce zgomot deasupra apei! Cum mai șuierau și cum mai grohăiau fiarele înspăimîntate! Cozile lor stîrneau adevărate vijelii în apele acelea, de obicei atît de liniștite.

Masacrul nemaipomenit, din care macrocefalii nu mai aveau scăpare, a ținut o oră. De mai multe ori cașaloții, adunați cîte zece, doisprezece laolaltă, încercară să strivească vasul sub greutatea lor. Prin geamuri le vedeam gurile enorme înțesate de dinți și ochii firoși. Nemaiputîndu-se stăpîni, Ned Land îi amenința și-i înjura. Cașaloții se țineau după submarin ca niște cîini care hăituiesc un mistreț prin desișuri. Dar *Nautilus*, forțîndu-și elicea, îi ducea după el, îi tîra sau îi urca spre suprafața apei, fără să-i pese nici de greutatea, nici de strînsoarea lor puternică. În cele din urmă, grămada de cașaloți se rări și apele se liniștiră.

Simțeam că ne ridicăm la suprafața oceanului. Panoul se deschise și ne repezirăm pe punte.

Marea era acoperită de cadavre sfîrtecate. Nici o explozie, oricît de grozavă, n-ar fi putut să sfărîme, să rupă și să sfîșie cu mai multă furie grămezile acelea de carne. Pluteam printre corpuri uriașe, albăstrui pe spate, alburii pe pîntece și presărate cu umflături. În zare fugeau cîțiva cașaloți înspăimîntați. Valurile se înroșiseră pe o întindere de mai multe mile și *Nautilus* plutea în mijlocul unei mări de sînge. Căpitanul Nemo veni spre noi.

— Ei, ce zici, meștere Land ?

— Ce să zic, domnule? răspunse canadianul, care se mai potolise. E o priveliște grozavă, ce-i drept, dar eu nu sînt măcelar, ci vînător, și aici a fost un măcel în toată regula.

— Aici au fost ucise niște animale răufăcătoare, îi răspunse căpitanul iar *Nautilus* nu-i cuțit de măcelar.

— Cangea mea îmi place totuși mai mult...

— Fiecare cu arma lui! răspunse căpitanul, privindu-l țintă. Mă temeam ca Ned să nu se lase cuprins de furie, ceea ce ar fi putut să aibă urmări rele. Dar el își uită mînia dînd cu ochii de o balenă pe lîngă care *Nautilus* tocmai trecea. Era o balenă australă, cu capul negru, zdrobit, care nu izbutise să scape de dinții cașaloților. Nefericitul cetaceu murise culcat pe o parte. La capătul înotătoarei sale sfîrtecate plutea puiul, pe care nu-l putuse scăpa de la moarte. Din botul deschis, printre fanoane, i se scurgea apa, murmurînd ca un pîrîu.

Căpitanul Nemo îl duse pe *Nautilus* lîngă cadavrul balenei. Doi dintre oamenii lui se urcară pe corpul ei și, spre mirarea mea, îi scoaseră din uger tot laptele pe care-l avea, adică vreo două-trei tone.

Căpitanul îmi întinse o ceașcă cu lapte, cald încă. Băgînd de seamă sila pe care nu mi-o

puteam stăpîni în fața băuturii aceleia, el mă asigură că laptele de balenă este cît se poate de bun și că nu se deosebește cu nimic de laptele de vacă.

L-am gustat și am fost de aceeași părere. Era deci o rezervă folositoare pentru noi. Laptele, sub formă de unt sărat sau brînză, avea să ne îmbogățească hrana. În ziua aceea am băgat de seamă cu îngrijorare că Ned Land e din ce în ce mai pornit împotriva căpitanului și am luat hotărîrea să supraveghez de aproape faptele și gesturile canadianului.

Capitolul XIII

BANCHIZA

Nautilus își relua direcția, mereu spre sud, mergînd cu mare viteză de-a lungul meridianului al cincilea. Voia oare să ajungă pînă la pol? N-aș fi crezut, fiindcă pînă atunci toate încercările de a se atinge polul dăduseră greș. Dealtfel, nici timpul nu era potrivit, deoarece 13 martie al pămînturilor antarctice corespunde cu 13 septembrie al regiunilor boreale, cînd începe perioada echinoxială. În ziua de 14 martie, la 55° latitudine, am zărit ghețuri plutitoare, niște sfărîmături neînsemnate, de douăzeci pînă la douăzeci și cinci de picioare, ca niște praguri de care se spărgeau valurile. *Nautilus* plutea la suprafața oceanului. Ned Land, care vînase prin mările arctice, era obișnuit cu priveliștea ghețurilor. Conseil și cu mine le vedeam pentru întîia oară. În zare, spre sud, se întindea o fișie albă, orbitor de sclipitoare, căreia balenierele engleze i-au dat numele de «iceblinck». Fișia asta pe care norii, oricît de deși ar fi, nu o pot întuneca, vestește prezența unui pack sau a unui banc de gheață. În adevăr, curînd se iviră blocuri tot mai mari, a căror strălucire se schimba mereu, după toanele cetii. Unele din ele erau străbătute de vine verzi, ca niște dungi șerpuite, trase cu sulfat de cupru. Prin altele, care semănau cu niște ametiste uriașe, lumina pătrundea nestînjinită. Unele oglindeau razele de lumină pe miile de fațete ale cristalelor lor; altele, colorate de reflexele vii ale calcarului, ar fi ajuns pentru construirea unui întreg oraș de marmură. Cu cît coboram mai spre sud, cu atît insulele acestea plutitoare se înmulțeau și se măreau. Mii de păsări polare își făcuseră cuiburi pe ele. Notalițele, damierii, furtunarii ne asurzeau cu țipetele lor, ba chiar, luîndu-l pe *Nautilus* drept un cadavru de balenă, se așezau pe el lovind cu ciocul în tabla sonoră. În timpul navigației printre ghețuri, căpitanul Nemo stătea adesea pe punte, cercetînd cu atenție ținuturile pustii. Cîteodată, privirea lui liniștită părea că se însuflețește. Se gîndea că în mările acestea polare, nestrăbătute de oameni, era la el acasă, stăpîn peste întinderile de netrecut? Tot ce se poate. Dar nu spunea o vorbă. Stătea ca împietrit și nu-și venea în fire decît cînd simțul său de cîrmaci îl îndemna s-o facă. Îl conducea pe *Nautilus* cu o măiestrie desăvîrșită, ferindu-l de ciocnirile cu ghețarii, dintre care unii măsurau o lungime de mai multe mile și o înălțime de șaptezeci pînă la optzeci de metri. Adesea, orizontul părea pe de-a-ntregul închis. La 60° latitudine nu se mai vedea nici un loc de trecere. Cu toate astea, cercetînd cu grijă, căpitanul Nemo găsea totdeauna vreo deschizătură îngustă, prin care se strecura cu îndrăzneală, știind bine că ea se va închide în urma noastră. În felul acesta, *Nautilus*, condus cu îndemînare, străbătu ghețurile, clasificate după forma sau după mărimea lor cu o precizie ce-l încînta pe Conseil: iceberguri sau munți de gheață, icefielduri sau cîmpii întinse și nesfîrșite, driftice sau ghețuri plutitoare, packuri sau cîmpuri de sfărîmături, numite și palkuri atunci cînd sînt circulare sau streamuri, cînd sînt alcătuite din fișii lungi.

Temperatura era destul de scăzută: termometrul de afară arăta două sau trei grade sub

zero. Noi însă aveam haine călduroase, făcute din pielea focilor și a urșilor marini. Interiorul lui *Nautilus*, încălzit cu regularitate de aparatele lui electrice, putea să înfrunte și frigurile cele mai mari. Dealtfel, n-aveam decît să ne cufundăm cîțiva metri sub valuri, ca să dăm de o temperatură potrivită.

Dacă am fi călătorit prin locurile acestea cu două luni în urmă, am fi nimerit în timpul cînd ziua este neîntreruptă; acum, însă, noaptea ținea trei sau patru ore, și mai tîrziu avea să întunece pentru șase luni regiunile din jurul polului.

La 15 martie am depășit latitudinea insulelor New Sethland și Orkney.

Căpitanul îmi spuse că odinioară numeroase turme de balene locuiau în ținuturile acelea, dar balenierele engleze și americane, în setea lor de distrugere, au măcelărit masculii și femelele adulte și au lăsat în urma lor pustiu și moarte.

La 16 martie, pe la opt dimineața, *Nautilus*, urmînd meridianul al cincizeci și cincilea, trecu peste Cercul polar antarctic. Ghețurile ne înconjurau din toate părțile. Nemo înainta mereu, mergînd din trecătoare în trecătoare.

— Oare încotro o fi mergînd? întrebai eu.

— Drept înainte! îmi răspunse Conseil. Pînă la urmă, dacă n-o să poată merge mai departe, o să se oprească.

— Nu-mi prea vine să cred!

Și, la drept vorbind, excursia aceea aventuroasă nu-mi displăcea deloc. Cu greu aș putea să arăt cît mă încînta frumusețea regiunilor pe care le străbăteam! Ghețurile luau forme minunate: îngrămădirea lor înfățișa cînd un oraș oriental cu nenumărate minarete și geamii, cînd o cetate prăbușită, doborâtă la pămînt de vreun cutremur. În mijlocul furtunilor de zăpadă, privesc se schimba neconținut sub razele piezișe ale soarelui sau sub cețurile fumurii. Auzeam și vedeam pretutindeni detunături, surpări, prăbușiri de ghețari, care se schimbau asemeni vederilor dintr-o lanternă magică.

Dacă *Nautilus* era scufundat în timpul acestor ruperi de echilibru, zgomotul se propaga prin apă cu o intensitate înspăimîntătoare și prăbușirea uriașelor grămezi isca vîrtejuri primejdioase pînă în straturile cele mai adînci ale oceanului. *Nautilus* sălta și se clătina atunci ca o corabie lăsată pradă furiei elementelor naturii. De multe ori nu se mai vedea nici o trecere și credeam că vom rămîne acolo, prinși pentru totdeauna. Dar căpitanul Nemo, călăuzit de instinct, descoperea noi trecători, după cele mai mici semne. Nu se înșela niciodată, observînd firișoarele de apă albăstrie care brăzdau icefield-urile. De aceea eram sigur că se va aventura în mările antarctice.

Dar în ziua de 16 martie, cîmpurile de gheață ne închiseră calea cu desăvîrșire. Nu ajunseserăm încă la banchiză, dar aveam în față icefielduri, înțepenite laolaltă de ger. O asemenea piedică nu-l putea opri însă pe căpitanul Nemo și el se aruncă împotriva icefieldului cu o furie înspăimîntătoare. *Nautilus* intră ca o daltă în masa sfărîmicioasă, despicînd-o cu trosnituri grozave. Semăna atunci cu un berbec antic, împins de o putere nemărginită. Sfărîmăturile de gheață, aruncate la mari înălțimi, cădeau ca grindina în jurul nostru. Prin forța propriului său impuls, submarinul nostru își croia un canal. Uneori, dus de vînt, se ridica deasupra cîmpului de gheață, strivindu-l sub greutatea sa. Alteori, vîrît sub icefield, îl făcea să plesnească printr-o simplă clătinare, pricinuindu-i spărturi largi. În zilele acelea am avut de înfruntat furtuni puternice. Cîteodată pîcla era atît de deasă, încît nu se mai vedea nici de la un capăt la celălalt al punții. Vîntul se schimba pe neașteptate dintr-o direcție în alta. Zăpada se grămădea în troiene atît de tari, încît ar fi trebuit sfărîmată cu tîrnăcopul. La numai cinci grade sub zero, tot învelișul lui *Nautilus* se acoperea de gheață. O corabie n-ar fi putut să se miște, căci toate funiile i s-ar fi încurcat în scribeți. Numai un vas fără pînze, împins de motoare

electrice și nefolosind cărbuni, ar fi fost în stare să înfrunte latitudini atât de înalte. În condițiile acestea, barometrul rămânea mereu coborât, atingând chiar 73°5'. Nici pe indicațiile busolei nu ne mai puteam bizui. Cu cât ne apropiam de Polul magnetic meridional, care nu trebuie confundat cu Polul Sud al globului, cu atât acele înnebunite ale busolei arătau mai anapoda. După Hansten, polul acesta se afla cam la 70° latitudine și 130° longitudine, iar după observațiile lui Duperrey, la 135° longitudine și 70° 30' latitudine. Trebuia deci să facem cercetări numeroase, ducînd compasurile în diferite locuri ale navei, și să ne oprim la o medie. Adesea însă ne mulțumeam să trasăm drumul străbătut după calcule aproximative, metodă puțin satisfăcătoare pentru trecătorile șerpuite, ale căror puncte de reper se schimbau neconținut. În sfîrșit, la 18 martie, după douăzeci de încercări zadarnice, *Nautilus* se văzu stăvilat de-a binelea. Nu mai erau nici streamuri, nici palkuri și nici icefielduri, ci doar o nesfîrșită și neclintită barieră clădită din munți uniți între ei.

— Banchiza! îmi spuse canadianul.

Am înțeles că pentru Ned Land, ca și pentru toți navigatorii dinaintea noastră, banchiza însemna un hotar de netrecut. Pentru că soarele se ivise o clipă spre sud, căpitanul Nemo făcu o măsurătoare destul de exactă, care ne situa la 51°30' longitudine și 67°39' latitudine meridională. Era un punct înaintat al regiunilor antarctice. În fața ochilor noștri nu mai era nici urmă de mare, de suprafață lichidă. Sub pintenul lui *Nautilus* se întindea o nesfîrșită cîmpie frămîntată, plină de movile încîlcite, cu tot amestecul acela întortocheat care se poate vedea pe un fluviu înainte de topirea ghețurilor. Aici, însă, toate acestea aveau proporții uriașe. Ici și colo se ridicau pînă la o înălțime de două sute de picioare vîrfuri ascuțite, ca niște piscuri subțiri; în altă parte, un șir de faleze cenușii, tăiate drept, păreau oglinzi nesfîrșite, reflectînd cele cîteva raze de soare pe jumătate înecate de ceață. Peste priveliștea pustie plutea o tăcere sălbatică, tulburată doar de aripile notoliților și furtunilor. Totul era înghețat, chiar și zgomotul! *Nautilus* se văzu nevoit să-și oprească goana sa aventuroasă printre ghețuri.

— Domnule, îmi spuse în ziua aceea Ned Land, dacă ar merge mai departe căpitanul...

— Ce s-ar întîmpla ?

— Ar fi un om grozav.

— De ce, Ned?

— Fiindcă nimeni nu poate trece de banchiză. E tare căpitanul, dar, mii de draci! n-o fi mai tare decît natura; și acolo unde a pus ea un hotar, trebuie să te oprești, vrînd, nevrînd!

— Adevărat, Ned. Și totuși aș fi vrut să știu ce se află îndărătul banchizei. Nimic nu mă supără mai mult decît un zid!

— Aveți dreptate, încuviință Conseil. Zidurile au fost născocite numai ca să-i necăjească pe savanți. Nicăieri n-ar trebui să fie ziduri!

— Bun! făcu canadianul. Dar se știe foarte bine ce este după banchiză.

— Ce este? am întrebat.

— Gheață și iar gheață!

— Dumneata ești sigur de lucrul ăsta, Ned, dar eu nu sînt. Iată de ce aș vrea să mă duc să văd.

— Renunțați la asemenea idei, domnule profesor, îmi răspunse canadianul. Ați ajuns la banchiză, și asta nu-i puțin. Mai departe n-o să mergeți nici dumneavoastră, nici căpitanul Nemo și nici *Nautilus*.

De voie, de nevoie o să ne întoarcem spre nord, adică spre țările oamenilor de treabă.

Trebuie să recunosc că Ned Land avea dreptate și că atât timp cît navele nu vor fi făcute ca să meargă pe cîmpuri de gheață, vor fi nevoite să se oprească în fața banchizei. În adevăr, cu toate eforturile și cu toate mijloacele puternice întrebuintate ca să spargă ghețurile, *Nautilus*

trebui să se oprească. De obicei, cine nu poate merge mai departe se întoarce pe unde a venit. Aici, însă, a te înapoia era tot atît de imposibil ca și a înainta, pentru că trecătorile se închiseseră în urma noastră. Și orice oprire în loc a lui *Nautilus* nu putea să aibă altă urmare decît înțepenirea lui în scurtă vreme. Asta s-a și întîmplat, dealtfel, pe la două noaptea, cînd cu o iuțeață uimitoare s-a format o nouă gheață pe ambele laturi ale vasului. Eram silit să recunosc că purtarea căpitanului Nemo fusese mai mult decît nechibzuită.

În clipa aceea eram pe punte. Căpitanul, care cercetase cîtva timp situația, îmi spuse:

— Ei, domnule profesor, ce credeți?

— Cred că sîntem prinși, domnule căpitan.

— Prinși ? Ce înțelegeți prin asta ?

— Vreau să spun că nu mai putem merge nici înainte, nici înapoi și nici în lături. Cred că asta, cel puțin pe continentele locuite, înseamnă «a fi prins».

— Așadar, domnule Aronnax, credeți că *Nautilus* nu se va putea libera? '

— E greu, domnule căpitan, fiindcă anotimpul este prea înaintat ca să vă puteți bizui pe topirea gheții.

— Ah, domnule profesor, răspunse cu un ton ironic căpitanul Nemo, sînteți mereu același! Pretutindeni vedeți doar piedici și greutate! Vă spun însă că *Nautilus* nu numai că o să scape, dar va merge și mai departe încă!

— Mai departe, spre sud? Îl întrebai mirat.

— Da, domnule, va merge la pol.

— La pol! strigai eu neîncrezător.

— Da, răspunse căpitanul, la Polul Sud, în punctul necunoscut încă, unde se întretaie toate meridianele globului. Doar știți că pot face cu *Nautilus* tot ce vreau.

Da! Știam. Știam că îndrăzneala omului acestuia mergea pînă la vitejie! Dar ca să învingi piedicile nenumărate ale Polului Sud, care n-a fost încă atins nici de cei mai îndrăzneți navigatori și care, de lăpt, e mai greu de cucerit decît Polul Nord, însemna să începi o faptă cu totul nechibzuită, pe care numai mintea unui nebun putea să o plăsmuiască.

M-am gîndit atunci să-l întreb pe căpitan dacă descoperise polul acesta, necălcat încă de nici un picior omenesc.

— Nu, domnule, mi-a răspuns el, dar îl vom descoperi împreună. N-am să mă împotmolesc acolo unde s-au împotmolit alții. Încă nu l-am dus niciodată pe *Nautilus* atît de departe în mările australe, dar vă repet că va merge și mai departe.

— Aș vrea să vă cred, domnule căpitan, i-am răspuns eu, cu oarecare ironie în glas, vă cred chiar! Haidem înainte! Pentru noi nu există piedici! Să sfărîmăm banchiza! S-o aruncăm în aer și, dacă tot mai rezistă, să-i punem aripi lui *Nautilus*, ca s-o poată trece pe deasupra!

— Pe deasupra, domnule profesor? mă întrebă liniștit căpitanul Nemo. Nu pe deasupra, ci pe dedesubt.

— Pe dedesubt! strigai eu.

Planurile căpitanului mi se arătară limpezi dintr-o dată. Înțelesesem. Minunatele calități ale lui *Nautilus* aveau să-i servească iarăși în încercarea aceea supraomenească!

— Văd că începem să ne înțelegem, domnule profesor, îmi spuse căpitanul, zîmbind ușor; ai întrevăzut posibilitatea — aș spune succesul — încercării mele. Pentru o navă obișnuită ea ar fi cu neputință, dar pentru *Nautilus* nu-i mare lucru. Dacă pînă la pol este un continent, vasul se va opri. Dar dacă, dimpotrivă, e o mare liberă, vom merge pe ea pînă la pol!

— Asta-i, am spus, urmînd raționamentul căpitanului; dacă marea este înghețată la suprafață, în schimb straturile ei inferioare sînt libere, pentru motivul binecuvîntat că apa de mare cu cît e mai densă, cu atît îngheață mai greu. Și, dacă nu mă înșel, partea scufundată a

banchizei este de patru ori mai mare decît partea dinafară.

— Cam atît, domnule profesor. Pentru fiecare picior înălțime deasupra apei, icebergul are trei picioare grosime sub apă. Fiindcă munții aceștia de gheață nu sînt mai înalți de o sută de metri, înseamnă că nici sub apă nu au o adîncime mai mare de trei sute de metri. Or, ce înseamnă trei sute de metri pentru *Nautilus*?

— Nimica toată.

— Ar putea chiar să coboare la adîncimi și mai mari ca să caute temperatura obișnuită a mărilor, și atunci nici nu ne-ar păsa măcar cînd afară ar fi un ger de treizeci sau patruzeci de grade.

— E drept, domnule căpitan, foarte drept! răspunsei eu.

— Singura greutate, urmă căpitanul, ar fi dacă am rămîne cufundați mai multe zile, fără să ne împrăștiăm provizia de aer.

— Numai asta ne oprește ? întrebai eu. *Nautilus* are rezervoare uriașe pe care le putem umple și ele ne vor da tot oxigenul de care vom avea nevoie.

— Ați judecat bine, domnule Aronnax, răspunse zîbind căpitanul; dar ca să nu se poată spune că sînt nechibzuit, am să vă arăt de pe acum ce greutateți ar mai putea fi.

— Ar mai putea fi vreuna?

— Una singură. Dacă există mare la Polul Sud, s-ar putea tot așa de bine ca ea să fie înghețată peste tot și prin urmare să nu ne putem urca deloc la suprafață!

— Bine, dar uitați că *Nautilus* e înarmat cu un pinten strașnic și că am putea să-l lansăm pieziș, contra cîmpului de gheață care ar trebui spart?

— Ei, domnule profesor, aveți multe idei astăzi!

— Și pe urmă, domnule căpitan, am adăugat însuflețindu-mă și mai mult, de ce să nu fie apă la Polul Sud ca și la Polul Nord? Polii frigului nu se confundă cu polii pămîntului nici în Emisfera Australă, nici în Emisfera Boreală și trebuie să presupunem că în punctele acestea ale globului se află ori un continent, ori un ocean fără gheață.

— Și eu cred la fel, domnule Aronnax, răspunse căpitanul. Am să vă atrag numai atenția că, după ce ați avut atîtea de spus împotriva planului meu, acum mă dați gata cu argumente în favoarea lui.

Căpitanul Nemo avea dreptate. Ajunsesem să fiu mai îndrăzneț decît el. Îl îndemnam să meargă la pol! îl întreceam, i-o luam înainte... Aș! Cum ar fi cu puțință una ca asta, biet zăpăcit! Căpitanul Nemo cunoaște mai bine decît tine toate laturile problemei, și acum se distrează privindu-te purtat de visuri spre lucruri cu neputință de realizat.

Dar căpitanul nu-și pierdea timpul. La un semnal al său apăru secundul. Stătură de vorbă amîndoi, repede, în limba lor de neînțeles, iar secundul, fie că fusese înștiințat de mai înainte, fie că socotea planul destul de bun, nu păru deloc surprins. Dar, oricît a fost secundul de calm, Conseil tot 1-a întrecut în privința asta atunci cînd i-am făcut cunoscut planul nostru de a ne îndrepta spre Polul Sud. El a primit vestea mea cu un «cum dorește domnul» și a trebuit să mă mulțumesc cu atît. Cît despre Ned Land, cred că nimeni n-a ridicat vreodată din umeri mai sus decît i-a ridicat el atunci.

— Să vă spun drept, mi-e milă de dumneavoastră și de căpitanul Nemo al dumneavoastră, făcu el.

— Vom merge la pol, meștere Land.

— Tot ce se poate, dar de întors n-o să vă mai întoarceți de acolo! Și Ned Land intră în cabina lui, «ca să nu se împlîie vreo nenorocire», după cum spunea el. Între timp începuseră pregătirile pentru îndrăzneța încercare. Puternicele pompe ale lui *Nautilus* împingeau aerul în rezervoare și îl înmagazinau la presiune înaltă. Pe la orele patru, căpitanul Nemo mă înștiința

că panourile de pe punte vor fi închise. Am aruncat o ultimă privire spre banchiza pe care urma s-o străbatem. Timpul era senin, atmosfera destul de limpede, ger puternic, 12° sub zero; dar fiindcă vîntul se liniștise, frigul nu părea de neîndurat.

Vreo zece oameni se urcară ca să sfărîme cu tîrnăcoapele gheața din jurul carenei lui *Nautilus*. Treaba a mers repede, fiindcă gheața era încă subțire. Ne întoarserăm cu toții înăuntru. Rezervoarele obișnuite, goale în timpul plutirii la suprafață, fură umplute cu apă și *Nautilus* începu să se scufunde.

Stăteam în salon, împreună cu Conseil. Priveam prin geam straturile inferioare ale Oceanului Austral. Termometrul urca. Acul manometrului se mișca pe cadran.

Cam pe la trei sute de metri, așa cum prevăzuse căpitanul Nemo, am început să plutim pe sub banchiză. Dar *Nautilus* se cufundă și mai mult, atingînd o adîncime de opt sute de metri. Temperatura apei, care fusese de 12° la suprafață, era acum numai de 11°. E de la sine înțeles însă că temperatura din interiorul lui *Nautilus*, menținută cu aparatele de încălzit, era cu mult mai ridicată. Toate manevrele se îndeplineau cu o precizie extraordinară.

— Vom trece, dacă nu-i cu supărare, spuse Conseil.

— Sînt sigur că vom trece! îi răspunsei eu, convins.

Sub apele libere. *Nautilus* pornise de-a dreptul spre pol, fără să se depărteze de meridianul al cincizeci și doilea. Ne rămîneau de străbătut douăzeci și două de grade și jumătate de latitudine, de la 67°30' pînă la 90°, adică ceva mai mult de cinci sute de leghe. *Nautilus* înainta cu o viteză de douăzeci și șase de mile pe oră, viteză egală cu aceea a unui tren expres. Dacă mergea mereu așa, îi erau de ajuns patruzeci de ore ca să atingă polul.

Atras de noutatea situației, am rămas împreună cu Conseil o parte din noapte la fereastra salonului. Marea, luminată de razele farului, era pustie. Peștii nu locuiau în apele ei captive, pe care le foloseau doar pentru trecerea din Oceanul Antarctic în marea liberă a polului, înaintam cu repeziciune și simțeam asta după tresăririle corpului de oțel al vasului.

Pe la orele două noaptea m-am dus să mă odihnesc puțin. Conseil îmi urmă pilda. Străbătînd coridoarele, nu l-am întîlnit pe căpitanul Nemo. Mi-am închipuit că este în cabina cîrmaciului.

A doua zi, la 19 martie, pe la cinci dimineața, îmi reluai postul în salon. Indicatorul electric arăta că viteza lui *Nautilus* nu se micșorase. Vasul se ridica spre suprafață cu băgare de seamă, golindu-și rezervoarele.

Îmi bătea inima. Aveam să ieșim și să dăm de aerul liber al polului? Nu. O zguduitură mă făcu să-mi dau seama că *Nautilus* se lovise de fundul banchizei, foarte groasă încă, judecînd după sunetul înăbușit al loviturii. Într-adevăr, o «atinsesem» — după cum spun marinarii — dar în sens invers și la trei mii de picioare adîncime. Asta arăta că gheața de deasupra avea patru mii de picioare grosime, dintre care o mie erau deasupra apei. Banchiza era acolo mult mai groasă decît fusese la margine, ceea ce nu era deloc îmbucurător. În timpul zilei. *Nautilus* repetă de mai multe ori încercarea și de fiecare dată se lovi de zidul de deasupra. Uneori dădea de el la nouă sute de metri, ceea ce făcea o mie două sute de metri grosime, dintre care trei sute se ridicau deasupra oceanului — adică o grosime de două ori mai mare decît în locul unde *Nautilus* se scufundase sub apă.

Mi-am notat cu grijă diferitele adîncimi și am obținut astfel profilul submarin al lanțului de ghețari.

Seara nu se produsese nici o schimbare în situația noastră. Mereu gheață, de patru sau cinci sute de metri adîncime! Banchiza se subțiasse destul de mult, dar mai aveam încă o grosime serioasă între noi și suprafața oceanului! Se făcu ora opt. După regulile zilnice ale bordului, aerul ar fi trebuit să fie împrăștiat cu patru ore mai înainte. Totuși nu sufeream prea

mult, deși căpitanul Nemo nu dăduse încă drumul unui supliment de oxigen din rezervoare. În noaptea aceea n-am dormit bine. Speranța și teama mă năpădiră rînd pe rînd. M-am trezit de mai multe ori. *Nautilus* continua să dibuie. Pe la trei dimineața observai că suprafața inferioară a banchizei era numai de cincizeci de metri adîncime. O sută cincizeci de picioare ne mai despărteau de suprafața apei. Banchiza se schimba încetul cu încetul în icefield. Muntele se prefăcea în cîmpie. Priveam cu atenție manometrul. Vasul nostru urca întruna, urmînd pieziș o suprafață lucioasă ce scînteia sub razele luminii electrice. Banchiza se micșora sus și jos prin povîrnișuri domoale, subțindu-se din leghe în leghe. În sfîrșit, pe la șase dimineața, în neuitata zi de 19 martie, ușa salonului se deschise și căpitanul Nemo apăru.

— Mare liberă! spuse el.

Capitolul XIV

POLUL SUD

Alergai pe punte.

Da! Mare liberă! Se zăreau ici-colo cîteva bucăți de gheață împrăștiate, dar în fața noastră se întindea pînă departe marea; în aer zburau o mulțime de păsări și miliarde de pești înotau în apele a căror culoare se schimba după adîncime, de la albastru pînă la verde măsliniu. Termometrul arăta 3° peste zero. Părea că primăvara e închisă dincolo de banchiza ai cărei munți îndepărtați se profilau în zare, spre nord. Îmi simțeam inima bătînd cu putere.

— Am ajuns la pol ? îl întrebai pe căpitan.

— Nu știu, îmi răspunse el. La amiază vom determina locul în care ne aflăm.

— Dar va ieși oare soarele din ceața asta? urmai eu privind cerul cenușiu.

— Cît de puțin ar ieși, tot o să-mi ajungă, îmi răspunse căpitanul. La zece mile de *Nautilus*, înspre sud, o insulă singuratică se înălța cu vreo două sute de metri deasupra. Ne-am îndreptat spre ea, dar cu băgare de seamă, pentru că marea putea să aibă stînci.

După o oră am ajuns la insulă. După alte două ore îi și făcusem înconjurul. Avea o circumferință de vreo patru sau cinci mile. Un canal îngust o despărțea de un țărm întins, un continent, poate, ale cărui hotare se pierdeau departe în zare. Existența acestui pămînt părea că îndreptățește ipotezele americanului Maury, care, făcînd observația că între Polul Sud și paralela șaizeci marea este acoperită cu ghețuri plutitoare uriașe, cum nu se întîlnesc niciodată în Atlanticul de Nord, a tras de aici concluzia ingenioasă după care Cercul Antarctic trebuie să cuprindă uscaturi întinse, dat fiind că ghețarii nu se pot forma în mijlocul mării, ci numai pe coaste. După calculele lui, grămada de ghețuri ce acoperă polul austral formează o calotă, a cărei lățime trebuie să atingă patru mii de kilometri.

Ca să nu se împotmolească, *Nautilus* se opri la vreo șase sute de metri depărtare de plaja în spatele căreia se ridica o îngrămădire măreață de stînci. Luntrea fu lăsată la apă. Căpitanul, doi oameni care duceau instrumentele, Conseil și cu mine ne-am urcat în ea. Era pe la zece dimineața. Nu-l văzusem încă pe Ned Land care, pesemne, se ferea de noi, ca să nu fie nevoit să ne dea dreptate. Din cîteva vîsliri, luntrea se opri pe nisipul plajei. Conseil se și pregătea să sară pe uscat, dar l-am oprit.

— Căpitane, am spus, dumneavoastră vi se cuvine cîntecul de-a pune cel dintîi piciorul pe pămîntul acesta.

— Da, răspunse căpitanul, și dacă nu șovăi pășind pe pămîntul polului, e fiindcă pînă acum

nici o ființă omenească nu și-a lăsat pe aici urmele pașilor.

Spunînd acestea, el sări sprinten pe nisip. Emoția făcea ca inima să-i bată cu putere. Suind o stîncă, în vîrfurile căreia locul era neted, căpitanul Nemo rămase acolo cu brațele încrucișate și cu privirea aprinsă, neclintit și mut, părădind că pune stăpînire pe ținuturile australe. După ce stătu astfel cîteva minute, se întoarse spre noi.

— Pofțiți, domnule! îmi strigă el.

Am coborît, urmat de Conseil, lăsînd în barcă pe cei doi marinari.

Pe o întindere mare, solul semăna cu un tuf roșiatic, ca și cum ar fi fost făcut din cărămidă pisată. Era acoperit cu zgură, lavă întărită și piatră ponce. Originea lui vulcanică era neîndoielnică. Pe alocuri, unele crăpături, din care se ridica un miros de pucioasă, dovedeau că focul din adîncimi își păstra încă puterea. Cu toate acestea, deși m-am urcat în vîrfurile unei stînci înalte, n-am văzut nici urmă de vulcan, pe o întindere de cîteva mile. Se știe că în aceste ținuturi antarctice James Ross a găsit în plină activitate craterele lui Erebus și ale lui Terror, pe meridianul al șaizeci și șaptelea și la 77°32' latitudine.

Vegetația acestui continent pustiu mi s-a părut foarte săracă. Cîteva licheni din specia usnea melanoxantha se întindeau pe pietrele negre.

Țărmlul era presărat cu moluște, cu midii mici, patele, izocordii lucioase în formă de inimă, clioși cu corpul lunguiet și membranos. al căror cap e compus din doi lobi rotunjiți. În aer însă era viață din belșug. Mii de păsări de diferite specii zburau și ne asurzeau cu țișetele lor. Altele stăteau îngrămădite pe stînci, privindu-ne fără frică pe cînd treceam sau ținîndu-se după noi. Erau pinguini, tot atît de îndemînatici și mlădioși în apă, unde pot fi asemănați cu peștii cei mai iuți, pe cît de stîngaci și de greoi pe uscat. Ei scoteau țișete caraghioase, adunîndu-se în grupuri. Aveau gesturi cumpătate, dar făceau un zgomot asurzitor.

Dar ceața nu se ridică și pe la unsprezece soarele nu apăruse încă. Eram neliniștit, pentru că fără soare nu puteam ști dacă am ajuns sau nu la pol.

Căutîndu-l pe căpitanul Nemo, l-am găsit cu coatele sprijinite de o stîncă, privind cerul. Era nerăbdător, necăjit. Dar ce putea face? Omul acesta îndrăzneț și puternic nu putea să-i comande soarelui așa cum îi comanda mării.

Veni și amiaza, fără ca soarele să se fi arătat măcar o clipă. Nici nu puteam ghici măcar locul unde se găsea, în dosul perdelei de ceață. Curînd, ceața se schimbă în ninsoare.

— Pe mîine! îmi spuse căpitanul și ne-am întors pe *Nautilus* prin vîrtejurile viscolului. În lipsa noastră fuseseră întinse plasele și am cercetat cu atenție peștii care tocmai erau încărcăți pe bord. În mările antarctice se adăpostește un număr foarte mare de pești migratori, care fug de furtunile din latitudini mai puțin înalte, ca apoi să cadă în gura marsuinilor și a focelor. Viforul nu încetă. Era cu neputință de stat pe punte. Auzeam din salon, unde îmi însemnam întîmplările călătoriei pe continentul polar, țișetele petrelilor și albatroșilor, cărora puțin le păsa de furtună. *Nautilus* nu rămase pe loc, ci înainta de-a lungul coastei cu încă zece mile spre sud, prin lumina scăzută a soarelui ce atingea marginea zării.

A doua zi, la 20 martie, ninsoarea încetă. Frigul se întetise. Termometrul arăta 2° sub zero. Ceața se împrăstia și nădăjduiam că vom putea stabili locul unde ne aflam.

Căpitanul Nemo nu se arătase încă, așa că luntrea ne duse la țărml numai pe mine și pe Conseil. Și aici natura solului era tot vulcanică, întîlneam pretutindeni urme de lavă, zgură, bazalturi, fără ca să pot zări vulcanul care le aruncase. Și aici, ca și în cealaltă parte, nenumărate păsări populau țărmlul polar. Dar aici ele locuiau alături de turme mari de mamifere marine, care ne priveau cu ochi blînzi. Erau foci de felurite specii, unele stînd lungite pe pămînt, altele culcate pe bucățile de gheață aduse de curenții apei, altele ieșind din apă ori în-trînd. Fiindcă nu mai avuseseră pînă atunci de-a face cu omul, nu fugeau de noi cînd ne apropiam.

Am făcut socoteala că erau destule ca să aprovizioneze cîteva sute de vase.

— Pe legea mea, bine că Ned Land n-a venit cu noi, zise Conseil.

— De ce?

— Pentru că, vînător pasionat cum e, ar fi ucis toate animalele astea.

— Chiar toate nu, dar cred într-adevăr că nu l-am fi putut împiedica să arunce cangea în cîteva cetacei. Și căpitanul Nemo s-ar fi supărat, căci el nu varsă fără rost sîngele acestor animale inofensive.

— Și are dreptate.

— Bineînțeles, dragul meu Conseil. Dar, ia spune, n-ai clasat încă aceste splendide mostre ale faunei marine?

— Domnul știe bine că nu prea sînt tare în practică. Dacă domnul mi-ar spune numele lor...

— Sînt foci și morse.

— Două genuri care aparțin familiei pinipedelor, se grăbi să spună Conseil, ordinul carnasierelor, grupa unghicularelor, subclasa monodelfinilor, clasa mamiferelor, încrengătura vertebratelor.

— Bravo, Conseil! Dealtfel, focile și morsele, aceste două genuri, se împart și în specii și, dacă nu mă înșel, aci vom avea prilejul să le studiem. Și acum, hai să mergem.

Era ora opt dimineața. Mai aveam patru ceasuri pînă cînd puteam lua înălțimea soarelui. Ne-am îndreptat spre un golf larg, săpat în faleza de granit a țărmlui.

De jur împrejur, cît vedeam cu ochii, pămîntul și sloiurile de gheață erau năpădite de animalele marine (și fără să vreau l-am căutat din ochi pe bătrînul Proteu, păstorul din mitologie, care păzea uriașele turme ale lui Neptun). Erau mai cu seamă foci care stăteau în grupuri deosebite, bărbat cu femele. Tatăl veghea asupra familiei, iar mama își alăpta puii, dintre care unii mai măricei îndrăzneau să se îndepărteze cu cîteva pași. Cînd voiau să meargă, focile înaintau prin salturi mici, contractîndu-și corpul și ajutîndu-se destul de stîngaci cu înotătoarele imperfecte, care la lamantin, rubedenia lor, formează un adevărat antebrăț. Trebuie să spun că în apă, în elementul lor, animalele acestea, cu șira spinării mobilă, cu bazinul îngust, cu blana scurtă și netedă, cu picioare palmate, înoată admirabil. Stînd pe loc, pe pămînt, ele făceau mișcări cît se poate de grațioase. Cei din antichitate, văzînd înfățișarea lor blîndă, privirea frumoasă ca de femeie, ochii catifelati și limpezi, pozițiile fermecătoare pe care le luau, poetizau în felul lor aceste animale, transformînd bărbații în tritoni și femeile în sirene.

I-am atras atenția lui Conseil asupra dezvoltării foarte mari a lobilor cerebrali la acești cetacei inteligenți. Nici un mamifer, în afară de om, nu are materia cerebrală atît de bogată. De aceea focile pot primi cu ușurință o oarecare educație. Ele pot fi ușor domesticite, și cred, ca și alți naturaliști, dealtfel, că, dresate cum se cuvine, ele ar putea servi foarte bine drept cîini de pescuit.

Cele mai multe dintre animalele acestea dormeau pe pietre sau pe nisip. Printre ele se strecurau elefanți de mare, un fel de foci cu trompă scurtă și mobilă, uriașii speciei, avînd o circumferință de douăzeci de picioare și o lungime de zece metri. Nu se fereau deloc la apropierea noastră.

— Nu sînt periculoase? mă întrebă Conseil.

— Nu, afară de cazul cînd le ataci. Cînd o focă își apără puiul, furia ei e grozavă, și în asemenea cazuri se întîmplă adesea să sfarme luntrile pescarilor.

— E în legitimă apărare! își dădu părerea Conseil.

— Așa cred și eu.

Ne-am oprit la două mile mai departe, în fața stîncii care apăra golful împotriva vînturilor din sud și care cobora drept în marea înspumată de bătaia valurilor. Dinapoia ei se aureau

răgete asurzitoare, cum numai o cireada de rumegătoare poate scoate.

— N-o fi cumva un concert de tauri? mă întrebă Conseil.

— De unde, i-am răspuns eu, e un concert de morse.

— Se luptă?

— Se luptă sau se joacă.

— Dacă nu-i cu supărare, aş vrea să le vedem.

— Hai să le vedem, Conseil.

Şi iată-ne străbătînd stîncile negre, printre surpături ce se iveau pe neaşteptate şi printre pietroaiele pe care gheaţa le făcea foarte lunecoase. De mai multe ori am căzut, lovindu-mă destul de tare. Conseil, mai prevăzător sau mai îndemînatic, nu se poticnea deloc, ba chiar mă ridica spunîndu-mi: «Dacă domnul ar fi bun să-şi țină picioarele mai depărtate, şi-ar păstra mai bine echilibrul».

Ajuns pe creasta unei limbi de pămînt, am zărit o cîmpie albă, întinsă, plină de morse care se jucau. Răgetele erau răgete de bucurie şi nu de mînie.

Prin forma trupului şi a membrilor, morsele se aseamănă cu focile. Ele n-au canini şi incisivi pe maxilarul de jos, iar caninii de deasupra sînt doi fildeşi lungi de optzeci de centimetri, cu o circumferinţă de treizeci şi trei de centimetri spre gură. Aceşti colţi, dintr-un fildeş compact şi fără striuri, mai tari decît ai elefanţilor şi mai puţin supuşi îngălbenirii, sînt foarte preţuiţi. Morsele sînt vîinate fără nici o socoteală, şi în scurtă vreme vor fi nimicite pînă la ultima, fiindcă vînătorii măcelăresc fără deosebire şi femelele, şi puii, ucigînd în fiecare an mai mult de patru mii dintre ele.

Trecînd pe lîngă animalele acestea curioase, am putut să le observ în toată voia, fiindcă lor nici nu le păsa de noi. Pielea le era groasă şi aspră, de culoare roşcată, iar blana scurtă şi destul de rară. Unele aveau patru metri lungime. Fiind mai liniştite şi mai puţin sperioase decît rudele lor din nord, nu puseseră santinele care să le supravegheze împrejurimile taberei.

După ce am cercetat oraşul morselor, ne-am hotărît să ne întoarcem. Era ora unsprezece şi dacă Nemo avea condiţii prielnice pentru determinarea locului, voiam să fiu şi eu de faţă. Dar nu prea nădăjduiam ca în ziua aceea să se ivească soarele! Norii îngrămădiţi la orizont ni-l ascundeau vederii. Părea că astrul, gelos, nu voia să dezvăluie unor fiinţe omeneşti punctul de neatins al globului pămîntesc.

Ca să ne întoarcem spre *Nautilus*, coborîrăm rîpa dreaptă care ducea spre ţărm. La unsprezece şi jumătate ajunsesem la punctul de debarcare. Luntrea era trasă la mal. Il adusesse pe căpitan. L-am zărit stînd în picioare pe o lespede de bazalt, cu instrumentele de măsurat înălţimea soarelui lîngă el. Îşi aţintise privirea spre orizontul de nord, spre partea în care soarele îşi descria curba sa alungită.

Mă aşezai lîngă căpitan, aşteptînd în tăcere. Dar, ca şi în ziua trecută, la amiază soarele nu se arată. Parcă era un făcut. Astfel măsurătoarea n-a putut fi efectuată. Dacă nu izbuteam s-o facem nici a doua zi, trebuia să renunţăm pentru totdeauna la aflarea punctului în care ne găseam.

Toate astea se întîmplau în ziua de 20 martie. Or, după ea urma 21 martie, ziua echinocţiului, cînd, dacă lăsam la o parte refracţia, soarele trebuia să dispară sub orizont pentru şase luni, şi odată cu dispariţia lui avea să înceapă lunga noapte polară. De la echinocţiul din septembrie el ieşise de sub orizontul septentrional, ridicîndu-se prin spirale alungite pînă la 21 decembrie, ziua solstiţiului ţinuturilor boreale. De atunci, soarele începuse să coboare şi în ziua următoare avea să arunce ultimele lui raze. Îi împărtăşii căpitanului Nemo observaţiile şi temerile mele.

— Aveţi dreptate, domnule Aronnax, îmi spuse el. Dacă mîine nu obţinem înălţimea

soarelui, nu voi putea să reiau operația decît peste șase luni. Fiindcă din împlinire sîntem aici tocmai la 21 martie, determinarea ar fi mai ușor de făcut dacă soarele s-ar arăta la amiază.

— De ce, domnule căpitan?

— Pentru că atunci cînd soarele descrie spirale atît de lungi, este greu să-i masori exact înălțimea deasupra orizontului, fiindcă instrumentele pot face greșeli mari.

— Atunci, cum veți proceda?

— Am să întrebunțez numai cronometrul, îmi răspunse căpitanul Nemo. Dacă mîine, 21 martie, la amiază, discul soarelui, ținînd seama de refracție, este tăiat exact pe orizontul de nord, înseamnă că sîntem la Polul Sud.

— Adevărat! Încuviințai. Totuși măsurătoarea asta nu va fi exactă matematiceste, fiindcă echinoxul nu cade neapărat la amiază.

— Fără îndoială; dar devierea n-ar fi mai mare de o sută de metri și n-avem nevoie de mai mult. Așadar, pe mîine!

Căpitanul Nemo se întoarse pe bord. Conseil și cu mine am rămas pînă la ora cinci, cutreierînd plaja, observînd și studiînd. Singurul lucru pe care l-am luat cu noi a fost un ou de pinguin, deosebit de mare și pe care un amator ar fi dat mai mult de o mie de franci. Era de culoarea cafelei cu lapte, înfrumusețat cu dungi și semne, ca o podoabă rară! I l-am încredințat grijuliului Conseil, care știa să se țină bine pe picioare; purtîndu-l ca pe un porțelan chinezesc de mare preț, el l-a dus nevătămat pînă la *Nautilus*. Aici l-am așezat într-o vitrină a muzeului. La masă am mîncat cu poftă o bucată de ficat de focă, foarte gustos, asemănător la gust cu carnea de porc. Pe urmă m-am culcat, după ce am invocat, ca un hindus, bunăvoința soarelui.

A doua zi, 21 martie, pe la cinci dimineața, m-am urcat pe punte, unde l-am găsit pe căpitanul Nemo.

— Vremea se limpezește puțin, îmi spuse el. Sînt speranțe. După ce mîncăm, vom cobori pe uscat ca să alegem un post de observație. Înțelegîndu-ne cu privire la aceasta, m-am dus să-l caut pe Ned Land, pe care aș fi vrut să-l iau cu mine. Încăpățînatul canadian n-a vrut să meargă și am băgat de seamă că era din ce în ce mai tăcut și mai morocănos. La urma urmelor, nu mi-a părut rău de încăpățînarea lui; pe uscat erau prea multe foci și vînătorul cel nestăpînit nu trebuia supus ispitei.

După ce am mîncat, pornii spre uscat. *Nautilus* mai străbătuse cîteva mile în timpul nopții. Acum se afla în larg, la cîteva mile de o coastă pe care se înălța un pisc ascuțit, înalt de patru sau cinci sute de metri. În afară de mine și de căpitanul Nemo, se mai aflau în luntre doi oameni din echipaj și instrumentele trebuincioase, adică un cronometru, o lunetă și un barometru.

Pînă să ajungem la țarm, am văzut o mulțime de balene. Adunate în turme, ele se zbenguiau în apele liniștite. Fără nici o îndoială că bazinul acela al polului antarctic servea de adăpost cetaceilor, urmăriți cu prea multă rîvnă de vînători!

La ora nouă am coborît pe țarm. Cerul se limpezea, norii alergau spre sud, negurile părăseau fața rece a apelor. Căpitanul se îndreptă spre piscul ascuțit de unde voia să-și facă măsurătorile. Urcușul a fost greu din pricina lavei colțuroase, a pietrei ponce și a atmosferei adeseori saturată de emanațiile sulfuroase ale fumarolelor. Deși se dezobișnuise să calce pe pămînt, căpitanul urca povîrnișurile cele mai aspre cu o sprinteneală și o agerime pe care le-ar fi invidiat și un vînător de capre sălbatice. Abia mă puteam ține după el.

Ne-au trebuit două ore ca să ajungem pe creasta piscului format jumătate din porfir și jumătate din bazalt. De aici îmbrățișai cu privirea o întindere uriașă de apă, care își desena limpede linia orizontului spre nord, pe fondul cerului; la picioarele noastre, cîmpuri orbitor de albe; deasupra capului, un cer albăstrui fără nori; înspre nord, discul soarelui, ca un glob de foc știrbit de tăietura orizontului. Din sînul apelor se ridicau în mănunchiuri mărețe sute de coloane

lichide, în depărtare, *Nautilus* părea un cetaceu adormit. În spatele nostru, spre sud și est, se desfășura o întindere nesfârșită de pământ, o amestecătură haotică de pietre și de ghețuri.

După ce urcă creasta, căpitanul Nemo îi stabili înălțimea cu ajutorul barometrului, fiindcă avea nevoie de ea în observația pe care urma să o facă.

La douăsprezece fără un sfert, soarele, care se vedea numai prin refracție, se arată ca o minge de aur, aruncându-și ultimele raze peste continentul pustiu și peste mările pe care omul nu le brăzdase încă.

Cu ajutorul unei lunete cu reticul, prevăzută cu o oglindă pentru corectat refracția, căpitanul Nemo observă astrul ce se cufunda încetul cu încetul sub orizont, urmînd o diagonală foarte lungă. Eu țineam în mînă cronometrul. Inima îmi bătea cu putere: dacă dispariția jumătății soarelui avea să coincidă cu ora douăsprezece, indicată de cronometru, atunci însemna că sîntem chiar la pol.

— Douăsprezece! strigai.

— Polul Sud! răspunse căpitanul Nemo, cu o voce gravă, dîndu-mi luneta prin care se vedea soarele, tăiat de orizont în două jumătăți egale.

Privii cum cele din urmă raze luminau piscul și cum întunericul urca încet, încet spre noi.

Punîndu-mi mîna pe umăr, căpitanul Nemo rosti:

— Astăzi, 21 martie 1868, eu, căpitanul Nemo, am atins Polul Sud la gradul al nouăzecilea și pun stăpînire pe regiunea aceasta a globului, care-i a șasea parte ca întindere față de continentele cunoscute.

— În numele cui, domnule căpitan?

— În numele meu, domnule!

Spunînd aceasta, căpitanul Nemo desfășură un drapel negru, pe care era brodată cu aur litera N. Pe urmă, întorcîndu-se spre astrul zilei ale cărui ultime raze atingeau orizontul mării, strigă:

— Adio, soare! Apune sub ocean, astru luminos, și lasă noaptea de șase luni să-și întindă umbrele pe noul meu domeniu!

Capitolul XV

ACCIDENT SAU INCIDENT?

A doua zi, 22 martie, la șase dimineața, se începură pregătirile de plecare. Ultimele lumini ale amurgului se topeau în noapte. Era un frig pătrunzător. Stelele sclipeau cu o tărie uimitoare. La zenit strălucea minunata Cruce a Sudului, Steaua polară a ținuturilor antarctice.

Termometrul arăta 12° sub zero. Cînd vîntul se întetea, frigul devenea înțepător. Sloiurile de gheață se înmulțiseră; marea începuse să înghețe pe toată întinderea. Pe suprafața ei, numeroase pete de culoare închisă arătau locurile în care începuse să se formeze pojghița de gheață. Desigur că în bazinul central, care îngheța timp de șase luni, cît ținea iarna, nu se putea pătrunde. Ce se făceau atunci bielele balene? Fără îndoială că porneau pe sub banchiză spre alte mări. Cît despre foci și morse, obișnuite cu climatele cele mai aspre, ele rămîneau prin meleagurile acelea înghețate. Instinctul le învăța să găurească icefieldurile și să le țină astfel veșnic deschise; prin găurile acestea ies ca să respire. Cînd păsările alungate de frig emigrează spre nord, mamiferele marine rămîn singurii stăpîni ai continentului polar.

Rezervoarele de apă fură umplute și *Nautilus* se cufundă încet pînă la adîncimea de o mie

de picioare, unde se opri. Elicea bătu apa și vasul înainta drept spre nord, cu o viteză de cincisprezece mile pe oră. Spre seară pluteam pe sub uriașa carapace înghețată a banchizei.

Obloanele salonului erau închise, pentru că *Nautilus* s-ar fi putut lovi de vreun ghețar scufundat. De aceea mi-am petrecut întreaga zi trecându-mi însemnările pe curat. Retrăiam în minte toate peripețiile călătoriei noastre pe pol. Ajunsesem la punctul acela de neatins, fără oboseală și fără primejdii, ca și cum vagonul nostru plutitor ar fi alunecat pe niște șine de cale ferată. Și acum începea adevărata întoarcere. Ce ne mai aștepta? Puteam să-mi închipui orice, fiindcă șirul minunilor submarine este nesfârșit! De cinci luni și jumătate, de când întâmplarea ne aruncase pe bordul lui *Nautilus*, străbătusem paisprezece mii de leghe; și în drumul nostru, mai lung decât Ecuatorul, se petrecuseră nenumărate întâmplări ciudate sau groaznice: vânătoarea în pădurile din Crespo, naufragiul din strîmtoarea Torres, cimitirul de mărgean, pescăriile din Ceylon, Tunelul arab, focurile din Santo-rin, milioanele din Golful Vigo, Atlantida, Polul Sud! Toată noaptea, amintirile mi-au frământat mintea și nu m-au lăsat să mă odihnesc nici o clipă.

Pe la trei dimineața m-a trezit o zguduitură puternică. Mă ridicai ascultînd în întuneric. Deodată m-am pomenit aruncat în mijlocul camerei. Mi-am dat seama că *Nautilus* se izbise de ceva și se lăsa pe o parte. Sprijinindu-mă de pereți, mă tîrîi pînă în salon, unde ardea încă lumina. Mobilele erau răsturnate. Din fericire, vitrinele, fixate solid în perete, rezistaseră. Tablourile dinspre tribord se apropiaseră mult de perete, pe cînd cele dinspre babord se depărtaseră. *Nautilus* era deci culcat pe partea dreaptă și stătea complet nemișcat.

Dinăuntru vasului se auzeau zgomote de pași și voci nedeslușite. Căpitanul Nemo însă nu se ivi. Tocmai cînd voiam să ies din salon, intrară Ned Land și Conseil.

— Ce s-a întîmplat? îi întrebai.

— Tocmai asta voiam și eu să-l întreb pe domnul, îmi răspunse Conseil.

— Mii de draci! strigă canadianul. Eu știu ce s-a întîmplat. *Nautilus* s-a ciocnit și, după cît stă de aplecat, nu cred s-o mai scoată la capăt cum a scos-o atunci în strîmtoarea Torres.

— Dar cel puțin o fi ajuns la suprafața apei ?

— Nu știm, răspunse Conseil.

— O să aflăm îndată, spusei eu.

Am cercetat manometrul. Spre marea mea mirare, el arăta o adîncime de trei sute șazeci de metri.

— Ce înseamnă asta? am strigat uimit.

— Ar trebui să-l întrebăm pe căpitanul Nemo, își dădu părerea Conseil.

— Dar unde să-l găsim? întrebă Ned Land.

— Urmați-mă! le spusei tovarășilor mei.

Leșirăm din salon. În bibliotecă, nimeni. Mi-am închipuit că Nemo trebuie să fie în cabina cîrmaciului. Cel mai bun lucru era să așteptăm. Ne întoarserăm tustrei din nou în salon.

Voi trece sub tăcere cuvintele canadianului, care găsisse clipa prielnică să se înfurie iar. L-am lăsat să-și descarce veninul în voie, fără ca să-i răspund.

De vreo douăzeci de minute stăteam așa, căutînd să prindem și cele mai mici zgomote din interiorul lui *Nautilus*, cînd își făcu apariția căpitanul Nemo. Părea că nici nu ne vede. Înfățișarea lui, atît de liniștită de obicei, trăda îngrijorarea. El cercetă în tăcere busola și manometrul, apoi puse degetul pe un punct al planisferei, în partea care reprezenta mările australe.

Nu voiam să-l întrerup. Dar după cîteva clipe, cînd se întoarse spre mine, l-am întrebat, folosind o expresie pe care o mai auzisem de la el, în strîmtoarea Torres:

— Un «incident», căpitane?

— Nu, domnule, de data asta un accident.

- Grav ?
- Poate.
- Este vreun pericol imediat ?
- Nu.
- *Nautilus* a eșuat?
- Da.
- Și asta din pricina...

—...unei toane a naturii și nu din nepriceperea oamenilor. În manevră n-a fost făcută nici o greșeală. Totuși, efectele echilibrului nu pot fi împiedicate. Poți să înfrunți legile omenești, dar nu te poți împotrivi legilor naturii!

Ciudată clipă își alesese căpitanul ca să filozofeze. De fapt, răspunsul lui nu lămurise nimic.

— S-ar putea ști, l-am întrebat, care-i cauza accidentului ?

— S-a răsturnat un bloc uriaș de gheață, îmi răspunse. Centrul de greutate al ghețarilor se urcă atunci când ape mai calde sau lovituri repetate îi sapă pe dedesubt. În asemenea cazuri, ghețarii se răstoarnă, se dau peste cap. Așa s-a întâmplat și acum. Răsturnându-se, un ghețar l-a lovit pe *Nautilus*, care plutea pe sub el. Apoi, alunecând pe învelișul lui și ridicându-l cu o putere de neînving, ghețarul l-a atras în straturi mai puțin dense și l-a culcat pe o coastă.

— Nu s-ar putea cumva să-l desprindem pe *Nautilus* golind rezervoarele cu apă și făcându-l astfel să-și recapete echilibrul ?

— Chiar asta se și face acum! Se poate auzi cum funcționează pompele. Iată, acul manometrului arată că *Nautilus* se ridică, dar și ghețarul se ridică odată cu el. Poziția noastră rămîne neschimbată pînă cînd ghețarul nu va întîlni o stavilă care să-i oprească urcarea. Într-adevăr, *Nautilus* rămăsese tot atît de înclinat la tribord. Fără îndoială că el urma să se îndrepte odată cu oprirea ghețarului. Dar dacă asta avea să aibă loc în momentul ciocnirii de banchiza care plutea deasupra noastră, atunci cele două suprafețe de gheață ne-ar fi strivit fără milă. Îmi frămîntam mintea gîndindu-mă la ceea ce putea să ni se întîmple. Căpitanul privea neconținut spre manometru. De la ciocnirea cu ghețarul, *Nautilus* se ridicase cu aproape o sută cincizeci de picioare, dar își păstrase aceeași înclinare. Deodată simții o ușoară mișcare. *Nautilus* se îndreptase puțin. Obiectele atîrnate pe perete în salon își recăpătau încetul cu încetul poziția normală. Pereții se apropiau de verticală. Nici unul dintre noi nu mai vorbea. Adînc tulburați, vedeam și simțeam cum vasul se îndreaptă. Sub picioarele noastre podeaua devenea orizontală. Se scurseră astfel zece minute.

— În sfîrșit, ne-am îndreptat! strigai eu.

— Da, spuse căpitanul Nemo, pășind spre ușa salonului.

— Dar vom mai putea pluti? l-am întrebat.

— Desigur, îmi răspunse. Cum se vor goli rezervoarele, *Nautilus* va urca la suprafața apei.

Căpitanul plecă și peste cîtva timp am observat că, din ordinul lui, *Nautilus* își încetase ridicarea. Era bine să plutim așa, între două ape, altfel ne-am fi putut ciocni de partea de jos a banchizei.

— Am scăpat ca prin urechile acului! spuse Conseil.

— Da, puteam fi striviți între ghețuri sau, în cel mai bun caz, puteam rămîne ținuiți pe loc și atunci n-am fi avut cum să ne primenim aerul... Da, am scăpat ușor!

— Dacă ar fi numai asta! mormăi Ned Land.

Nu voiam să încep o discuție fără rost cu canadianul; de aceea nu i-am răspuns. Dealtfel, obloanele se deschiseră în aceeași clipă și lumina de afară năvăli prin ferestre.

Eram încă sub apă, după cum ani spus; de fiecare parte a lui *Nautilus*, la o depărtare de zece metri, se înălța cîte un zid de gheață care-ți lua ochii cu strălucirea lui; deasupra și

dedesubt, alte ziduri; deasupra era fundul banchizei, întinzându-se ca un tavan uriaș, dedesubt era ghețarul care, răsturnându-se încetul cu încetul, își găsisse pe zidurile laterale două puncte de sprijin, rămânând între ele. *Nautilus* se găsea închis într-un adevărat tunel de gheață, larg de aproape douăzeci de metri, plin cu apă liniștită. I-ar fi fost deci ușor să iasă, mergând fie înainte, fie înapoi, și găsind după aceea, la câteva sute de metri mai încolo, vreo trecere liberă pe sub banchiză.

Becurile fuseseră stinse și totuși salonul strălucea în lumina vie pe care o dădeau razele farului, răsfrînte în pereții de gheață. Îmi este cu neputință să descriu frumusețea ogîndirii razelor electrice pe blocurile nesfîrșite, tăiate mereu în alte forme. Lumini colorate, după cum erau vinele care brăzdau gheața, țîșneau din fiecare unghi, din fiecare creastă, din fiecare fațetă. Ne simțeam ca într-o mină de pietre prețioase, mai ales de safire, care-și amestecau scînteierile cu licăririle verzi ale smaraldelor. Ici și colo, nuanțe de opal nespuse de dulci se iveau în mijlocul unor puncte aprinse, adevărate diamante de foc, foarte strălucitoare. Puterea razelor era însutită, ca lumina ce țîșnește din lamelele lenticulare ale celui mai puternic far.

— Cît e de frumos! se minună Conseil.

— Da, e o priveliște cum nu se poate mai frumoasă, spusei eu. Nu-i așa. Ned?

— Mii de draci! E nemaipomenită! încuviință canadianul. Turbez de necaz că n-am încotro și trebuie să recunosc. E nemaivăzut!

Ned avea dreptate. Era ceva nemaivăzut! Deodată un strigăt al lui Conseil mă făcu să mă întorc.

— Ce s-a întîmplat? îl întrebai.

— Domnul să închidă ochii, să nu se uite! Nu vă uitați! Spunînd aceasta, Conseil își acoperi repede fața cu mîinile.

— Dar ce-ai pățit?

— Sînt orbit, nu mai văd!

M-am uitat fără voie spre fereastră, dar n-am putut îndura focul care o mistuia.

Am înțeles ce se întîmplase: *Nautilus* pornise cu mare viteză. Toate sclipirile liniștite ale pereților de gheață se prefticuseră în mănunchiuri fulgerătoare. Focurile acestor miliarde de diamante se amestecau între ele. Împins de elice, *Nautilus* gonea parcă învăluit în fulgere.

Atunci, obloanele salonului se închiseră. Ne-am apărat cu palmele ochii în care ne jucau nenumărate globuri și luminițe, ca atunci cînd te uiți prea mult spre soare. Ne-a trebuit destulă vreme ca să ne potolim vederea tulburată. În cele din urmă ne-am luat palmele de la ochi.

— Pe legea mea! N-aș fi crezut că poate exista așa ceva, spuse Conseil.

— Mie nici acum nu-mi vine să cred! adăugă canadianul.

— Cînd vom fi înapoi pe uscat, spuse Conseil, după ce am văzut atîtea minuni ale naturii, cît de nevrednice și de neînsemnate au să ni se pară continentele și măruntele înfăptuiri ale omului! Nu! Lumea aceea nu mai este demnă de noi!

Asemenea cuvinte, ieșite din gura unui om de obicei atît de calm, arătau cît era el de înfierbîntat. Dar canadianul nu scăpă prilejul să pună paie pe foc.

— Lumea! făcu el clătîindu-și capul. Fii pe pace, prietene Conseil. N-o să ne mai întoarcem niciodată la ea!

Acestea se petreceau pe la orele cinci dimineața. Și tot atunci avu loc o ciocnire în partea din față a lui *Nautilus*. Îmi dădui seama că vîrfurile vasului se lovise de un bloc de gheață. Pesemne că fusese o manevră greșită, fiindcă nu era deloc ușor să navighezi prin tunelul submarin, printre sloiuri de gheață. Îmi spuneam că, schimbîndu-și drumul, căpitanul Nemo va ocoli piedicile, urmînd cotiturile tunelului. În orice caz, înaintarea noastră nu putea fi împiedicată cu desăvîrșire. Totuși, împotriva așteptărilor mele, *Nautilus* dădu înapoi destul de mult.

- Ne întoarcem? întrebă Conseil.
- Se vede că da, răspunsei eu. Pesemne că în partea asta tunelul nu are ieșire.
- Și atunci?...
- Atunci e foarte simplu; ne întoarcem pe unde am venit și ieșim prin partea de sud. Atâta tot.

Vorbind astfel, voiam să par mai liniștit decât eram în realitate, între timp se accelerase mișcarea înapoi a lui *Nautilus* care, mergînd de-a-ndăratelea, ne ducea cu o viteză tot mai mare.

- O să avem o întârziere, făcu Ned.
- Ce contează cîteva ore mai mult ori mai puțin ? Măcar de-am ieși odată...
- Da, repetă Ned Land. Numai de-am ieși.

Mă plimbai cîtva timp de la salon la bibliotecă. Tovarășii mei tăceau. Mă întinsei apoi pe un divan cu o carte în mînă. După un sfert de oră, Conseil, apropiindu-se de mine, mă întrebă:

- E interesantă cartea pe care o citiți ?
- Foarte interesantă, îi răspunsei.
- Cred și eu! Doar citiți cartea pe care chiar dumneavoastră ați scris-o!
- Cartea mea?

În adevăr, țineam în mîini, fără să știu, lucrarea mea «Misterele din adîncul mărilor». Am închis cartea și mi-am reluat plimbarea. Ned și Conseil se ridicară să plece.

- Mai stați, prieteni, le spusei eu. Să fim împreună pînă cînd vom ieși din încurcătura asta.
- Cum dorește domnul! îmi răspunse Conseil.

Mai trecură cîteva ceasuri, în care timp cercetai întruna instrumentele atîrnate pe pereții salonului. Manometrul arăta că *Nautilus* plutește mereu la o adîncime de trei sute de metri, busola arăta că se îndreaptă înspre sud, iar indicatorul de viteză — că merge cu douăzeci de mile pe oră, ceea ce însemna prea mult pentru un spațiu atît de îngust. Căpitanul Nemo însă știa că trebuie să se grăbească. Acum, fiecare minut prețuia cît un secol.

La orele opt și douăzeci avu loc cea de-a doua ciocnire, de data asta în partea de dinapoi a vasului. Pălii. Tovarășii mei se apropiară de mine. L-am luat de mînă pe Conseil. Ne înțelegeam din priviri mai bine decât prin cuvinte. În clipa aceea intră în salon căpitanul. M-am îndreptat către el.

- Drumul spre sud ne este închis? îl întrebai.
- Da, domnule. Icebergul, răsturnîndu-se, ne-a închis orice ieșire.
- Sîntem blocați?
- Da.

[Capitolul XVI](#)

FĂRĂ AER

Astfel, de o parte și de alta, deasupra și dedesubt, *Nautilus* se găsea împrejmuît de un zid de gheață, de nepătruns. Eram prizonierii banchizei! Canadianul izbi în masă cu pumnul lui puternic. Conseil tăcea. M-am uitat la căpitan. Chipul său își recăpătase calmul obișnuit. Stătea cu brațele încrucișate, gîndindu-se. *Nautilus* nu mai mișca.

După un timp, căpitanul vorbi:

- Domnilor, spuse el cu glas liniștit, în împrejurările de față există două feluri de a muri.

Omul acesta de neînțeles avea aerul unui profesor de matematici care face o demonstrație elevilor.

— Primul, continuă el, este să murim striviți. Al doilea, să murim asfixiați. Nu vorbesc despre posibilitatea de-a muri de foame, pentru că proviziile lui *Nautilus* pot ține, fără îndoială, mai mult decît noi.

Să ne ocupăm deci de posibilitățile de strivire și de asfixie.

— De asfixie nu trebuie să ne temem, domnule căpitan, fiindcă rezervoarele de aer sînt pline, îi răspunsei eu.

— E drept, observă căpitanul Nemo, dar ele nu ne pot ajunge decît pentru două zile. Au trecut treizeci și șase de ore de cînd sîntem sub apă și pînă acum ar fi trebuit să primenim aerul îngreuiat al lui *Nautilus*. În patruzeci și opt de ore provizia de aer se va sfîrși.

— Atunci, domnule căpitan, să ne eliberăm înainte de-a trece patruzeci și opt de ore!

— Vom face-o, cel puțin încercînd să spargem zidul care ne înconjoară.

— Prin care parte?

— Asta o să ne-o arate sonda. Îl voi culca pe *Nautilus* peste ghețarul de dedesubt, iar oamenii mei, îmbrăcați în costume de scafandri, vor ataca muntele de gheață acolo unde va fi mai subțire.

— Putem deschide obloanele salonului?

— Fără îndoială, doar stăm pe loc.

Căpitanul Nemo ieși. Curînd se auziră șuierăturile apei care umplea rezervoarele. *Nautilus* începu să se cufunde încet și se așeză pe ghețar la o adîncime de trei sute de picioare.

— Prieteni, spusei eu, situația e gravă, dar mă bizui pe curajul și pe energia voastră.

— Domnule, îmi răspunse canadianul, acum n-o să vă mai bat capul cu cîrtelile mele. Sînt gata să fac orice pentru salvarea tuturor!

— Bine, Ned! i-am spus întinzîndu-i mîna.

— Am de adăugat că, știind să mînuiesc cu tot atîta îndemînare tîrnăcopul ca și cangea, sînt la dispoziția căpitanului.

— Nu-ți va refuza ajutorul. Vino, Ned!

L-am condus pe canadian în camera în care echipajul lui *Nautilus* își îmbrăca hainele de scafandri. Am făcut cunoscută căpitanului propunerea lui Ned, care fu primită. Canadianul își îmbrăcă costumul și fu gata odată cu ceilalți tovarăși de muncă. Fiecare purta în spate cîte un aparat Rouquayrol, plin cu aer curat, scos din rezervoare. Era un împrumut mare pentru rezerva de aer a lui *Nautilus*, dar trebuia făcut. Cît despre lămpile Ruhmkorff, ele n-ar fi avut nici un rost în apa luminată de farul electric.

După ce Ned se îmbrăcă, m-am întors în salon, unde obloanele fură deschise, și, stînd lîngă Conseil, am privit stratul de gheață pe care se sprijinea *Nautilus*. Peste cîteva clipe se iviră vreo doisprezece oameni din echipaj, mergînd pe bancul de gheață, și printre ei am recunoscut statura înaltă a lui Ned Land. Căpitanul Nemo îi întovărășea.

Înainte de a se începe săparea pereților, se făcură cîteva sondaje pentru a se hotărî în ce parte trebuiau pornite lucrările. În pereții laterali fură înfipse sonde lungi, dar ele se opriră din pricina zidului gros, după ce pătrunseseră cincisprezece metri. Cît despre gheața de deasupra, era zadarnic să se încerce străpungerea ei. Acolo se înălța banchiza care măsura mai mult de patru sute de metri grosime. Căpitanul Nemo puse să fie sondată gheața de dedesubt. Aici doar zece metri ne despărțeau de apă, căci grosimea ghețarului se dovedi a nu fi mai mare de atît. Rămînea acum să se taie o bucată a cărei suprafață să fie egală cu linia de plutire a lui *Nautilus*. Cu alte cuvinte, trebuiau desprinși peste șase mii de metri cubi, pentru a se face o scobitură prin care *Nautilus* să poată coborî sub cîmpul de gheață.

Munca începu îndată și continuă cu înverșunare, în loc sa se sape în jurul lui *Nautilus*, ceea ce ar fi sporit greutatea, căpitanul Nemo însemnă locul spărturii cam la opt metri de coasta stînga a vasului. Apoi, oamenii sfredeliră în mai multe puncte locul ales și îndată după aceea tîrnăcoapele începură să taie cu putere gheața, desprinzînd blocuri mari. Printr-un efect curios al greutății specifice, blocurile acestea, fiind mai ușoare decît apa, zburau, ca să spun așa, spre bolta tunelului, care se îngroșa în sus cu ceea ce pierdea din partea de jos. Dar lucrul acesta nu putea să ne supere, fiindcă zidul de dedesubt se subția în aceeași măsură.

După două ore de muncă îndîrjită, Ned Land se întoarse sleit de puteri. El și tovarășii lui fură înlocuiți cu alți lucrători, la care ne-am alăturat și noi, eu și Conseil. Ne-a condus secundul lui *Nautilus*. La început, apa mi s-a părut foarte rece, dar mînuind tîrnăcopul m-am încălzit. Cu toate că ne aflam la o presiune de treizeci de atmosfere, ne puteam mișca cu destulă ușurință.

Cînd după două ore de lucru m-am întors ca să mănînc ceva și să mă odihnesc, am simțit diferența dintre aerul curat pe care ni-l dădea aparatul Rouquayrol și atmosfera din *Nautilus*, încărcată cu acid carbonic. Aerul nu mai fusese reînnoit de patruzeci și opt de ore și puterea lui înviorătoare era mult slăbită. În douăsprezece ore de muncă fusese săpat, pe întinderea unde lucram, numai un strat gros de un metru, adică vreo șase sute de metri cubi. Dacă săpam tot atît în fiecare douăsprezece ore, ne-ar mai fi trebuit încă cinci nopți și patru zile ca să ducem lucrul la bun sfîrșit.

— Cinci nopți și patru zile! le spusei tovarășilor mei. Iar aer în rezervoare nu mai avem decît pentru două zile.

— Fără să mai ținem socoteala că, odată ieșiți din închisoarea asta blestemată, vom fi închiși sub banchiză, fără să putem ieși la aer! adăugă Ned.

Era adevărat. Cine ar fi fost în stare să prevadă timpul cel mai scurt care ne-ar fi trebuit ca să ne eliberăm ? Nu ne puteam asfixia mai înainte ca *Nautilus* să revină la suprafața apei ? Situația părea groaznică. Dar noi o priveam plini de curaj, hotărîți să ne facem datoria pînă la capăt.

După cum socotisem, în timpul nopții fu desprins un nou strat de un metru din alveola uriașă. Dar dimineata, cînd îmbrăcat cu costumul meu de scafandru am străbătut apa la o temperatură de șase sau șapte grade sub zero, observai că zidurile laterale se apropiau încetul cu încetul. Straturile de apă, aflate mai departe de groapă, nefiind încălzite de oamenii care lucrau și de loviturile uneltelor, începuseră să se solidifice. Care erau șansele noastre de scăpare în fața acestei noi primejdii și cum puteam împiedica înghețarea apei, care ar fi sfărîmat pereții lui *Nautilus* ca pe o bucată de sticlă?

N-am spus nimic celor doi tovarăși ai mei despre noul pericol care ne pîndea. La ce ar fi folosit să-i descurajez, cînd munceau cu atîta rîvnă pentru salvare? Dar cînd am revenit pe bord, îi arătai căpitanului Nemo cum stau lucrurile.

— Știu, îmi spuse el cu tonul lui liniștit, pe care nici împrejurările cele mai groaznice nu i l-ar fi putut schimba. E încă un pericol, dar nu văd cum l-am putea înlătura. Singura posibilitate de scăpare este să lucrăm mai repede decît înghețul, să i-o luăm înainte, asta-i tot!

Să i-o luăm înainte! Adevărat, ar fi trebuit ca pînă acum să mă fi obișnuit cu felul acesta de-a vorbi. În ziua aceea am mînuit tîrnăcopul cu îndîrjire ore întregi. Munca îmi dădea puteri. Dealtfel, a lucra însemna a pleca de pe bord, însemna a părăsi un aer sărac și stricat și a respira aerul proaspăt din aparate.

Spre seară, groapa se mai adîncise cu un metru. Cînd m-am întors pe bord, era cît pe-aci să mă asfixieze acidul carbonic din submarin. Ah, de am fi avut mijloace chimice cu care să înlăturăm gazul acesta înăbușitor! Oxigenul nu ne lipsea; se găsea în apă oricît de mult. Ar fi fost de ajuns să descompunem apa cu ajutorul unor pile electrice, ca să căpătăm fluidul dătător

de viață. Mă gîndisem la asta, dar la ce-ar fi folosit, de vreme ce acidul carbonic produs de respirația noastră cuprinsese toate colțurile vasului? Spre a-l absorbi, ar fi trebuit să agităm fără încetare niște vase umplute cu sodă caustică; dar n-aveam substanța asta și n-am fi putut-o înlocui cu nimic altceva.

Seara, căpitanul Nemo trebui să deschidă robinetele rezervoarelor și să dea drumul la cîteva coloane de aer în interiorul lui *Nautilus*. Dacă n-ar fi făcut asta, în dimineața următoare nu ne-am mai fi trezit.

A doua zi, 26 martie, îmi reîncepui munca de miner, săpînd împreună cu tovarășii mei al cincilea metru. Pereții laterali și fundul banchizei se îngroșau văzînd cu ochii. Nu mai era nici o îndoială că aveau să se unească mai înainte ca *Nautilus* să poată ieși. Eram cît pe-acî să las tîrnăcopul din mîină. De ce să mai sap, cînd tot trebuia să mor înăbușit, în chinuri pe care nu le-ar fi putut născoci nici chiar cruzimea unor sălbatici ? Mi se părea că sînt între fâlcile formidabile ale unui monstru, iar ele se strîngeau necruțătoare.

Căpitanul Nemo, care conducea lucrările și muncea el însuși, trecu pe lîngă mine. L-am atins cu mîna și i-am arătat pereții închisorii noastre. Zidul dinspre tribord înaintase pînă la aproape patru metri de învelișul lui *Nautilus*.

Căpitanul mă pricepu și-mi făcu semn să-l urmez. Ne-am întors pe bord. După ce mi-am scos costumul, l-am însoțit în salon.

— Domnule Aronnax, trebuie să încercăm un mijloc eroic, altfel rămînem cimentați în apa asta întărită.

— Da, spusei eu, dar ce putem face?

— O, dacă *Nautilus* ar fi destul de tare ca să suporte presiunea gheții fără să fie strivit!

— Atunci? am întrebat neștiind la ce vrea să ajungă.

— Nu pricepeți că înghețarea apei ne-ar putea veni în ajutor? Nu vă dați seama că ea ar putea face să crape cîmpul de gheață care ne ține închiși, așa cum face să crape și pietrele cele mai tari? Nu vă dă prin gînd că ar putea să ne salveze în loc să ne ucidă ?

— Tot ce se poate, domnule căpitan; dar oricît de rezistent la strivire ar fi *Nautilus*, tot n-ar putea să suporte presiunea asta înspăimîntătoare și s-ar turti ca o foaie de tablă.

— Știu, de asta nu trebuie să ne biziim pe ajutorul naturii, ci pe noi înșine. Trebuie să stăvilim înghețul. Trebuie să-l oprim! Nu numai pereții laterali se strîng, dar și în față, și în spate n-au mai rămas nici zece picioare de apă. Gheața ne prinde din toate părțile.

— Cît timp ne mai ajunge aerul? îl întrebai eu. Căpitanul mă privi drept în ochi.

— Poimîine rezervoarele vor fi goale! spuse el.

Simții cum îmi îngheață sîngele în vine. Și totuși nu puteam să mă aștept la alt răspuns. În ziua de 22 martie, *Nautilus* se cufundase în apele libere ale polului. Acum eram în 26. Trăisem cinci zile numai cu rezervele de pe bord! Iar aerul curat care mai rămăsese trebuia păstrat pentru lucrători. Și astăzi, cînd scriu, îmi amintesc atît de bine de toate astea, încît mă năpădește fără voie spaima și simt cum mă sufoc.

Căpitanul Nemo se gîndea, tăcut, nemișcat. Se vedea bine că-i venise o idee, pe care însă părea că o respinge. În sfîrșit, lăsă să-i scape cîteva cuvinte.

— Apă clocotită! murmură el.

— Apă clocotită?! mă mirai eu.

— Da. Sîntem închiși într-un spațiu destul de mic. Oare apa clocotită, pe care ar arunca-o neconținut pompele lui *Nautilus*, n-ar ridica temperatura acestui loc, încetinind înghețul?

— Trebuie să încercăm! spusei eu hotărît.

— Să încercăm, domnule profesor!

Termometrul arăta că afară erau mai puțin de șapte grade sub zero. Căpitanul Nemo mă

duse în bucătărie, unde funcționau puternicele aparate de distilare care prin evaporare dădeau apa de băut. Ele fură umplute cu apă și întreaga căldură electrică a pilelor năpădi serpentinele cufundate în lichid. În câteva minute, apa atinse 100° și fu trimisă spre pompe, în timp ce alta proaspătă o înlocuia. Căldura dezvoltată de pile era atât de mare, încît apa rece trasă din mare ajungea clocotită în pompe de îndată ce trecea prin aparate.

Pomparea începu. După trei ore termometrul arăta că afară sînt 6° sub zero. Cîștigasem un grad. Două ore mai tîrziu, termometrul arăta doar 4°.

— Vom izbuti! îi spusei căpitanului, după ce urmărisem și controlasem prin numeroase observații mersul lucrărilor.

— Și eu cred același lucru, îmi răspunse el. Nu vom fi striviți. Nu ne mai amenință acum decît pericolul sufocării. În timpul nopții temperatura apei se urcă la un grad sub zero. Era tot ce puteau face pompele. Dar cum înghețul apei de mare începe numai de la două grade sub zero, m-am simțit în sfîrșit liniștit în privința asta.

A doua zi, 27 martie, fuseseră scoși din groapă șase metri de gheață. Mai rămîneau de scos patru metri. Asta însemna încă patruzeci și opt de ore de muncă. Aerul nu mai putea fi îmborsat în interiorul lui *Nautilus*, astfel că din ziua aceea lucrurile au mers din ce în ce mai greu.

Simțeam cum mă apasă o greutate de nesuferit. Pe la orele trei noaptea mă copleșise o neliniște de neînvins. Căscam de-mi trosneau fălcile și gîfîiam, căutînd să găsesc oxigenul care se rărea tot mai mult. Zăceam fără să mă mai pot gîndi, fără putere, aproape fără cunoștință. Bietul Conseil, căzut în aceeași stare, îndurînd aceleași suferințe, nu mă părăsea. Îmi lua mîna, mă încuraja și-l auzeam murmurînd:

— Ah! Dacă aș putea să nu respir, ca să vă las mai mult aer! îmi dădeau lacrimile cînd îl auzeam vorbind astfel.

Dacă situația tuturor era de neîndurat înăuntrul vasului, e lesne de închipuit cu ce grabă, cu cîtă fericire ne îmbrăcam hainele de scafandri atunci cînd ne venea rîndul ca să lucrăm! Tîrnăcoapele răsunau pe stratul înghețat. Brațele ne osteneau, mîinile ni se jupuiau, dar nici oboseala, nici rănile nu însemnau nimic! Aerul dătător de viață ne pătrundea în plămîni! Respiram! Respiram!

Cu toate astea, nimeni nu-și prelungea lucrul sub apă peste timpul hotărît. Odată sarcina îndeplinită, fiecare dintre noi trecea tovarășilor care se sufocau rezervoarele dătătoare de viață. Căpitanul Nemo se supunea primul acestei discipline severe. Cînd sosea ora, dădea aparatul său altuia și intra în aerul nesănătos de pe bord, mereu liniștit, fără urmă de slăbiciune, fără să murmure. În ziua aceea lucrul fu îndeplinit cu și mai mult zel. Ne mai rămîneau de ridicat doi metri de pe toată întinderea săpăturii. Numai doi metri ne mai despărțeau de marea liberă. Dar în rezervoare nu mai era decît foarte puțin aer, și acela încă trebuia păstrat pentru săpători. Nici un strop pentru *Nautilus*.

Cînd m-am întors pe bord, aproape că m-am sufocat. Ce noapte! Mi-e peste putință s-o descriu. Asemenea chinuri nu pot fi descrise. A doua zi dimineață, o apăsare îngrozitoare îmi tăia răsuflarea. Mă durea capul și mă simțeam amețit ca un om beat. Nici tovarășii mei nu sufereau mai puțin. Cîțiva oameni din echipaj horcăiau. În ziua aceea, a șasea de cînd eram captivi, căpitanul Nemo, găsind că lucrul merge prea încet cu tîrnăcoapele și cazmalele, hotărî să spargă stratul de gheață care ne mai despărțea de apă. Omul acesta își păstrase sîngele rece și energia. Își stăpînea durerile fizice prin forța morală. Gîndea, combina, lupta.

La ordinul său, vasul fu ușurat, adică ridicat de pe stratul de gheață, prin schimbarea greutății specifice. Și îndată ce pluti, el fu adus deasupra săpăturii făcute pe măsura sa. După ce i se umplură rezervoarele de apă, vasul coborî pînă ce linia de plutire se potrivea cu marginile

săpături.

Atunci, tot echipajul urcă pe bord și ușa dublă de ieșire în apă fu închisă. *Nautilus* se sprijini în stratul de gheață care avea mai puțin de un metru grosime și pe care sondele îl găuriseră în mii de locuri.

Robinetele rezervoarelor fură larg deschise și o sută de metri de apă năvăliră în ele, sporind cu o sută de mii de kilograme greutatea lui *Nautilus*.

Așteptam și ascultam, uitînd suferințele, nădăjduind încă. Încercam să ne salvăm printr-o ultimă efortare. Cu toate că îmi vîjîiau urechile, am auzit peste puțin timp cum scîrțîie gheața sub *Nautilus*. Se produse o mișcare, gheața plesni cu un zgomot ciudat, ca o bucată de hîrtie care se rupe, și *Nautilus* coborî.

— Trecem! îmi șopti Conseil.

N-am putut să-i răspund. I-am luat mîna și i-am strîns-o, cutremurat de emoție. Deodată, împins de înspăimîntătoarea greutate adăugată, *Nautilus* se înfundă în apă ca o ghiulea, căzînd în gol!

Atunci, întreaga forță electrică fu îndreptată spre pompe, care începură îndată să golească apa din rezervoare. După cîteva minute, căderea se încetini. Manometrul arăta chiar o mișcare de ridicare. Elicea porni cu toată viteza, făcînd să tremure din încheieturi învelișul metalic al vasului și împingîndu-ne spre nord. Dar cît aveam să plutim pe sub banchiză, pînă la marea liberă? Încă o zi? N-aveam să mai trăiesc atît! Stăteam întins pe un divan în bibliotecă. Simțeam că mă sufoc. Fața mi se învinețise, buzele mi se albiseră și îmi pierdusem cunoștința. Nu mai vedeam, nu mai auzeam, nu mai eram în stare să fac nici o mișcare. Cîte ore s-au scurs astfel, n-aș putea spune. Dar mi-am dat seama că începea agonia. Am înțeles că moartea era aproape.

Deodată însă mi-am revenit, simțind în plămîni o dîră de aer proaspăt. Leșisem la suprafața apei? Trecusem banchiza?

Nu! Ned și Conseil, bravii mei prieteni, se jertfeau ca să mă salveze. Pe fundul unui aparat mai rămăsese puțin aer. În loc să-l respire, îl păstrasera pentru mine, și cu toate că ei înșiși se sufocau, mi-l dădeau mie, picătură cu picătură. Voiam să dau aparatul la o parte, dar ei îmi țineau mîinile și cîteva clipe am respirat cu nesaț.

Mă uitai la ceas. Era ora unsprezece dimineața. Trebuia să fim în 28 martie. *Nautilus* gonia cu o iuțeală înspăimîntătoare, de patruzeci de mile pe oră, zvîrcolindu-se în ape.

Unde era căpitanul Nemo? Murise? Dar tovarășii săi? Muriseră și ei? În clipa aceea manometrul arăta că sîntem la numai douăzeci de metri sub apă. Un simplu cîmp de gheață ne mai despărțea de aer. Oare nu-l puteam sfărîma? Oricum, *Nautilus* avea să încerce. L-am simțit într-adevăr luînd o poziție oblică, coborîndu-și partea dinapoi și ridicîndu-și pîntenul. Fusesse de ajuns să tragă puțină apă ca să-și schimbe echilibrul. Apoi, împins de elicea lui puternică, vasul atacă ghețarul pe dedesubt, ca un berbece uriaș. Îl crăpă puțin cîte puțin, se dădu înapoi și își făcu vînt, izbind din nou cîmpul de gheață care se crăpa. În sfîrșit, cu o ultimă efortare, *Nautilus* se năpusti deasupra gheții, pe care o sparse cu greutatea lui.

Panoul fu deschis și valuri de aer curat năvăliră în toate ungherele vasului.

[Capitolul XVII](#)

DE LA CAPUL HORN LA AMAZON

N-aș putea spune cum am ajuns pe punte. Poate că mă dusesese canadianul. Tot ce știam este că respiram aerul înviorător al mării. Tovarășii mei se îmbătau și ei de prospețimea aerului. Nefericiții care flămînzesc prea multă vreme trebuie să fie cumpătați atunci cînd găsesc ceva de mîncare. Noi, dimpotrivă, n-aveam de ce să fim cumpătați, puteam să ne umplem plămîinii cu aer și ceea ce ne îmbăta era adierea, adierea însăși a mării!

— Ah! făcea Conseil. Bun mai e oxigenul! Nu vă temeți să respirați, domnule. E de ajuns pentru toată lumea.

Ned Land tăcea, dar căsca fălcile de ar fi putut speria și un rechin. Și ce respirație puternică! Canadianul «trăgea» ca o sobă în care s-a aprins focul.

Ne-am recăpătat curînd puterile, și cînd m-am uitat împrejur, am văzut că sîntem singuri pe punte. Nici un om din echipaj. Nici măcar căpitanul Nemo. Ciudații marinari de pe *Nautilus* se mulțumeau cu aerul care circula înăuntru. Nici unul nu venise afară ca să se desfete în aer liber.

Primele cuvinte rostite de mine au fost cuvinte de mulțumire și de recunoștință pentru cei doi tovarăși ai mei. Ned și Conseil îmi prelungiseră viața în timpul celor din urmă ceasuri ale agoniei. Toată recunoștința mea nu putea răsplăti un astfel de devotament.

— Lăsați, domnule profesor, îmi răspunse Ned Land, nu face să mai vorbim de asta! Ce merit avem noi? Nici unul. N-a fost decît o problemă de aritmetică. Viața dumneavoastră e mai prețioasă decît a noastră. Deci trebuia s-o păstrăm.

— Nu, Ned, i-am răspuns, nu este mai prețioasă. Nimeni nu-i superior unui om darnic și bun așa cum ești dumneata!

— Bine! Bine! repetă canadianul, încurcat.

— Și tu, dragul meu Conseil, ai suferit mult.

- Nu chiar așa de mult. Ca să vă spun drept, mi-au lipsit și mie vreo cîteva înghițituri de aer, dar cred că m-aș fi obișnuit și cu asta. Dealtfel, am văzut că domnul leșinase, așa că mi-a trecut orice chef ca să respir. Cum se spune, mi s-a tăiat răsuflarea... Conseil, încurcat în propriile sale cuvinte, se opri. '

— Prieteni, le răspunsei eu adînc tulburat, de acum sîntem legați pentru totdeauna și aveți drepturi asupra mea...

— De care mă voi folosi din plin! spuse canadianul.

— Cum? se miră Conseil.

— Dreptul de a vă lua tu mine cînd voi părăsi acest vas infernal.

— Fiindcă veni vorba, întrebă Conseil, mergem în direcție bună?

— Sigur, fiindcă mergem spre soare și aici soarele e nordul, îi răspunsei eu.

— Asta așa e, se amestecă Ned Land, dar nu știm încă dacă mergem spre Pacific sau spre Atlantic, adică spre mări umblate sau spre mări pustii.

La asta nu știam ce să răspund, dar în sinea mea mă temeam că Nemo ne va duce mai degrabă spre oceanul uriaș care scaldă coastele Asiei și ale Americii. Așa, ar fi întregit înconjurul lumii submarine și s-ar fi reîntors în mările în care *Nautilus* își găsea întreaga libertate. Dar dacă ne întorceam în Pacific, departe de orice pămînt locuit, cum rămînea cu planurile lui Ned Land ? În privința acestui punct important aveam să ne lămurim în scurtă vreme. *Nautilus* înainta cu toată viteza. Curînd trecurăm cercul polar, îndreptîndu-ne spre Capul Horn. La 31 martie, ora șapte seara, eram acolo.

Uitasem toate suferințele noastre. Amintirea închisorii de gheață mi se ștersese încetul cu încetul din minte. Nu ne mai gîndeam decît la viitor. Căpitanul Nemo nu mai era de văzut nici prin salon, nici pe punte. Punctul însemnat în fiecare zi pe hartă de către ofițerul secund îmi arăta direcția exactă a lui *Nautilus*. În seara aceea, spre marea mea mulțumire, era vădit că ne

reîntorceam spre nord, pe drumul Atlanticului. I-am înștiințat pe canadian și pe Conseil.

— Bună veste! Îmi răspunse canadianul; dar oare unde merge *Nautilus* ?

— Nu ți-aș putea spune, Ned.

— O fi avînd de gînd căpitanul ca după Polul Sud să înfrunte Polul Nord și apoi să se întoarcă în Pacific prin faimoasa trecătoare din nord-vest?

— Să nu-i pomenim de asta, că e în stare s-o facă, ne sfătui Conseil.

— N-avea grijă, spuse canadianul, o ștergem noi mai din vreme!

— Oricum, își dădu părerea Conseil, căpitanul ăsta e un om strașnic și n-o să ne pară rău că l-am cunoscut.

— Mai ales după ce-l vom părăsi! adăugă Ned Land.

A doua zi, 1 aprilie, cu puțin înainte de amiază cînd *Nautilus* se urcă la suprafața apei, zării spre apus o coastă. Era Țara de Foc, căreia primii navigatori i-au dat acest nume văzînd fumurile numeroase care se ridica din colibele indigenilor. Țara de Foc este alcătuită dintr-o îngrămădire de insule ce se întind pe treizeci de leghe în lung și optzeci de leghe în lat, între 53° și 56' latitudine australă și 67°50' și 77°15' longitudine vestică. Coasta era joasă, dar în depărtare se ridica munți înalți. Mi s-a părut chiar că zăresc muntele Sarmiento, care se înalță pînă la două mii șaptezeci de metri deasupra nivelului mării, bloc piramidal de șist, cu vîrfurile foarte ascuțite, care, după cum spunea Ned, «anunță vremea frumoasă sau vremea rea» după cum e învăluit sau nu în ceață.

— Un barometru grozav, prietene.

— Un barometru natural, domnule, care nu m-a înșelat niciodată cînd navigam în Strîmtoarea lui Magellan. În clipa aceea, piscul se vedea deslușit pe un cer senin. Era o prevestire de vreme frumoasă, care se și îndeplini.

Nautilus, intrînd sub valuri, merse de-a lungul țărmului, la o depărtare de numai cîteva mile. Prin geamul salonului vedeam liane lungi, fucusi gigantici și alte specii de ierburi de mare, din care văzusem și în marca liberă a polului, cu filamente vîscoase și lustruite care aveau pînă la trei sute de metri lungime; ele păreau niște adevărate cabluri, mai groase decît degetul cel mare, foarte tari, putînd să servească drept odgoane pentru nave. Pe fund, amestecata prin concrețiunile de mărgean, se așternea o altă iarbă, cunoscută sub numele de «velp», cu frunze lungi de patru picioare. Ea servește de cuib și de hrană nenumăraților crustacei, moluște, crabi și sepia.

Aici focile și vidrele de mare aveau la îndemîină mîncăruri grozave, amestecînd carnea de pește cu legume de mare, după mei oda englezească.

Nautilus trecea cu cea mai mare viteză prin apele acestea îmbelșugate. Spre seară se apropie de arhipelagul Maluinilor, ale cărui vîrfuri stîlcoase le-am putut recunoaște a doua zi dimineață.

M-am gîndit deci, pe bună dreptate, că aceste două insule, înconjurate de numeroase insulițe, aparținuseră odinioară pămînturilor descoperite de Magellan. Insulele Maluine au fost probabil descoperite de celebrul John Davis, care le-a dat numele de «Davis-Southern Islands». Mai tîrziu, Richard Hawkins le botează Maiden Islands, Insulele Fecioarei. Apoi, la începutul secolului XVIII, niște pescari din Saint Malo le-au dat numele de insulele Maluine. În sfîrșit, englezii, în a căror posesiune sînt, le-au numit insulele Falkland.

Prin meleagurile acelea, plasele ne-au adus alge frumoase și mai ales un anumit fucus cu rădăcinile pline de cele mai bune midii din lume. O mulțime de gîște și rațe se abătura pe punte. Ele fură prinse și duse de îndată la bucătăria bordului. În privința peștilor, am observat mai ales pești osoși din genul porcușorilor, și în special unii dintre ei, lungi de douăzeci de centimetri, presărați cu pete albicioase și gălbui.

Mi-au plăcut de asemenea foarte mult meduzele, îndeosebi unele dintre ele, cele mai frumoase, numite «chrysaore» și care trăiesc numai în mările Maluinelor.

Cînd cele din urmă înălțimi ale Maluinelor dispărură în zare, *Nautilus* se cufundă între douăzeci și douăzeci și cinci de metri, mergînd de-a lungul coastei americane. Pe căpitanul Nemo tot nu l-am văzut.

Pîna la 3 aprilie, n-am părăsit meleagurile Patagoniei, plutind cînd sub ocean, cînd deasupra valurilor. *Nautilus* trecu golful larg făcut de gurile lui La Plata și la 4 aprilie ajunse în dreptul Uruguayului, la cincizeci de mile în larg. Vasul nostru se îndrepta mereu spre nord, de-a lungul cotiturilor coastei Americii meridionale. Străbătusem de la îmbarcarea noastră din mările Japoniei și pîna aici șaisprezece mii de leghe. Pe la unsprezece dimineața am tăiat Tropicul Capricornului pe meridianul treizeci și șapte, trecînd apoi prin largul Capului Frio. Spre marea nemulțumire a lui Ned Land, se vedea că lui Nemo nu-i place vecinătatea coastelor locuite ale Braziliei, pentru că mergea cu o viteză amețitoare. Nici un pește, nici o pasăre, oricît de iute ar fi fost, nu ne puteau urmări și nu puturăm studia nici una din curiozitățile acestei mări.

Gonind cu aceeași viteză timp de cîteva zile, am atins, la 9 aprilie, spre seară, punctul cel mai răsăritean al Americii de Sud, Capul San Roque. După aceea, *Nautilus* se depărta din nou și coborî la adîncimi mai mari, căutînd o vale submarină care se întinde între Capul San Roque și Sierra Leone, de pe coasta africană. Valea aceasta se bifurcă în dreptul Antilelor și se sfîrșește la nord printr-o groapă uriașă, de nouă mii de metri. Acolo secțiunea geologică a oceanului arată pîna la Antile o faleză de șase kilometri, tăiată drept, iar la înălțimea insulelor Capului Verde, un alt zid, tot atît de mare, care împreună cu celălalt mărginesc continentul scufundat al Atlantidei. Pe netezișul acestei văi se ridică vreo cîțiva munți care dau o înfățișare plăcută fundului submarin. Descriu toate aceste amănunte mai ales după hărțile netipărite din biblioteca lui *Nautilus*, făcute fără îndoială de căpitanul Nemo, pe baza observațiilor sale personale.

Timp de două zile am colindat apele pustii și adînci, coborînd cu ajutorul planurilor înclinate. *Nautilus* mergea în diagonale lungi, străbătînd astfel toate adîncimile. Dar la 11 aprilie, el se urcă deodată la suprafață și zărirăm țarmul la gura imensă a fluviului Amazoanelor, al cărui debit este atît de mare, încît desărează oceanul pe o întindere de mai multe leghe.

Tăiarăm și Ecuatorul. În urma noastră, la douăzeci de mile spre vest, rămăsese Guyana, colonie franceză în care am fi putut găsi cu ușurință un refugiu. Dar vîntul sufla cu putere și n-am fi putut înfrunța valurile furioase cu o simplă luntre. Se vede că Ned Land și-a dat seama de lucrul acesta, fiindcă nu mi-a pomenit nimic despre fugă. Nici eu n-am spus nimic, fiindcă nu voiam să-l îndemn la o încercare sortită, fără îndoială, să dea greș.

De întîrzierea planurilor noastre mă despăgubii destul de ușor, făcînd studii interesante. În timpul celor două zile, în 11 și 12 aprilie, *Nautilus* rămase la suprafața mării și plasa lui ne aduse o colecție minunată de zoofite, pești și reptile. Într-una din plase am găsit un fel de vulpe de mare foarte turtită, care, dacă i s-ar fi tăiat coada, ar fi format un disc perfect, cîntărind douăzeci de kilograme. Era albă pe pîntece și avea spinarea roșcată și împestrițată cu pete mari, rotunde, de un albastru-închis încercuite cu negru. Pielea îi era foarte netedă, iar înotătoarea o avea despicată în două. Vulpea de mare se zbătea. Întinsă pe punte, încercînd prin mișcări convulsive să se întoarcă, și făcu atîtea eforturi, încît era cît pe-aci să sară în mare, cînd Conseil, care ținea la peștele lui, se aruncă peste ea și, înainte de a-i putea spune eu ceva, o prinse cu amîndouă mîinile.

Dar, cît ai clipi, bietul băiat căzu pe spate, cu picioarele în sus, cu jumătate de corp paralizată și strigînd:

— Domnule! Nu mă lăsa! Ajută-mă!

Era pentru prima oară cînd nu-mi vorbea «la persoana a treia». L-am ridicat împreună cu Ned Land, l-am fricționat zdravăn și, cînd și-a revenit în simțiri, veșnicul clasificator îngîină cu o voce stinsă:

— Clasa cartilaginoșilor, ordinul condropterigienilor cu branhii fixe, subordinul selacienilor, familia raidelor, genul torpilelor!

— Da, prietene, îi răspunsei eu, o torpilă te-a adus în halul ăsta.

— Ah, domnule, vă rog să mă credeți, am să mă răzbun pe animalul ăsta, amenință Conseil.

— Cum așa ?

— Mîncîndu-l!

Și a mîncat din pește în aceeași seară, dar numai ca să se răzbune, pentru că, cinstit vorbind, carnea era cam tare.

Bietul Conseil dăduse peste o torpilă dintre cele mai periculoase, din specia cumana. Animalul acesta ciudat, cînd e într-un mediu bun conducător de electricitate, cum e apa, trăsnește peștii de la o distanță de mai mulți metri, atît de mare este puterea organului său electric, ale cărui două fețe principale n-au mai puțin de douăzeci și șapte picioare pătrate!

A doua zi, 12 aprilie. *Nautilus* se apropia de coasta numită «olandeză», spre gura lui Maroni. Acolo trăiau în familii mai multe grupuri de mănăți, care, ca și dugongul și stelarul, fac parte din ordinul sirenienilor. Animalele acestea frumoase, blînde și pașnice, lungi de șase pînă la șapte metri, cîntăreau cel puțin patru mii de kilograme.

Le-am explicat lui Ned Land și lui Conseil că natura, prevăzătoare, hărăzise acestor mamifere un rol însemnat. Ca și focile, ele pasc ierburile submarine și distrug astfel aglomerarea de ierburi care astupă gura fluviilor tropicale.

Deși nu disprețuia această teorie, echipajul de pe *Nautilus* vîna totuși vreo 6 mănăți.

Trebuiau făcute provizii, și carnea mănăților este mai gustoasă decît a vacilor și vițelilor. Vînătoarea n-a fost deloc interesantă. Mănății s-au lăsat omorîți fără să se apere. Am adus pe bord spre a fi puse la uscat mai multe mii de kilograme de carne. În aceeași zi a mai avut loc un pescuit ciudat, care a sporit proviziile lui *Nautilus*. Prinsesem în plase cîțiva pești al căror cap se termina printr-o placă ovală, cu margini cărnoase. Erau echeneide din a treia familie a melacopterigenilor subbranhiali. Discul lor turtit este alcătuit din lame cartilaginoase, transversale și mișcătoare, între care animalul poate face vid, ceea ce îi dă putința să se prindă de lucruri ca ,o ventuză.

Remora pe care o întîlnisem în Mediterana aparține acestei specii. Dar cele de aici sînt echeneide osteochere, specifice acestei mări. Pe măsură ce le prindeau, marinarii noștri le aruncau în căzi pline cu apă.

Terminînd pescuitul. *Nautilus* se apropia de țărm, unde văzurăm dormind pe apă mai multe broaște țestoase de mare. Ar fi fost greu să prindem reptilele acestea prețioase, fiindcă ele se trezesc la cel mai ușor zgomot și carapacea lor puternică le apără de cange. Dar echeneida avea să ni le prindă cu o siguranță și o precizie extraordinară. Peștele acesta este un adevărat cârlig viu, care ar ferici și ar îmbogăți orice pescar cu undiță.

Oamenii lui *Nautilus* prinseră de cozile echeneidelor cîte un inel destul de mare, ca să nu le împiedice mișcările, iar de inel legară o frînghie lungă, cu capătul prins de bord.

Echeneidele aruncate în mare își începură îndată misiunea, lipindu-se de plastronul broaștelor țestoase. Îndîrjirea lor era atît de mare, încît mai degrabă s-ar fi lăsat rupte decît să dea drumul pradei. Apoi ele fură trase pe bord odată cu broaștele țestoase de care se lipiseră.

Am prins astfel cîteva cacuane, late de un metru și grele de două sute de kilograme. Carapacea lor, acoperită cu plăci mari, cornoase, subțiri și străvezii, de culoare cafenie,

împestritate cu alb și galben, este foarte căutată. Pe lângă asta, ele sînt tot atît de bune de mîncat ca și broaștele țestoase obișnuite, a căror carne are un gust minunat. Pescuitul acesta puse capăt șederii noastre pe meleagurile fluviului Amazoanelor și, odată cu venirea nopții, *Nautilus* se depărta în larg.

Capitolul XVIII

CARACATIȚELE

Timp de cîteva zile, *Nautilus* se depărta mereu de țărmul american. Era limpede că nu voia să treacă prin Golful Mexic sau prin Marea Antilelor. Adîncime ar fi avut destulă, nu-i vorbă, pentru că mările acestea ating în medie o mie opt sute de metri; se vede însă că insulele sînt presărate la tot pasul și navele care plutesc de colo-colo nu-i erau pe plac căpitanului Nemo.

La 16 aprilie, treceam pe lângă Martinica și Guadelupa, la o depărtare de treizeci de mile. O clipă am zărit piscurile înalte ale acestor insule.

Canadianul, care nădăjduia să-și ducă planurile la îndeplinire în Golful Mexicului, fie coborînd pe uscat, fie acostînd pe una din numeroasele nave care trec de la o insulă la alta, fu dezamăgit. Dacă ar fi izbutit să pună mîna pe luntre, fără știrea căpitanului, n-ar fi fost mare lucru să fugim, dar în largul oceanului nici vorbă nu putea fi de o asemenea ispravă.

Ned Land, Conseil și cu mine am avut o lungă discuție în privința asta. Eram prizonieri de șase luni. Străbătuserăm șaptesprezece mii de leghe și, după cum spunea canadianul, călătoria noastră putea să țină încă mult și bine. De aceea Ned Land îmi ceru un lucru la care nu mă așteptam; să-l întreb hotărît pe căpitanul Nemo dacă avea de gînd să ne țină pentru totdeauna pe bordul lui *Nautilus*. O asemenea încercare nu-mi plăcea deloc. Eram convins că n-ar fi dus la nici un rezultat. Nu trebuia să ne biziim pe comandantul lui *Nautilus*, ci numai pe noi înșine. Dealtfel, de cîtăva vreme, căpitanul Nemo devenise mai mohorît, mai retras și mai puțin prietenos. Mi se părea că mă ocolește și îl întîlneam rareori. La începutul călătoriei îmi vorbea cu plăcere despre minunile submarine; acum însă mă lăsa cu studiile mele și nu mai dădea prin salon.

Ce se întîmplase cu el? Din ce pricină se schimbase? Eu nu eram vinovat cu nimic. Îl stînjenea prezența noastră pe bord ? Orice ar fi fost, era de necrezut că ne va reda libertatea. Îl rugai deci pe Ned să-mi dea răgaz să chibzuiesc înainte de a-i vorbi căpitanului. Dacă încercarea mea n-ar fi dus la nimic bun, ea îi putea trezi bănuielile, înrăutățindu-ne astfel situația și ducînd de rîpă planurile canadianului. Adăugai că în nici un caz nu-i putem cere lui Nemo să ne dea drumul sub motiv că sănătatea noastră ar avea de suferit. În afară de zilele grele pe care le petrecusem la Polul Sud, toți trei eram cît se poate de zdraveni. Hrana sănătoasă, aerul curat, viața regulată, temperatura uniformă ne fereau de boli. Un astfel de trai era foarte potrivit pentru un om căruia nu-i părea rău după viața de pe uscat, cum era căpitanul Nemo, care se simțea la el acasă și umbla unde voia, urmărindu-și ținta pe căi misterioase pentru alții, dar cunoscute de el. Noi însă ne simțeam legați de omenire. Eu, unul, de pildă, n-aș fi vrut deloc să-mi îngrop studiile atît de interesante și de noi, pe care le făcusem. Puteam acum să scriu adevărata carte despre mare și voiam ca ea să vadă lumina tiparului cît mai curînd.

La 20 aprilie, pluteam la o adîncime mijlocie de o mie cinci sute de metri. Pămîntul cel mai apropiat de noi era arhipelagul Lucayelor presărat ca o grămadă de pietriș în mijlocul apelor.

Acolo se înălțau stînci submarine, ziduri drepte făcute din blocuri colțuroase, puse ca niște temelii largi. Între ele se adînceau gropi întunecate, pe care razele noastre electrice nu le puteau lumina pînă la fund. Stîncile erau învăluite în ierburi mari, laminarii uriașe, fucusi nesfîrșiți, ca niște adevărate spalieri de hidrofite dintr-o lume de titani.

De la plantele uriașe despre care tocmai discutam cu Conseil și cu Ned, veni vorba pe nesimțite despre animalele gigantice care trăiesc în mări și oceane. Unele bineînțeles că n-au alt rost decît să le hrănească pe celelalte. Cu toate acestea, prin fereastra lui *Nautilus*, care părea nemișcat, nu vedeam prin filamentele plantelor decît principalii articulați ai brahiurilor, lambrii cu labe lungi, crabii vineți și clioși, care viețuiesc numai în apele Antilelor.

Era aproape ora unsprezece cînd Ned Land îmi atrase atenția că ierburile sînt mișcate cu putere de o vietate nevăzută.

— Ei bine, spusei eu, printre ierburi trebuie să fie văgăuni pline de caracatițe și nu m-aș mira dacă am vedea vreo cîtiva monștri dintr-ăștia.

— Cum adică ? întrebă Conseil. Sînt pe aici calmari, simpli calmari din clasa cefalopodelor?

— Nu-i vorba de calmari. Îi răspunsei eu, ci de caracatițe mari. Dar mi se pare că Ned s-a înșelat, fiindcă nu văd nimic.

— Mi-ar părea rău să fie așa, spuse Conseil. Tare aș vrea să văd de aproape o caracatiță mare, despre care am auzit atîtea și care poate tîrî corăbii la fund. Lighioanele astea mi se pare că se numesc krak...

— Numai craque²¹ e de ajuns, rîse canadianul.

— Kraken, își isprăvi vorba Conseil, fără să ia în seamă gluma tovarășului său.

— N-o să cred niciodată că există asemenea animale! spuse Ned Land.

— De ce nu? răspunse Conseil. În narval cum am crezut?

— Ne-am înșelat, Conseil.

— Nici vorbă. Dar poate că alții mai cred încă și acum.

— Tot ce se poate, îi răspunsei eu lui Conseil, dar în ceea ce mă privește sînt hotărît să nu admit existența monștrilor acestora decît atunci cînd am să-i disec cu propria mea mîină.

— Așadar, întrebă Conseil, domnul nu crede că există caracatițe uriașe?

— Dar cine dracu' a văzut vreodată? se miră canadianul.

— Multă lume, prietene Ned.

— Or fi fost savanți, nu pescari!

— Ba, să mă ierți, Ned, și pescari, și savanți!

— Eu, care vă vorbesc, spuse Conseil cu aerul cel mai serios din lume, îmi amintesc cum nu se poate mai bine că am văzut o corabie trasă la fund de brațele unui cefalopod.

— Ai văzut tu asta? întrebă canadianul.

— Da, Ned.

— Cu ochii tăi?

— Cu ochii mei.

— Și unde, mă rog?

— La Saint-Malo, răspunse calm Conseil.

— În port? întrebă batjocoritor Ned Land.

— Nu, într-o biserică, răspunse Conseil.

— Într-o biserică! strigă canadianul.

— Da, Ned, caracatița de care vorbesc era zugrăvită pe un tablou!

— Strașnic! făcu Ned, izbucnind în rîs. Domnul Conseil mă ia în balon!

— De fapt, are dreptate, mă amestecai eu. Am auzit de tabloul acela; dar subiectul lui e

luat dintr-o legendă și știți cât preț au legendele pentru științele naturii! Dealtfel, când e vorba de monștri, imaginația nu cere altceva decît s-o lași în voie. Nu numai că s-a spus despre caracatițele astea cum că ar putea trage corăbiile la fund, dar un oarecare Olaús Magnus vorbește despre un cefalopod lung de o milă, care seamănă mai mult a insulă decît a animal. Se mai povestește că episcopul din Nitros a ținut slujba religioasă pe un munte. Când și-a isprăvit slujba, muntele a pornit din loc și a intrat în mare; muntele era o caracatiță.

— Și asta-i tot? întrebă canadianul.

— Nu-i tot. Un alt episcop, Pontoppidan din Berghem, vorbește și el despre o caracatiță pe care putea să facă manevre un regiment de cavalerie!

— Îi ziceau bine, nu se încurcau episcopii de altădată! spuse canadianul.

— Nu numai ei, ci și naturaliștii din vechime pomenesc de monștri cu o gură cît un golf și care erau prea mari ca să încapă în Strîmtoarea Gibraltar.

— Asta-i bună! făcu Land.

— O fi oare ceva adevărat în toate poveștile astea ? întrebă Conseil.

— Absolut nimic, dragii mei, cel puțin din ceea ce trece dincolo de limitele adevărului ca să devină fabulă sau legendă. Totuși, imaginația celor care au născocit legendele trebuia să pornească de la o fărîmă de adevăr. Și nu se poate nega că există caracatițe și calmari uriași, dar care nu-i întrec în privința asta pe cetacei. Aristotel a constatat mărimea unui calmar de cinci coți, adică de trei metri și zece centimetri. Pescarii noștri întîlnesc și ei mulți care trec de un metru și optzeci de centimetri. Muzeele din Triest și Montpellier păstrează exponate lungi de doi metri; iar după socoteala naturaliștilor, o caracatiță de șase picioare ar avea tentacule lungi de douăzeci și șapte de picioare. Asta ajunge ca să se facă din ea un monstru nemaipomenit.

— Și asemenea animale se pescuiesc și în zilele noastre ? întrebă canadianul.

— Chiar dacă nu le pescuiesc, pescarii le văd uneori. Unul dintre prietenii mei, căpitanul Paul Bos din Le Havre, m-a încredințat că întîlnise un asemenea monstru uriaș în mările Indiilor. Dar faptul cel mai uimitor și care nu ne îngăduie să credem că ei nu există s-a petrecut abia acum cîțiva ani, în 1861.

— Ce s-a întîmplat atunci? întrebă Ned Land.

— În 1861, la est de Teneriffe, aproape la latitudinea la care ne găsim noi acum, echipajul vasului de război *Alecton* a zărit un calmar cît toate zilele, care înota pe lîngă vas. Comandantul Bouguer se apropie de animal și îl atacă cu lovituri de cange, apoi trase cu pușca, dar fără să facă nici o ispravă, căci gloanțele și cîngile străbăteau cărnurile moi ca o piftie. După mai multe încercări neizbutite, echipajul reuși să treacă un laț în jurul moluștei. Lațul lunecă pînă la înotătoarele codale, unde se opri. Oamenii încercară să ridice monstrul pe bord, dar greutatea lui era atît de mare, încît coada s-a rupt în locul unde era trasă de frînghie și, lipsindu-se de podoaba aceasta, monstrul dispăru în apă.

— În sfîrșit, iată un fapt! spuse Ned Land.

— Un fapt neîndoielnic, Ned. S-a și propus ca această caracatiță să fie numită «calmarul lui Bouguer».

— Și ce lungime avea? întrebă canadianul.

— Nu avea cumva aproape șase metri? întrebă și Conseil, care stătea la geam, cercetînd din nou pereții colțuroși ai falezei.

— Exact! am răspuns.

— Și pe cap, continuă Conseil, nu avea o coroană cu opt tentacule care se mișcau în apă ca niște șerpi?

— Întocmai.

— Iar ochii bulbucați nu erau foarte mari?

— Ba da, Conseil.

— Și botul nu era ca un cioc de papagal, un cioc grozav?

— Chiar așa, Conseil.

— Atunci, dacă nu-i cu supărare, iată calmarul lui Bouguer, sau, dacă nu-i el, iată cel puțin un frate de-al lui.

M-am uitat la Conseil. Ned Land se repezi la fereastră.

— Ce lighioană îngrozitoare! strigă el.

Privii și eu și nu-mi putui stăpîni un gest de scîrbă. În fața mea se zvîrcolea o dihanie groaznică, scoasă parcă din legendele cu monștri.

Era un calmar uriaș, lung de vreo opt metri, venind cu o viteză uluitoare spre *Nautilus*. Monstrul ne privea cu ochii lui enormi și nemișcați, de culoare verde-albăstrie... Cele opt brațe, sau mai bine zis cele opt picioare prinse pe cap, din pricina cărora i s-a dat acestui animal numele de cefalopod, erau de două ori mai lungi decît corpul și se zvîrcoleau ca niște șerpi. Pe partea dinăuntru a tentaculelor se deslușeau bine cele două sute cincizeci de ventuze, asemănătoare cu niște capsule emisferice. Monstrul își lipea din cînd în cînd ventuzele de geamul salonului, făcînd vid sub ele. Botul dihaniei — un fel de cioc cornos semănînd cu un cioc de papagal — se deschidea și se închidea de sus în jos. Din botul ca o foarfecă îi ieșea, fremătînd, limba, făcută și ea dintr-o substanță cornoasă și înarmată cu cîteva rînduri de dinți ascuțiți. Ce fantezie a naturii! Un cioc de pasăre la o moluscă! Corpul, în formă de fus, umflat înspre mijloc, alcătuia o masă de carne care trebuia să cîntărească douăzeci pînă la douăzeci și cinci de mii de kilograme. Culoarea ei nestatornică, schimbîndu-se pe măsură ce dihania se înfuria, trecea cu o iuțeală de nespus de la cenușiu-vînat la cafeniu-roșcat.

De ce era furioasă fiara? Fără îndoială că din pricina lui *Nautilus*, mai puternic decît ea și asupra căruia brațele sugătoare și mandibulele ei n-aveau nici o putere. Și totuși, dihăniile acestea grozave, care au trei inimi, dau dovadă de o vitalitate și de o vigoare în mișcări rar întîlnite.

Întîmplarea ne scosese în față acest calmar uriaș și nu voiam să pierd prilejul de a-l studia cu de-amănuntul. Stăpînindu-mi dezgustul pe care mi-l insufla înfățișarea lui, am luat un creion și am început să-l desenez.

— Poate că-i același calmar pe care l-a întîlnit Alecton, își dădu părerea Conseil.

— Nu se poate, răspunse canadianul, fiindcă ăsta e întreg, iar celălalt a rămas fără coadă.

— Asta n-ar însemna nimic, le explicai eu. Brațele și coada cefalopodelor se refac de la sine și în șapte ani coada calmarului lui Bouguer a avut tot timpul să crească din nou.

— Atunci, o întoarse Ned, chiar dacă n-am dat încă de el, poate că îl găsim printre ceilalți! Într-adevăr, alte caracatițe se iveau la fereastra dinspre tribord. Am numărat șapte dihănii. Îl însoțeau pe *Nautilus* și li se auzeau scrîșniturile ciocurilor pe învelișul de oțel. Nu ne puteam plînge de lipsă de caracatițe. Mi-am urmat lucrul. Lighioanele se țineau după noi cu atîta precizie, încît păreau nemișcate și aș fi putut să le desenez, copiindu-le forma prin transparența geamului. Dealtfel nici *Nautilus* nu mergea prea repede.

Deodată, vasul se opri ca și cînd s-ar fi izbit de ceva.

— Ne-am ciocnit oare? întrebai eu.

— Orice ar fi, răspunse canadianul, am scăpat, fiindcă plutim încă. *Nautilus* plutea, fără îndoială, dar de mers nu mai mergea. Paletele elicei nu mai băteau apa. Trecu un minut. Apoi căpitanul Nemo, urmat de secund, intră în salon.

Nu-l mai văzusem de cîtva timp. Părea posomorit. Fără să ne vorbească, poate că fără să ne vadă chiar, el merse spre fereastră, privi caracatițele, apoi spuse cîteva cuvinte secundului. Acesta ieși. Obloanele se închiseră îndată. Luminile din plafon se aprinseră.

M-am îndreptat spre căpitan.

— Ciudată colecție de caracatițe! Îi spusei cu tonul nepăsător al unuia care ar privi un acvarium.

— Într-adevăr, domnule naturalist, îmi răspunse căpitanul, și o să ne luptăm cu ele corp la corp.

Mă uitai la comandant. Credeam că nu înțelesesem bine.

— Corp la corp ?

— Da. Elicea s-a oprit. Cred că mandibulele cornoase ale unui calmar s-au încurcat în paletele ei; de aceea nu mai putem merge.

— Și ce vreți să faceți?

— Să ne urcăm la suprafață și să măcelărim toate lighioanele astea.

— N-o să fie tocmai ușor.

— E adevărat. Gloanțele electrice n-au nici o putere împotriva acestor cărnuri moi, în care nu găsesc destulă rezistență ca să explodeze. Dar le vom ataca cu topoarele.

— Și cu cangea, domnule, adăugă canadianul; dacă primiți, vă ajut și eu!

— Nici vorbă că primim, meștere Land!

— Vă vom întovărăși, spusei eu și, urmîndu-l pe căpitanul Nemo, ne-am îndreptat spre scara centrală.

Acolo, vreo zece oameni înarmați cu topoare erau gata de atac. Conseil și cu mine apucărăm două topoare. Ned Land luă cangea. Între timp, *Nautilus* se ridicase la suprafața apei. Pe ultimele trepte ale scării, unul dintre marinari deșuruba panoul. Dar abia se desfăcură piulițele șuruburilor, cînd capacul se ridică tras cu o furie grozavă de ventuzele unui braț de caracatiță. Deodată, un braț lung se strecură ca un șarpe prin deschizătură, în timp ce alte douăzeci se frămîntau deasupra noastră. Cu o lovitură de topor, căpitanul Nemo tăie brațul uriaș, care alunecă pe scări, zvîrcolindu-se. În clipa în care ne îngrămădeam unul peste altul ca să ieșim pe punte, alte două brațe, biciuind aerul, se năpustiră asupra marinarului care stătea în fața căpitanului Nemo și-l ridicară cu o forță de nedescris. Căpitanul Nemo scoase un strigăt și sări afară. Ne repezirăm și noi după el.

Ce priveliște îngrozitoare! Nenorocitul marinar, ținut strîns de tentaculul care îl înșfăcase și lipit de ventuzele lui, se legăna în aer, pradă trompei uriașe. Horcăia, se sufoca și striga: «Ajutor! Ajutor!» Cuvintele lui, spuse în limba franceză, mă uluiră cu totul. Așadar, aveam pe bord un compatriot, ba poate chiar mai mulți! Strigătul acela sfișietor nu-l voi putea uita niciodată.

Nefericitul era pierdut. Cine l-ar fi putut smulge din strînsoarea puternică? Căpitanul Nemo se aruncă împotriva monstrului și cu o lovitură de topor îi mai tăie un braț. Secundul lupta înverșunat cu alte caracatițe, care încercau să se apropie. Întregul echipaj lovea cu topoarele... Canadianul, Conseil și cu mine ne înfigeam armele în maldărele de carne. Era groaznic! O clipă crezui că nenorocitul înșfăcat de caracatiță ar fi putut scăpa; șapte din cele opt brațe fuseseră tăiate. Singurul braț rămas se răsucea în aer, purtîndu-și victima ca pe un fulg. Dar în clipa cînd căpitanul Nemo și secundul se aruncară asupra ei, dihania improșcă o coloană de lichid negricios, secretată de o pungă din abdomen; cîteva clipe am fost orbiți. Cînd norul negru se împrăștie, calmarul dispăruse tîrînd cu el pe nefericitul meu compatriot!

Cu cîtă furie ne-am repezit atunci asupra monștrilor! Parcă ne pierdusem mințile. Pe puntea lui *Nautilus* năvăliseră zece sau douăsprezece caracatițe. Ne rostogoleam unii peste alții în mijlocul șerpilor care se zvîrcoleau, în valuri de sînge și de cerneală neagră. Cangea lui Ned Land se înfigea, la fiecare lovitură, în ochii verzi ai calmarilor, plesnindu-i. Dar viteazul meu tovarăș fu deodată trîntit de tentaculele unui monstru de care nu se putuse feri. Ciocul uriaș al

calmarului se deschise deasupra lui Ned Land. Nefericitul canadian avea să fie tăiat în două. M-am repezit în ajutorul lui. Dar căpitanul Nemo mi-o luase înainte. Toporul său dispăru între fălcile enorme ale dihaniei, și canadianul, salvat ca prin minune, se ridică înfigînd întreaga cange pînă în inima întreită a caracatiței.

— Mi-am plătit datoria! îi spuse căpitanul Nemo canadianului. Ned se înclină, fără să-i răspundă.

Lupta ținuse un sfert de oră. Monștrii învinși părăsiră cîmpul de luptă, dispărînd sub valuri. Căpitanul Nemo roșu de sînge, stătea nemișcat lîngă far, privind marea care înghițise pe unul din tovarășii lui. Din ochi îi curgeau lacrimi mari.

Capitolul XIX

GOLF-STREAM

Nici unul dintre noi nu va putea uita vreodată groaznica întîmplare din 20 aprilie! Am scris cum s-au desfășurat faptele, pe cînd eram încă adînc tulburat. Pe urmă am refăcut cele scrise și le-am citit lui Conseil și canadianului. Ei au găsit că faptele sînt povestite întocmai, dar nu sînt redată cu destulă tărie. Ca să zugrăvesc asemenea tablouri, mi-ar fi trebuit să am pana celui mai mare poet al nostru, a ilustrului Victor Hugo.

După cum spuneam, căpitanul Nemo plînsese privind valurile. Durerea îi era nemărginită. Pierdea al doilea tovarăș de cînd ne găseam pe bord. Și ce moarte! Prietenul acesta, zdrobit, înăbușit de brațul puternic al caracatiței, sfărîmat de fălcile ei tari ca fierul, n-avea să se odihnească împreună cu tovarășii săi în apele liniștite ale cimitirului de mărgean!

Mie, ceea ce îmi sfișiasse inima în toiul luptei fusese strigătul de deznădejde al nefericitului marinar. Sărmanul francez, uitîndu-și limbajul de împrumut, folosisese limba țării și a mamei sale ca să ne cheme pentru cea din urmă oară! Așadar, avusesem un compatriot printre oamenii din echipajul lui *Nautilus*, un francez credincios trup și suflet căpitanului Nemo, fugind ca și el de orice legătură cu cei de pe pămînt. Să fi fost oare singurul care reprezenta Franța în asociația aceasta misterioasă, alcătuită fără doar și poate din oameni de naționalități diferite? Iată încă una din întrebările fără răspuns care îmi frămîntau mintea neîncetat.

Căpitanul Nemo intră în cabina sa și timp de cîteva zile nu l-am mai văzut. Puteam să-mi dau seama de tristețea, de deznădejdea și de nehotărîrea sa, judecînd după mersul lui *Nautilus*, al cărui suflet era și care îi oglindea toate simțămintele. Vasul nu mai păstra o țință hotărîită. Mergea înainte și înapoi, plutind ca un cadavru în voia valurilor. Deși elicea îi fusese curățată, *Nautilus* abia dacă se mai mișca; naviga la întîmplare, neputîndu-se smulge din locul ultimei lupte, care înghițise pe unul dintre ai săi!

Astfel trecură zece zile. Abia la 1 mai, *Nautilus* își relua drumul spre nord, trecînd pe lîngă insulele Lucayes, în apropierea canalului Bahama. Mergeam prin apele celui mai mare fluviu al mării, care își are malurile sale, peștii săi și temperatura proprie. Cu alte cuvinte, urmam curentul Golf-Stream.

Golf-Streamul este într-adevăr un fluviu ce curge liber prin mijlocul Atlanticului și ale cărui ape nu se amestecă cu apele oceanului. Este un fluviu sărat, mai sărat decît marea din jurul lui. Adîncimea lui mijlocie e de trei mii de picioare, iar lățimea mijlocie de șaizeci de mile. În unele locuri, curentul atinge o viteză de patru kilometri pe oră. Volumul constant al apelor lui este cu mult mai mare decît al tuturor fluviilor de pe glob.

Adevăratul izvor sau punctul de plecare al Golf-Streamului, după părerea lui Maury, ar fi în Golful Gasconiei. Acolo încep și se formează apele, la o temperatură însă scăzută. Coborînd spre sud, de-a lungul Africii ecuatoriale, curentul își încălzește valurile la soarele zonei toride, străbate Atlanticul, atinge Capul San Roque pe coasta braziliană și se desparte în două brațe, dintre care unul se duce să-și mai încălzească apele în Marea Antilelor. Atunci, Golf-Streamul, care are menirea să echilibreze temperaturile și să amestece apele tropicelor cu apele boreale, își începe rolul cumpănitor. Înfierbîntat în Golful Mexicului, el se ridică spre nord pe coastele americane, mergînd pînă la Terra Nova, unde se abate din drum sub puterea curentului rece din Strîmtoarea Davis, apoi, apucînd din nou drumul oceanului, face o curbă deosebit de largă și se desparte la gradul al patruzeci și treilea în două brațe: unul, ajutat de alizeul de nord-est, se întoarce în Golful Gasconiei și în Azore, iar celălalt, după ce încălzește țărmurile Irlandei și ale Norvegiei, merge pînă dincolo de Spitzberg, unde temperatura lui coboară la 4° și formează marea liberă a polului.

Pe acest fluviu al oceanului naviga atunci *Nautilus*. La ieșirea din canalul Bahama, Golf-Streamul merge cu opt kilometri pe oră, avînd o lățime de paisprezece leghe și o adîncime de trei sute cincizeci de metri. Viteza lui scade treptat cu cît ajunge mai spre nord și e de dorit ca regularitatea scăderii acesteia să se mențină, căci dacă, așa cum se pare, curentul și-ar schimba viteza și direcția, clima europeană ar avea de suferit tulburări însemnate.

Spre amiază eram pe punte împreună cu Conseil. Îi explicam ciudățeniile Golf-Streamului. Cînd am terminat, îl îndemnai să-și cufunde mîna în apele curentului.

Conseil mă ascultă și fu foarte mirat de faptul că nu simțea nici răceală, nici căldură.

— Asta înseamnă că temperatura apelor Golf-Streamului, cînd iese din Golful Mexicului, e aproape aceeași cu temperatura sîngelui — i-am spus eu. Golf-Stream e un mare calorifer, care face ca țărmurile Europei să fie veșnic împodobite cu verdeată. Și dacă îi dăm crezare lui Maury, căldura curentului, folosită în întregime, ar ajunge ca să nu lase să se răcească un fluviu de fier topit, la fel de mare ca Amazoanele sau ca Missouri. În momentul acela, viteza Golf-Streamului atinge doi metri și douăzeci și cinci pe secundă. Curentul se deosebește atît de mult de marea care îl înconjoară, încît apele lui înghesuite se ridică deasupra oceanului, făcînd o oarecare diferență de nivel față de valurile reci. Întunecate și foarte bogate în săruri, apele curentului se deosebesc prin culoarea lor liliachie de valurile verzi dimprejur. Linia care desparte apele este atît de deslușită, încît în dreptul Carolinei, în timp ce *Nautilus* străpungea cu pîntenul apele Golf-Streamului, elicea sa bătea încă apele oceanului.

Curentul ducea cu el o lume întreagă de vietăți. Printre ele am văzut cîrduri întregi de argonauți, foarte obișnuiți și în Mediterana.

Mai pot adăuga că, în timpul nopții, fosforescența apelor Golf-Streamului se lua la întrecere cu lumina noastră electrică, mai ales în timpul furtunilor care ne amenințau deseori.

La 8 mai ajunsesem lîngă Capul Hatteras, în dreptul Carolinei de Nord. Acolo, Golf-Streamul are o lățime de șaptezeci și cinci de mile și o adîncime de două sute zece metri. *Nautilus* rătăcea încă la întîmplare. Nici o supraveghere pe bord. În asemenea împrejurări, evadarea noastră putea să izbutească! Într-adevăr, țărmurile locuite ne-ar fi înlesnit un refugiu. Marea era neconținut brăzdată de vapoarele care fac serviciul între New York sau Boston și Golful Mexic, ca și de micile goelete încărcate cu felurite mărfuri care opresc în mai toate punctele coastei americane. S-ar fi putut încerca de aici foarte bine o evadare, deși țărmul era la vreo treizeci de mile depărtare.

Un lucru supărător însă împiedica cu desăvîrșire planurile canadianului: vremea deosebit de rea. Ne apropiam de meleagurile unde furtunile sînt dese, de locurile în care însuși Golf-Streamul dă naștere trombelor și uraganelor. A te încumeta să străbați marea furioasă cu o

Iuntre ușoară, însemna să mergi la pieire. Chiar Ned Land recunoștea asta. De aceea își stăpînea furia, dar îl rodea o mîhnire adîncă pe care numai fuga ar fi putut-o vindeca.

— Domnule, îmi spuse el în ziua aceea, trebuie să sfîrșim odată! Nemo ăsta al dumneavoastră iar se depărtează de uscat și se urcă spre nord. Vă spun hotărît că mi-e de ajuns Polul Sud și că n-am de gînd să-l urmez și la Polul Nord.

— Ce-i de făcut, Ned? Acum nu putem evada!

— V-am mai spus o dată: trebuie să vorbim cu căpitanul dumneavoastră. Nu i-ați spus nimic atunci cînd ne aflam în apele Franței. Am să-i vorbesc eu acum, fiindcă sînt aproape de țara mea. Cînd mă gîndesc că peste cîteva zile *Nautilus* va trece pe lîngă Noua Scoție și că acolo, spre Terra Nova, se deschide un golf larg, și că în golf se varsă Saint Laurent, și că Saint Laurent este fluviul meu, fluviul Quebecului, orașul în care m-am născut, ei bine, cînd mă gîndesc la toate astea mi se urcă sîngele la cap și mă zbîrlesc tot. Vă spun drept: mai bine mă arunc în mare decît să mai rămîn aici! Nu mai pot!

Se vedea cît de colo că Ned Land ajunsese la capătul răbdării. Firea lui viguroasă nu se putea împăca defel cu închisoarea aceasta prelungită. Slăbea din zi în zi și se făcea tot mai morocănos. Îmi dădeam seama cît suferă, fiindcă și pe mine mă năpădise dorul. Doar se scurseseră aproape șapte luni de cînd nu mai aveam nici o știre de pe uscat. În afară de asta, sihăstria căpitanului Nemo, schimbarea felului său de a fi, mai ales după lupta cu calmarii, faptul că devenise din cale afară de tăcut mă făceau să văd lucrurile sub o altă înfățișare. Nu mai simțeam entuziasmul din primele zile. Ar fi trebuit să fiu un flamand, cum era Conseil, ca să mă împac cu asemenea situație, să trăiesc într-un mediu hărăzit cetaceilor și celorlalți locuitori ai mării. Cred că băiatul acesta cumsecade, dacă ar fi avut branhii în loc de plămîni, ar fi fost un pește de soi!

— Ei. ce ziceți, domnule? spuse Ned Land, văzînd că nu-i răspund.

— Vrei să-l întreb pe căpitan ce are de gînd în privința noastră ?

— Da!

— Și asta cu toate că ne-a arătat el însuși destul de limpede?...

— Da! Vreau să fiu sigur pentru ultima dată. Vorbiți-i numai pentru mine, numai în numele meu, dacă vreți.

— Vezi, greutatea este că îl întîlnesc destul de rar. Mă ocolește.

— N-are a face! Tocmai pentru asta!

— Bine, am să-i vorbesc, Ned.

— Cînd ? întrebă canadianul, stăruitor.

— Cînd am să-l întîlnesc.

— Domnule Aronnax, vreți să mă duc eu să-l caut?

— Nu, lasă-mă pe mine. Mîine...

— Astăzi, zise Ned Land.

— Fie. Am să-i vorbesc astăzi! îi făgăduii eu canadianului, care ar fi fost în stare să strice totul dacă l-aș fi lăsat să vorbească el însuși.

Am rămas singur. Mă hotărîsem să limpezesc situația chiar atunci, îmi place să nu las lucrurile de azi pe mîine.

M-am dus în camera mea. Alături, în cabina căpitanului, se auzeau pași. Nu voiam să pierd prilejul de a-l întîlni. Am bătut la ușă. Nu mi-a răspuns nimeni. Am bătut din nou. Apoi am apăsat pe clanță și am intrat. Căpitanul, aplecat peste masa de lucru, nu mă auzise. Hotărît să nu plec fără să-l întreb ce are de gînd să facă, m-am apropiat de el. Îl văzui ridicîndu-și deodată capul și încruntîndu-se. După ce mă privi o clipă, îmi spuse aproape răstit:

— Dumneavoastră, aici? Ce doriți?

— Să vă vorbesc, căpitane.

— Sînt ocupat, domnule, lucrez. Nu pot să am și eu, ca dumneavoastră, libertatea de a rămîne nestingherit?

Primirea era puțin încurajatoare. Dar mă hotărîsem să duc lucrurile pînă la capăt.

— Domnule, i-am spus pe un ton rece, vreau să vă vorbesc despre ceva care nu suferă întârziere.

— Despre ce anume? Ați mai făcut vreo nouă descoperire! mă întrebă ironic. V-a destăinuit marea vreun secret pe care eu l-am scăpat din vedere?

Vedeam bine că nu ne vom înțelege. Dar înainte de a apuca să-i răspund, căpitanul Nemo îmi arată un manuscris deschis și-mi spuse cu multă seriozitate:

— Domnule Aronnax, iată un manuscris redactat în mai multe limbi. Este rezultatul studiilor mele asupra mării și, dacă o vrea Dumnezeu, n-o să piară odată cu mine. E semnat cu adevăratul meu nume și întregit cu povestea vieții mele. Manuscrisul va fi închis într-un aparat care nu se poate cufunda. Ultimul om care va rămîne în viață din toți cîți sîntem pe bordul lui *Nautilus* va arunca aparatul în mare, lăsîndu-l în voia valurilor.

Adevăratul nume al căpitanului Nemo! Viața sa scrisă de el însuși! Taina îi va fi, așadar, dezvăluită? Dar în clipa aceea nu vedeam în cuvintele lui decît prilejul ca să deschid vorba despre ceea ce mă frămînta.

— Domnule căpitan, îi spusei, sînt cu totul de părerea dumneavoastră. Roadele studiilor pe care le-ați făcut nu trebuie să se piardă. Dar mijlocul pe care-l întrebuițați mi se pare primitiv. Cine știe unde vor împinge vînturile aparatul și în ce mîini va cădea? N-ați putea găsi un mijloc mai bun? Dumneavoastră sau unul dintre ai dumneavoastră n-ar putea să...?

— Niciodată, domnule! spuse cu tărie căpitanul, întrerupîndu-mă.

— Eu și tovarășii mei am fi gata să păstrăm manuscrisul în taină, iar dacă ne-ați reda libertatea...

— Libertatea! Căpitanul Nemo mă privi o clipă, apoi se ridică.

— Da, și chiar despre asta venisem să vă vorbesc. Sîntem de șapte luni pe bord. Vă întreb astăzi, în numele tovarășilor mei și în numele meu, dacă aveți de gînd să ne rețineți aici pentru totdeauna.

— Domnule Aronnax, răspunse căpitanul, vă voi spune și astăzi ce v-am spus acum șapte luni: cine intră în *Nautilus* nu trebuie să-l mai părăsească!

— Ne supuneți unei adevărate robii!

— Numiți-o cum vă place.

— Dar pretutindeni sclavul are dreptul să-și răscumpere libertatea! Și oricare ar fi mijloacele de scăpare, el le găsește bune!

— Dreptul acesta îl aveți și dumneavoastră. M-am gîndit eu vreodată să vă leg printr-un jurămînt?

Căpitanul mă privi încrucișîndu-și brațele.

— Domnule, îi spusei, ne-ar fi foarte neplăcut să mai deschidem vorba despre asta. Dar fiindcă am început, să mergem pînă la capăt. Vă repet că nu este vorba numai de mine. Pentru mine, studiul este un ajutor, o plăcere, o obișnuință, o patimă care mă poate face să uit de toate. Ca și dumneavoastră, mi-ar plăcea să trăiesc retras, neștiut de nimeni, cu o oarecare speranță de-a lăsa într-o zi viitorului roadele muncii mele, într-un aparat îndoielnic, încredințat valurilor și vînturilor. Într-un cuvînt, pot să vă înțeleg, să vă admir și să vă urmez cu plăcere în unele privințe; dar mai sînt și alte aspecte care îmi arată viața dumneavoastră înconjurată de taine și de complicații, despre care doar eu și tovarășii mei nu știm nimic. Chiar atunci cînd ne-au mișcat durerile dumneavoastră sau cînd ați dat dovadă de înțelepciune adîncă și de curaj, a

trebuit totdeauna să închidem în noi pînă și cele mai neînsemnate semne ale bucuriei pe care o ai văzînd un lucru frumos sau bun, fie că-l face un prieten sau un dușman. Simțămîntul că sîntem străini de tot ce vă privește face ca situația noastră să fie de nesuferit, de neîndurat chiar pentru mine, dar mai cu seamă pentru canadian. Orice om, numai prin faptul că este om, merită să fie luat în seamă. V-ați întrebat vreodată ce gînduri de răzbunare poate nutri o fire ca a lui Ned Land din dorința de libertate și din ură împotriva sclaviei? V-ați gîndit vreodată ce poate el gîndi, îndrăzni, încerca? Tăcui. Căpitanul Nemo se ridică:

— Ned Land n-are decît să gîndească, să îndrăznească și să încerce tot ce vrea. Ce-mi pasă mie? Nu l-am adus eu aici. Nu-l țin pe bord pentru plăcerea mea! Cît despre dumneavoastră, domnule Aronnax, cred că sînteți dintre cei care pot înțelege tot, chiar și tăcerea. Nu mai am nimic să vă spun. Aș dori să fie ultima dată cînd mai vorbim despre lucrul acesta, fiindcă a doua oară nici n-aș putea măcar să vă ascult.

Am plecat. Din ziua aceea, relațiile noastre se înăspiră foarte mult. Povestii tovarășilor mei convorbirea avută cu căpitanul.

— Acum știm, spuse Ned, că nu trebuie să ne așteptăm la nimic din partea lui. *Nautilus* se apropie de Long Island. Vom fugi, oricum va fi vremea.

Dar cerul devenea din ce în ce mai amenințător. Toate semnele arătau apropierea unui uragan. Aerul se făcuse albicios ca laptele, în zare, în locul buchetelor desfăcute de nori cirus, se iveau straturile nimbo-cumuluși. Mai jos, alergau învălmășindu-se alți nori. Marea creștea și se umfla în vârtejuri lungi. Păsările, în afară de satanicle, prietena furtunilor, dispăruseră. Barometrul coborîse mult, arătînd grozava tensiune a vaporilor din aer. Amestecul din stormglass se descompunea sub influența electricității din atmosferă. Lupta dintre elemente era aproape.

Furtuna izbucni în ziua de 18 mai, tocmai cînd *Nautilus* plutea pe lîngă Long Island, la cîteva mile de trecătorile New York-ului. Mi-ar fi lesne să descriu uraganul, pentru că, în loc să se adăpostească în adîncuri, căpitanul Nemo, nu știu de ce, a voit să înfrunte vijelia la suprafața apei.

Vîntul sufla dinspre sud-vest, la început cu o tărie de cincisprezece metri pe secundă, apoi, spre ora trei după-amiază, cu douăzeci și cinci de metri. Aceasta e tăria obișnuită a furtunilor.

Căpitanul Nemo stătea neclintit pe punte, bătut de furia vîntului. Se legase cu o frînghie pe după mijloc, ca să nu fie luat de valurile uriașe care măturau puntea. M-am urcat și eu, legîndu-mă la fel și admirînd în aceeași măsură furtuna și omul care o înfrunta. Nori mari și destrămați măturau valurile mării dezlănțuite. Încrêșturile care de obicei se formează în golul dintre valuri nu se mai vedeau. Cît puteai cuprinde cu ochii, se înălțau talazuri întunecate, a căror creastă nu se mai spărgea, atîta era de compactă. Înălțimea lor creștea neconținut. Uriașele talazuri se frămîntau, în timp ce *Nautilus*, culcat cînd pe o parte, cînd pe alta, sau ridicat în picioare ca un catarg, se clătina și sălta îngrozitor. Pe la ora cinci căzu o ploaie torențială; ea însă nu domoli nici vîntul și nici marea. Uraganul se dezlănțui cu o viteză de patruzeci și cinci de metri pe secundă, adică cu aproape patruzeci de leghe pe oră. La tăria aceasta el dărîmă casele, aruncă țiglele de pe acoperișuri, înfigîndu-le în uși, rupe zăbrelele de fier și clinește din loc tunurile. Și totuși, în mijlocul vijeliei. *Nautilus* îndreptătea cuvintele unui constructor savant: «Nu există vas bine construit pe care să-l poată înfrînge marea!» Era mai tare decît o stîncă, pe care valurile ar fi sfărîmat-o, era un fus de oțel ascultător și ușor de mînuit, fără pînze și fără catarg, căruia nu-i păsa de furia furtunii.

Priveam cu atenție valurile dezlănțuite. Unele ajungeau pînă la cincisprezece metri înălțime și la o sută șaptezeci și cinci de metri lungime, iar viteza cu care înaintau, pe jumătate cît a vîntului, era decinsprezece metri pe secundă. Volumul și puterea le creșteau cu cît apele

erau mai adînci. Am înţeles atunci rostul valurilor care închid în sînul lor aerul, purtîndu-l astfel pînă în adîncuri şi ducînd acolo viaţa, odată cu oxigenul. Cea mai mare presiune a lor, calculată, se poate ridica pînă la trei mii de kilograme pe un picior pătrat din suprafaţa pe care o bat. Erau valuri ca acelea care în Hebride au deplasat un bloc greu de 84 mii de livre, sau care în furtuna de la 23 decembrie 1864 au dărîmat o parte din oraşul Jeddo²² din Japonia, înaintînd cu 700 km pe oră şi sfărîmîndu-se în aceeaşi zi de coastele Americii.

Odată cu noaptea, spori şi puterea furtunii. Barometrul coborî la 710 milimetri. Pe cînd se înnopta, am văzut trecînd la orizont o navă mare, luptînd din greu cu furtuna; curînd ea se pierdu în întuneric. Trebuie să fi fost unul din vasele liniei New York —Liverpool sau Le Havre.

Pe la zece seara, cerul părea de foc; fulgere puternice brăzdau zarea. Îmi întorceam faţa, orbit de strălucirea lor, în timp ce căpitanul Nemo le privea de parcă ar fi vrut să se pătrundă de sufletul furtunii. Un huruit înfricoşător umplea cerul, huruit în care se amestecau urletele valurilor ce se prăbuşeau, mugetele vîntului şi bubuiturile tunetelor. Vîntul se muta de colo-colo, iar uraganul, pornit din răsărit, se întorcea trecînd prin nord, vest şi sud, în direcţia inversă faţă de furtunile învîrtitoare din Emisfera Australă.

Golf-Streamul îşi îndreptăţea cu prisosinţă numele de rege al furtunilor! El doar este acela care, din pricina deosebirii de temperatură a păturilor de aer de deasupra curenţilor săi, dă naştere cicloanelor înspăimîntătoare.

După ploaie începu să se reverse focul. Picăturile de apă se prefăceau în mănunchiuri de scînteii. Zvîrlit cu putere de un val, *Nautilus* îşi înălţă în aer pintenul de oţel, din care am văzut cum scăpărau nenumărate scînteii. Zdrobit de oboseală şi sleit de puteri, m-am tîrît spre panou. L-am deschis şi am coborît în salon. Furtuna atinsese atunci furia ei cea mai mare. În interiorul lui *Nautilus* era cu neputinţă de stat în picioare. Pe la miezul nopţii coborî şi căpitanul Nemo. Am auzit rezervoarele umpîndu-se încetul cu încetul, apoi *Nautilus* se cufundă sub valuri.

Prin geamul salonului se vedeau peşti mari, înspăimîntaţi, trecînd ca nişte năluci prin apele de foc. *Nautilus* cobora întruna. Crezusem că la o adîncime de cincisprezece metri îşi va regăsi liniştea. Dar straturile superioare erau tulburate prea puternic. A trebuit să ne coborîm la cincizeci de metri în măruntaiele mării.

Ce linişte, ce tăcere, ce nemişcare în aceste adîncuri! Cine ar fi crezut că o furtună groaznică se dezlănţuise atunci la suprafaţa oceanului?

[Capitolul XX](#)

LA 47°24' LATITUDINE ŞI 17°28' LONGITUDINE

Uraganul ne aruncase spre est. Pierdusem orice nădejde de a mai putea evada prin preajma New York-ului sau a Sf. Laurenţiu. Bietul Ned Land, deznădăjduit, stătea singur tot timpul, ca şi căpitanul Nemo. Conseil şi cu mine eram nedespărţiţi.

Am spus că *Nautilus* se îndepărtase spre est. Ar fi trebuit să spunem mai exact spre nord-est. Vreo cîteva zile vasul rătăci cînd la suprafaţa apei, cînd sub valuri. Treceam prin mijlocul unor ceţuri deosebit de primejdioase pentru navigatori, pricinuite mai ales de topirea gheţurilor care umezeşte peste măsură atmosfera.

Cîte corăbii au pierit prin meleagurile acestea, crezînd că se îndreaptă spre focurile nesigure de pe ţărm. Cîte nenorociri se datoresc ceţurilor de nepătruns; cîte izbiri de stîncile în preajma cărora urletul vîntului înăbuşă clipocitul valurilor! Cîte ciocniri între vapoare, cu toate

semnalele sirenelor și clopotelor de alarmă!

Fundul acestor ape avea înfățișarea unui câmp de luptă în care zăceau toți cei învinși de ocean: vase bătrâne, năclăite, și nave noi, în ale căror alămuri se reflecta puternic lumina farului nostru.

La 15 mai, atinsesem capătul de sud al bancului Terra Nova. Bancul acesta este format din depuneri marine, îngrămădire nemaipomenită de resturi organice, cărate fie de la Ecuator de către curenții Golf-Stream, fie de la Polul Nord, de către contracurenții de apă rece ce vine de-a lungul coastei americane. Aici se adună și blocurile rătăcitoare cărate de ghețari când vine dezghețul. Tot aici s-a format un morman de oseminte de pești, de moluște și de zoofite, care pier cu miliardele.

Marea nu e prea adâncă pe bancul Terra Nova — are cel mult câteva sute de metri. Dar mai spre sud se adâncește dintr-o dată o depresiune foarte mare, o groapă de trei mii de metri. Acolo Golf-Streamul se lărgeste, își pierde din viteză și din căldură și devine o mare. În timp ce pluteam aproape de fundul bancului Terra Nova, am văzut limpede undițele lungi, prevăzute cu două sute de cârlige, din care vasele aruncă în apă cu sutele. Fiecare undiță avea la un capăt o mică greutate care o trăgea la fund, iar la celălalt capăt, o plută care o menținea deasupra apei. Ca să străbată această rețea submarină. *Nautilus* a trebuit să manevreze cu multă îndemânare.

Dealtfel, vasul nostru nici n-a rămas multă vreme pe meleagurile acelea, atât de străbătute de corăbii. Am mers înainte, la al patruzeci și doilea grad de latitudine, în dreptul lui Saint Jean și Heart's Content, unde se află capătul cablului transatlantic.

Acolo, în loc să-și continue drumul spre nord, *Nautilus* își schimbă direcția spre răsărit, ca și cum ar fi vrut să urmeze platoul telegrafic pe care se sprijină cablul și al cărui relief l-am aflat cu mare precizie, făcând nenumărate sondaje. În ziua de 17 mai, la aproape cinci sute de mile depărtare de Heart's Content și la două mii opt sute de metri adâncime, am zărit cablul întins pe fund. Conseil, care nu știa despre ce este vorba, crezu la început că e vreun șarpe de mare uriaș și se pregăti să-l claseze, după obiceiul lui. Dar l-am dezamăgit spunându-i adevărul și, ca să nu-l las în pagubă, i-am povestit cum a fost așezat cablul.

Cel dintâi cablu a fost întins în cursul anilor 1857 și 1858; dar, după ce a transmis vreo patru sute de telegrame, n-a mai funcționat. În 1863, inginerii construi ră un nou cablu, cu o lungime de trei mii patru sute de kilometri, cântărind patru mii cinci sute de tone, care fu îmbarcat pe Great-Eastern. Dar și încercarea aceasta dădu greș.

La 25 mai. *Nautilus*, cufundat la trei mii opt sute treizeci și șase de metri adâncime, se găsea chiar în locul unde se rupsese cablul adică la șase sute treizeci și opt de mile depărtare de coasta Irlandei. Într-una din zile, pe la ora două după-amiază, se observase că s-au întrerupt comunicațiile cu Europa. Electricienii de pe bordul lui Great-Eastern îl reparaseră și îl coborîseră iar, însă câteva zile mai târziu cablul se rupsese din nou și n-a mai putut fi găsit în fundul oceanului.

Americanii nu se descurajară. Îndrăznețul Cyrus Field, șeful întreprinderii de instalare a cablului și care își pusese în joc toată averea sa, lansă o nouă subscripție, care fu acoperită imediat. Astfel fu așezat alt cablu. În condiții mai bune. Mănunchiul de fire conducătoare, izolate cu o învelitoare de gutapercă, era apărat de o căptușeală de materii textile, aflate într-o armătură metalică. Great-Eastern ieși în larg la 13 iulie 1866. 4

Operația se desfășură în condiții bune. Totuși se petrecu un lucru ciudat: de mai multe ori, întinzînd cablul, electricienii observară că în el fuseseră de curînd înfipite cuie, cu scopul de a-l strica. Căpitanul Anderson, ofițerii și inginerii se întruniră, se sfătuiră și hotărîră că dacă-l vor prinde pe vinovat, îl vor arunca în mare fără nici o judecată. De atunci, încercarea criminală nu

s-a mai repetat.

Nici vorbă nu putea fi ca să găsim cablul electric așa cum fusese atunci cînd ieșise din ateliere. Ca un șarpe lung, acoperit de scoici, de foraminifere și de pietriș, înfășurat într-un înveliș pietros care-l apăra de moluștele vătămătoare, el se odihnea liniștit, la adăpost de frămîntarea mării și sub o presiune favorabilă transmiterii scînteii electrice care trece din America în Europa în treizeci și două de sutimi de secundă. Cablul acesta va ține, fără îndoială, o veșnicie, fiindcă s-a observat că învelișul de gutapercă devine cu atît mai trainic cu cît stă mai mult timp în apa mării.

Dealtfel, pe podișul atît de bine ales pe care este întins, cablul nu-i niciodată cufundat la adîncimi la care ar putea să se rupă. *Nautilus* merse de-a lungul lui pînă la locul cel mai adînc, la patru sute treizeci și unu de metri, și nici acolo cablul nu era supus vreunui efort de tracțiune. Apoi ne apropiarăm de locul accidentului din 1863.

Fundul oceanului se adîncea într-o vale largă de o sută douăzeci de kilometri, în care ar fi încăput Mont-Blanc, fără ca vîrful lui să ajungă la suprafața apei. Valea se închidea la răsărit ca un zid drept, înalt de două mii de metri. Am ajuns acolo la 28 mai. *Nautilus* se găsea la numai o sută cincizeci de kilometri de Irlanda. Se gîndea oare căpitanul Nemo că ne îndreptăm spre Insulele Britanice? Nu. Spre marea mea uimire, el coborî către sud, pornind în direcția mărilor europene. Cînd am înconjurat Insula Smaradelor am zărit o clipă Capul Clear și farul din Fastenet, care călăuzește miile de vase ieșite din Glasgow sau din Liverpool.

O întrebare importantă îmi stăruia în minte: Va îndrăzni oare *Nautilus* să intre în Canalul Mîneicii? Ned Land, care se ivise din nou de cînd ne apropiam de pămînt, nu mai conținea cu întrebările. Cum să-i răspund? Căpitanul Nemo rămînea de nevăzut. Oare acum voia să-mi arate mie coastele Franței, după ce îi arătase canadianului țarmurile Americii? În timpul acesta. *Nautilus* cobora mereu spre sud. La 31 mai el trecu pe lîngă Land's End, între capătul extrem al Angliei și Sorlinge, pe care le lăasă în urmă, spre tribord.

Dacă voia să intre în Marea Mîneicii, ar fi trebuit să apuce de-a dreptul spre est — fapt care nu s-a întîmplat.

Spre marea mea nedumerire, în tot timpul zilei de 31 mai. *Nautilus* se învîrte în cerc de nenumărate ori. Părea să caute un loc pe care nu-l putea găsi ușor. La amiază, căpitanul Nemo măsură el însuși înălțimea soarelui. Nu-mi spusese nici un cuvînt. Mi se păru mai posomorît ca de obicei. Ce-l mîhnea oare? Vecinătatea țarmurilor europene? Amintirea țării pe care o părăsise? Ce simțea? Remușcări sau păreri de rău? M-am gîndit multă vreme la asta, simțind că întîmplarea avea să-mi dezvăluie foarte curînd tainele căpitanului.

A doua zi, *Nautilus* manevră la fel. Era vădit că voia să găsească un punct precis în ocean. Căpitanul Nemo veni ca și în ajun să ia înălțimea soarelui. Marea era liniștită, cerul senin. La opt mile spre est, un vapor mare se desena pe linia orizontului. Pentru că nu avea nici un steag, nu i-am putut recunoaște naționalitatea.

Cu cîteva minute înainte de trecerea soarelui la meridian, căpitanul Nemo luă sextantul și îi măsură înălțimea cu cea mai mare grijă. Liniștea desăvîrșită a apei îi înlesnea operația. *Nautilus* stătea nemișcat. Mă aflam atunci pe punte. După ce căpitanul își termină măsurătorile, îl auzii spunînd doar atît:

— Aici e!

Apoi coborî în submarin. Văzuse oare vasul care își schimbase direcția părăind că se apropie de noi? N-aș putea spune.

Mă întorsei în salon. Panoul se închise și se auzi zgomotul apei în rezervoare. *Nautilus* începu să se scufunde, vertical, elicea fiind oprită. După cîteva minute el se opri la o adîncime de opt sute treizeci și trei de metri, atingînd fundul.

Tavanul luminos al salonului se stinse, obloanele fură deschise și prin ferestre se văzu marea, luminată viu de farul nostru, pe o rază de o jumătate de milă. Privind spre babord n-am văzut decît nemărginirea apelor liniștite.

La tribord, în fund, o ieșitură ca o grămadă mare îmi atrase atenția. Aș fi putut crede că sînt niște ruini, învăluite într-un strat de scoici albe ca într-o mantie de zăpadă. Uitîndu-mă cu băgare de seamă, am recunoscut formele îngroșate ale unui vas scufundat, fără catarge, și care trebuie să fi zăcut multă vreme în fundul apelor.

Ce vas era acela? De ce venea *Nautilus* să-i viziteze mormîntul? Scufundarea lui nu se datora unui simplu naufragiu?

Nu știam ce să cred, cînd, lîngă mine, îl auzii pe căpitanul Nemo spunînd cu o voce potolită:

— Pe vremuri, vasul acesta se numea *Marsiliezul*. Avea șaptezeci și patru de tunuri și a fost lansat în 1762. În 1778, la 13 august, sub comanda lui La Poype-Vertrieux, el luptă vitejește împotriva lui *Preston*. În 1779, la 4 iulie, veni cu escadra amiralului d'Estaing la cucerirea Grenadei. În 1781, la 5 septembrie, luă parte la lupta din Golful Chesapa. În 1794, republica franceză îi schimbă numele. La 16 aprilie, în același an, vasul se alătură la Brest escadrei lui Villaret-Joyeuse, ca să escorteze un transport de grîu care venea din America, sub comanda amiralului Van Stabel. Acum șaptezeci și cinci de ani, chiar în locul acesta, la 47°24' latitudine și 17°28' longitudine, convoiul întîlni escadra engleză. Vasul acesta, după o luptă vitejească în care și-a pierdut cele trei catarge, luînd apă și pierzînd o treime din echipaj, a preferat să se scufunde cu cei trei sute cincizeci și șase de marinari decît să se predea și a dispărut sub valuri în strigătele «Trăiască Republica!»

— E *Răzbunătorul*! am strigat eu.

— Da, *Răzbunătorul*! Un nume frumos! murmură căpitanul Nemo, încrucișîndu-și brațele.

[Capitolul XXI](#)

DEZASTRUL

Felul în care vorbise căpitanul, priveliștea neașteptată, povestea plină de patriotism a vasului scufundat, apoi tulburarea lui Nemo cînd rostise numele *Răzbunătorului*, al cărui tîlc nu putea să-mi scape, toate acestea mi s-au întipărit adînc în minte. L-am privit îndelung pe căpitanul Nemo. El stătea cu mîinile întinse spre mare, învăluind în priviri arzătoare rămășițele glorioase ale *Răzbunătorului*. Poate că niciodată n-aveam să știu cine era, de unde venea și încotro se ducea; vedeam însă din ce în ce mai mult omul desprinzîndu-se de savant. Căpitanul Nemo și cu tovarășii lui se închiseseră în *Nautilus* dintr-o ură groaznică sau sublimă, pe care timpul n-o putea șterge.

Ura aceasta îl mai împingea încă la răzbunare? Aveam s-o aflu curînd.

Nautilus urcă pe nesimțite spre suprafață și forma nedeslușită a vasului scufundat dispăru încetul cu încetul. O legănare ușoară îmi arată că plutim deasupra valurilor. În clipa aceea se auzi o bubuitură înfundată. Mă uitai la căpitan. Rămăsese neclintit.

— Ce-a fost asta, domnule căpitan? întrebai.

Nu-mi răspunse. L-am părăsit și m-am urcat pe punte. Conseil și canadianul mi-o luaseră înaintea.

— De unde a venit bubuitura? i-am întrebat.

Am privit înspre vasul pe care-l zărisem. Se apropiase de *Nautilus* și se vedea că-și

mărește viteza. Doar șase mile ne mai despărteau.

— O bubuitură de tun, răspunse Ned Land.

— Ce vas e acesta, Ned ?

— După toate semnele, aş pune rămaşag că-i un vas de război. De-ar veni încoace să scufunde pe blestematul ăsta de *Nautilus*.

— Prietene Ned, răspunse Conseil, ce rău i-ar putea face lui *Nautilus* ? Crezi că o să-l atace sub apă ? Crezi că o să poată trage cu tunul după el, în fundul oceanului?

— Spune-mi, Ned, am întrebat eu, poţi recunoaşte naţionalitatea vasului?

Canadianul se încruntă şi, mijindu-şi ochii, scrută cîtva timp vasul, cu toată puterea privirii sale.

— Nu, domnule, nu ştiu cărei naţiuni aparţine. Nu are nici un steag. Pot numai să vă spun că e un vas de război.

Un sfert de oră am tot cercetat vasul care se îndrepta spre noi. Nu credeam că ar putea să-l vadă pe *Nautilus* de la asemenea depărtare. Şi eram sigur că oamenii de pe bord n-aveau de unde să ştie că au de-a face cu un submarin. Curînd, canadianul recunoscuse în vasul care se apropia de noi un cuirasa mare de luptă, cu pinten şi cu două punţi. Din cele două coşuri ale cuirasatului ieşea un fum negru şi des. Înainta repede. Dacă Nemo l-ar fi lăsat să se apropie, am fi putut să evadăm.

— Domnule, îmi spuse Ned Land, dacă vasul ajunge la o milă de noi, mă arunc în mare şi vă sfătuiesc să faceţi la fel.

Nu i-am răspuns şi am privit mai departe cuirasa care se mărea văzînd cu ochii. Orice ar fi fost, englez, francez, american sau rus, era sigur că ne-ar fi primit dacă am fi putut ajunge pînă la el.

— Domnul să binevoiască să-şi aducă aminte, spuse Conseil, că eu am o oarecare pricepere la înot şi să lase pe seama mea grija de a-l remorca pînă la vas, dacă este de aceeaşi părere cu prietenul Ned.

Tocmai voiam să-i răspund, cînd, deodată, un fum alb ţîşni din partea din faţă a cuirasatului. Apoi, după cîteva clipe, apa tulburată de căderea unui corp greu stropi partea dindărăt a lui *Nautilus*. Îndată după aceea se auzi o detunătură.

— Cum? Trag în noi! strigai eu.

— Ce oameni cumsecade! şopti canadianul.

— Va să zică nu ne iau drept naufragiaţi agăţaţi de o epavă!

— Dacă nu-i cu supărare, au recunoscut narvalul şi trag în el, spuse Conseil, scuturîndu-se de apa cu care îl împrôscase o altă ghiulea.

— Doar au ochi să vadă că sîntem oameni! strigai eu.

— Poate tocmai de asta trag! spuse Ned Land, privindu-mă. Dintr-o dată am priceput. Fără îndoială că acum se ştia ce era cu pretinsul narval. Atunci cînd canadianul lovise monstrul cu cangea, comandantul Farragut de pe *Abraham Lincoln* îşi dăduse seama că are în faţă o navă submarină, mai periculoasă decît un cetaceu supranatural. Da, aşa trebuie să fi fost, iar acum submarinul era urmărit prin toate mările!

Ar fi fost într-adevăr groaznic dacă, după cum bănuiam, căpitanul Nemo îl folosea pe *Nautilus* ca să se răzbune. În noaptea în care fuseserăm închişi în celulă, în mijlocul Oceanului Indian, oare nu atacase submarinul un vas? Marinarul înmormîntat în cimitirul de mărgean era cumva victima loviturii date vreunei nave de către *Nautilus* ? Da, sigur că aşa trebuia să fie. O parte din viaţa misterioasă a căpitanului Nemo mi se dezvăluise. Şi chiar dacă numele lui nu era cunoscut, naţiunile ce se întovărăşeau contra lui nu mai urmăreau acum o fiinţă himerică, ci un om care le jurase o ură neîmpăcată. Toate acestea mi se păreau acum limpezi. În loc să

întîlnim prieteni pe vasul care se apropia, nu puteam găsi decît duşmani fără milă. În timpul acesta, ghiulelele plouau în jurul nostru. Unele, întîlnind suprafaţa apei, ricoşau în salturi mari şi se pierdeau departe. Dar nici una nu-l atinse pe *Nautilus*.

Vasul cuirasat nu mai era decît la trei mile de noi. Cu tot bombardamentul puternic, căpitanul Nemo nu se arătase pe punte. Şi totuşi, dacă vreo ghiulea ar fi lovit în plin învelişul lui *Nautilus*, submarinul ar fi fost pierdut.

Atunci canadianul îmi spuse:

— Domnule, trebuie să încercăm totul ca să ieşim din încurcătura asta. Să le facem semne. Mii de draci! Vor înţelege ei că sîntem oameni cinstiţi!

Ned îşi scoase batista ca s-o fîlfîie în aer. Dar abia o desfăcuse, cînd, cu toată puterea lui de uriaş, îl doborî o mîină ca de fier. Canadianul se prăbuşi pe punte.

— Ticălosule, strigă căpitanul, vrei să te înfig în pintenul lui *Nautilus* înainte de a-l repezi împotriva vasului aceluia ?

Dacă glasul căpitanului Nemo era înfricoşător, înfăţişarea sa era şi mai groaznică. Obrazul i se făcuse ca varul. Pupilele i se micşoraseră, părăind că scapără de mînie. Nu mai vorbea, ci urla. Aplecat înainte, frîngea în mîini umerii canadianului. Apoi, lăsîndu-l şi întorcîndu-se spre vasul de luptă ale cărui ghiulele plouau în jurul nostru:

— A! Tu ştii cine sînt, navă a unei ţări blestemată! strigă el. N-am nevoie de steagul tău, ca să te recunosc! Priveşte! Am să ţi-l arăt pe al meu!

Şi căpitanul Nemo desfăşură pe partea de dinainte a punţii un steag negru, ca acela pe care-l înfipsese la Polul Sud. În clipa aceea, o ghiulea, atingînd învelişul lui *Nautilus* fără să-l poată sparge, ricoşa, trecînd pe lîngă căpitan şi pierzîndu-se în mare. Căpitanul Nemo înălţă din umeri, apoi, întorcîndu-se spre mine, îmi spuse cu o voce aspră:

— Coborîţi în cabină împreună cu tovarăşii dumneavoastră!

— Domnule, strigai eu, aveţi de gînd să atacaţi vasul?

— Da, am să-l scufund.

— Nu, nu faceţi una ca asta!

— Am s-o fac, îmi răspunse nepăsător căpitanul Nemo. Nu vă încumetaţi să mă judecaţi. Soarta vă arată ceea ce nu trebuia să vedeţi. Sînt atacat! Răspunsul meu o să fie groaznic! Intraţi înăuntru!

— Ce vas e acesta ?

— Nu ştiţi? Cu atît mai bine! Cel puţin naţionalitatea lui va rămîne o taină pentru dumneavoastră. Vreo cincisprezece marinari de pe *Nautilus* se strînseseră în jurul căpitanului şi priveau cu ură neîmpăcată vasul care înainta spre noi. Pe toate chipurile se putea citi aceeaşi dorinţă de răzbunare. Am coborît tocmai în clipa în care o altă ghiulea zgîria învelişul lui *Nautilus* şi l-am auzit pe căpitan strigînd:

— Loveşte, corabie smintită! împrăştie-ţi zadarnic ghiulelele! Nu vei scăpa de pintenul lui *Nautilus*; dar nu vei pieri aici! Nu vreau ca rămăşiţele tale să se amestece cu rămăşiţele glorioase ale Răzbunătorului!

Am intrat în camera mea. Căpitanul şi secundul rămăseseră pe punte. Elicea fu pu&ă în mişcare. *Nautilus* se îndepărtă cu iuţeală, ieşind din bătaia tunurilor de pe vas. Dar cum urmărirea continua, căpitanul Nemo se mulţumi să păstreze distanţa.

Pe la patru după-amiază, nemaiputînd sta locului din pricina neliniştii şi nerăbdării, m-am reîntors la scara centrală. Căpitanul se mai plimba încă acolo, neliniştit. Privirea lui urmărea cuirasatul care venea în urmă, la vreo cinci sau şase mile. *Nautilus* îi dădea tîrcoale vasului ca o fiară sălbatică, atrăgîndu-l spre est şi lăsîndu-se urmărit. Dar nu ataca. Poate că şovăia încă. Aş fi vrut să intervin pentru cea din urmă oară.

Dar n-am apucat să scot o vorbă măcar, și căpitanul îmi făcu semn să tac.

— Am dreptate și voi face dreptate! îmi spuse el. Eu sînt asupritul și iată asupritorul. Datorită lui am pierdut tot ce mi-a fost mai drag, tot ce am iubit cu înflăcărare și am cinstit din adîncul sufletului: patrie, soție, copii, tatăl și mama mea, toți au pierit! Ceea ce urăsc este acolo! Nu-mi mai spuneți nimic!

Mi-am aruncat o ultimă privire spre cuirasat, apoi m-am întors lîngă Ned și Conseil.

— Vom fugi! le-am spus.

— Bine. făcu Ned. Ați aflat ce vas este?

— Nu, dar n-are importanță, fiindcă va fi scufundat înainte de a se înnopta. Oricum, mai bine să pierim odată cu el, decît să ne facem părtași la o faptă care nu știm dacă e dreaptă.

— Și eu cred la fel, spuse scurt Ned Land. Să așteptăm noaptea. Și noaptea sosi! Pe bord domnea o tăcere adîncă. Nu se mai auzeau decît bătaile repezi și regulate ale elicei. Busola ne arăta că *Nautilus* nu-și schimbase direcția. Mergea deasupra valurilor, legănîndu-se ușor cînd pe o parte, cînd pe alta.

Hotărîserăm să fugim cînd cuirasatul va fi destul de aproape ca să ne poată auzi ori vedea, căci luna — aproape plină — răspîndea raze din belșug. Odată ajunși pe bordul cuirasatului, dacă n-am fi putut preveni lovitura care-l amenința, cel puțin am fi încercat tot ce ne-ar fi îngăduit împrejurările. Mi s-a părut de mai multe ori că *Nautilus* se pregătește de atac. Dar, după ce se mulțumea să-și atragă dușmanul, submarinul își reîncepea goana.

Se scurse astfel o bună parte din noapte fără ca să se întîmple nimic. Pîndeam prilejul ca să fugim. Vorbeam puțin, fiind prea tulburați. Ned Land ar fi vrut să se arunce în mare. L-am silit să mai aștepte.

După părerea mea. *Nautilus* trebuia să atace cuirasatul la suprafața apei și atunci nu numai că s-ar fi putut, dar ar fi fost chiar ușor de fugit.

Pe la trei dimineța mă urcai neliniștit pe punte. Căpitanul Nemo nu se clintise de acolo. Stătea în picioare, lîngă steagul său, care flîlfîia ușor în bătaia vîntului. Cu privirile ațintite, părea că vrea să atragă cuirasatul, să-l fascineze și să-l tîrască după el cu mai multă putere decît dacă l-ar fi remorcat. Luna era la meridian. Jupiter se înălța spre răsărit. În tăcerea din jurul nostru, oceanul părea că vrea să întreacă seninătatea cerului, iar luna își găsisese în apă cea mai frumoasă oglindă care-i scăldase vreodată chipul. Și cînd puneam în cumpănă calmul neclintit al naturii și mînia care clocotea înăuntrul lui *Nautilus*, simțeam că mă cutremur! Cuirasatul venea la două mile în urma noastră. Se apropiase călăuzit de strălucirea fosforescentă a submarinului, îi vedeam cele două lumini de semnalizare, una verde, cealaltă roșie, și felinarul alb, cocoțat în vîrfurile catargului mare. Mănunchiurile de scînteii și zgură încinsă care-i ieșeau din coșuri, înstelînd cerul, arătau că focurile îi erau forțate peste măsură.

Am rămas așa, pînă la șase dimineța, fără ca Nemo să fi părut măcar că mă vede. Cuirasatul era acum la o milă și jumătate în urma noastră și odată cu primele lumini ale zorilor începu să ne bombardeze din nou. Nu mai putea fi departe clipa în care *Nautilus* avea să-și atace dușmanul, iar eu, împreună cu tovarășii mei, aveam să-l părăsesc pentru totdeauna pe omul acesta pe care nu îndrăzneam să-l judec.

Tocmai mă pregăteam să cobor ca să-i previn pe Ned și pe Conseil, cînd secundul, întovărășit de mai mulți marinari, se urca pe punte. Căpitanul Nemo nu-i văzu sau nu voi să-i vadă. Noii veniți luară unele măsuri foarte simple, care totuși puteau fi numite «pregătiri de luptă»: balustrada din jurul punții fu strînsă, cabina farului și cea a cîrmaciului reintrară în învelișul lui *Nautilus*. Forma de țigară de foi a vasului nostru nu mai avea nici o ieșitură care să-i fi putut stingheri mișcările.

M-am întors în salon. *Nautilus* plutea tot la suprafață. Lumina revărsatului de zori începuse

să pătrundă prin apă. Sub unduirile valurilor, văpăile zorilor băteau în ferestre. Îngrozitoarea zi de 2 iunie începea. Pe la orele cinci, *Nautilus* își micșoră viteza. Am priceput că își lăsa dușmanul să se apropie. Dealtfel, bubuiturile tunurilor se auzeau tot mai puternice. Ghiulele împroșcau apa în jurul nostru, înșurubându-se parcă în ea cu şuierături ciudate.

— Prieteni, spusei eu, a sosit clipa. Să ne strângem mîna și Domnul să ne aibă în paza sa!

Ned Land era hotărît, Conseil — liniștit, iar eu — nervos, abia putîndu-mă stăpîni. Trecurăm în bibliotecă. Pe cînd deschideam ușa ce ducea spre scara centrală, am auzit deodată zgomotul panoului de deasupra, care se închidea. Canadianul dădu să se repeadă pe trepte, dar îl oprii. O vîjîitură binecunoscută mă prevesti că apa intră în rezervoare. În adevăr, peste cîteva clipe, *Nautilus* se cufundă la cîteva metri sub valuri.

I-am priceput manevra. Dar era prea tîrziu ca să mai putem face ceva. *Nautilus* nu avea de gînd să lovească cuirasatul în partea de deasupra apei, unde se afla o platoșă de nepătruns, ci în partea de dedesubt a liniei de plutire, acolo unde lipsește carapacea metalică. Eram din nou prizonieri și martori siliți la drama înfricoșătoare ce se pregătea. Dealtfel, nici n-am avut vreme să cugetăm. Stăteam toți trei în camera mea și ne priveam fără să scoatem o vorbă. Nu mai puteam să mă gîndesc la nimic. Mă aflam în starea aceea de încordare dureroasă pe care o ai cînd aștepti să izbucnească o detunătură înspăimîntătoare: așteptam, ascultam, nu mai trăiam decît prin simțul auzului! În acest timp, *Nautilus* își mărise simțitor viteza. Se vedea că își lua avînt. Învelișul îi fremăta. Deodată scosei un strigăt. O ciocnire destul de ușoară avusese loc. Simțeam puterea de pătrundere a pintenului de oțel. Se auziră hîrșîituri și trosnituri. *Nautilus*, dus de avîntul său, trecu prin corpul cuirasatului, cum trece un ac prin pînză! Nu m-am mai putut stăpîni. Înnebunit, pierdut, alergai afară din cameră și mă repezii în salon. Căpitanul Nemo era acolo. Mut, întunecat, neclintit, el privea prin geamul de la babord. Ca să nu piardă nimic din agonia vasului scufundat. *Nautilus* cobora împreună cu el în abis. La zece metri de mine, prin învelișul spart al cuirasatului, năvălea apa cu un zgomot de tunet. Vedeam dubla linie de tunuri și de întărituri și puntea întesată de umbre negre care se frămîntau. Apa urca. Nenorociții se agățau de odgoane, de catarguri, se zvîrcoleau sub apă. Era un furnicar omenesc înecat pe neașteptate de apele unei mări!

Paralizat, împietricit de groază, cu părul vîlvoi și ochii holbați, cu răsuflarea tăiată, amuțit, mă uitam și eu! O putere de neînvins mă ținuse la fereastră.

Cuirasatul uriaș se scufunda încetul cu încetul. *Nautilus* îl urmărea pîndindu-i toate mișcările. Deodată se auzi o explozie. Aerul comprimat zvîrli departe punțile vaporului, ca și cum focul ar fi aprins proviziile de pulbere. Apele fură smucite cu atîta putere, încît *Nautilus* fu împins într-o parte. Atunci, nenorocitul cuirasat începu să se scufunde mai repede. Se iviră mai întîi platformele încărcate de victime, apoi barele îndoite sub greutatea grămezilor de oameni și, în sfîrșit, vîrfurile catargului mare. După aceea, umbra întunecată dispăru în adînc. Mă întorsei spre căpitanul Nemo. Judecătorul acesta neînduplecat, adevărat arhanghel al urii, privea mereu. Cînd totul se sfîrși, căpitanul Nemo se îndreptă spre ușa camerei sale, o deschise și intră.

M-am uitat după el. Pe peretele din fund, sub portretele eroilor săi, am văzut portretul unei femei tinere și a doi copilași. Căpitanul Nemo îi privi cîteva clipe, le întinse brațele și, îngenunchind, izbucni în lacrimi.

ULTIMELE CUVINTE ALE CĂPITANULUI NEMO

Obloanele se închiseră acoperind această priveliște înspăimântătoare, dar salonul rămase cufundat în întuneric. Peste tot, înăuntrul lui *Nautilus*, domnea beza și tăcerea. Pluteam la o sută de picioare adâncime, cu o viteză amețitoare. Ne îndepărtam de locurile acelea pline de jale. Încotro? Spre nord sau spre sud?—încotro fugeau oamenii aceștia, după groaznica lor răzbunare? Mă întorsesem în camera mea, unde Ned și Conseil mă așteptau tăcuți. Simțeam o groază de neînvins pentru căpitanul Nemo. Oricât ar fi suferit el din pricina oamenilor, n-avea dreptul să se răzbune astfel; iar pe mine mă făcuse, dacă nu părtaș, cel puțin martor al răzbunării sale! Era prea mult!

Pe la unsprezece se aprinse lumina electrică. Am trecut în salon. Era pustiu. Cercetai instrumentele. *Nautilus* gonia spre nord cu o viteză de douăzeci și cinci de mile pe oră, când deasupra valurilor, când la treizeci de picioare sub apă. Harta îmi arată că străbătusem Marea Mîneicii și ne îndreptam spre nord cu o viteză nemaipomenită.

Abia puteam zări țîșnind de lîngă noi rechini cu botul lung, rechini-ciocan, cîini de mare care trăiesc în apele acestea, vulturi uriași de mare, cai de mare asemănători calului de la jocul de șah, țipari care se agitau ca rachetele unui foc de artificii, armate de crabi care țîșneau oblic în apă încrucișîndu-și cleștii sub carapace, în sfîrșit turme de marsuini care se luau la întrecere cu *Nautilus*. Dar nu era momentul potrivit să-i studiez și să-i clasez. În ziua aceea am mai parcurs două sute de leghe din Atlantic. Odată cu venirea serii, marea rămase învăluită în umbră, pînă ce răsări luna.

M-am reîntors în camera mea. N-am putut dormi. Mă chinuiau visuri groaznice. Priveliștea scufundării cuirasatului îmi stăruia mereu în minte.

Cine ar putea spune pînă unde ne-a dus de atunci *Nautilus* prin cețurile Atlanticului de Nord? Gonia mereu cu aceeași viteză amețitoare. Trecuse pe la Spitzberg, pe lîngă Noua Zemie? Străbătuse mări neștiute, Marea Albă, Marea Kara, Golful Obi, arhipelagul Liarov și țărmurile necunoscute ale coastei asiatice? N-aș putea spune. Nu știu nici cît timp a ținut drumul acela. Ceasurile fuseseră oprite pe bord. Mi se părea că ziua și noaptea nu mai urmează una după alta cu regularitate, așa cum se întîmplă în ținuturile polare. Mă simțeam tîrît într-o lume ciudată, parcă ieșită din închipuirile bolnăvicioase ale lui Edgar Poe. În fiecare clipă mă așteptam să văd, așa cum văzuse vestitul Gordon Pym, «...acel chip omenesc acoperit de văluri, mai uriaș decît al oricărui alt locuitor de pe pămînt, culcat peste cascada care oprește intrarea la pol!»

Socotesc — deși poate mă înșel — că goana aceasta a lui *Nautilus* a ținut cincisprezece sau douăzeci de zile, și nu știu cît ar mai fi durat încă dacă nu s-ar fi întîmplat nenorocirea care i-a pus capăt. Din ziua răzbunării sale nu l-am mai văzut pe căpitanul Nemo și nici pe ajutorul său. Și oamenii echipajului parcă dispăruseră fără urme. *Nautilus* călătorea pe sub apă aproape tot timpul. Cînd ieșea la suprafață ca să-și îmbospăteze aerul, panoul se deschidea și se închidea automat. Nici un punct nu mai era indicat pe hartă. Nu mai știam unde ne aflăm.

Canadianul, care își pierduse orice nădejde și ajunsese la capătul răbdării, nu se mai arăta nici el. Conseil nu putea scoate o vorbă de la el și se temea ca nu cumva Ned, ieșindu-și din minți, să se sinucidă; de aceea îl supraveghea clipă de clipă cu un devotament nemărginit. E lesne de înțeles că în asemenea împrejurări situația era de neîndurat. Într-o dimineață — n-aș putea spune acărei zile — căzusem într-un fel de amorțeală nesănătoasă și obositoare. Cînd

m-am trezit, l-am văzut pe Ned Land aplecându-se spre mine și spunându-mi cu voce scăzută:

— O să fugim!

M-am ridicat în capul oaselor.

— O să fugim? Când? îl întrebai eu.

— La noapte. Pe bord se pare că nu mai este nici o pază. Veți fi gata?

— Da. Unde ne aflăm?

— În preajma unui țărm pe care l-am zărit azi-dimineață prin ceață, la douăzeci de mile spre est.

— Ce țărm e acela?

— Nu știu, dar, oricare ar fi, ne vom adăposti acolo.

— Da, Ned! Fugim la noapte, chiar de-ar fi să ne înghită marea.

— Marea e agitată, vîntul puternic, dar douăzeci de mile în luntrea lui *Nautilus* nu mă sperie. Am dus în ea, fără să știe nimeni niscaiva merinde și apă de băut.

— Voi merge cu tine.

— Dealtfel, dacă sînt prins, am să mă apăr chiar de-ar fi să mor.

— Vom muri împreună, prietene Land.

Eram pe deplin hotărît. Canadianul plecă. M-am dus pe punte, unde abia m-am putut ține pe picioare din pricina valurilor puternice. Cerul arăta că va fi furtună, dar trebuia să fugim, fiindcă undeva, prin cețurile dese, se afla un țărm. Nu trebuia să pierdem nici o zi, nici o oră.

M-am întors în salon, temîndu-mă și dorind totodată să-l întîlnesc pe căpitanul Nemo, voind și nevoind să dau ochii cu el. Ce i-aș fi spus? Puteam să-i ascund groaza pe care mi-o insufla? Nu! Mai bine să nu-l întîlnesc! Mai bine să-l uit! Și totuși...

Ce lungă a fost ziua aceea, cea din urmă pe care o petreceam pe bordul lui *Nautilus*! Am rămas singur. Ned Land și Conseil mă ocoleau, temîndu-se să nu ne dăm de gol. Pe la șase am mîncat, cu toate că nu-mi era foame. M-am silit să mănînc ca să-mi păstrez puterile. La șase și jumătate Ned intră în cameră și-mi spuse:

— Nu ne vom mai vedea pînă la plecare. Pe la zece, luna încă nu va fi pe cer, așa că plecăm pe întuneric. Veniți la luntre. Conseil și cu mine vă așteptăm acolo.

Canadianul ieși înainte de a-i fi putut răspunde.

Voiam să aflu direcția lui *Nautilus*. M-am dus în salon. Întinam spre nord-nord-est cu o iuțeală înspăimîntătoare, la cincizeci de metri adîncime.

Aruncai o ultimă privire minunățiilor naturii, comorilor artistice îngrămădite în muzeu, colecției aceleia fără seamăn, sortită să piară într-o zi în fundul mărilor, împreună cu cel care o adunase. Voiam să-mi întipăresc în minte o imagine vie și de neuitat. Am rămas astfel o oră, scăldat de undele plafonului luminos, uitîndu-mă la bogățiile care străluceau în vitrine. Apoi m-am întors în camera mea.

Acolo m-am îmbrăcat cu haine groase de mare și mi-am adunat cu grijă însemnările, ca să le iau cu mine. Desigur că tulburarea m-ar fi trădat față de căpitan.

Oare ce făcea el în clipa aceea? Am ascultat la ușa camerei lui. Se auzea un zgomot de pași. Căpitanul era acolo. Nu se culcase încă. La orice mișcare mi se părea că are să apară, ca să mă întrebe de ce vreau să fug. Simțeam cum mă cuprinde spaima, pe care neliniștea mi-o marea și mai mult. Starea aceasta devenise atît de cumplită, încît mă întrebam dacă n-ar fi mai bine să intru în camera căpitanului și să-i înfrunt privirea, ca să mă potolesc odată..

Era un gînd nebunesc. Din fericire m-am stăpînit și m-am dus să mă întind pe pat, ca să mă liniștesc. Nervii mi se calmară puțin, dar creierul îmi lucra cu înfrigurare și revăzui în minte tot răstimpul petrecut pe bordul lui *Nautilus*, toate întîmplările fericite sau nefericite care se perindaseră de cînd căzusem în mare de pe *Abraham Lincoln*, vîntările sub apă, strîmtoarea

Torres, sălbaticii din Papuasias, împotmolirea, cimitirul de mărgean, Suezul, insula Santorin, cufundătorul din Creta, Golful Vigo, Atlantida, banchiza, Polul Sud, închisoarea dintre ghețari, lupta cu caracatițele, furtuna de pe Golf-Stream, *Răzbunătorul* și groaznica scenă a scufundării cuirasatului, împreună cu echipajul său!... Toate întâmplările acestea îmi trecură pe dinaintea ochilor, ca pînzele ce se schimbă într-un decor de teatru. Apoi, căpitanul Nemo îmi apărură ca un uriaș în mijlocul amintirilor acestora ciudate. Chipul său mi se limpezi tot mai mult în minte și creșcu, luînd proporții supraomenești. Nu mai era semenul meu, ci omul apelor, geniul mărilor.

Se făcu ora nouă și jumătate. Îmi țineam fruntea în palme, simțind-o gata să-mi plesnească. Închisesem ochii. Voiam să nu mai gîndesc. Încă o jumătate de ceas de așteptare! În clipa aceea am auzit acordurile nedeslușite ale orgei; era o armonie tristă, un cîntec nelămurit, ca plînsurile unui suflet care vrea să-și frîngă legăturile pămîntești. Ascultam cu toată ființa mea, ținîndu-mi răsuflarea, cufundat ca și căpitanul Nemo în extazul muzical care-l ducea dincolo de hotarele lumii acesteia.

Deodată, un gînd mă îngrozi. Căpitanul Nemo ieșise din cameră. Era acum în salon, pe unde trebuia să trec ca să fug. Îl voi întîlni acolo, pentru cea din urmă oară. Are să mă vadă, poate îmi va vorbi, chiar! Mă putea nimici cu un gest, mă putea încătușa pe bord cu un singur cuvînt! Peste puțin avea să fie ora zece. Venise clipa să ies și să-mi întîlnesc tovarășii.

Trebuia să mă hotărăsc, chiar dacă mi-ar fi stat în față căpitanul Nemo. Deschisei ușa cu multă grijă; totuși mi se păru că balamalele fac un zgomot îngrozitor. Poate că zgomotul nu exista decît în închipuirea mea!

Am înaintat tiptil de-a lungul coridoarelor întunecate, oprindu-mă la fiecare pas ca să-mi potolesc bătăile inimii.

Ajuns la ușa salonului, am deschis-o încet. Încăperea era cufundată într-o beznă adîncă. Acordurile orgei răsuna potolit. Căpitanul Nemo era acolo. Nu mă vedea. Cred că nici pe lumină nu m-ar fi văzut, atît era de cufundat în muzică. M-am tîrît pe covor, ferindu-mă să fac cel mai mic zgomot care m-ar fi putut da de gol. Mi-au trebuit cinci minute pînă să ajung la ușa din fund, care dădea spre bibliotecă.

Mă pregăteam s-o deschid, cînd un oftat al căpitanului mă țintui locului. Am înțeles că se ridică de la orgă. L-am și zărit chiar, fiindcă din bibliotecă se strecurau cîteva raze de lumină. El venea spre mine cu brațele încrucișate, tăcut, mai mult lunecînd ca o nălucă decît mergînd. Ofta întruna. L-am auzit murmurînd cîteva cuvinte, ultimele care mi-au mai ajuns la ureche:

«Dumnezeule atotputernic! Destul! Destul!»

Era oare mărturia remușcării care își tăcea drum în conștiința omului acestuia?

Înnebunit, mă repezii în bibliotecă. Urcînd scara centrală și trecînd prin coridorul de sus, am ajuns la luntre. Am pătruns prin deschizătura prin care trecuseră și tovarășii mei.

— Să plecăm! Să plecăm! le strigai.

— Îndată! îmi răspunse canadianul.

Locul de trecere făcut în tabla învelișului lui *Nautilus* fu închis și înșurubat cu o cheie franceză pe care o adusese Ned Land. Deschizătura luntrii fu de asemenea închisă și canadianul începu să desfacă șuruburile care o mai țineau fixată de *Nautilus*. Deodată se auzi un zgomot înăuntrul submarinului. Răsuna glasuri, întrebări, răspunsuri... Ce se întîmplase? Băgaseră oare de seamă că fugim? Am simțit cum Ned Land îmi strecoară în mîna un pumnal.

— Da, șoptii eu, vom muri vitejește!

Canadianul se opri din lucru. Dar un cuvînt, spus de zeci de ori, un cuvînt groaznic, mă făcu să înțeleg frămîntarea care cuprinsese bordul lui *Nautilus*. Nici vorbă nu era despre fuga noastră!

«Maelstrom! Maelstrom!» striga echipajul.

Maelstromul! Am fi putut auzi oare un nume mai înfricoșător într-o situație mai îngrozitoare? Ne găseam deci prin meleagurile primejdioase ale coastei norvegiene ? *Nautilus* fusese prins în uriașul vârtej, tocmai în clipa în care desprindeam luntrea.

Se știe că în timpul fluxului, apele cuprinse între insulele Feroe și Loffoden se aruncă cu o furie sălbatică. Lureșul apelor dă naștere unui vârtej, din care n-a scăpat încă niciodată vreun vas. Din toate punctele orizontului năvălesc valuri înspăimântătoare. Ele formează vârtejul acesta, numit pe drept cuvânt «buricul oceanului», a cărui putere de atracție se întinde pînă la o depărtare de cincisprezece kilometri. Spre fundul vârtejului sînt trase nu numai navele, ci și balenele și urșii albi din regiunile boreale.

Acolo, fără voie, sau poate cu voia căpitanului său, intrase *Nautilus*, descriind o spirală a cărei rază se micșora din ce în ce. Odată cu el era tîrîtă cu iuțea amănitoare și luntrea încă înșurubată de învelișul vasului. Simțeam cum mă cuprinde amețea bolnăvicioasă pe care o ai atunci cînd te învîrtești în loc vreme îndelungată. Ne zbăteam în prada spaimei, a groazei nemărginite, cu nervii zdrobiți, scăldați în sudorile reci ale morții! Ce zgomot în jurul nostru! Ce urlete, pe care ecoul le repeta la depărtări de mile! Cu ce bubuituri de tunete se spargeau apele izbindu-se în stîncile ascuțite de pe fund, unde se sfarmă și lucrurile cele mai tari, unde trunchiurile de lemn se rod și își fac o «blană», cum spun norvegienii!

Ce grozăvie! Eram azvîrliți fără milă de colo-colo. *Nautilus* se zvîrcolea ca o ființă omenească. Mușchii lui de oțel trosneau. Uneori se ridica — și noi ne ridicam odată cu el!

— Trebuie să ne ținem bine și să prindem la loc piulițele..Dacă rămînem agățați de *Nautilus*, mai putem scăpa!... strigă Ned.

Dar n-a apucat să-și termine vorba, cînd se auzi o trosnitură. Piulițele se desprinseră și luntrea, smulsă din locul ei, fu aruncată ca o piatră de praștie drept în mijlocul vârtejului.

Mă izbii cu capul de un pervaz de fier și sub lovitura aceasta groaznică îmi pierdui cunoștința.

[Capitolul XXIII](#)

ÎNCHEIERE

Iată încheierea călătoriei noastre sub mări. N-aș putea spune ce s-a petrecut în noaptea aceea, cum a ieșit luntrea din vârtejul Maelstromului și cum am scăpat toți trei, Ned Land, Conseil și cu mine. Cînd m-am trezit, eram culcat în coliba unui pescar din insulele Loffoden. Tovarășii mei, teferi și nevătămați, erau lîngă mine și-mi strîngeau mîinile. Ne-am îmbrățișat din tot sufletul.

Acum nu ne putem încă gîndi să ne întoarcem în Franța. Mijloacele de comunicație între Norvegia de Miazănoapte și Sud sînt rare. Va trebui să așteptăm trecerea vaporului care face cursa de două ori pe lună pînă la Capul Nord. Îmi revăd deci istorisirea întîmplărilor noastre aici, între oamenii aceștia de treabă care ne-au primit. Ea este exactă. N-am uitat nici un fapt, n-am exagerat nici un amănunt. Este istorisirea cît se poate de adevărată a expediției acesteia de necrezut, în mijlocul unui element în care omul nu poate încă să pătrundă. Sînt sigur însă că progresul îi va deschide într-o bună zi căile și acolo.

Voi fi crezut oare? Nu știu. Puțin îmi pasă, la urma urmei! Pot spune însă că acum am dreptul să vorbesc despre mările sub care, timp de aproape zece luni, am străbătut douăzeci de mii de leghe, că am dreptul să vorbesc despre ocolul submarin al pămîntului care mi-a

destăinuit atâtea minunății în Pacific, în Oceanul Indian, în Marea Roșie, în Mediterana, în Oceanul Atlantic și în mările australe și boreale!

Dar ce s-a întâmplat cu *Nautilus*? A putut înfrunța Maelstromul? Mai trăiește căpitanul Nemo? Își mai urmează încă pe sub oceane înfricoșătoarele lui răzbunări, sau le-a părăsit odată cu ultimul dezastru? Vor aduce vreodată valurile la lumină manuscrisul care-i cuprinde întreaga poveste a vieții ? Voi afla în cele din urmă numele acestui om? Voi afla țara căreia a aparținut submarinul, țara în care s-a născut căpitanul Nemo?

Nădăjduiesc. Mai nădăjduiesc că puternicul *Nautilus* a învins vârtejul cel mai groaznic al apelor și că a scăpat de acolo, de unde au pierit atâtea nave! Dacă este așa, iar căpitanul Nemo mai locuiește încă în ocean, în patria sa adoptivă, fie ca ura să se stingă în inima lui sălbatică! Fie ca priveliștea atîtor minunății să stingă în el gândurile de răzbunare! Fie ca judecătorul să dispară, lăsîndu-l pe savant să-și urmeze cercetarea pașnică a mărilor! Dacă destinul său este ciudat, el este și sublim totodată! Oare n-am priceput aceasta prin mine însumi? N-am trăit chiar eu zece luni dintr-o viață supranaturală? De aceea, la întrebarea pusă acum șase mii de ani de Eclesiast: «Cine a putut pătrunde vreodată adîncurile prăpastiei?» dintre toți oamenii numai doi au acum dreptul să răspundă: căpitanul Nemo și cu mine.

SFÎRȘIT

Notes

[←1]

Aproximativ 106 metri. Piciorul englez arc 30- 40 cm. (n.a.)

[←2]

Probabil că autorul se referă la un vechi ziar care purta acest nume

[←3]

Erou din mitologia greaca.

în limba franceza «conseil» înseamnă sfat

Babirussa un fel de mistreț, cu colții dc pe falca superioara foarte puternici. Trăiește în insulele Moluce.

Bowie-knife — cuțit cu lamă lată.

[←8]

Lege engleza datînd din sec. XVII, conform căreia nici o persoană nu putea fi arestată fără o hotărîre judecătorească.

specialist în cunoașterea cochiliilor de moluște.

Intr-adevăr. se vorbește tocmai despre o invenție de felul acesta, în care un nou sistem de pîrghii produce o forță considerabilă. Oare s-o fi întîlnit cîndva inventatorul cu căpitanul Nemo? (n.a.)

Safran — partea exterioară a cîrmei. care spintecă valurile.

Etambou — piesă la pupa navei, care susține cîrma.

Palanc — instrument alcătuit din două rînduri de macarale, întrebuințat la ridicarea greutăților pe vapoare.

În limba lalina «nemo» înseamnă «nimeni».

Muscada — un soi de nuci parfumate, specifice regiunilor tropicale.

Somn neliniștit (în limba latina în text).

Ca și în alte pasaje ale textului original, unele clasificări de zoologie și botanică sînt astăzi depășite.

Au urechi si nu aud (în limba latina în text).

În insula Carpathos, într-o lagună a mării se afla un proroc (în limba latina în text).

[←20]

Bras — unitate de măsură folosită în marină, egală cu 1.62 m.

Craque (se pronunță **krak**) în franceză înseamnă **minciună gogonată**.

